Žijme ekonomicky!

Žákovský sešit

CC BY SA

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Žijme ekonomicky!

Žákovský sešit

Tvůrci vzdělávacího programu: RNDr. Bc. Šárka Palcrová

Mgr. Marie Dohnalová

Mgr. Stanislav Pohan

PhDr. Jaromír Karpíšek, Ph.D.

Jana Vejsadová

Odborný garant: Mgr. Jan Kabrda, Ph.D.

Fotografie a obrázky: Zdroje fotografií a obrázků jsou uvedeny na str. 181-195.

Pokud není uvedeno, je autorem fotografií a obrázků tvůrčí kolektiv (Regionální rozvojová agentura Vysočina, z. s. p. o.).

Místo Jihlava

Rok 2020

Práva k užívání: Všechny materiály vytvořené v rámci vzdělávacího programu jsou k dispozici pod licencí Creative Commons Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 (CC BY-SA 4.0).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah:

1. Stát jako dobrý hospodář aneb „dříve bylo lépe“ 3
2. Veřejné rozpočty aneb i stát a obec mají své příjmy a výdaje 6
3. Platit daně je normální aneb kolik nám zbude? 18
4. Když zasáhne „koroňák“ aneb dopady pandemie na ekonomiku státu 25
5. Poločas koronavirové krize aneb jak bylo a jak bude 30
6. Historie peněz aneb na počátku všeho byl obsidián 37
7. Ochranné prvky bankovek aneb lze bankovky kopírovat? 46
8. Bezhotovostní platby aneb bez peněz do obchodu klidně vlez 52
9. Inflace aneb co si koupím za stovku? 57
10. Aktivní příjmy aneb bez práce nejsou koláče 64
11. Do roztrhání těla aneb když pracovat nestačí 73
12. Pasivní příjmy aneb kdo je za vodou? 80
13. Pesimista vs. optimista aneb jak se stát milionářem 84
14. Nemusí pršet, jen když kape aneb jistota je jistota 93
15. Rodinné výdaje aneb „složenky, vy krávy růžový, nenažraný“ 100
16. Zasloužím si odměnu aneb vzhůru na dovolenou 105
17. Když se blíží Vánoce aneb „Tohle fakt chci!“ 113
18. Finanční závazky aneb kámen v botě 119
19. Zadlužení a exekuce aneb když není kde brát 129
20. „Nechce se mi chodit do práce, proto budu podnikat!“ 134
21. Nezaměstnanost aneb když se ekonomice nedaří 140
22. Nezaměstnanost aneb „Nikdo o mě nestojí?“ 144
23. Sebeprezentace aneb někdy je lepší mlčet 148
24. Díra na trhu aneb „Mám na to podnikat?“ 161
25. Podnikatelský plán aneb bez plánování to nejde 166
26. Nápady jsou, peníze ne aneb jak přilákat investora 174
Seznam obrázků 181

1. Stát jako dobrý hospodář aneb „dříve bylo lépe“

Co se vám vybaví, když se řekne „dobrý hospodář“? Jaké vlastnosti by měl mít, a které naopak ne?

Odpověď:

Dobrý hospodář není údržbář. Dobrý hospodář by měl být:

Obr. 1.1

- čestný/poctivý,
- pilný,
- rozumný,
- loajální (kvalitní péče o svěřené záležitosti),
- znalý věci,
- pečlivý/starostlivý/zodpovědný/svědomitý,
- dbalý toho, aby nedošlo ke škodám na majetku, úbytku či znehodnocení,
- schopen rozmnožovat a zhodnocovat majetek[1].

Stejně jako by se každý člověk měl chovat ke svému majetku jako dobrý hospodář, měl by takto jednat i stát vůči státnímu majetku a také dbát na co nejvyšší životní úroveň svých obyvatel. Před tzv. sametovou revolucí (1989) v tehdejším Československu téměř neexistovalo soukromé vlastnictví tak, jak ho známe v současnosti. Lidé samozřejmě mohli vlastnit auta, domy i byty. Stavěli si chaty a opravovali chalupy. Stalo se ovšem to, že všechen původně soukromý majetek (např. továrny i drobné živnosti, banky a pojišťovny, obchody a hospody, ale také pozemky – pole, lesy), který přinášel svým vlastníkům příjmy, byl po 2. světové válce postupně znárodněn (konfiskován), a to většinou bez jakékoliv finanční náhrady. Z majitelů se stali zaměstnanci státu. Pokud měli ovšem štěstí!

Obr. 1.2

O hospodaření v Československu tak rozhodoval pouze stát. Určoval, co se bude vyrábět, kde a v jakém množství. Celá ekonomika tak byla řízena jako jeden závod, tedy centrálně. Proto se tento typ ekonomiky státu nazývá „**centrálně plánovaná ekonomika**“ (CPE). Přestože k jejímu zavádění u nás docházelo až od roku 1948, její teoretický základ byl položen již na konci 19. století jako protiváha k tehdy zcela převažující **tržní ekonomice**. Cílem bylo totiž posílení role státu. Tento typ ekonomického systému bylo možné uplatňovat pouze v autoritativních politických systémech, jako byly socialistické země, tedy i Československo.

Tři hlavní znaky CPE:

- neexistence tržních cen vyplývajících z nabídky a poptávky – ceny výrobků byly stanoveny úředně;
- běžné ekonomické ukazatele tak neměly žádnou váhu – měřilo se jen to, kolik se toho vyrobilo;
- podniky nemohly samostatně rozhodovat o své výrobě – co a v jakém množství budou vyrábět, což vedlo k nedostatku jednoho a přebytku jiného zboží.

[1] Usnesení 28. 3. 2008 5 Tdo 1412/2007. *Kraken.slv.cz* [online]. [citováno 2020-03-02]. Dostupné z: http://kraken.slv.cz/5Tdo1412/2007.

Běžný byl nedostatek spotřebního zboží, léků, sunaru, žárovek i potravin (ovoce, maso), na které se běžně stály dlouhé fronty, obchodovalo se s nimi tzv. „pod pultem“ nebo na „černém trhu“. I když nepanovaly velké rozdíly ve mzdách, některé profese byly významně protěžovány. Např. lékaři byli placeni hůře než horníci a pracovníci v hutnictví (známé je heslo z té doby: „Já jsem horník, kdo je víc?!“). Průměrná mzda v roce 1989 činila 3 170 Kč a průměrný důchod 1 600 Kč. Průměrná mzda v roce 2019 přesahovala 33 700 Kč a průměrný důchod 12 400 Kč.

Měli jsme se před rokem 1990 lépe než dnes? Vypočítejte za pomocí kalkulačky (do sloupce C) „teoretickou“ cenu uvedeného zboží v letošním roce, pokud by jeho cena oproti roku 1989 vzrostla tolikrát jako průměrná mzda (tedy 10,6krát). Zkuste odhadnout, kolik dané zboží letos ve skutečnosti stálo (sloupec D). Vypočítejte do sloupce E, jaký je poměr skutečné ceny (sloupec D) a teoretické ceny (sloupec C) zboží – ceny zaokrouhlete na 2 desetinná místa, index změny na jedno. Komentujte výsledek.

Zboží	Cena v r. 1989 (Kčs)	Teoretická cena vůči mzdě v r. 2019 (Kč)	Skutečná cena v r. 2019 (Kč)	Poměr cen a mzdy (index změny)
A	B	C	D	E
Smažák v restauraci	5,00			
Pivo v restauraci 12°	5,00			
Toaletní papír 1 role	4,30			
Máslo 250 g	10,00			
Pivo 0,5 l	2,50			
Rum 1 l	100,00			
Šunka 1 kg	100,00			
10 vajec	13,00			
Benzín 1 l	9,00			
Průměrná mzda	**3 170,00**	-	**33 700**	**10,6**

Komentář:

I když by se zdálo, že ceny v roce 1989 byly významně nižší než v současnosti, nelze je takto srovnávat. Životní úroveň se odvíjí od toho, kolik zboží si můžeme koupit za určitou sumu peněz, např. za průměrnou mzdu nebo průměrný důchod. Je evidentní, že především z hlediska ceny potravin a běžných spotřebních výrobků je na tom český občan v současnosti lépe, neboť zaplatí menší část své mzdy, než tomu bylo před rokem 1990.

Výjimkou by nebyla ani koupě auta – Škoda Favorit, novinka roku 1988, se tehdy prodávala za zhruba 85 tis. Kč, a zájemci by tedy museli odkládat svoji průměrnou měsíční mzdu alespoň 27 měsíců. Pokud by to dělali dnes, naspoří přes 900 tis., za což už lze koupit velmi kvalitní (i zahraniční) vozidlo. I na další věci do domácnosti se dříve vydělávalo mnohem déle než v současnosti.

Obr. 1.3

Počet kusů zboží, které bylo možné nakoupit za průměrnou mzdu v roce 1988 a v r. 2018:

Zboží	Jednotka	1988	2018	Index změny
Chléb konzumní kmínový	1 kg	703	1 316	1,9
Máslo	1 kg	77	155	2,0
Kuře kuchané celé	1 kg	103	463	4,5
Vejce čerstvá	plato (10 ks)	258	830	3,2
Hovězí zadní bez kosti	1 kg	67	143	2,1
Mléko polotučné	1 l	1 587	1 607	1,0
Cukr krystal	1 kg	387	2 026	5,2
Mléčná čokoláda	100 g	238	1 128	4,7
Pivo lahvové	1 láhev (0,5 l)	1 238	2 710	2,2
Rum tuzemský	1 láhev (1 l)	31	122	3,9

Je samozřejmě pravda, že ne všichni mají v současnosti průměrnou mzdu, ale tak to bylo i před rokem 1990, i když se často tvrdí opak. Cenu běžného nákupu vypočtenou dle konkrétní výše mzdy, nikoliv tedy pouze podle průměrné, si můžete zjistit ZDE.

Co se ale reálně opravdu zdražilo, je bydlení. V roce 1989 činila průměrná cena 1 m^2 zhruba 650 Kč, což tedy při růstu mezd (teoretická cena) odpovídá dnešním necelým 7 tis. Kč. Skutečná cena je však třikrát vyšší a činí téměř 23 tis. Kč. Zde však existují velmi výrazné regionální rozdíly – jiná je cena za bydlení na venkově v Kraji Vysočina a jiná v Praze, kde se již cena za 1 m^2 dostala přes 200 tis. Kč. To je však na druhé straně důkazem toho, že po bydlení v Praze je stále vysoká poptávka, a vypovídá to o rostoucí kvalitě života nejen zde, ale na většině území ČR.

Zamyslete se a napište do červeného rámečku, co o době před rokem 1990 slyšíte doma. Bylo podle vašich rodičů nebo prarodičů lépe než dnes? A proč?

Odpověď:

A co jste se dnes naučili? Doplňte do shrnutí slova z nápovědy.

- Systém řízení hospodářství jako centrálně ..... se neosvědčil.
- Cenu výrobků nelze stanovovat „.....“.
- ..... je průsečíkem nabídky a poptávky na trhu se zbožím a službami a je přirozené, že se mění.
- Tržní systém sice má své ....., ale nic lepšího zatím nikdo nevymyslel.
- Životní úroveň ekonomicky aktivních osob se u nás za posledních 30 let ....., i když si to nemyslí více než třetina obyvatel ČR starších 40 let.

Nápověda: zlepšila, cena, plánovaného, nedostatky, úředně

2. Veřejné rozpočty aneb i stát a obec mají své příjmy a výdaje

Zkuste se zamyslet nad tím, co všechno může vlastnit stát a co může tvořit majetek obce. Zapište do následujícího rámečku

Stát může vlastnit .....

.....

Obec může vlastnit .....

.....

Státní majetek je tvořen:

Obr. 2.1

- **movitými** věcmi, tedy předměty, jimiž lze libovolně manipulovat (např. umělecká díla – sochy, obrazy, výsledky řemeslné práce),
- **nemovitostmi**, tedy pozemky či stavbami spojenými se zemí (např. hrady, zámky, budovy úřadů, dálnice, silnice I. třídy apod.), které stát spravuje prostřednictvím státních organizací,
- **finančními prostředky**, jež získává především z **daní** svých obyvatel a ekonomických subjektů působících na území daného státu.

Právě s finančními prostředky hospodaří prostřednictvím **státního rozpočtu** a rozděluje podle potřeb jednotlivých ministerstev a dalších veřejných institucí. Jak bylo uvedeno v předchozí hodině, měl by stát s tímto majetkem nakládat jako **dobrý hospodář**. Měl by tedy majetek správně spravovat, rozmnožovat, a nikoliv plýtvat nebo se zadlužovat. V médiích však stále slyšíme či čteme spíše kritiku na hospodaření vládnoucího kabinetu než jakoukoliv pochvalu.

Podpora vzdělávání v malých obcích a městech Kraje Vysočina

Žijme ekonomicky!

Taky nadáváte na stát?

- „Stát hospodaří nejhůře za posledních x let.“
- „Hospodaření vlády je .... neodpovědné vůči budoucnosti ČR.“
- „Vláda projídá budoucnost naší země...“
- „Projídáme zítřek...“
- „Vláda daně projídá...“
- „Vláda neinvestuje a hýří jako na mejdanu...“

Co je myšleno oním „projídáním“?

Obr. 2.2

Co opoziční strany či kritici vlády myslí podle vás oním „projídáním“? Odpovězte do rámečku na další straně a porovnejte s výkladem.

Domnívám se, že tím myslí .....

.....

Státní rozpočet je v případě České republiky koncipován jako jednoletý plán očekávaných **příjmů** a **výdajů**. Výsledek celoročního hospodaření státu neboli výsledný rozdíl mezi příjmy a výdaji se nazývá **bilance** či **saldo** státního rozpočtu. Pro kladnou bilanci/saldo bývá také používán termín „přebytek“, být v „plusu“ nebo v „černých číslech“, pro zápornou bilanci/saldo pak „schodek“ státního rozpočtu, být v „mínusu“ nebo v „červených číslech“.

příjmy – výdaje = bilance neboli ***saldo***

V případě záporné bilance státního rozpočtu se většinou zvyšuje **státní dluh** a jeho výše se porovnává s nejvýznamnějším ukazatelem ekonomické výkonnosti státu, tzv. **hrubým domácím produktem**, který je všeobecně známý pod zkratkou **HDP**[2]. I když státní dluh, jenž se v současnosti počítá již na jednotky bilionů Kč, může růst, jeho podíl na HDP může klesat, a to právě v souvislosti s tím, jak se daří ekonomice státu.

Státní dluh ČR dosáhl svého maxima v roce 2012 a od té doby se udržuje mírně nad hranicí 1,6 bilionu Kč. Vzhledem k ekonomické prosperitě posledních let (do roku 2020, kdy ekonomiku zasáhla tzv. koronavirová krize) se jeho podíl na HDP rychle snižoval a v roce 2019 ČR obsadila 5. nejlepší místo mezi zeměmi EU (podíl státního dluhu na HDP činil 28,5 %). Rok 2020 byl opravdu krizový, neboť státní dluh vzrostl nad hranici 2 bilionů Kč, což představovalo 36 % celkového HDP. Pro rok 2021 je očekáván vývoj ještě složitější a hodnota tohoto ukazatele pravděpodobně meziročně opět vzroste.

Obr. 2.3. Vývoj podílu státního dluhu na HDP (v %) v letech 1993 až 2020

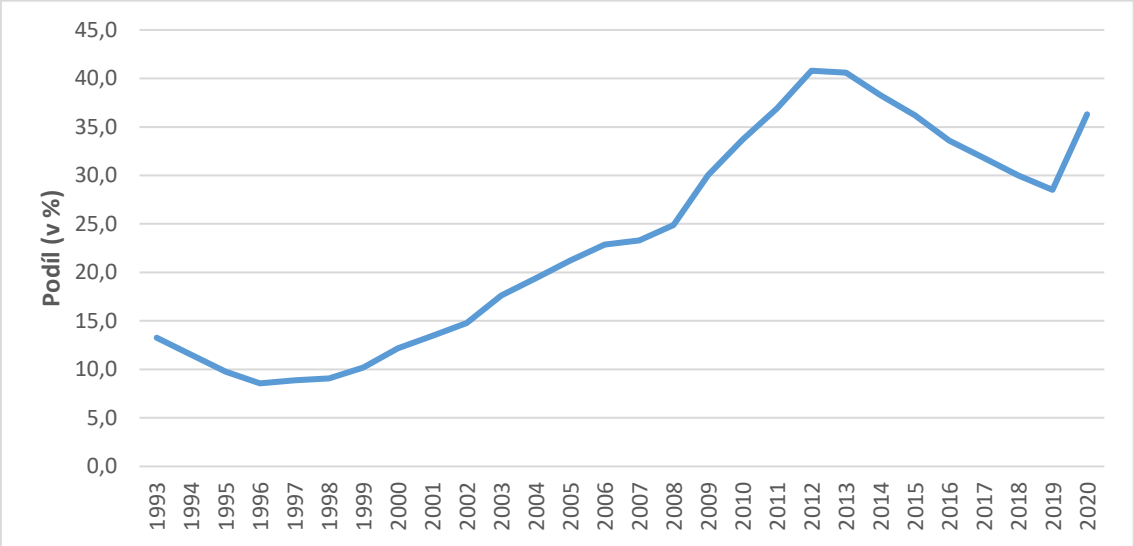

Zdroj: Hlavní makroekonomické ukazatele. Český statistický úřad [online]. Rev. 2021-04-01 [cit. 2021-06-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr; vlastní zpracování

[2] HDP je možné definovat jako veškerou produkci statků a služeb v určitém roce v daném státě vyjádřenou v penězích, ale jeho vlastní statistický výpočet je velmi složitý. Nejde tedy o celkové bohatství státu, ale jeho aktuální ekonomickou výkonnost.

Státní rozpočet sestavuje **Ministerstvo financí ČR** po dohodě s jednotlivými ministerstvy a schvaluje ho zákonem pro každý rok jiným Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Stejně jako má v dnešní době už téměř každý člověk svůj účet v bance, má účet i stát, a to v tzv. „bance bank“, tedy v **České národní bance** (ČNB).

Co tvoří příjmy a co výdaje státního rozpočtu? V tabulce zatrhněte, zda se jedná o příjem, či výdaj.

Položka	Příjem státního rozpočtu	Výdaj státního rozpočtu
Dávky sociálního zabezpečení – důchody	☐	☐
Daň z nemovitosti	☐	☐
Sociální pojištění	☐	☐
Daň z přidané hodnoty (DPH)	☐	☐
Daň z příjmu právnických osob	☐	☐
Dávky v nezaměstnanosti	☐	☐
Investice do infrastruktury	☐	☐
Platy duchovních	☐	☐
Podpora mezinárodních organizací	☐	☐
Spotřební daň	☐	☐
Státní příspěvky na stavební spoření	☐	☐

Příjmy státního rozpočtu

Obr. 2.4

Hlavním zdrojem **příjmů státního rozpočtu** jsou **daně**, a to jak ty, které odvádí běžní pracující obyvatelé (fyzické osoby) státu, tak daně placené ze strany právnických osob, tedy zaměstnavatelů – firem/podniků, podnikatelů. Právě daňové příjmy jsou hlavním zdrojem příjmů státního rozpočtu a tvoří většinou zhruba jejich polovinu.

Největším daňovým příjmem je **daň z přidané hodnoty** (DPH), kterou platí při nákupu zboží téměř každý a jež se na celkových příjmech státního rozpočtu podílí pětinou. Dalších téměř 40 % představují příjmy z **pojistného na sociální zabezpečení**, které platí každý zaměstnavatel za své zaměstnance a zároveň každý zaměstnanec ze své hrubé mzdy. Platba tohoto pojištění je povinná samozřejmě i pro podnikatele, resp. osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ).

Kdo podle vás platí sociální pojištění za nezaměstnané, děti, důchodce, pokud tito nepracují?

Odpověď:

Výdaje státního rozpočtu

Největší část **výdajů** státního rozpočtu tvoří tzv. **mandatorní** výdaje, a to více než 55 %. Jde o výdaje, které souvisí s povinnostmi státu vyplývajícími ze zákona, tedy např. dávky důchodového pojištění a nemocenského pojištění, zdravotní pojištění za státní pojištěnce, sociální dávky, podpory v nezaměstnanosti aj.

Obr. 2.5

Druhý největší je balík tzv. **kvazi-mandatorních** výdajů, které sice nejsou vynakládány na základě zákonů, ale i tak jsou nezbytné. Patří sem platy státních zaměstnanců a provoz organizačních složek státu jako např. soudů, úřadů, ministerstev apod., které v úhrnu představují zhruba pětinu všech výdajů.

Zbytek tvoří **ostatní** náklady převážně investičního charakteru zaměřené na rozvoj veřejné infrastruktury a služeb, např. na stavby či rekonstrukce dálnic a silnic, obchvaty, tunely, mosty.

Výdaje lze členit také podle spotřeby jednotlivých **ministerstev**.

Tipněte si!

Jaké české ministerstvo se podle vás podílí největším dílem na výdajích státního rozpočtu?

Ministerstvo .....

Z logiky výše uvedeného vyplývá, že největší obnos finančních prostředků vydává pravidelně Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, a to třikrát více (637 mld. Kč v roce 2019) než druhé v pořadí – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (205 mld. Kč). S nejmenším rozpočtem naopak hospodaří Ministerstvo zahraničních věcí ČR (8,1 mld. Kč)[3].

Analyzujte státní rozpočet za posledních pět let

V tomto roce možná nastoupí na Ministerstvo financí ČR nový ministr, který dostane za úkol vyhodnotit, jaký byl vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu, a především vývoj státního dluhu a jeho podílu na českém HDP za posledních pět let (2015–2019). Na jeho analýze stojí rozhodnutí o tom, kolik si ČR bude moci dovolit půjčit na pokrytí nečekaných nákladů spojených s koronavirovou krizí v roce 2020. Jako správný ekonom a manažer si nový ministr zanese veškerá data do tabulky a grafu. Pomůžete mu situaci vyhodnotit?

V tabulce na následující stránce vypočítejte za každý rok skutečné saldo státního rozpočtu a údaje zapište do tabulky do volného sloupečku. Vyberte si jeden rok z vámi počítaného období, který byl podle vás nejhorší, a doplňte text pod tabulkou s využitím nápovědy pod ním.

[3] Podrobněji ZDE.

Rok	Plán			Skutečnost		
	příjmy	výdaje	saldo (±)	příjmy	výdaje	saldo (±)
2015	1 118,5	1 218,5	-100,0	1 234,5	1 297,3	
2016	1 180,9	1 250,9	-70,0	1 281,6	1 219,8	
2017	1 249,3	1 309,3	-60,0	1 273,6	1 279,8	
2018	1 314,5	1 364,5	-50,0	1 403,9	1 401,0	
2019	1 465,4	1 505,4	-40,0	1 523,2	1 551,7	

V roce ..... byly očekávané příjmy ..... než předpokládané výdaje, takže plánem bylo realizovat ..... státního rozpočtu ve výši ..... mld. Kč. Ve skutečnosti byly příjmy ..... než zamýšlené a výdaje také o něco ..... než připravované. Výsledná bilance hospodaření ČR v daném roce byla ..... a činila ..... mld. Kč. To znamenalo, že výsledný ..... státního rozpočtu byl ..... než ten plánovaný.

Nápověda: *vyšší/nižší, záporná/kladná, přebytek/schodek*

Obr. 2.6. Vývoj HDP, státního dluhu a podílu státního dluhu na HDP v letech 2015–2019

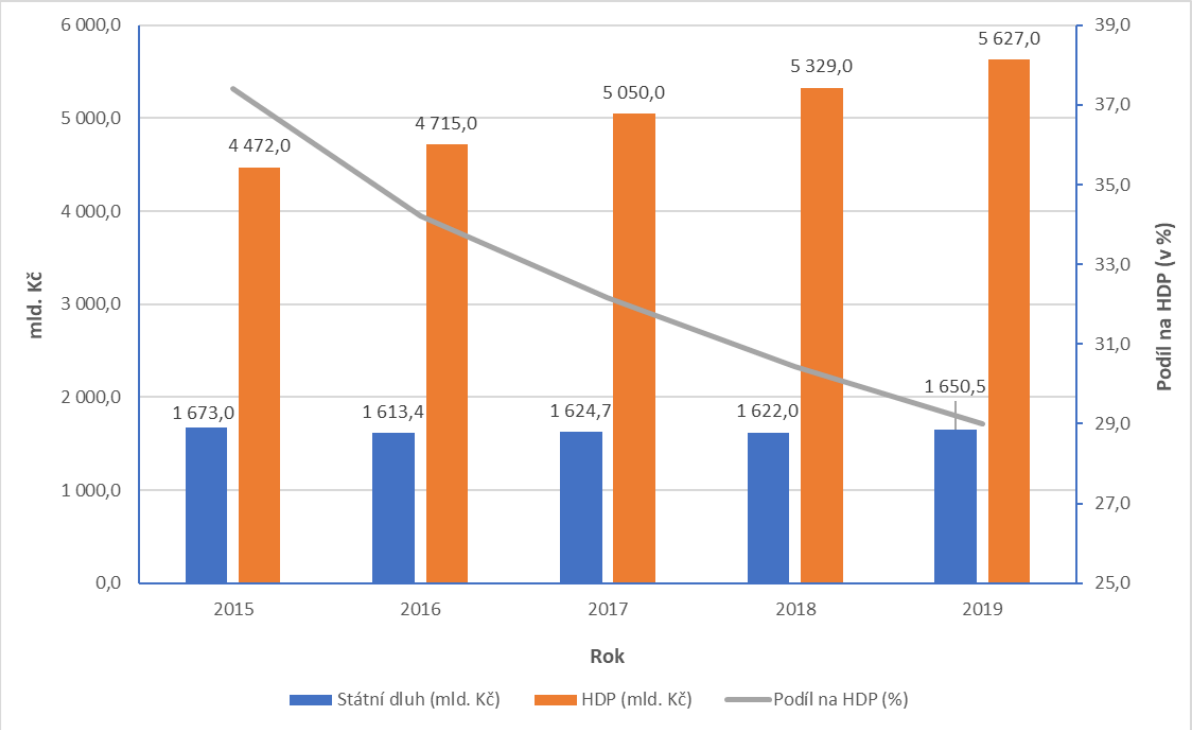

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, 2020, vlastní zpracování

Za pomoci grafu na předchozí stránce doplňte následující text (využijte nápovědy pod ním).

1. Po celou dobu se **státní dluh** udržoval mezi hodnotou ..... až ..... biliony Kč.

2. Během celého pětiletého období docházelo k ..... HDP.

3. **Podíl státního dluhu na HDP** tím pádem rychle ..... .

4. V roce 2019 klesl podíl **státního dluhu na HDP** pod hranici ..... %, což bylo nejméně za posledních 10 let.

5. Vzhledem ke koronavirové krizi se dá v roce 2020 očekávat ..... HDP, růst .....

..... a tím pádem ..... jeho podílu na HDP.

Nápověda: *růstu, 2, 30, klesal, 1, státního dluhu, pokles, také růst*

***A pro zdatné počtáře*:** Pokud byl v roce **2018** státní dluh 1,6 bil. Kč a HDP 5,3 bil. Kč, kolik (v **tis.** Kč) teoreticky jeden obyvatel ČR (10,6 mil. obyvatel) dlužil a kolik (v **tis. Kč**) toho v daném roce vyprodukoval?

Odpověď:

Analyzujte státní rozpočet v roce 2019

Vyberte si jeden nebo více z následujících příkladů a za pomoci kalkulačky spočítejte výsledek (zaokrouhlujte na jedno desetinné místo).

1. V roce 2019 byly plánovány příjmy státního rozpočtu ve výši 1 465,3 mld. Kč. Přesně 38 % tvořilo povinné pojistné na sociální zabezpečení. Vypočítejte, o kolik mld. Kč šlo.

Šlo o ..... mld. Kč.

2. V roce 2019 byly plánovány příjmy státního rozpočtu ve výši 1 465,3 mld. Kč. Z toho 297,9 mld. Kč představovala daň z přidané hodnoty. Vypočítejte, o kolik % z celkové částky příjmů šlo.

Šlo o ..... %.

3. V roce 2019 byly plánovány výdaje státního rozpočtu ve výši 1 505,3 mil. Kč. Z toho 825 mld. Kč představovaly tzv. mandatorní výdaje. Vypočítejte, o kolik % z celkové částky výdajů šlo.

Šlo o ..... %.

4. V roce 2019 byly plánovány výdaje státního rozpočtu ve výši 1 505,3 mil. Kč. Z toho 21,5 % představovaly tzv. kvazi-mandatorní výdaje. Vypočítejte, o kolik mld. Kč šlo.

Šlo o ..... mld. Kč.

5. V roce 2019 byly plánovány příjmy státního rozpočtu ve výši 1 465,3 mld. Kč a výdaje 1 505,3 mld. Kč. Vypočítejte očekávané saldo neboli bilanci státního rozpočtu a shrňte předpokládaný výsledek hospodaření jednou větou.

Odpověď:

***A komu to ještě nestačilo*: V roce 2018 činily příjmy státního rozpočtu 1 403,9 mld. Kč a výdaje 1 401,0 mld. Kč. O kolik klesl státní dluh, který v roce 2017 dosahoval 1 624,7 mld. Kč? Hrubý domácí produkt ČR v roce 2018 činil 5 310,3 mld. Kč. Vypočtěte jeden z nejdůležitějších ukazatelů ekonomiky země, a to podíl státního dluhu na HDP (v %).**

Odpověď:

Srovnejte rozpočet státu a obce

Doplňte charakteristiky související s rozpočtem obce za pomoci srovnání s rozpočtem státu.

Poř.	Charakteristika	Stát	Vaše obec/městys/město
1	Rozpočet navrhuje	ministr financí	
2	Rozpočet schvaluje	poslanecká sněmovna	
3	Změny v rozpočtu schvaluje	poslanecká sněmovna	
4	Velikost rozpočtu	v bilionech Kč	
5	Správci rozpočtových kapitol	ministerstva	

Organizace (tedy návrh, schválení, změny) **obecního rozpočtu** se příliš neliší od rozpočtu státního, i když jde samozřejmě o jednodušší záležitost.

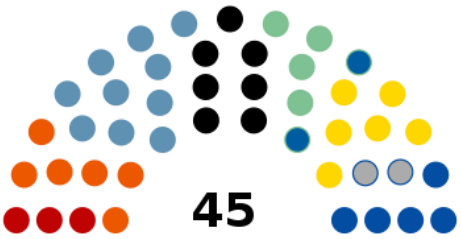

Obr. 2.7

1. rozdíl: Proces návrhu, schválení a změn

Návrh státního rozpočtu předkládá **Ministerstvo financí ČR** vládě, která ho schválí do podoby zákona, a ten pak schvaluje Poslanecká sněmovna PČR.

MF ČR → VLÁDA ČR → ZÁKON → POSLANECKÁ SNĚMOVNA

Na úrovni obcí a měst předkládá návrh rozpočtu **starosta**, resp. primátor v případě statutárních měst, a schvaluje ho **zastupitelstvo**. To musí mít nejméně 5 členů a nejvýše členů 55 (u měst nad 150 tis. obyvatel). Rovněž veškeré změny rozpočtu musí schválit zastupitelstvo.

STAROSTA/PRIMÁTOR → ZASTUPITELSTVO OBCE/MĚSTA

Uveďte, která města v ČR mají nad 150 tis. obyvatel?

2. rozdíl: Velikost rozpočtu

Příjmy státního rozpočtu překračují 1,3 biliónu Kč.

Příjmy malých obcí jsou ve výši několika mil. Kč, u větších měst jde o miliardy, u Prahy o zhruba 67 mld. Kč (v roce 2020).

3. rozdíl: Správci rozpočtových kapitol

Státní rozpočet spravují ministerstva a další správci rozpočtových kapitol (ředitelé organizačních složek státu apod.)

Rozpočet větších obcí a měst spravují odbory, např. ekonomický, sociální, odbor dopravy apod.

Jejich vedoucí pak odpovídají za hospodaření s penězi, které jim byly zastupitelstvem schváleny na rozvoj města. Většina odborů náplní své činnosti odpovídá ministerstvům, ale dvě oblasti na městských či obecních úřadech zastoupeny nejsou, a to zahraniční věci a obrana. Přesto se i menší obce musí o **bezpečnost** svých obyvatel starat a finančně na ni přispívat.

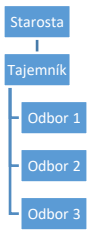

Kdo zajišťuje ve vaší obci nebo městě bezpečnost?

Odpověď:

Také obce by měly mít snahu být **dobrým hospodářem** a nezadlužovat se. Někdy to však jinak nejde, především při větších investičních akcích, jako je výstavba či rekonstrukce vodovodů a kanalizací, čistíren odpadních vod, vybudování domova pro seniory, kulturního domu či dalších obdobných staveb. Zatímco stát si půjčuje od nadnárodních bank a fondů, obce si půjčují na své aktivity od běžných českých bank jako ostatní právní subjekty.

Obr. 2.8

Seznamte se s rozpočtem své obce

Tipněte si!

Tipněte si hodnoty ukazatelů v tabulce za vaši obec. Doplňte podle https://monitor.statnipokladna.cz/ za rok 2019 skutečné údaje a dopočítejte ty ostatní (napsané kurzívou).

Poř.	Charakteristika	Státní správa	Vaše obec/městys/město	
			tip	skutečnost
1	Počet poslanců/zastupitelů[4]	200		
2	Počet obyvatel 2019[5]	10,6 mil.		
3	Skutečné příjmy 2019	1 523,2 mld. Kč		
4	Skutečné výdaje 2019	1 551,7 mld. Kč		
5	Bilance/saldo 2019	-28,5 mld. Kč		
6	*Bilance/saldo na obyvatele*	-2 689 Kč		
7	Zadluženost 2019	1 640,2 mld. Kč		
8	*Zadluženost na obyvatele*	151 tis. Kč		

Pokud vaše obec vykázala schodek rozpočtu, je vyšší, nebo nižší než celostátní průměr na jednoho obyvatele? Odpovězte celou větou.

Odpověď:

Je průměrný dluh na obyvatele vaší obce vyšší, nebo nižší než celostátní průměrný dluh? Odpovězte celou větou.

Odpověď:

[4] Vyhledávání ZDE.
[5] Údaje ZDE.

Na základě údajů o vaší obci na portále https://monitor.statnipokladna.cz/ doplňte následující tabulku.

Poř.	Název kapitoly rozpočtu	Hodnota kapitoly rozpočtu (v tis. Kč)
1	Běžné výdaje celkem	
2	- z toho platy	
3	Kapitálové výdaje celkem	
4	- z toho budovy, haly, stavby	
5	Daňové příjmy celkem	
6	- z toho příjmy z DPH	

Na portále https://monitor.statnipokladna.cz/ si v případě své obce přečtěte, jaké položky jsou obsaženy v kapitole Kapitálové výdaje. Zkuste podle toho definovat, co znamená „kapitálové“.

Odpověď:

Příjmy obcí

Příjmy obcí jsou tvořeny především výnosem z daní, které za předchozí rok vybral stát. Hlavní položkou v příjmech je **DPH** a také **daně z příjmu** fyzických a právnických osob. Do rozpočtu obcí plynou také veškeré daně z místních **nemovitostí**, tedy nejen rodinných domů, ale i polí, lesů, chat apod.

Obr. 2.9

Již menší část tvoří různé místní **poplatky**, jako např. ze psů nebo za odvoz odpadů. Obce také dostávají část speciální daně z hazardních her (DHH), které odvádějí provozovatelé hazardních her.

Příjmy obcí jsou dány tzv. **rozpočtovým určením daní** (RUD), jehož schéma zachycuje obrázek na konci lekce č. 3.12. Příjmy týkající se obcí jsou zbarveny žlutě. Neplatí však zcela pravidlo, že čím větší obec, tím větší příjmy. Počtem obyvatel se obec nejprve zařadí do příslušné kategorie a podle ní obdrží ze státem vybraných daní peníze na své hospodaření. Jejich výše se odvíjí také od počtu žáků místních škol a od počtu pracovních míst v obci.

Obec se může chovat obdobně jako jakýkoliv **vlastník majetku**. Může majetek nakupovat nebo ho prodávat, pronajímat a finanční prostředky do rozpočtu získávat i takto (**kapitálové příjmy**). Na investice do svého majetku pak často mohou obce získat **dotace**, a to ze státního rozpočtu (národních fondů) nebo z Evropské unie (evropské fondy). Ty jsou velmi často využívány především pro finančně nákladné investice. Menší podporu obdobného typu mohou obce získávat i z krajského rozpočtu (**krajské dotace**).

Obr. 2.10

Ty jdou často i na tzv. „měkké“ projekty, jako jsou akce pořádané místními spolky, na oslavy různých výročí dané obce apod.

Víte o nějaké stavbě v obci (např. hřiště, škola, domov pro seniory, zdravotní středisko apod.), která by byla vybudována nebo rekonstruována za pomoci dotačních zdrojů EU, státu či kraje? Takovéto stavby by měly být opatřeny plakátem, billboardem nebo pamětní deskou, na níž jsou informace o tom, kdo všechno projekt finančně podpořil.

Odpověď:

Výdaje obcí

Struktura výdajů obcí je relativně jednodušší než u příjmů. Výdaje se dělí pouze na běžné a kapitálové. **Běžné** tvoří hlavně platy obecních zaměstnanců, platby za nákup energií (elektřina, voda, plyn) a služeb (poštovné, internet, bankovní služby) a v podstatě platby za veškeré práce zajišťující chod obce (opravy, údržba). **Kapitálové** výdaje zahrnují pouze nákup majetku (budov, pozemků či strojů). Také obce dotují místní spolky a podporují aktivní občany v jejich činnosti pro obec. Pokud obec získá dotace, většinou je musí doplnit alespoň malým dílem ze svého rozpočtu, což však při velkých investicích typu vodovodů, kanalizací, kulturních zařízení apod. může činit i několik milionů korun.

Co patří do majetku obce?

Zavřete oči a představte si část veřejného prostranství (své obce/části města, kde bydlíte nebo chodíte do školy), např. náves, náměstí, hřiště apod. Pokuste se vypsat objekty, které jsou podle vás majetkem vaší obce, nejsou tedy soukromé, ale veřejné. Jako příklad lze uvést odpadkové koše v parku.

Odpověď:

Teď, když už víte, že je obecní rozpočet financován také z daní fyzických osob, tedy např. vašich rodičů, byste si měli uvědomit, že není vhodné veřejný majetek **ničit**. **Vandalismus**, který může být definován jako „logicky nezdůvodnitelné ničení cizího majetku“, spolu se sprejerstvím představovaly v roce 2019 v ČR téměř 15 tis. registrovaných kriminálních činů (7,5 % všech kriminálních činů). Pokud chtějí obce svůj majetek jako „dobrý hospodář“ chránit, musí další finanční prostředky investovat např. do bezpečnostních kamerových systémů, místo aby vybudovaly další dětské hřiště nebo tribunu na fotbalovém stadionu.

Obr. 2.11

Ulovili byste podobné snímky i ve vaší obci či městě, kde bydlíte nebo chodíte do školy? Pokud ne, je to jenom dobře. Pokud ano, zkuste je vyvěsit na sociální sítě a zaznamenejte reakce svých přátel. Byly spíše negativní, nebo pozitivní? Líbil se jim snímek?

Obr. 2.12. Rozpočtové určení daní platné od roku 2018[6]

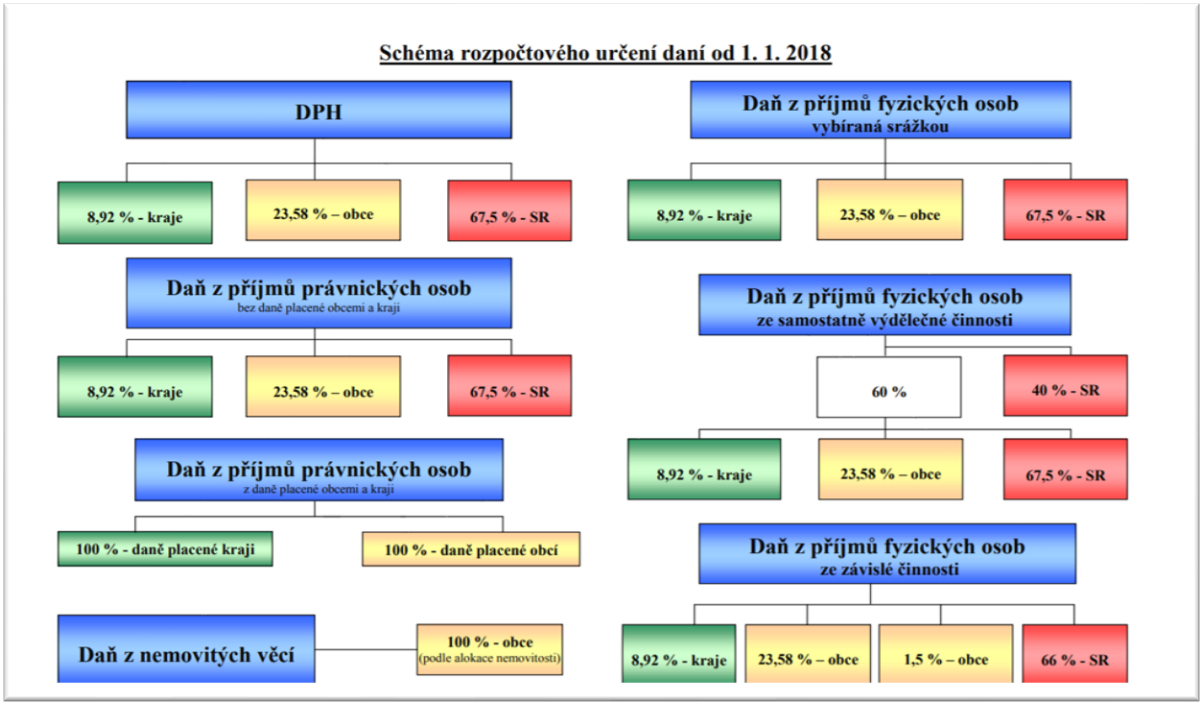

Ohodnoťte hodinu

Jak se vám pracovalo ve skupinách?	výborně	šlo to	bylo to na nic
Jak se vám líbila vaše role ve skupině?	užil/a jsem si ji	docela jo	neseděla mi
Nudili jste se při hodině?	strašně	jako obvykle	vůbec ne

[6] Zdroj: RUD. *In: wikimedia.org* [online]. [citováno 2020-04-30]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:RUD_2018.png

3. Platit daně je normální aneb kolik nám zbude?

Absurdní daně nejen v pohádkách ...

Většina z vás asi zná pohádku s názvem „**Tajemství staré bambitky**“, ve které králové rádci Ferenc a Lorenc svévolně zavádějí nesmyslné daně, jako např. daň z otevřeného nebo zavřeného okna, daň z komína nebo ze vzduchu. Vtipnou písničku z pohádky, která vychvaluje daně, si můžete poslechnout ZDE. Absurdní daně však nebyly pouze záležitostí pohádkových království, ale často zasáhly také běžné občany, a to ne v až tak dávné době.

Obr. 3.1

Zamyslete se a ke každé dani uvedené v tabulce napište ANO, pokud si myslíte, že někdy někde existovala či existuje.

Název daně	Platila, platí, či nikoliv?
daň z celibátu	
daň z bradky	
daň z borůvek	
daň z bezdětnosti	
daň z trakaře	
daň z lesních plodů a hub	
daň z klobouků	
daň z jídelních hůlek	
daň z hodin	
daň z hlíny	

Nejdůležitější položkou státního rozpočtu na straně příjmů států jsou právě **daně**. Ty jsou definovány jako povinné platby obyvatel i firem, tedy fyzických i právnických osob, do státní pokladny. Jsou dány zákonem, takže pokud nejsou odvedeny, dojde tím k porušení zákona. To lze sankcionovat, nebo dokonce trestat jako zločin. Daně mají svůj původ již v době před naším letopočtem, a to v dnešním Řecku a Indii. Souvisely především s platbou cel a dávek na obranu, dále se platily daně z majetku, hlavně z půdy. Zastaralé označení daně zní „**berně**“ a od toho také pochází původní název dnešních finančních úřadů. Víte, jak se jim tedy říká?

Odpověď:

Daně jsou chápány převážně negativně, neboť snižují příjem všech zúčastněných s výjimkou výběrčího daní, v současnosti tedy státu. Na druhé straně se bez nich většina zemí neobejde, neboť stát nemůže jiným způsobem financovat řadu **veřejných služeb**. Existují sice země, které nevybírají žádnou daň z příjmu svých obyvatel a zároveň dokážou zajistit všechny služby, ale jde o opravdové výjimky. Těmi jsou např. Kuvajt, Katar, Saudská Arábie, Bahamy a Kajmanské ostrovy. Tyto státy se často (např. v novinách) označují jako „daňové ráje".

Čím to je, že si některé státy mohou dovolit, aby jejich obyvatelé neplatili žádné daně?

Odpověď:

Vyzkoušejte si, jak rychle tyto státy najdete na mapě světa.

Odpověď:

Soustava daní v určitém státě se nazývá **daňový systém**. Aby se lidé či firmy nebouřili proti daním a akceptovali daňový systém, je nutné, aby daně splňovaly následující podmínky:

- nejsou zbytečně vysoké,
- výnosy z nich jsou dostatečné,
- jsou spravedlivé,
- daňový systém je srozumitelný,
- výběr daní musí být efektivní a
- náklady na výběr daní co nejnižší.

Obr. 3.2

Daně jsou zároveň důležitým nástrojem pro podporu rozvoje toho, co stát zrovna považuje za významné. Např. pokud stát chce, aby se někde postavil nový podnik, který bude zaměstnávat stovky nebo tisíce zaměstnanců, nejenže investorovi poskytne pozemek zdarma, ale navíc mu na několik let udělí **slevu na daních**, neboli tzv. „**daňové zvýhodnění**".

V České republice jsou nejdůležitější pro příjem státního rozpočtu následující **daně**:

- daň z příjmu fyzických osob – je u všech stejná a činí 15 % **hrubé** mzdy;
- daň z příjmu právnických osob – již deset let činí 19 % a postupně se tedy od roku 1993, kdy dosahovala 45 %, snižuje;
- daň z přidané hodnoty (**DPH**) – v ČR existuje základní a dvě snížené DPH, a to ve výši 21 % (základní) a 15 a 10 % (snížené – nejnižší platí např. pro knihy, kojeneckou výživu, léky); platí se při každém nákupu jak zboží, tak služeb. Prodávat své výrobky nebo služby bez DPH mohou pouze velmi malí podnikatelé, kteří nejsou registrováni jako plátci DPH. Nejvyšší DPH (23 %) byla v letech 1993 a 1994, nejnižší (19 %) v období 2004–2009.

Obr. 3.3

Je evidentní, že již nefungují tzv. „desátky“, tedy 10% odvody, které lidé odváděli světské či církevní moci od starověku až do raného novověku. Nutné je však upozornit, že ne všechny daňové příjmy jdou do rozpočtu státu. Část z nich a některé celé (např. daň z nemovitosti) slouží jako příjem **obcí** a **krajů**, které spravují své pověřené území.

Kolik tedy vlastně zaplatíme na daních? Vyberte si minimálně jeden z následujících příkladů a spočítejte ho.

1. Kolik Kč odvede pan Lakomý na daních z příjmu fyzických osob, pokud jeho hrubá měsíční mzda činí 30 000 Kč.

2. Kolik Kč odvede firma Lakomý a spol., s.r.o. na daních z příjmu právnických osob, pokud její roční zisk činí 4 mil. Kč.

3. Kolik Kč bude odvedeno státu jako DPH z částky 19 360 Kč, které pan Lakomý zaplatil za nový notebook.

4. Kolik Kč zaplatí paní Pilná za knihu, pokud cenovka ukazuje, že stojí 300 Kč bez DPH?

5. Kolik činila roční hrubá mzda paní Pilné, která si stěžuje své známé, že na daních z příjmu fyzických osob zaplatila 100 500 Kč.

A tři oříšky pro dobré počtáře:

a) Pokud se bude ekonomice dařit a lidé nebudou nezaměstnaní a budou hodně nakupovat, bude příjem státního rozpočtu z daní růst, nebo klesat? Proč?

Odpověď:

b) Bude příjem z daní růst i při růstu mezd? Proč?

Odpověď:

c) Bude příjem z daní růst i při růstu cen? Proč?

Odpověď:

Obr. 3.4

Aby to nebylo tak jednoduché, není **daň z příjmu fyzických osob** jediný odvod z výplaty zaměstnanců, o který se jejich příjem snižuje. Příjmem státní pokladny jsou i částky za **pojistné na sociální zabezpečení**. To odvádí za zaměstnance jeho zaměstnavatel, ale také zaměstnanec sám. Z tzv. superhrubé mzdy zaměstnance odvádí zaměstnavatel v současnosti pojistné na **nemocenské** pojištění ve výši 2,1 %, pojistné 21,5 % na **důchodové** pojištění a 1,2 % na **státní politiku zaměstnanosti**.

Dalších 9 % odvádí zaměstnavatel za zaměstnance na **zdravotní pojištění**. Celkem tedy **33,8 % superhrubé mzdy** jde za každého zaměstnance přímo od zaměstnavatele do kapsy státních institucí, které s nimi dále hospodaří. Jinými slovy, superhrubá mzda je tedy **násobkem koeficientu 1,338 a hrubé mzdy**, jejíž výši by měl mít každý zaměstnanec uvedenu v pracovní smlouvě nebo platovém výměru.

Právě **průměrná hrubá** mzda je ukazatel, který statistika dlouhodobě sleduje. Pokud se někdy díváte na zpravodajství nebo čtete noviny, nehovoří s v nich o **čisté mzdě**, což je to, co opravdu dostaneme na účet, ale právě o mzdě **hrubé**. Výsledná čistá mzda totiž může být u různých lidí odlišná, i když je jejich hrubá mzda stejná. Z hrubé mzdy je kromě 15% daně z příjmu dále odváděno zaměstnancem sociální pojištění ve výši 6,5 % a zdravotní pojištění ve výši 4,5 %, ale něco se mu také vrátí zpátky.

Pokud máte po ruce tiskárnu, vytiskněte si schéma na konci lekce a zapisujte si do příslušných políček uvedené částky z příkladu. Návod na výpočet čisté měsíční mzdy je následující.

Příklad:

- hrubá mzda = 30 000 Kč
- superhrubá mzda = 30 000 x 1,338 = 40 140 Kč
- daň z příjmu fyzických osob = 30 000 x 15 % (neboli 40 140 x 0,15) = 4 500 Kč
- pojistné na sociální zabezpečení placené zaměstnavatelem = 30 000 x 24,8 % (neboli 30 000 x 0,248) = 7 440 Kč
- zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem = 30 000 x 9 % (neboli 30 000 x 0,09) = 2 700 Kč
- sociální pojištění placené zaměstnancem = 30 000 x 6,5 % (neboli 30 000 x 0,065) = 1 950 Kč
- zdravotní pojištění placené zaměstnancem = 30 000 x 4,5 % (neboli 30 000 x 0,045) = 1 350 Kč
- čistá mzda **bez uplatnění slev**: 30 000 – 4 500 – 1 950 – 1 350 = **22 200 Kč**

Obr. 3.5

Pokud se vám tato částka nelíbí, máte pravdu. Čistá mzda takto vypočtena činí pouze 69 % hrubé mzdy a v přepočtu na superhrubou mzdu dokonce jen 51,5 %. Můžeme tedy říci, že téměř polovinu toho, co doopravdy vyděláme, „spolkne“ stát. Něco se nám však přece jen vrátí. Výše vrácených peněz se často odvíjí od problémů, které máme. Naše ekonomika totiž stále ještě funguje na principu solidarity.

K této částce vypočtené výše je tedy nutné ještě **připočítat** tzv. „slevy na dani“, které může mít každý člověk jiné. Jedna sleva však platí pro všechny, a to je „**sleva na poplatníka**“ ve výši 2 843 Kč měsíčně. Platí také další slevy, přičemž **slevy na děti** může uplatňovat vždy pouze jeden z rodičů.

Sleva na poplatníka	34 116 Kč (měsíčně 2843 Kč)
Sleva na vyživovaného manžela	24 840 Kč (uplatňuje se ročně)
Sleva na vyživovaného manžela ZTP/P	49 680 Kč (měsíčně 4140 Kč)
Sleva pro invalidní důchod I. a II. stupně	**2 520 Kč (měsíčně 210 Kč)**
Sleva pro invalidní důchod III. stupně	5 040 Kč (měsíčně 420 Kč)
Sleva pro držitele průkazu ZTP/P	16 140 Kč (měsíčně 1345 Kč)
Sleva pro studenta	**4 020 Kč (měsíčně 335 Kč)**
Daňové zvýhodnění na první dítě	**15 204 Kč (1267 Kč měsíčně)**
Daňové zvýhodnění na druhé dítě	19 404 Kč (1617 Kč měsíčně)
Daňové zvýhodnění na třetí a další dítě	24 204 Kč (2017 Kč měsíčně)
Daňové zvýhodnění na dítě s průkazem ZTP/P	30 408 Kč (měsíčně 2534 Kč)
Daňové zvýhodnění na druhé dítě ZTP/P	38 808 Kč (měsíčně 3234 Kč)
Daňové zvýhodnění na třetí a další dítě ZTP/P	48 408 Kč (měsíčně 4034 Kč)
Sleva za umístění dítěte	maximálně 14 600 Kč (uplatňuje se ročně)
Sleva za elektronickou evidenci tržeb (EET)	5 000 Kč za rok (jednorázově)

Tak kolik nám vlastně zbude? S pomocí získaných poznatků a výše uvedené tabulky vyplňte schéma daní a odvodů ze mzdy na konci lekce a spočítejte čistou mzdu vybrané osoby z následující nabídky:

1. Paní Pilná pracuje jako zdravotní sestra v Jihlavě a její hrubá mzda činí 36 500 Kč. Má jedno nezaopatřené dítě. Vypočítejte její čistou mzdu. Jaký podíl představuje čistá mzda z hrubé mzdy?

Obr. 3.6

2. Pan Lakomý je zaměstnán jako stavební inženýr v Třebíči a pobírá hrubou mzdu ve výši 42 500 Kč. Vyživuje manželku, která je nevidomá (ZTP/P). Vypočítejte jeho čistou mzdu. Jaký podíl představuje čistá mzda z hrubé mzdy?

3. Slečna Mladá není jen mladá, ale také pilná, a proto si při svém studiu na Vysoké škole polytechnické v Jihlavě ještě přivydělává jako pokladní v Lidlu. Má jen poloviční úvazek, takže její hrubá mzda činí 13 000 Kč. Vypočítejte její čistou mzdu. Jaký podíl představuje čistá mzda z hrubé mzdy?

4. Pan Starý není až tak starý, i když je invalidní důchodce II. stupně, pracuje jako počítačový specialista ve Žďáru nad Sázavou na poloviční úvazek. Jeho hrubá mzda činí 25 000 Kč. Vypočítejte jeho čistou mzdu. Jaký podíl představuje čistá mzda z hrubé mzdy?

5. Rodiče Matyáše a zdravotně postiženého Tomáše pracují jako učitelé na základní škole v Pelhřimově a jejich hrubá mzda činí dohromady 65 000 Kč. Vypočítejte jejich čistý příjem. Jaký podíl představuje čistá mzda z hrubé mzdy?

A kdo toho ještě neměl dost, ať zkusí rozkousnout tvrdší kost:

Je možné, že daň z příjmu fyzických osob bude nulová, nebo dokonce že čistá mzda bude vyšší než hrubá mzda? V jakém případě? Uveďte příklad, jaká situace by např. v rodině musela nastat, aby tomu tak bylo.

Odpověď:

Co je potřeba si zapamatovat: Doplňte do textu slova pod ním.

Daně se musí platit proto, aby fungovala veřejná sféra, tedy nejen úřady, ale i **bezpečnostní složky,** jako jsou např. ..... a ..... a také další nezbytné služby, jako je .....**, školství, doprava** apod. Každý člověk, který má nějaké ....., je musí nahlásit na příslušný ..... úřad. Už jen za to, že to neudělá, může být sankcionován, tedy platit ..... V případě **krácení** ....., což znamená nezdanění všech příjmů či neplacení jiných povinných odvodů (i např. pojistné na ..... zabezpečení), musí usvědčený neplatič nejen daň doplatit, ale zároveň zaplatit pokutu finančnímu úřadu a při překročení určité finanční hranice (50 tis. Kč) mu rovněž hrozí odnětí ..... (až na 10 ..... podle výše škody).

Nápověda: *daní, let, policie, pokutu, svobody, sociální, hasiči, zdravotnictví, finanční, příjmy*

Zeptejte se (pra)rodičů, co si o tom pamatují!

Velmi známou kauzou, která vznikla právě na základě snahy uspořit na daních, byla v roce 2012 aféra spojená s tzv. **lihovou mafií**. Její aktéři na daních připravili stát o několik **miliard korun**, za což byli někteří z nich odsouzeni až na **13 let** odnětí svobody. Do obchodu s **nezdaněným** lihem a jeho prodejem na černém trhu s alkoholem se zapojila i další skupina „podnikatelů“, která měla v roce 2012 na svědomí otravu desítek lidí a úmrtí 47 z nich v rámci tzv. **metanolové kauzy**, za niž dva viníci dostali trest doživotí.

Ohodnoťte hodinu

Zapojili jste se do práce podle svých představ?	jasně	trochu jo	vůbec
Co se vám v hodině líbilo nejvíce?			
Co bylo podle vás v hodině zbytečné?			

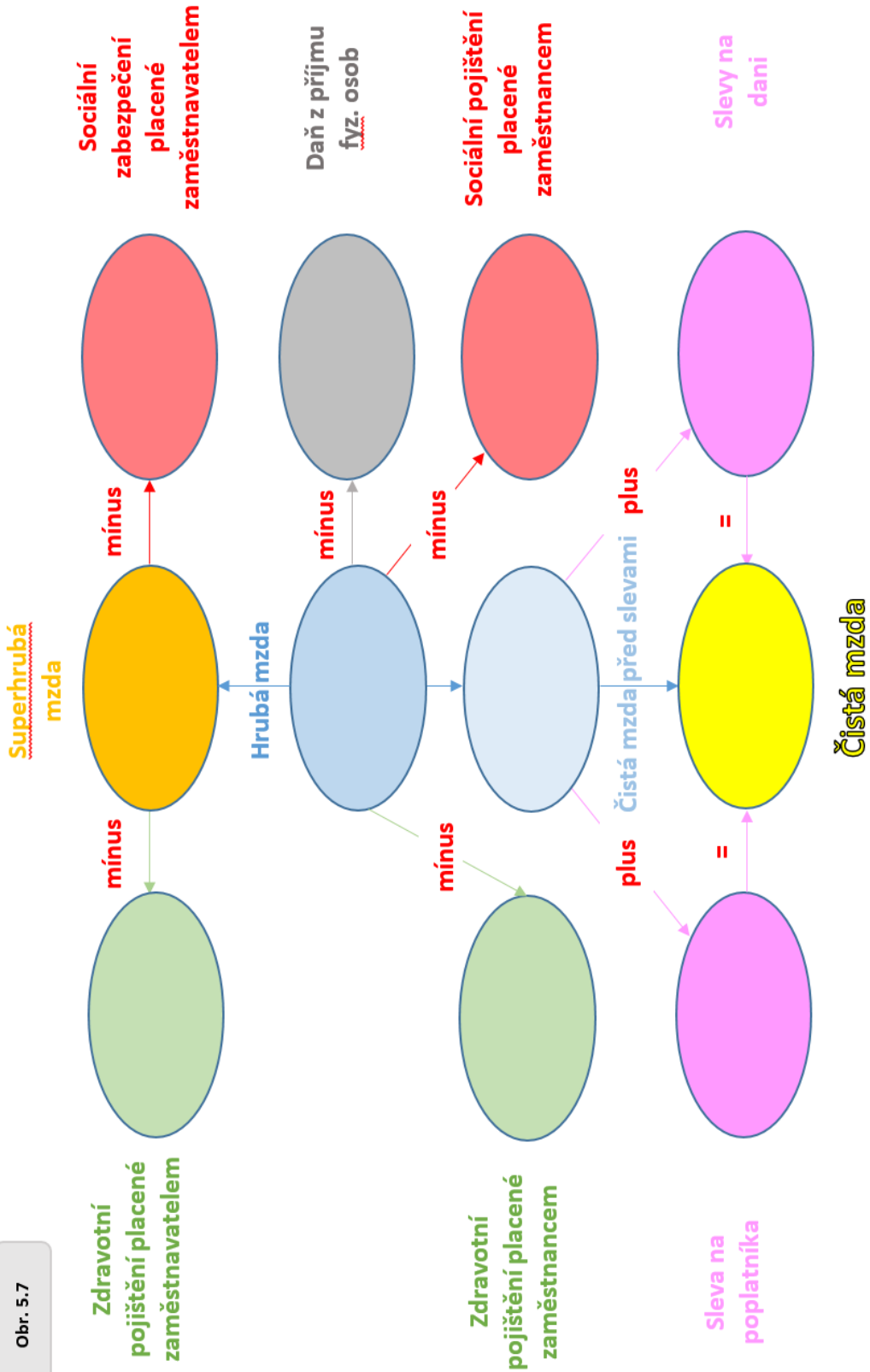
Sociální zabezpečení placené zaměstnavatelem
Daň z příjmu fyz. osob
Sociální pojištění placené zaměstnancem
Slevy na dani
mínus
mínus
mínus
plus
=
Superhrubá mzda
Hrubá mzda
Čistá mzda před slevami
Čistá mzda
mínus
mínus
plus
=
Zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem
Zdravotní pojištění placené zaměstnancem
Sleva na poplatníka

Obr. 5.7

4. Když zasáhne „koroňák“ aneb dopady pandemie na ekonomiku státu

Předtím, než se seznámíte s hlavními dopady pandemie nemoci COVID-19 na ekonomiku státu, zkuste si vyplnit následující kvíz, který se úzce dotýká také obdobných globálních katastrof v minulosti. Správné výsledky najdete na konci této lekce.

1. **Které nemoci se říkalo černá smrt?**
   a. cholera
   b. mor
   c. chřipka
2. **Které onemocnění zaznamenalo epidemický výskyt v Londýně koncem 19. století?**
   a. cholera
   b. mor
   c. chřipka
3. **Podle kterého státu byla pojmenována epidemie chřipky po 1. světové válce?**
   a. Portugalsko
   b. Polsko
   c. Španělsko
4. **Kolik lidí podle vás tato chřipka zabila u nás a ve světě?**
   a. 5 tis. u nás a 5 mil. ve světě
   b. 50 tis. u nás a 50 mil. ve světě
   c. 50 tis. u nás a 100 mil. ve světě
5. **Odhadněte, kolik lidí v Evropě zabila morová epidemie v II. polovině 14. století.**
   a. 25 mil**.**
   b. 2,5 mil.
   c. 250 tis.
6. **Znáte aktuální čísla úmrtí na nemoc COVID-19 u nás a ve světě?**
   a. asi 3 tis. u nás a 30 tis. ve světě
   b. asi 300 u nás a 300 tis. ve světě
   c. asi 30 000 u nás a 3,5 mil. ve světě
7. **Jak se jmenuje provincie v Číně, kde se nemoc COVID-19 vyskytla nejdříve?**
   a. Wu-chan
   b. Wu-pej
   c. Chu-pej

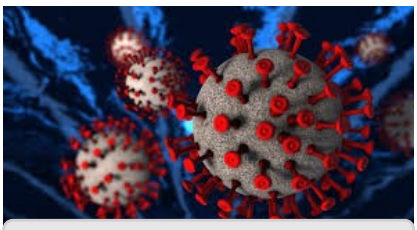

Obr. 4.1

8. **Kdy byli odhaleni první nakažení v ČR?**
   a. v březnu 2020
   b. v lednu 2020
   c. v prosinci 2019
9. **Který živočich stojí podle současných vědeckých poznatků za přenosem koronaviru na člověka?**
   a. kočka
   b. netopýr
   c. had
10. **Jak se jmenuje lék, který byl v ČR použit na léčbu nemoci COVID-19 jako první?**
    a. Remdesivir
    b. Rambosivir
    c. Bramborsivir

Epidemie v minulosti a v současnosti

Epidemie představuje větší nahromadění výskytů onemocnění v jednom okamžiku na jednom místě. Epidemie extrémně velkého rozsahu zahrnující většinu světa se nazývá pandemie. Černá smrt, jak byla nazývána **morová** epidemie v polovině 14. století a která se rozšířila z Číny až do Evropy, měla na svědomí úmrtí třetiny evropské populace, což tehdy znamenalo **25 mil. osob**. Pokles množství pracovní síly však následně vedl k postupnému zániku feudalismu a k položení základu kapitalismu, což lze považovat za pozitivní jev ve vývoji ekonomiky. Epidemie **cholery** v 19. století v Evropě vedla k akceleraci průmyslové revoluce a modernizaci průmyslových čtvrtí (kanalizace, vodovody).

Obr. 4.2

V současnosti se často připomíná právě **španělská** chřipka, která v letech 1918–20 u nás zabila odhadem **nejméně 50 tis.** lidí a ve světě snad až **100 mil.** Již tehdy se nosily na veřejnosti roušky. Následná 20. léta jsou však vnímána jako období rozkvětu ve většině evropských zemí, které ukončil až tzv. černý pátek krachem na burze v New Yorku v roce 1929.

Obr. 4.3

Onemocnění COVID-19 je způsobeno novým typem koronaviru s odborným označením SARS-CoV-2. Jedná se o vysoce infekční onemocnění, které se projevuje zejména horečkami, respiračními potížemi (kašel, dušnost), bolestí svalů a únavou. U starších a chronicky nemocných osob může mít nemoc vážnější průběh a může vést i k úmrtí. Těch bylo v polovině května 2020 u nás zhruba **300** a ve světě **tisíckrát tolik**, i když nakažených v té době bylo u nás kolem 8,2 tis. a ve světě 4,2 mil. Z toho vychází, že smrtnost tehdy u nás činila 3,4 % odhalených případů, ale ve světě 6,9 %. Do roka a do dne se však situace v ČR výrazně zhoršila a Česká republika zaujala přední pozice v počtu zemřelých na 100 tis. obyvatel. Těch bylo v květnu 2021 zhruba 300, což představovalo průběžnou 6. pozici ve světě. Smrtnost se ustálila na 1,8 %.

Počátek epidemie COVID-19 je datován k 31. prosinci 2019, kdy byly první případy hlášeny v čínském městě Wu-Chan v provincii **Chu-Pej**, ale pravděpodobně vypukla již o dva měsíce dříve. V České republice byly první tři případy nákazy novým koronavirem prokázány **1. března 2020**. Podle některých odborných zdrojů se koronaviry přenesly na člověka při manipulaci s **netopýry** určenými pro konzumaci právě na tržnici ve městě Wu-chan, podle jiných, spíše konspiračních teorií, jde o uměle vytvořený vir, který byl rozšířen záměrně, aby došlo ke snížení světové populace.

Obr. 4.4

Přestože určitá ekonomická krize byla již delší dobu očekávána, pravděpodobně málokoho napadlo, že přijde ze dne na den. Příčinou byl, jak všichni víme, koronavirus SARS-CoV-2 způsobující onemocnění COVID-19. Pro boj s tímto onemocněním zvolily jednotlivé státy různé postupy, které ať tak, či tak budou mít pravděpodobně dalekosáhlé ekonomické důsledky.

Dopady epidemie na ekonomiku

Hluboce se zamyslete jako opice na obrázku vpravo.

Podle poznatků z předchozích hodin si tipněte, jaký bude v ČR vývoj ukazatelů uvedených v grafech v roce 2021 ve srovnání s vývojem v posledních pěti letech (jeden z dvojice grafů je dobře a druhý špatně). Doplňte do vět pod grafy správné výrazy, které situaci vysvětlují.

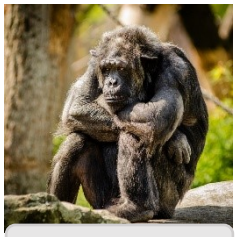

Obr. 4.5

Obr. 4.6: Skutečný či neskutečný vývoj příjmů a výdajů?

A

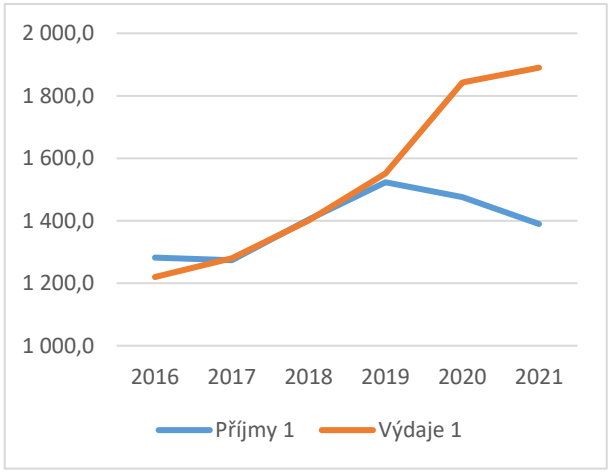

B

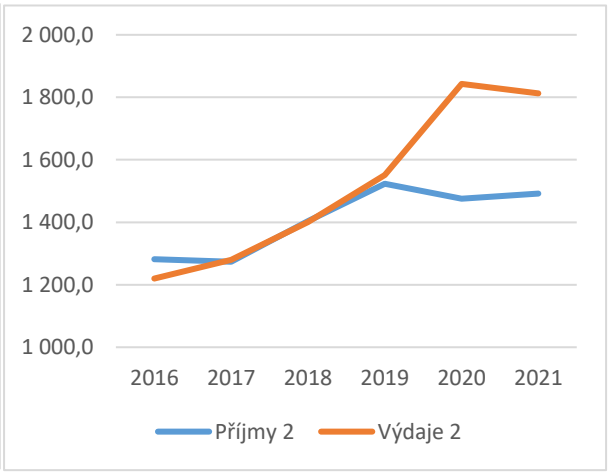

C

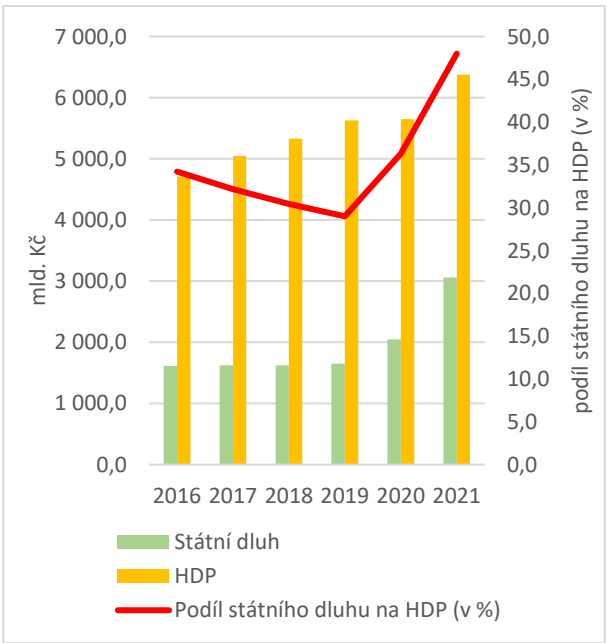

D

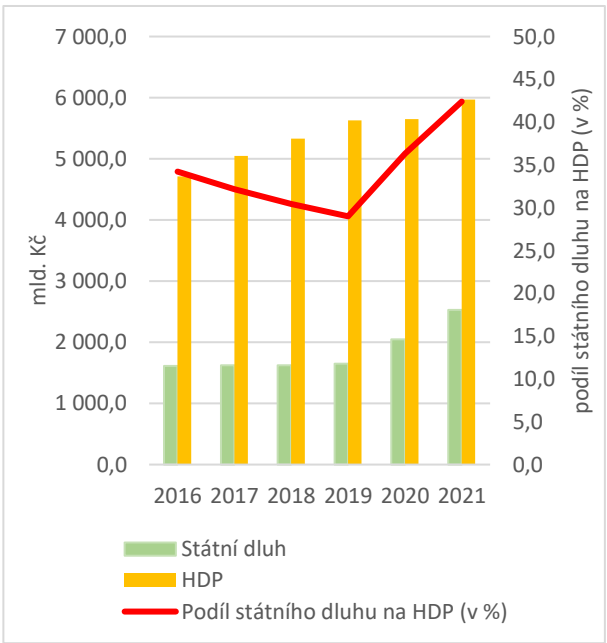

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, 2021, vlastní zpracování

Doplňte slova do následujících vět a uveďte, zda jste si tipli správné grafy.

Nápověda: ***Výdaje, zvýší, Příjmy, domácí produkt, sníží, vyšplhá, schodek, vzrostou, dluh***

1. ..... státního rozpočtu se v roce 2021 ....., protože lidé kvůli lock-downu neodvedou na daních tolik jako před krizí.
2. ..... státního rozpočtu za rok 2021 ..... vlivem vyplácení finančních podpor nepracujícím zaměstnancům hlídajícím během lock-downu své děti nebo podnikatelům, kteří museli zavřít své provozy, a také v souvislosti s nákupem ohromného množství nezbytného zdravotnického materiálu a vakcín.
3. Hrubý .... se za rok 2021 oproti předchozímu roku mírně ....., neboť ekonomice ČR se i přes koronavirovou krizi daří.
4. Státní ..... za rok 2021 ..... na bezmála 43 % HDP, neboť odněkud si stát musí na ..... státního rozpočtu půjčit peníze.

Tipli jste si správně?

Jak dopadl rok 2020 a co dál?

Jak bylo zmíněno v hodinách týkajících se státního rozpočtu a dluhu, jsou příjmy státu tvořeny především daněmi, a to daněmi z příjmu právnických a fyzických osob a daní z přidané hodnoty. To jsou položky, které pandemie výrazně snížila. Proto také vzrostl tzv. veřejný dluh. V roce 2019 již šestý rok po sobě státní dluh klesl, a to pod 30 % HDP. Očekávalo se, že vlivem koronavirové krize vzroste v roce 2020 až na 37 %, což se v podstatě potvrdilo (36,3 %).

Za rok 2020 příjem z daní meziročně klesl o 100 mld. Kč, naopak výdaje mj. v důsledku růstu sociálních dávek a nutných nákupů zdravotnického materiálu vzrostly o 360 mld. ve srovnání s předchozím rokem. Schodek rozpočtu činil za rok 2020 zhruba 500 mld. Kč, tedy nevíce v historii ČR. V roce 2021 se očekávají dopady na ekonomiku ještě na horší úrovni. Jak naznačují výše uvedené grafy, předpokládá se další pokles příjmů, nárůst výdajů, a přestože ekonomika vyjádřená pomocí HDP bude pravděpodobně růst, státní dluh se výrazně zvýší a dosáhne téměř 43 % hrubého domácího produktu.

Koho krize postihla nejvíce? Seřaďte uvedené profese a odvětví ekonomiky podle toho, jak byly podle vás krizí ekonomicky postiženy, tedy že dotyční v daném oboru přišli o příjmy ze svého zaměstnání nebo o zisk z výroby či prodeje, a to od 1 (nejvíce) po 5 (nejméně).

Profese	Postižení	Odvětví ekonomiky	Postižení
zdravotnický personál nemocnic		obchod a reklama	
herci, hudebníci		služby v oblasti nemovitostí	
zaměstnanci v automobilovém průmyslu		doprava	
učitelé základních a středních škol		finance	
profesionální poradci, např. daňoví		ubytování a stravování	

Obr. 4.7

Jestli jste vyhodnotili herce a hudebníky jako ekonomicky nejpostiženější skupinu profesí, trefili jste se! Museli totiž přestat pracovat okamžitě, a začali jako jedni z posledních, což znamená nejdelší výpadek příjmů. Obdobně to je i v případě pracovníků v pohostinství, neboť restaurace v plném provozu začaly fungovat také mezi posledními, a výpadek příjmů zaměstnanců a majitelů bude tedy jeden z nejdelších.

Zaměstnanci výrobních firem ve většině případů do práce docházeli. Některá odvětví však svoji výrobu krátkodobě utlumila, a to včetně automobilového průmyslu. Zaměstnanci zůstali doma se mzdou v rozmezí 70–75 % běžné mzdy. V profesích typu poradenství byl ekonomický dopad spíše neutrální, neboť tyto profese i za normálních okolností často fungují on-line nebo telefonicky. Zdravotnický personál nemocnic působící v první linii si snad finančně přilepšil díky odměnám, které přišly pozdě, ale přece.

Postih profesí samozřejmě úzce souvisí s dopady na jednotlivá odvětví ekonomiky:

Obr. 4.8

- ubytování a stravování – od počátku byly zavřené hotely, penziony, restaurace, kromě ubytoven pro dělníky a zahraniční pracovníky; postupně byla ukončována činnost lázní;
- doprava – došlo k omezení především veřejné osobní dopravy (vlaky, autobusy) vnitřní i mezinárodní, zastavení letecké dopravy, zastavení činnosti spojené s cestovními kancelářemi;
- služby v oblasti nemovitostí – realitní kanceláře pozastavily svoji činnost v důsledku očekávaného poklesu příjmů, ale také vyčkávání, zda bude pro letošní rok zrušena daň z nabytí nemovitostí;
- obchod a reklama – došlo k omezování služeb, kritizovány byly i slevy, které lákaly zákazníky do obchodů;
- finanční služby – zaznamenaly spíše přínos, neboť řada finančních institucí zintenzivnila svoji on-line činnost, aby neztratila zákazníky.

Jak zavzpomínat na lock-down

a) Pro kreativce: Uspořádejte fotosoutěž o nejlepší doma šitou roušku.

b) Pro budoucí ekonomy: Tipněte si, jak se bude vyvíjet rozpočet ČR v následujících letech a kdy se vrátí např. daňové příjmy státu do doby před krizí nebo kdy dosáhne HDP např. v přepočtu na obyvatele hodnot před krizí (měsíce, roky)? Zapamatujte si svůj odhad, porovnejte s ostatními a za rok si vyhledejte výsledky na webu Ministerstva financí ČR.

c) Pro budoucí ministry financí: Navrhněte, kde by měl stát ušetřit nebo kde vzít peníze, aby se rozpočet dostal co nejdříve do normálu. Obdobné návrhy můžete udělat i v případě vlastní domácnosti, pokud v ní došlo během koronavirové krize k finančnímu výpadku.

d) Pro budoucí spisovatele či překladatele: Zpracujte esej na téma „Jak pomohla Evropská unie svým zemím v době koronavirové krize?“. ZDE si můžete vybrat téma, které vás zajímá, a na základě získaných informací z uvedených článků, které jsou často jen v angličtině, se zamyslete se nad tím, jak EU pomohla jednotlivým státům (naší republice) a jak jejich občanům (vám nebo vaší rodině), zda je to dostatečné, či nikoliv.

Výsledky kvízu odkryjete změnou barvy písma nebo pozadí:

5. Poločas koronavirové krize aneb jak bylo a jak bude

Zapište do rámečku níže co nejvíce slov cizího původu, která začínají na „pa-“ a souvisejí se zdravím, a to v limitu 2 minut. Můžete využít slovník cizích slov nebo jeho on-line verzi.

Slova na pa-:

Pokud si chcete osvojit ještě další termíny, vyřešte následující křížovku.

Křížovka *(opět doplňte slova začínající na pa-)**:***

1. Umělá náhrada vlasů
2. Psychická porucha vyznačující se bludy
3. Hromadné zděšení
4. Epilepsie
5. Název léku na chřipku a nachlazení
6. Léčivá látka působící proti bolesti a horečce
7. Klient nemocnice
8. Právně chráněný vynález

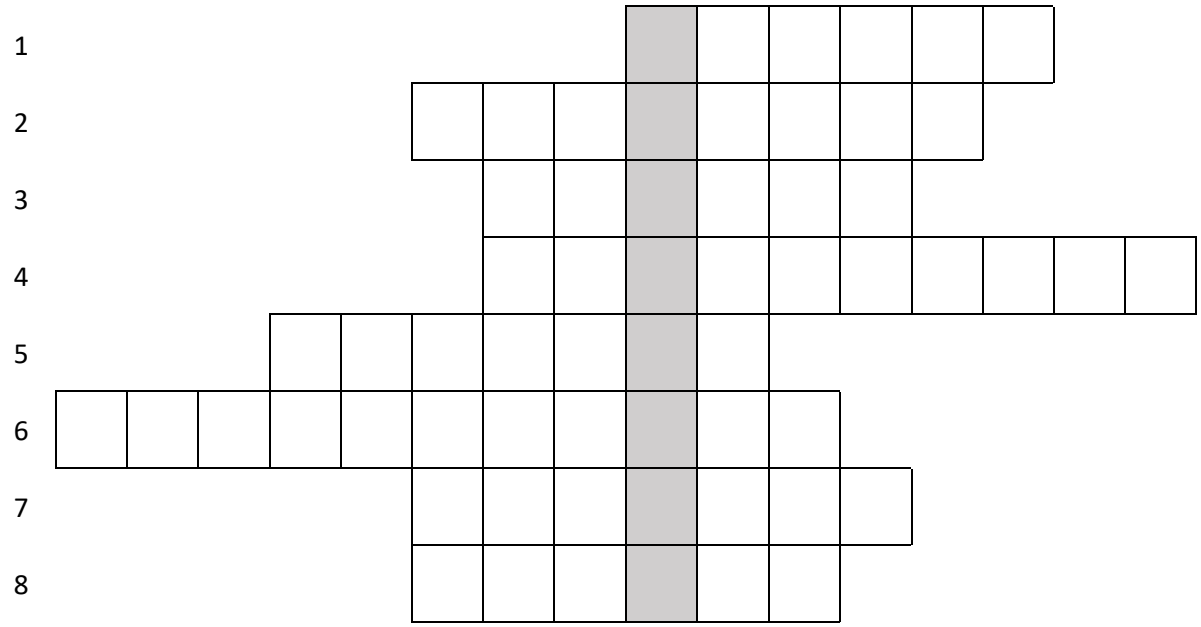

Tajenka zní:

Vypište ze slovníku cizích slov definici tohoto pojmu:

Splňuje podle vašeho názoru situace spojená s nemocí COVID-19 uvedenou definici?

U jednotlivých výroků anonymních občanů v tabulce ve sloupci -/+ rozhodněte, zda si lidé podle vás na dopady krize stěžují (uveďte mínus), nebo zda je jejich tvrzení spíše pozitivní (uveďte plus).

Tvrzení	-/+	Kategorie
Upekl jsem si svůj vlastní chléb! Je mnohem lepší než z obchodu!		
O Velikonocích jsem nemohl jít ani vymrskat sousedku.		
Sousedka nám venčí psa, protože jako senioři nemáme chodit ven.		
Narodil se mi syn, a nemohl jsem být ani u porodu.		
Prý kup si dezinfekci za 2 tis. Kč a dostaneš 10 roušek zdarma!		
Domácí potřeby u nás na vesnici jsou zavřené, ale hobby markety ve městech jedou.		

Přiřaďte k výrokům ve výše uvedené tabulce číslo kategorie, do které byste je svým obsahem zařadili. Kategorie:

1) *chaos (občanům není jasné, co mají dělat, pořád se vše mění),*
2) *omezení pohybu a služeb (nelze žít jako normálně),*
3) *svépomoc a solidarita (jsme schopni pomoci si sami i ostatním),*
4) *koronaviroví šmejdi (situaci lze i zneužít).*

Co provázelo lock-down u nás

Na každé krizi je něco pozitivního, co může „svět“, ale především jednotlivce posunout dál. **Svépomoc** při výrobě ochranných pomůcek a **solidarita** mezi různými skupinami obyvatel, které dobrovolně pomáhaly jiným, se v naší historii opakuje právě většinou pouze v krizových obdobích, jako byly povodně nebo tornádo na Moravě. Vlastní nařízení vlády, která **omezovala volný pohyb osob**, zakazovala **prodej** ve většině obchodů a poskytování kontaktních služeb, vznikala často tzv. „ad-hoc“, tedy pro daný konkrétní případ, místo aby přicházela plánovitě, tak vyvolávala často **chaos**.

Obr. 5.1

I když byly informace zveřejňovány okamžitě na zpravodajských serverech a celá krize probíhala v podstatě on-line, docházelo v některých případech k tak rychlým změnám, že je běžný člověk, který měl zároveň pracovat na home office, starat se o dítě, zásobovat příbuzné v karanténě, pečovat o staré rodiče apod., nestačil registrovat. Situace využili někteří podnikavci, kteří by se dali označit za **koronavirové šmejdy**, neboť zneužívali strachu z pandemie a nabízeli různé výrobky, doplňky stravy, certifikované ochranné roušky s membránou z aktivního stříbra či dezinfekci za předražené ceny.

Hlavní obavy během lock-downu však vyplývaly z toho, že řada lidí nemohla pracovat, čímž se snížily jejich **příjmy**. Na druhé straně se však v souvislosti s uzavřením většiny provozů (obchody, restaurace, služby) výrazně snížily **útraty**. Z toho logicky vyplývá, že vzrostly úspory obyvatel, ale lidé se rozhodli také investovat, a to především do rekonstrukcí a nákupu nemovitostí, hlavně chat a chalup.

Byla omezující opatření k něčemu?

„To je trapný...“ „Ne, tak to má být!“ „To je brzo...“ „Ne, to mělo přijít už dávno.“ – každý má prostě jiný názor. Jako při každém omezení svobody se najdou ta opatření, která jsou veřejností hodnocená jako zbytečná, nebo při rozvolňování zase naopak jako příliš ukvapená.

Zamyslete se a vyjádřete svůj názor!

U následujících opatření ke zmírnění koronavirové pandemie označte ta, která podle vašeho názoru byla zbytečná, a která naopak nutná. V případě rozvolnění opatření pak vyjádřete, zda bylo jejich zrušení podle vás předčasné, nebo naopak mělo přijít dřív.

Obr. 5.2

Poř.	Opatření při lock-downu	Zbytečné	Nutné	Zrušení opatření při rozvolnění	Předčasné	Mělo přijít dřív!
1	Zavření škol			Otevření škol pro 9. ročník		
2	Zavření restaurací			Otevření zahrádek restaurací bez možnosti jít na WC		
3	Zavření obchodních center			Otevření restaurací bez možnosti zůstat uvnitř		
4	Zavření knihoven			Otevření knihoven a muzeí		
5	Zavření muzeí			Zrušení nošení roušek venku		
6	Nošení roušek venku v lese			Zrušení nošení roušek v uzavřených prostorech		

Vyberte si libovolnou slovní úlohu a vypočítejte podle zadání, kdo ztratí či získá kolik finančních prostředků vlivem koronavirové krize a s ní spojeného lock-downu.

a) Propuštěný zaměstnanec evidovaný na ÚP ČR dva měsíce

Pan Pilný pracoval jako prodavač v malém obchodě s nářadím. Hned na začátku krize v roce 2020 ho majitel obchodu přesvědčil, aby přijal výpověď „dohodou z vážného důvodu“ a zaregistroval se na Úřadu práce ČR jako uchazeč o zaměstnání. Slíbil mu, že po skončení krize ho opět přijme. Pan Pilný měl čistou mzdu 20 tis. Kč. Na ÚP mu dle zákona mohou vyplatit v prvních dvou měsících pouze 13 tis. Kč. Vypočítejte, o kolik peněz pan Pilný přijde během dvouměsíční nezaměstnanosti a o kolik procent se mu snížil příjem. Odpovězte celou větou.

Obr. 5.3

Odpověď:

b) Matka se dvěma dětmi na OČR (ošetřování člena rodiny)

Nouzový stav kvůli koronaviru měl na rodinu Pilných neblahý vliv. Pan Pilný je evidovaný na Úřadu práce ČR (ÚP ČR) a pobírá 65 % své čisté mzdy, tedy 13 tis. Kč měsíčně. Jeho manželka dostává za péči o dvě děti ošetřovné ve výši 80 % své čisté mzdy, tedy 12 tis. Kč. O kolik peněz měsíčně rodina přichází oproti době, kdy oba rodiče chodili do práce, a o kolik % se snížil měsíční příjem celé domácnosti kvůli koronavirové krizi? Použijte kalkulačku, procenta zaokrouhlujte na 1 desetinné místo, odpovězte celou větou.

Obr. 5.4

Odpověď:

c) Mladá kadeřnice – živnostnice s nárokem na podporu státu

Slečna Mladá se živí jako kadeřnice. Po propuknutí koronavirové krize musela svoji živnost dočasně ukončit. Dříve byla schopná obsloužit průměrně tři zákaznice denně, což jí průměrně přineslo 2 tis. Kč denně. Kolik by si kadeřnice vydělala za 34 pracovních dnů, kdy nemohla kvůli nouzovému stavu pracovat? O kolik % tak klesne její příjem, pokud za toto období nouzového stavu dostane pouze jednorázový příspěvek 25 tis. Kč? Použijte kalkulačku, zaokrouhlujte na 1 desetinné místo, odpovězte celou větou.

Obr. 5.5

Odpověď:

d) Aktivní zaměstnanec s náhradou mzdy

Pan Veselý pracuje jako dělník u největšího zaměstnavatele v Kraji Vysočina, společnosti Bosch Diesel. Ta k 31. 3. 2020 omezila v důsledku koronavirové krize výrobu, a pan Veselý tedy musel zůstat doma a pobírat náhradu mzdy. Do firmy nechodil 4 týdny, přičemž za první týden mu firma vyměřila 70 % a za další 3 týdny 75 % průměrné hrubé mzdy. Běžná průměrná hrubá mzda pana Veselého činila 35 tis. Kč. Protože byl pan Veselý zároveň pilný, nelenil a neodpočíval doma, ale nechal se v dubnu 2020 zaměstnat na dohodu o provedení práce v nejmenovaném obchodním řetězci, čímž si přišel měsíčně na dalších 10 tis. Kč hrubého, a ještě měl dost času na vymalování celého domu. Vypočítejte v Kč, jaký byl jeho hrubý plat za březen a duben 2020.

Obr. 5.6

Odpověď:

e) Aktivní zaměstnanec se sníženým úvazkem

Obr. 5.7

Paní Veselá pracovala před koronavirovou krizí jako prodavačka v galanterii. I když se v prvních dnech poptávka po textilním zboží vlivem aktivních občanů šijících roušky výrazně zvýšila, časem opadla a paní Veselá zkrátila prodejní dobu na polovinu. Tím jí za duben 2020 klesl i příjem na polovinu. Paní Veselá měsíčně pobírala 20 tis. Kč čistého, nyní jí tedy zůstalo pouze 10 tis. Kč. Protože byla šikovnou švadlenou, rozhodla se, že ze zbytků materiálu galanterie bude také šít roušky a prodávat je za 50 Kč. Kolik roušek by musela za měsíc ušít a prodat, aby si mzdu dorovnala do původní výše 20 tis. Kč? Kolik kusů by to bylo denně? Je to podle vás reálné?

Odpověď:

f) A pro ty, kdo rádi počítají a nenechají se nachytat: Že by se dalo aspoň ušetřit?

Obr. 5.8

Výdaje rodiny Pilných na běžnou spotřebu (jídlo, ošacení, drogerie, výlety) činily před koronavirovou krizí průměrně 10 tis. Kč měsíčně. Po dovolené v Itálii během jarních prázdnin onemocněli všichni členové rodiny nemocí COVID-19 a po měsíčním léčení a karanténě zjistili, že se jejich běžné útraty za daný měsíc snížily na 4 tis. Kč, neboť utráceli pouze za jídlo. Před krizí však rodina pobírala 35 tis. Kč čistého, ale v nemoci pouze 23 tis. nemocenské. Vypočítejte, kolik % z jejich původního příjmu činily běžné výdaje rodiny v době nemoci a kolik procent z následné nemocenské, kterou obdrželi po nemoci, a oba výsledky porovnejte. Použijte kalkulačku, zaokrouhlujte na 1 desetinné místo, odpovězte celou větou.

Odpověď:

Jak nás lock-down změní?

Podle názoru některých odborníků, měla pandemie nemoci COVID-19 vliv na to, že globalizace je tatam a všechny státy sledují primárně jen své vlastní zájmy. I když se Evropská komise nejprve negativně vyjádřila k uzavření hranic v rámci EU[7], žádná členská země je z bezpečnostních důvodů ani potom neotevřela. Přestože ve Francii protestovali obyvatelé proti všem zákonům, které omezují jejich osobní svobody, většina světové populace uznala, že omezení jsou nutná, a akceptovala nařízení svých vlád.

Na základě přechozích poznatků se pokuste zobecnit, jaké společenské a ekonomické změny nastaly, resp. nastanou v důsledku koronavirové krize.

Odpověď:

[7] Např. Uzavírání hranic narušuje život lidí, kritizuje šéfka Evropské komise. In: i*dnes.cz* [online]. [citováno 2020-04-30]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/eu-koronavirus-ministri-vnitra-eu-chorvatsko-cesko-svedsko.A200313_112601_zahranicni_jhr.

Dosavadní zjištění o vlivu koronavirové krize na společnost a ekonomiku u nás lze shrnout následovně:

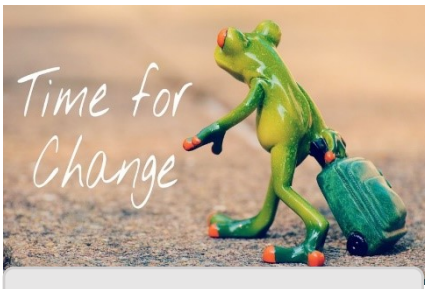

Obr. 5.9

- propad měny – růst směnných kurzů v neprospěch české měny, nutné zásahy ČNB;
- ekonomické ohrožení odvětví závislých na dovozu součástek ze zahraničí nebo na exportu;
- narušení dodavatelských řetězců;
- bez výrazných negativních následků by měly zůstat firmy, které nebyly závislé na importu a exportu, a to ani tzv. mezidodávkami, měly zajištěn především lokální odbyt a nebyly zadlužené;
- změna nákupního jednání a nakládání s penězi – více úspor a investic, méně útrat;
- urychlení digitalizace (on-line služby, např. on-line nakupování, výuka, jednání, poradenství, léčení apod.);
- omezení lidských kontaktů se stane standardem (např. automatické pokladny, bezkontaktní platby, zástěny u pokladen);
- informační chaos – nadměrné vystupování politiků v médiích, nesoulad v poskytovaných informacích, časté změny v uváděných skutečnostech (např. výše příspěvku pro OSVČ, doba v obchodech vyhrazená pro nákupy seniorů, termín uvolňování opatření apod.);
- semknutí obyvatel a občanská solidarita – nošení roušek pod heslem „chráníš mě a já zas tebe“.

A pár vtipů na závěr...

Obr. 5.10

Ještě něco kromě svépomoci a solidarity u nás nebylo jako ve většině krizových období naštěstí potlačeno, a to smysl pro **humor**. Sám Reinhard Heydrich označil za druhé světové války obyvatele Protektorátu Čechy a Morava za „smějící se bestie“, neboť i tehdy vznikaly vtipy na úkor nacistů, které mnozí autoři odnesli krutými tresty. Těch koronavirových je taky řada, jako např.:

Povzdechy vašich prarodičů:

Přežili jsme okupaci v 60. letech, normalizaci v 70. letech, stagnaci v 80. letech, transformaci v 90. letech, finanční krizi v prvním desetiletí nového milénia, povodně, nemoc šílených krav, ptačí chřipku, prasečí chřipku atd. Kdyby při těchto suchých letech a kůrovcové kalamitě nepřišlo ještě něco, asi bychom už nudou umřeli.

Život s koronavirem je jako život před revolucí 1989: hranice zavřené, cizinci nikde, fronty před obchody, podpultově prodávané a předražené zboží, hygienické potřeby si vyrábíme sami, v televizi jenom zprávy a občas do toho lámanou češtinou promlouvá k národu Slovák.

Něco pro mladé a aktivní:

Hledám šikovného chemika. Profesionála nebo amatéra, který dokáže z pervitinu opět vyrobit paralen.

Cože, kvasnice nepřišly???

(Vtip při aktuálním nedostatku droždí/kvasnic, které se k nám dováží ze zahraničí): *Celníci objevili dvě kila droždí ukrytá v kokainu.*

Jak si zpestřit lock-down?

a) Pro věčné vtipálky: Zkuste ostatním vyprávět **vtip** na téma koronaviru, který vás zaujal nebo který sami vymyslíte. Složte vtipnou básničku nebo písničku a prezentujte ji na sociálních sítích.
b) Pro budoucí spisovatele: Zkuste napsat **esej** na téma „Co se pro mě změnilo koronavirovou krizí?“. Zaměřte se na to, co budete dělat po krizi jinak, zda se stalo něco důležitějším, než bylo dříve, zda něco ztratilo ve stávající situaci význam apod.
c) Pro budoucí badatele – analytiky: Vytvořte něco jako **SWOT analýzu**, tedy do tabulky uvedené níže zapište pozitiva (např. nemusel jsem do školy) a negativa (např. musel jsem být pořád doma) krize; příležitosti, které se vám díky krizi nabídly (např. pomáhala jsem v nemocnici), nebo hrozby, které vás v důsledku krize čekají (např. rodiče nemohli pracovat, takže nepojedeme nikam na dovolenou). Uveďte, co vám na období nouzového stavu vadilo nejvíce, co vám chybělo; nebo naopak, co vám vůbec nechybělo, co bylo super; na co nadávali rodiče a prarodiče apod.

Co mi koronavirová krize přinesla?	**Co mi koronavirová krize vzala?**
Co mi koronavirová krize nabídla za příležitost?	**Čím mě koronavirová krize ohrozila i do budoucna?**

6. Historie peněz aneb na počátku všeho byl obsidián

Slyšeli jste už někdy pojem obsidián? Pokud ne, zařadili byste ho mezi minerály, horniny nebo živočichy? Označte správný obrázek křížkem.

☐ ☐ ☐

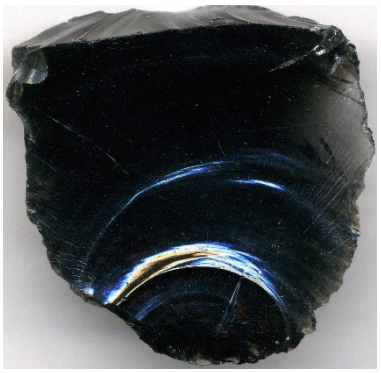

Obr. 6.1

Spojte správně vždy nominální hodnotu české bankovky a jméno osobnosti, která je na ní zobrazena.

Bankovka (Kč)	Osobnost na bankovce
100	František Palacký
200	Karel IV.
500	Ema Destinnová
1 000	Jan Amos Komenský
2 000	Tomáš Garrigue Masaryk
5 000	Božena Němcová

Úkol pro dobré počtáře: Kolik korun českých byste měli, pokud byste sečetli hodnotu v současnosti platných mincí a bankovek? Vypište je a sečtěte!

Odpověď:

Úkol pro ty, znalé světa: Kolik eur činí součet všech mincí a bankovek této měny? Vypište je a sečtěte!

Odpověď:

O penězích lze najít řadu známých citátů, většinou negativního rázu, i když samotné peníze jsou v tom zpravidla nevině. Příkladem může být již citát z bible o tom, že „kořenem všeho toho zla je **láska** k penězům“, tedy nikoliv samotné peníze, ale láska k nim. Špatným výkladem pak na tento výrok navázaly další.

Znáte nějaký citát, přísloví nebo rčení o penězích? Uveďte do rámečku i takové, ve kterých se objevují názvy starých měn (grešle, krejcar, flok).

Odpověď:

Doplňte následující přísloví:

Všichni nenávidí peníze – pokud nejsou ..... (Židovské přísloví)

Kdo nemá ....., je bohatý, kdo žije bez nemoci, je ..... (Mongolské přísloví)

Chceš-li ztratit ....., půjč mu peníze. (České přísloví)

Kde se vzaly peníze?

Touha po penězích již v dávné minulosti[8] byla zahrnuta mezi tři hlavní neřesti člověka. Přitom jejich vznik vyplynul ryze z nutnosti a z potřeby řešení praktických problémů při směně zboží. Před jejich zavedením probíhal obchod pouze prostřednictvím výměny zboží za zboží (**barterový obchod**), což bylo i tehdy dosti složité. Ne každý chtěl za osla čtyři husy a čtyři slepice nebo za boty hektolitry mléka. Lidé tak ztráceli čas a energii a v případě potravin se snižovala i kvalita zboží. Celkově byly tedy vysoké, jak bychom dnes jazykem ekonomie řekli, tzv. **transakční náklady**, tedy čas, práce a další energie vynaložená na dosažení ekonomického cíle.

Peníze umožnily tyto náklady výrazně snížit a také přispěly ke specializaci výroby a efektivní dělbě práce – ne každý již musel pěstovat obilí či chovat dobytek, stačilo si potraviny koupit. **Peníze** jsou proto definovány jako prostředek směny nutný k zajištění základních životních potřeb; univerzální platidlo, které zabezpečí naše každodenní potřeby[9]. Umožňují srovnat hodnotu zboží a služeb. Peníze v současnosti akceptujeme proto, neboť víme, že je akceptují všichni.

Obr. 6.2

[8] Sv. Augustin (358–430 n. l.); dalšími dvěma byly touha po moci a sexuální touha (dle SEDLÁČEK, Tomáš. *Ekonomie dobra a zla: po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi*. 2. vyd. Praha: 65. pole, 2012.)

[9] HRUBOŠOVÁ, Marcela. *Desatero boháče: jak peníze vydělat, řídit, spravovat a rozmnožovat*. Praha: Grada, 2018.

Vyberte si jeden z pěti následujících článků a zkuste si podle návodu zapamatovat příslušný text co nejpodrobněji. Představte si, že jeho obsah máte vysvětlit svému mladšímu sourozenci, a odvyprávějte ho svými slovy.

Podtrhněte v textu nejvýše tři slova, která jste nikdy neslyšeli. Zakroužkujte nejvýše tři slova, která jste již slyšeli, ale nevíte, co znamenají.

1. *První oběživo se objevilo již zhruba 12 tis. let př. n. l. na území dnešního Turecka a byl jím velmi ceněný obsidián (hornina, sopečné sklo). Prostředkem směny však byly i další předměty posbírané v přírodě a upravené, např. korále, mušle, plátno. To často používali Slované a od „plátna" se odvozuje slovo „platit". Obchodovalo se samozřejmě i s otroky a dobytkem. Postupně se však nejoblíbenějším materiálem staly kovy. Platidlem ve 4. tisíciletí př. n. l. v Sumerské říši (oblast dnešního Iráku) již bylo vážené stříbro. První ražba mincí začala organizovaně probíhat ale až koncem 7. století př. n. l. v Malé Asii (asijská část dnešního Turecka). Základní peněžní jednotka se nazývala statér a tvořily ji tři mince ze slitiny zlata a stříbra (slitina s názvem élektron). Statéry byly vzorem pro keltské duhovky, což byly první mince ražené na našem území (3. st. př. n. l.). Drahé kovy měly oproti jiným komoditám velké výhody, mezi které patřily především tyto: uchování hodnoty (zlato a stříbro si svoji hodnotu po staletí drželo), homogenita (stejnorodost), vzácnost, a především dělitelnost na malé části, které se hned tak nezničí, s čímž souvisí vysoká trvanlivost.*

Návod: Vypište do rámečku 5 až 10 slov z předchozího článku, která jsou podle vás nejdůležitější. S jejich pomocí svými slovy a bez dívání do textu převyprávějte obsah článku.

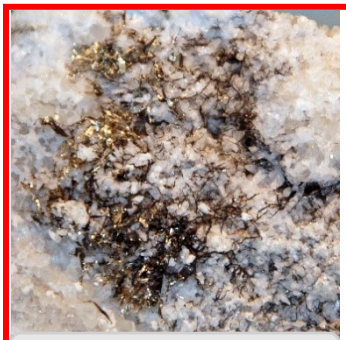

Obr. 6.3

Klíčová slova:

Kolik se za co platilo? Spočítejte následující příklady.

Statér byl později i peněžní jednotkou v Řecku. Platila pro něho následující pravidla: 1 talent = 60 min, 1 mina = 100 drachem, 1 statér = 2 drachmy, 1 drachma = 6 obolů, 1 obolos = 8 chalkoi. Spočítejte následující:

1. Měsíční plat vojáka stejně jako cena za jednoho býka činily tehdy 1 statér. Kolik vojáků se dalo najmout nebo kolik býků se dalo koupit za 1 talent?

2. Jedna drachma vážila 4,37 g. Kolik kg tak vážil jeden talent?

3. Jeden obolos vážil 0,73 g. Kolik mohl průměrně vážit jeden chalkoi?

2. *V českých zemích se první mince začaly razit, když nepočítáme období Keltů, až v roce 970 n. l. za vlády Boleslava I. Nesly stejné označení jako římské stříbrné mince s původem v roce 211 př. n. l. – denáry. V období vlády Přemysla Otakara I. se denáry razily pouze jednostranně, říkalo se jim brakteáty, ale častěji „plecháče“, a byl na nich zobrazen český lev. V roce 1300 za Václava II. ražba denárů skončila a započala éra pražských grošů. Ty se razily v Kutné Hoře, kde se nacházely velké doly na stříbro. Za Jana Lucemburského a jeho syna Karla IV. se vedle grošů začaly razit zlaté dukáty. V polovině 16. století byla v Jáchymově zahájena ražba tolarů, i když ještě ne tehdejším českým panovníkem Ferdinandem I. Ten si mincovnu přivlastnil až později a razil zde i krejcary. Název tolaru (tehdy taler) se přenesl do Severní Ameriky, kde se z něho časem vyklubal dnešní dolar. Krejcar vydržel až do platnosti koruny a haléřů. Ty jsou v českých zemích používány od roku 1892. Po rozpadu Rakouska-Uherska sloužila rakousko-uherská koruna ještě i v Československu a až v roce 1919 byla uzákoněna nová koruna československá. První ražba těchto mincí se u nás uskutečnila v roce 1921.*

Obr. 6.4

Návod: Vypište do rámečku alespoň tři zmíněné mince a ke každé z nich dopište co nejvíce informací, které jste si zapamatovali (kdo razil, kdy, kde apod.).

Odpověď:

Co se dalo koupit za kolik? Spočítejte následující příklady.

Víme, že si v 15. století nádeník vydělal 1 groš denně.

1. Kolik týdnů (po 6 pracovních dnech) by musel pracovat, aby si vydělal na koně, který stál 120 grošů?

2. Za jak dlouho si vydělal na 5 piv, když jich 40 stálo 8 grošů?

3. Za 30 grošů bylo asi 180 krejcarů. Kolik krejcarů stálo tedy 5 piv?

3. *Po celou dobu své existence nechávali u nás razit mince převážně panovníci, i když v některých obdobích (I. polovina 16. století) na to měli i jiní páni – šlechtici vlastnící stříbrné doly např. v dnešním Jáchymově. Ti určovali jejich podobu, ale také obsah drahých kovů, především stříbra. Pravidlem bylo, že nová mince měla vysokou kvalitu díky ryzosti použitého zlata a stříbra, ale jakmile získala „důvěru“, začal se obsah drahých kovů v mincích při ražbě snižovat, až mince jako taková neměla žádnou skutečnou hodnotu. To však mohlo trvat i stovky let, takže např. pražský groš vydržel 2,5 století. Poté daná měna přestala být ražena a byla vytvořena nová. Již Karel IV. uzákonil, že za kvalitu mincí je hrdlem odpovědný mistr mincovny. Přesto se dále razily nekvalitní mince. Ty kvalitní se vyvážely do zahraničí a dovážely se naopak ty chudé na drahé kovy. Ve II. polovině 16. stol. tak prý existovalo 130 druhů kvalitních („dobrých“) a 117 druhů nekvalitních („nehodných“) měn na našem území.*

Návod: Doplňte myšlenkovou mapu ke slovu „mince“ na základě informací ve výše uvedeném článku. Pomocí mapy a bez dívání do textu převyprávějte jeho obsah.

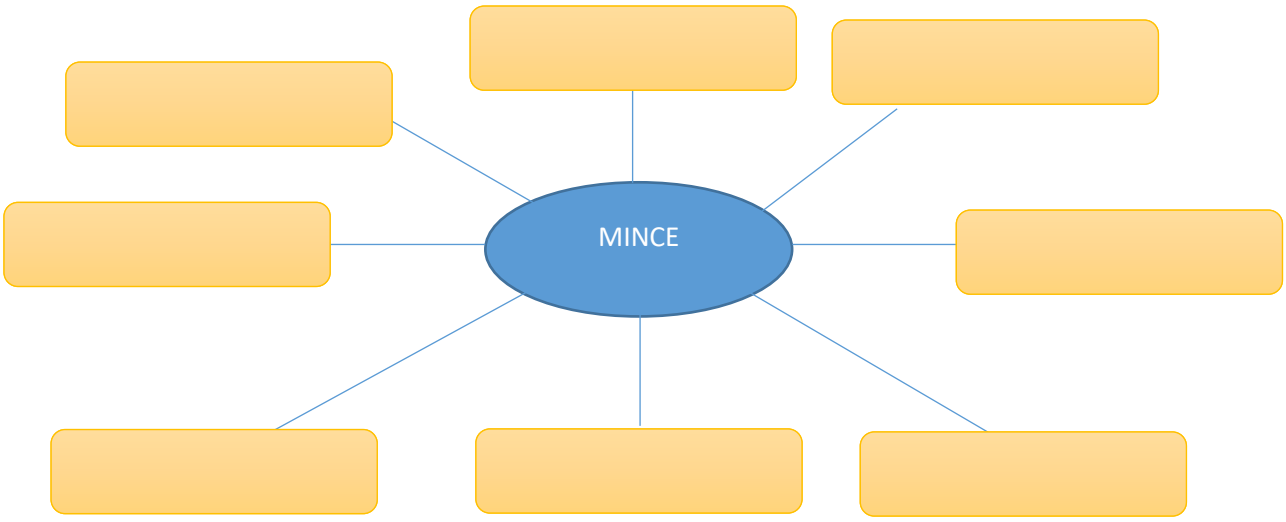

Kolik se za co platilo? Spočítejte následující příklady.

Jeden zlatý dukát ražený za Karla IV. představoval hodnotu 30 pražských grošů. Kolik dnů museli vydělávat pracující v následujících profesích, aby si vydělali jeden dukát?

1. Tesař si průměrně vydělal 18 grošů týdně (6 dnů), tzn. jeden dukát za ..... dnů.

2. Nádeník si vydělal nejvýše 6 grošů týdně (6 dnů), tzn. jeden dukát za ..... dnů.

3. Kráva podobně jako pluh tehdy stála asi 51 grošů. Vyjádřete desetinným číslem, kolik je to dukátů.

4. *Mince se staly postupem času a s rozvojem výroby a obchodu velmi nepraktické, a to nejenom tím, že i při stejném názvu mohly mít různou hodnotu, ale také z důvodu své váhy a objemu. Obchodníci byli často na svých cestách okradeni a báli se převážet velké obnosy. Z tohoto důvodu se začaly používat směnky, které byly vlastně potvrzením toho, že majitel směnky vlastní konkrétní obnos mincí, jenž je někde uložen. Papírové peníze mají svůj původ v 9. století n. l. v Číně. V Evropě jako první začala papírové bankovky vydávat až v roce 1661 Stockholmská banka (třetí nejstarší evropská banka). Neměla je však kryté dostatkem drahých kovů, proto brzy zkrachovala. Její majitel byl za to odsouzen k trestu smrti, ale zemřel ještě před popravou ve vězení.*

Obr. 6.5

Návod: Formulujte tři zásadní otázky, na které článek odpovídá. Přečtěte je nahlas a odpovězte na ně již bez dívání do textu.

1. .....

2. .....

3. .....

Kolik vážily mince? Spočítejte následující příklady.

Mince se v minulosti velmi lišily svojí váhou a ryzostí kovů, z nichž byly vyrobeny. Spočítejte, kolik námahy si zavedením směnek ušetřili obchodníci, resp. jejich koně? Víte, že váha mincí byla následující: jáchymovský tolar = 29 g, dukát = 3,5 g a groš = 3,6 g.

1. Kolik kg vážil pytel grošů, za nějž chtěl obchodník koupit stohlavé stádo krav? Jedna kráva stála v té době zhruba 50 grošů.

2. Kolik dukátů se vešlo do pytle s váhou 105 kg?

3. Kolik kg vážil měšec grošů, pokud měl mít stejnou hodnotu jako 100 dukátů (1 dukát = 30 grošů)?

5. *V českých zemích se papírové peníze objevily až za Marie Terezie, ale byly to tzv. státovky, nikoliv bankovky. Nazývaly se bankocetle a byly určeny jen pro státní platby, tudíž soukromé subjekty je nemusely přijímat. Po II. světové válce až do roku 1953 byly v tehdejším Československu rovněž vydávány státovky. Jejich platnost končila na přelomu 60. a 70. let, kdy se již dostaly do oběhu nové bankovky. Nejvyšší z nich byly stokoruna a pětisetkoruna, které platily (okolkované) i po rozpadu Československa v roce 1993. Tehdy již vstupovaly do oběhu nové mince a bankovky, které používáme i v současnosti. Nejmladší z nich je dvoutisícikoruna, kterou můžeme platit až od roku 1996. V roce 2008 naopak zanikla poslední haléřová mince (50 haléřů) a také papírová dvacetikoruna; v roce 2011 pak papírová padesátikoruna. Ty zůstaly v oběhu pouze v podobě mincí. Mince již nejsou raženy ze zlata či stříbra, ale z oceli, niklu a zinku.*

Obr. 6.6

Návod: Uveďte tři časové údaje z článku, ve kterých došlo podle vašeho názoru k zásadním změnám platidel u nás. Uveďte proč. Vysvětlete ústně rozdíl mezi státovkou a bankovkou.

1. .....

2. .....

3. .....

Spočítejte následující příklady.

1. Pokud v dnešní době koupíme krávu za 25 tis. Kč a měli bychom pouze mince o hodnotě 20 Kč (jedna mince 8,43 g), kolik kg by vážil celý měšec?

2. Jaký je objem mince o hodnotě 50 Kč, když její průměr činí 27,5 mm a tloušťka 2,55 mm?

Zajímavosti českých mincí

Myslíte si, že mince a bankovky může běžný člověk vlastnit? Bohužel, není to tak. Napadá vás, proč to nejde? Kdo je tedy vlastní a co s tím souvisí?

Odpověď:

Stejně jako v minulosti, kdy mohl razit mince a vydávat papírové peníze pouze panovník či panovnice, a ty byly tím pádem jejich vlastnictvím, jsou i nyní mince a bankovky majetkem státu, resp. národních bank. Proto je trestné také jejich úmyslné znehodnocování či výroba. Česká národní banka (ČNB) také nevidí ráda, když se mince zadržují, místo aby kolovaly mezi lidmi, takže spatřuje nepřítele i v prasátku, do něhož si spoříte. Nedostatek mincí musí totiž doplňovat a nechat razit nové. České mince je oprávněna razit pouze jedna společnost, a to Česká mincovna, a.s. se sídlem v **Jablonci nad Nisou**. Ta se proslavila v roce 2018 výrobou druhé největší mince na světě, která váží 130 kg a má hodnotu 100 mil. Kč. Bankovky pak tiskne **Státní tiskárna cenin, státní podnik** se sídlem v Praze.

Vyjměte z peněženky všechny mince, které budou mít na rubové straně uveden rok ražby 1993 nebo 1994. Moc jich asi nenajdete. Vezměte si lupu nebo využijte mobilní aplikaci pro lupu. Odhalíte, co znamená miniaturní znak nad rokem ražby? Srovnejte ho s tím, který je zobrazen na mincích ražených v posledních dvaceti letech. Poznáte, v čem je rozdíl?

Odpověď:

Obr. 6.7

Mince v hodnotě 1, 2 a 5 Kč se v roce 1993 a 1994 razily v kanadském Winnipegu (Royal Canadian Mint Winnipeg, provincie Manitoba), což se pozná podle znaku javorového listu, a mince 10, 20 a 50 Kč pak do roku 1994 v Německu (Hamburgische Münze Hamburg), což dokazuje znak hamburského hradu. Až poté převzala veškerou ražbu mincovna v Jablonci nad Nisou. Poznáte, co je znak vpravo na dvacetikoruně v kroužku?

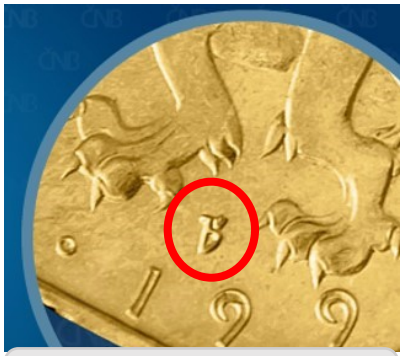

Obr. 6.8

Pravděpodobně byste nepoznali, že jde o písmeno „b“ s korunkou, přičemž „b“ vyjadřuje počáteční písmeno firmy Bižuterie a.s., od níž se závod na ražbu mincí oddělil, a korunka pak originalitu mincí. Také některé české papírové peníze se od počátku netiskly u nás, ale v jihoanglické tiskárně Thomas de La Rue & Company Ltd. (bankovky v hodnotě 50, 100 a 500 Kč v roce 1993).

Co byste dělali s natrženou, roztrženou, ohořelou, pomalovanou, no prostě poškozenou bankovkou? Je peněžní hodnota takovéto bankovky již nenávratně ztracena? Zkusili jste někdy platit poničenou bankovkou? Jak v obchodě reagovali?

Odpověď:

Obr. 6.9

I slepenou bankovku by totiž většina obchodů měla přijmout, pokud je celá. Dál ji však už nesmí používat, ale musí ji stáhnout z oběhu a nechají vyměnit v bance. Na druhé straně však nemá cenu chodit do banky a žádat výměnu bankovky, z níž zbyla méně než čtvrtina, neboť za ni banka nevyplatí ani korunu. Mohl by totiž přijít někdo, kdo bude mít druhou – většinovou – část, za kterou naopak banka musí vyplatit celou částku. Zajímavostí je, že v oběhu se v současnosti nachází hotovost ve výši zhruba půl bilionu korun, přičemž každá bankovka by měla v oběhu vydržet 5 až 24 měsíců.

Co jsme se naučili o penězích?

Do prázdných políček napište odpovědi na následující otázky. Zkontrolujte podle textů o historii peněz.

Kdy se začal používat obsidián jako měna?		**Z čeho se vyvinul název měny „dolar“?**	
Co jsou to duhovky?		**Kde začala první ražba mincí?**	
Kdy u nás začala ražba tolarů?		**Kde se nachází banka, která jako první v Evropě vydala papírové bankovky?**	
Jak dlouho se platilo pražským grošem?		**Jakou hodnotu měla nejvyšší čsl. bankovka před rokem 1989?**	

7. Ochranné prvky bankovek aneb lze bankovky kopírovat?

Co už víme o penězích? Doplňte do následujícího textu slova uvedená pod ním.

Před vynálezem peněz existoval jen tzv. ..... obchod, tedy výměna zboží za zboží. Prvním platidlem byl pravděpodobně ....., tedy sopečné sklo, a to zhruba ..... tis. let př. n. l. Ve 4. tisíciletí již byly používány drahé ..... jako prostředek směny, a to v ..... říši. První mince se začaly razit v ..... Asii v 7. stol. př. n. l. ze slitiny zvané ..... První mincí na území českých zemí byl ....., který byl za Přemysla Otakara I. nahrazen ..... a za Václava II. od roku 1300 pražským grošem. První papírové peníze zavedla u nás Marie Terezie a nesly název ..... Nejmladší současnou bankovkou je .....

Nápověda: *obsidián, élektron, kovy, bankocetle, barterový, denár, dvoutisícikoruna, Malé, brakteátem, 12, Sumerské*

Ochranné prvky na českých bankovkách. Vytáhněte si z peněženky, nejlépe ze své, jednu českou bankovku o hodnotě 100, 200, 500 nebo 1000 Kč. Najděte a do rámečku zapište co nejvíce ochranných prvků, které na bankovce objevíte. Dívejte se na bankovku proti světlu, a to nejen svisle, ale také vodorovně. Zakroužkujte je na obrázku tisícikoruny níže.

Odpověď:

Obr. 7.1

Z důvodu stále se zkvalitňující technologie **falzifikace bankovek** jsou tiskárny nuceny zavádět nové a nové ochranné prvky, které by toto trestné jednání omezily. Jak si tedy ověřit, zda jsou bankovky pravé? Zkontrolujte si, zda jste odhalili všechny následující ochranné prvky na bankovce:

- **specifický bankovkový papír** – na dotek hrubý, citelný hlubotisk; obsahuje barevná vlákna viditelná v bílých částech bankovky (obr. 7.2);

Obr. 7.2

- **vodoznak** – viditelný proti světlu (tři prvky – obličej osobnosti, hodnota bankovky a nad ní znak, např. list z lípy u 1000 Kč na obr. 7.3);

Obr. 7.3

- **soutisková značka** – písmena ČR v kruhu viditelná jen proti světlu, část na líci, část na rubu (obr. 7.5.);

Obr. 7.5

- **okénkový metalizovaný proužek s mikrotextem** – na lícní straně vystupují 4 části, mění barvu;

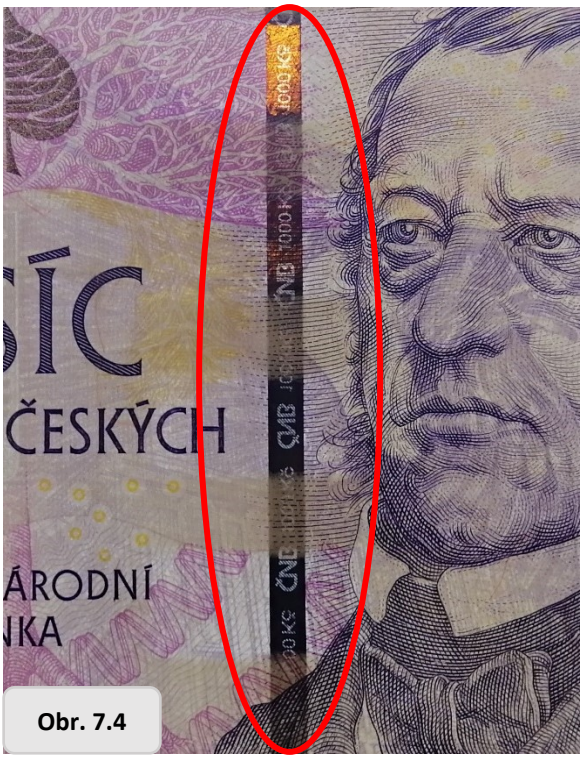

Obr. 7.4

- **skrytý obrazec** – na rameni osobnosti, viditelný při vodorovné poloze bankovky v úrovni očí proti světlu, zobrazuje hodnotu bankovky (obr. 7.6);

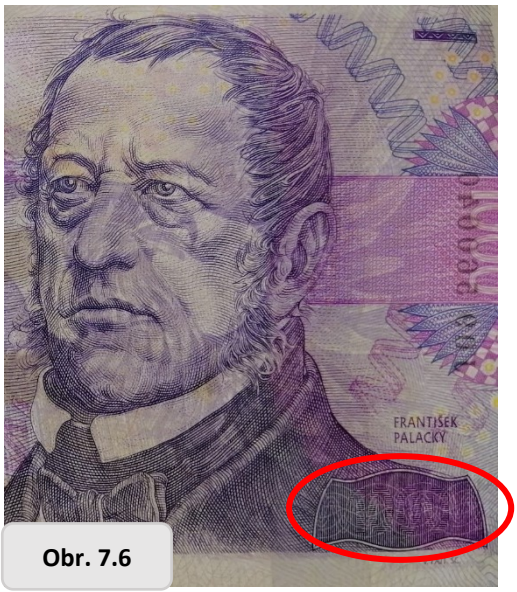

Obr. 7.6

- **proměnlivá barva zlatého znaku** – při vodorovné poloze bankovky v úrovni očí proti světlu se mění na zelenou (obr. 7.7);

Obr. 7.7

- **iridiscentní pruh** – v pravé části lesklý pruh, při vodorovné poloze bankovky v úrovni očí proti světlu barevný, viditelná hodnota bankovky (obr. 7.8);

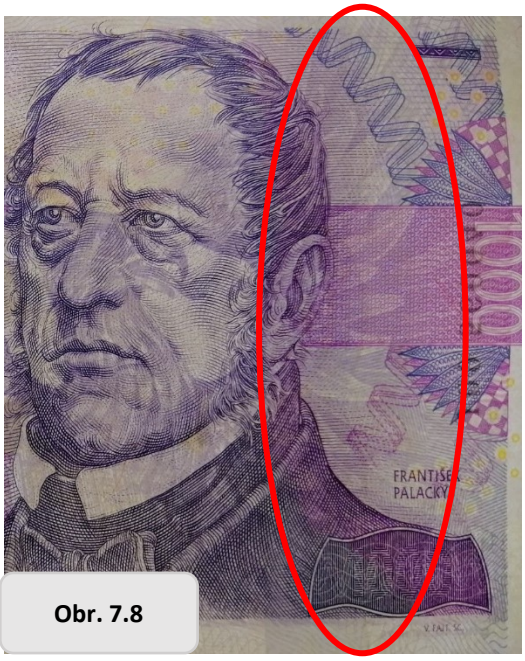

Obr. 7.8

- **mikrotext** – iniciály osobnosti, číselné a slovní vyjádření hodnoty bankovky na dvou až třech místech na obou stranách podle hodnoty bankovky – viditelné jen lupou (obr. 7.9).

Obr. 7.9

Ochranné prvky českých bankovek patří ke **světové špičce**. Česká národní banka (ČNB) vydává každoročně zprávu o podchycených falzifikátech a rovněž srovnává padělání českých bankovek s údaji o padělání eur a dolarů.

Odhalíte tajný ochranný prvek? Vyhledejte doma bankovku, která byla vytištěna po roce 2007 a má minimálně hodnotu 500 Kč. Najdete na ní ještě další zvláštní prvek, který nebyl uveden výše? Tipnete si, jak může bankovku chránit?

Odpověď:

Na bílé ploše bankovky si můžete asi nejlépe všimnout žlutých teček (viz obr. 7.10). Je na nich něco zvláštního? Některé z nich jsou vzájemně v podobné poloze jako hvězdy v souhvězdí Orion. Tyto „tečkokupy“ chrání bankovky proti kopírování a skenování a jde o ochranný prvek, který se nazývá **EURion constellation**. Přístroj, na němž by chtěl někdo bankovku kopírovat/skenovat, je často schopen tečky identifikovat, nepokračuje v práci, upozorní na zakázaný obsah a vyzve „padělatele“ ke kontrole originálu. Možná v budoucnu nastane doba, kdy tiskárna přímo zavolá policii.

Obr. 7.10

Jak se u nás falšují bankovky? Vyberte si alespoň jeden z následujících příkladů a vypočtěte ho.

1. V roce 2018 bylo odhaleno celkem 1 011 padělaných českých bankovek, z toho 918 ještě předtím, než se dostaly do oběhu. Kolik procent všech padělků se tedy dostalo do oběhu? Zaokrouhlete na jedno desetinné číslo. Odpovězte celou větou.

Odpověď:

2. V roce 2018 bylo odhaleno celkem 1 011 padělaných českých bankovek, z toho nejvíce (647) bylo tisícikorun. Všechny padělky měly v úhrnu hodnotu 1 184 tis. Kč. Kolik % z toho představovaly tisícikoruny? Zaokrouhlete na jedno desetinné číslo. Odpovězte celou větou.

Odpověď:

3. V roce 2018 bylo odhaleno celkem 1 011 padělaných českých bankovek, z toho nejvíce (447) v Praze. Druhou největší „líhní padělatelů“ byla Jihlava, kde bylo zadrženo 92 kusů bankovek. Kolik procent z celkového počtu zadržených padělků bylo objeveno v ostatních částech ČR? Zaokrouhlete na jedno desetinné číslo. Odpovězte celou větou.

Odpověď:

4. V roce 2018 bylo odhaleno celkem 1 011 padělaných českých bankovek, z toho 91,5 % bylo vytištěno na inkoustové tiskárně. Kolik kusů bankovek bylo vyrobeno jiným způsobem? Zaokrouhlete na celá čísla. Odpovězte celou větou.

Odpověď:

5. V roce 2018 bylo odhaleno celkem 1 134 tis. padělků eurobankovek, zatímco v oběhu bylo 22 615 mil. kusů eurobankovek. Vypočítejte, kolik eurobankovek připadalo na jeden padělek eur. Zaokrouhlete na celá čísla. Odpovězte celou větou.

Odpověď:

A teď jeden příklad navíc někoho snad bavíc!

V roce 2018 připadalo na jeden odhalený padělek celkem 481 910 kusů bankovek v oběhu. V případě eur to bylo pouze 19 943 kusů bankovek v oběhu na jeden padělek. Vypočítejte, kolik padělků připadá na 1 mil. kusů bankovek v oběhu v případě českých korun a kolik v případě eur. Zaokrouhlete na celá čísla. Odpovězte celou větou. Vzájemně porovnejte. Jaká měna je pro padělatele atraktivnější?

Odpověď:

Počítali jste dobře?

Zatímco u české měny připadá na jeden kus padělku 500 tis. kusů platných bankovek v oběhu, u eur je to jeden kus padělku na 20 tis. kusů bankovek v oběhu. Která měna je tedy pro padělatele „oblíbenější“? Kvalita padělků eur je mnohem vyšší než v případě českých korun (ty se z více než 90 % tisknou na inkoustových tiskárnách, a nemají tak téměř žádnou šanci uspět). Z českých bankovek jsou nejčastěji padělány tisícikoruny – v roce 2018 jich bylo v oběhu odhaleno 647 kusů.

Celkem byly podchyceny padělky ve výši necelých 1,2 mil. Kč, což je pouze nepatrný zlomek z téměř půl bilionu Kč, které jsou v hotovosti v oběhu. Zajímavostí je, že v roce 2018 bylo nejvíce falšovaných bankovek při jedné policejní akci hned po Praze zajištěno v Jihlavě, a to 88 kusů. Eura se padělají 25krát více než české koruny, tudíž je potřeba si u nich dávat větší pozor především při výměnách mimo banky a směnárny, a to i proto, že je jejich vzhled různý a neznáme je tak podrobně jako české bankovky. Z eur se padělají především 50 a 20eurové bankovky.

Obr. 7.11

I přechovávání padělaných nebo pozměněných bankovek a příprava padělání je trestná[10]. Za vlastní padělání hrozí trest odnětí svobody na 3 až 12 let podle způsobu organizace a škody, kterou padělatelé způsobí. V historii však byly tresty mnohem přísnější a za tzv. penězokazectví jistojistě hrozil trest smrti těmi nejkrutějšími metodami. O těch se více dozvíte ZDE.

Prověřte si svoji paměť!

Ještě jednou si pořádně prohlédněte tisícikorunu a schovejte ji tak, abyste na ni neviděli. Zkuste zodpovědět otázky z následujícího kvízu a následně zkontrolovat, zda jste měli pravdu.

1. Co má postava na bankovce na krku?
2. Jaká barva převládá na bankovce?
3. Jaká slavná osoba je na bankovce vyobrazena?
4. Jaký obrázek je vpravo pod číslem 1000?
5. Jaký pták je zobrazen na bankovce?
6. Kolik lipových lístků je na bankovce?
7. Kolik ptáků celkem je vyobrazeno na bankovce?
8. Kolikrát se na bankovce vyskytuje číslice 1000?
9. Má postava na bankovce vousy?
10. Objevuje se na bankovce zelená barva?

Kolikrát jste se trefili? .....

[10] Trestní zákoník 40/2009 Sb., Část druhá, hlava VI, Díl první, § 233.

8. Bezhotovostní platby aneb bez peněz do obchodu klidně vlez

Odhadněte, ve kterých zemích se platí následujícími bankovkami. Jak se nazývá měna dané země? Jakou hodnotu v Kč bankovky podle vašeho názoru mají?

Země: .....

Název měny:

.....

Kč: .....

Země: .....

Název měny: .....

Kč: .....

Země: .....

Název měny:

.....

Kč: .....

Obr. 8.1

Když už musíme platit, jaké máme možnosti? Pokuste se vypsat co nejvíce různých způsobů, jak se dá platit za vybrané zboží nebo služby.

Odpověď:

Za vybrané zboží se dá v současnosti platit hotově, tedy prostřednictvím **mincí a bankovek**, nebo bezhotovostně, tedy jakkoliv jinak. Za bezhotovostní platbu lze považovat např. i platbu **stravenkami** nebo jinými **papírovými šeky** (např. zaměstnanecké benefity v podobě unišeků na různé druhy zboží a služeb; bankovní či soukromé šeky, např. na slevy při koupi zboží nad určitou částku – kupóny, vouchery; nebo cestovní šeky, dárkové poukázky apod.), ale i **směnkami** (abstraktní cenný papír jako pojistka budoucího zaplacení).

Obr. 8.2

Obr. 8.3

Nejčastější bezhotovostní formou platebních styků jsou však platby **platebními kartami** nebo **přímé bankovní převody**. Místo platebních karet je v současnosti také možné k platbě používat **chytrý mobilní telefon (smartphone)** nebo **chytré hodinky** s příslušnou aplikací, ale pouze tam, kde jsou k dispozici bezkontaktní platební terminály.

Bankovní převody mohou probíhat prostřednictvím **písemných** platebních příkazů, které ručně vypisujeme a podáváme přímo v bance nebo na příslušném tiskopise zasíláme do banky poštou. Vzhledem k elektronizaci bankovního styku jsou však častěji využívány služby **elektronického bankovnictví**, a to třemi nejčastějšími způsoby. Zkuste doplnit jejich názvy:

Obr. 8.4

..... **banking** (speciální software komunikující s bankou),

..... **banking** (telefonická komunikace s bankou) nebo

..... **banking** (prostřednictvím chytrého telefonu nebo počítače napojeného na internet).

Platby mohou mít **formu** (doplňte název způsobu plateb):

..... příkazu (např. nákup zboží),

..... příkazu (pravidelná platba stálé částky, např. spoření) nebo

..... (pravidelná platba různě vysoké částky, např. za telefonní služby).

Nějakou platební kartou v současnosti disponuje pravděpodobně téměř každý občan ČR a dosáhnou na ně i školní děti od 8 let. Máte i vy sami k dispozici platební kartu? Pokud ano, od kolika let?

Odpověď:

Znáte ze svého okolí nějakého dospělého člověka, o němž víte, že platební kartu nemá nebo ji nepoužívá? A proč? Je to senior, nebo dospělý pracující člověk?

Odpověď:

Obr. 8.5

Jaké dva hlavní druhy platebních karet znáte?

Odpověď:

Běžná karta, pomocí níž platíme v obchodech penězi uloženými na našem účtu v bance, se nazývá **debetní** a nemůžeme z ní čerpat více finančních prostředků, než na svém kontě máme. Jinou funkci má karta **kreditní**, s níž si půjčujeme peníze u banky a platíme za to také příslušný **úrok**. Na první pohled však většinou není rozdíl mezi oběma typy karet viditelný, proto bychom měli přesně vědět, která je která. Při správném hospodaření by měla kreditní karta sloužit pouze jako záloha při neplánovaných výdajích, a nikoliv jako prostředek k běžnému utrácení, které by se nám tak mohlo velmi prodražit.

Hlavním pozitivem bezhotovostního platebního styku je pro většinu lidí především úspora času a mnohdy i peněz, např. při zahraničních platbách. Člověk ušetří čas při výměně hotovosti v bankách či směnárnách, platit kartou lze téměř kdekoliv v zahraničí a převod peněz přes bankovní účet kamkoliv do ciziny je rovněž možný a jednoduchý jako při domácích platbách. Přesto v nás často zůstává obava z toho, že jsou zahraniční bezhotovostní platby dražší, než pokud bychom platili v hotovosti. Proto řada lidí vidí výhodu v přechodu na euro, což by určitě umožnilo jasnější porovnání cen u nás a v zahraničí. Na druhé straně se dá i s penězi spekulovat a něco si přivydělat.

Panu Chudíkovi zbyly po návratu z loňské dovolené měny uvedené v tabulce níže. Spočítejte, kolik by pan Chudík celkem vydělal/prodělal na změně kurzu české koruny způsobené pandemií COVID-19 (výsledek zaokrouhlete na celé číslo). Doplňte tabulku a vypočtěte, zda by se tedy panu Chudíkovi vyplatilo vyměnit cizí měnu zpět za české koruny.

Odpověď: ANO – vydělal by _____. NE – prodělal by _____.

	Švédská koruna	Norská koruna	Dánská koruna	Euro	Britská libra	Polský zlotý
Zůstalo z dovolené	*157*	138	38	146	10	20
Kurz při nákupu	*2,409*	2,625	3,409	25,445	28,388	5,988
Zaplatil celkem	*378,213*					
Kurz při prodeji	*2,479*	2,342	3,659	27,300	30,425	6,028
Dostal by celkem	*389,203*					
Rozdíl	*10,990*					

Historie vývoje bezhotovostního platebního styku

Vývoj bezhotovostního platebního styku má velmi zajímavou historii, ve které se uplatňovaly nejen snahy bank získávat nové klienty, ale především technické vynálezy. Pokuste se správně odpovědět na následující kvízové otázky. Správnost svých odpovědí si ověřte na internetu.

1. **Kdy a kde došlo k prvnímu bezhotovostnímu platebnímu styku?**
   a. v Evropě v roce 1904
   b. v USA v roce 1864
   c. v Číně v roce 1884
2. **Který přístroj byl k prvnímu bezhotovostnímu platebnímu styku použit?**
   a. telegraf
   b. telefon
   c. internet
3. **Kdy a kde došlo k použití prvních platebních karet?**
   a. ve Francii v roce 1920
   b. ve Velké Británii v roce 1917
   c. v USA v roce 1914
4. **Z jakého materiálu byly vyrobeny první platební karty?**
   a. z papíru
   b. z plechu
   c. ze dřeva
5. **Kdy byly zavedeny první plastové platební karty?**
   a. v roce 1949
   b. v roce 1959
   c. v roce 1965
6. **Která země tzv. východního bloku jako první zavedla v roce 1965 používání platebních karet?**
   a. Polsko
   b. Československo
   c. Maďarsko
7. **Kdy a kde byl zprovozněn první bankomat?**
   a. v USA v roce 1955
   b. ve Francii v roce 1965
   c. ve Velké Británii v roce 1967
8. **Kdy a kde byly použity první platební karty s čipem?**
   a. ve Francii v roce 1974
   b. v USA v roce 1970
   c. v Německu v roce 1968

Obr. 8.6

9. **Jak se nazývá současná nejvýznamnější elektronická/digitální měna neboli kryptoměna a kolik Kč stojí jeden její kus?**
   a. pincoin za 10 000 Kč
   b. bitcoin za 1 000 000 Kč
   c. E-coin za 100 000 Kč
10. **Kde se v Kraji Vysočina nachází jediný bankomat, který vám promění peníze na kryptoměnu?**
   a. v Jihlavě
   b. v Třebíči
   c. v Humpolci

A na závěr zase trochu moudra. Zkuste doplnit citát populárního českého ekonoma Tomáše Sedláčka:

„PENÍZE DOKÁŽOU TOTÉŽ CO .....“

Před láskou k penězům je potřeba i varovat, zejména k penězům na platebních kartách, které nejsou vidět a často ubývají ještě rychleji než peníze v peněžence. Populární český ekonom **Tomáš Sedláček**[11] přirovnává peníze k alkoholu, resp. energii spojenou s penězi a jejich využitím (např. při zadlužení se) s „vypůjčením“ si energie člověka z následujícího dne. Neboť také alkohol, stejně jako půjčené peníze, dokáže zvýšit aktivitu v jednom okamžiku na úkor okamžiku dalšího. Alkoholická euforie a „horečka sobotní noci“ předjímá kocovinu nedělního rána stejně jako půjčky na megalomanské investice (nebo i jen na nepotřebné drahé maličkosti či dovolené na Maledivách) často souvisejí s **neschopností splácet dluhy**. Oproti tomu střídmost a spoření peněz vlastně šetří energii do budoucna obdobně jako u člověka aktivní odpočinek.

Obr. 8.7

A co vám uvízlo v paměti?

Vyjmenujte tři způsoby placení bez hotovosti.			
Pojmenujte tři typy bezhotovostního styku s bankou.	..... banking	..... banking	..... banking
Za jakou korunu dostanete při směně nejvíce českých korun?	dánskou	Švédskou	norskou

[11] SEDLÁČEK, Tomáš. Ekonomie dobra a zla: po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi. 2. vyd. Praha: 65. pole, 2012.

9. Inflace aneb co si koupím za stovku?

Pravděpodobně každý z nás běžně nakupuje v místních maloobchodních prodejnách potravin a smíšeného zboží, občas si zajede do obchodních center ve větších městech nebo má možnost navštívit velkoobchod.

Víte, jaký je rozdíl mezi maloobchodem a velkoobchodem (ve smyslu kamenných prodejen)?

Odpověď:

Ve velkoobchodě mohou nakupovat pouze podnikatelé, tedy osoby zastupující nějakou obchodní společnost, která má tzv. IČO (osmiciferné identifikační číslo organizace).

Co rozhoduje o tom, v jakém obchodě nakupujete běžné věci denní potřeby (potraviny, drogerie)?

Odpověď:

Pan Spořivý se rozhoduje především podle následujících kritérií:

Podle čeho si vybíráte obchod, v němž nakupujete?

- Maloobchod x velkoobchod,
- poloha obchodu – blízkost k bydlišti, škole, pracovišti, cestou na autobus apod.,
- oblíbenost určitého řetězce a naopak,
- otevírací doba – přes den jinde než večer (večerka, non stop čerpací stanice),
- slevy – zjištěné z letáků, pokud se vyplatí zajet i dál od bydliště.

Obr. 9.1

Najděte si doma nebo na internetu letáky se zbožím tří libovolných obchodních řetězců a v každém letáku vyhledejte tři stejné druhy zboží, např. plechovku či láhev piva, krájenou šunku a máslo. Zapište si cenu vybraného zboží do následující tabulky. Do rámečku pod tabulkou komentujte rozdíly mezi nejlevnějším a nejdražším obchodem. Koupili byste si dané zboží za nejnižší cenu, či nikoliv a proč?

Zboží	Leták 1	Leták 2	Leták 3
Plechovka piva (0,5 l)			
Krájená šunka (100 g)			
Máslo (250 g)			

Odpověď:

Trable pana Spořivého

Pan Spořivý jde nakoupit a paní Spořivá na něho na poslední chvíli z okna volá: *„Ještě kup rozpustnou kávu, ale nějakou pořádně zlevněnou!“* Ale jakou kávu má pan Spořivý vybrat, aby udělal čest svému jménu a co nejvíce ušetřil?

Obr. 9.2

Pan Spořivý uvažuje: Sleva je absolutně (v Kč) i relativně (v %) větší u značky Jacobs – o 160 Kč a o 57 %; u Tchiba pouze o 100 Kč a o 55 %. Vezme tedy Jacobs, protože takto přece ušetří nejvíce a sleva je největší, jak si přála jeho manželka. Je to pravda?

Odpověď:

Pan Spořivý má samozřejmě v něčem pravdu, ale pokud by koupil kávu Tchibo, ušetřil by ještě dalších 40 Kč. O levnější kávě vypovídá i jednotková cena, která je v případě kávy Jacobs téměř 60 Kč za 100 g, kdežto u Tchiba je nižší než 45 Kč, nebo dokonce než 40 Kč (podle velikosti balení).

Jakým způsobem byste vyjádřili rozdíl mezi dvěma relativními čísly uvedenými v procentech, tedy v tomto případě mezi slevami 57 % a 55 %?

Odpověď:

Použili jste ve své odpovědi procenta, nebo procentní body? Jaký je mezi těmito pojmy rozdíl? Pokud chcete vyjádřit rozdíl mezi dvěma hodnotami, které jsou v procentech (%), je nutné tento rozdíl uvést v procentních bodech (p. b.). Vyzkoušejte si počty na následujících příkladech.

Prodejce zvýšil slevu ze 40 % na 50 %, tzn. o 10 procent, nebo procentních bodů?

Odpověď:

V jednom obchodě byla na prací prášek vypsána sleva 25 % a ve druhém 30 %. Rozdíl byl 5 procent, nebo procentních bodů?

Odpověď:

Káva byla v obchodě zlevněna ze 100 Kč na 75 Kč, tzn. o 25 Kč, což je 25 procent, nebo procentních bodů?

Odpověď:

Ceny vs. inflace

Doplňte do následujícího textu slova uvedená pod ním v nápovědě.

- Cena je množství peněz, které je potřeba k pořízení určitého zboží nebo služby (obecně „statku“);
- svoji cenu mají i **práce** – cena práce se nazývá ....., **peníze** - cena peněz se nazývá ..... a zahraniční **měna** – cena za směnu se nazývá .....;
- nárůst **cenové hladiny statků** (zboží a služeb) v rámci jedné ekonomiky (ekonomiky státu, např. v celé ČR) v určitém čase (např. za měsíc, za čtvrtletí, za rok) se nazývá .....;
- měří se ukazatelem „.....“;
- ta se vyjadřuje v % a vypovídá o tom, jak se zvýšila cena tzv. **spotřebního** .....;
- spotřební koš tvoří asi 1 100 položek od potravin přes oblečení, obuv, automobily, dopravu, mobilní služby, poplatky apod.

Nápověda: *míra inflace, koše, kurz, mzda/plat, inflace, úrok*

I když ji nevnímáme, má na cenu velký vliv tzv. **inflace**. Je definována jako nárůst cenové hladiny zboží a služeb v rámci jedné ekonomiky (ekonomiky státu, např. v celé ČR) v určitém čase (např. za měsíc, za čtvrtletí, za rok). Pokud chceme srovnat, co jsme si za 100 Kč koupili dnes a co před rokem, použijeme ukazatel „**míra inflace**“, která se vyjadřuje v %. Jinými slovy, pokud činí průměrná roční míra inflace 2 %, znamená to, že průměrná cena tzv. **spotřebního koše** vzrostla o 2 %. Kolik musíme zaplatit letos za něco, za co jsme loni utratili 100 Kč?

Odpověď:

Nezdá se to moc, ale na druhé straně – co koupíte za stovku?

Obr. 9.3

Spotřební koš je fiktivní nákupní košík, který obsahuje téměř 1 100 položek od potravin přes oblečení, obuv, automobily, dopravu, mobilní služby, poplatky apod. Inflace se projevuje zdražením výrobků, což znamená také pokles hodnoty peněz – u mezd se hovoří o poklesu **reálné mzdy**. Pokud jsme kdysi ze své čisté mzdy 20 tis. Kč mohli nakoupit 1000 kilogramových bochníků chleba, letos jich koupíme pouze 870, a ještě budeme muset skoro půlku chleba vrátit, neboť kilogram chleba zdražil z 20 na 23 Kč.

Mírná míra inflace pohybující se v rozmezí 1 až 10 % je únosná a svědčí spíše o běžném ekonomickém vývoji v daném státě. Už ne příliš normální je inflace nad 10 % (**cválající**) a u inflace nad 100 % už se hovoří jako o **hyperinflaci**. Ta provází vývoj ekonomiky řady afrických a jihoamerických zemí i v posledních letech. Téměř nepochopitelná je meziroční hyperinflace, která nastala v roce 2008 v Zimbabwe. Kde leží tento stát a jaké je jeho hlavní město?

Odpověď:

Obr. 9.4

Zdejší inflace činila tehdy téměř 80 mld. procent. Tedy pokud někdo v roce 2007 měl v nějaké ohromné truhle či kufru 80 mld. tamějších dolarů, v roce 2008 měly hodnotu jednoho zimbabwského dolaru. Tamější banky tiskly bankovky, z nichž ta základní představovala 100 bilionů zdejších dolarů, ale měla cenu pouze 40 centů amerického dolaru, tedy kolem 10 Kč.

Za války v bývalé Jugoslávii v letech 1992–1994 rostla cena každý den na více než dvojnásobek ceny z předchozího dne (denní inflace 65 %). Vlivem koronavirové krize zažívá česká ekonomika v současnosti nejvyšší míru inflace od roku 2013. Není to však nic proti tomu, co nastalo v roce 1991, tedy nedlouho po sametové revoluci. Příčinou tehdejšího výrazného zdražení byla **cenová liberalizace**. O hyperinflaci se sice nejednalo, ale míra inflace tehdy činila téměř 60 %. Cena některého zboží se i zdvojnásobila, např. cena másla vzrostla z 10 na 20 Kč. Od té doby zažívala Česká republika pouze mírnou inflaci, a to i těsně před globální ekonomickou krizí (2008), kdy inflace dosahovala více než 6 %.

Ochranou proti inflaci je nakupování běžných věcí pouze ve slevách a vkládání svých příjmů na bankovní účty místo pod polštář. Ani běžné bankovní účty však nepokryjí ztráty způsobené inflací, a je proto třeba vymýšlet jiné způsoby, především **investice** do nemovitostí, komodit nebo cenných papírů.

Opakem inflace je **deflace**. Pokuste se na základě své znalosti definice inflace doplnit definici deflace.

*„Deflace je opakem inflace, takže jde o ..... **cenové hladiny statků** (zboží a služeb) v rámci jedné ekonomiky (ekonomiky státu, např. v celé ČR) v určitém čase (např. za měsíc, za čtvrtletí, za rok), tzn. ceny statků se .....“*

K deflaci dochází spíše výjimečně. Při takovéto situaci se doporučuje držet peníze v hotovosti a neinvestovat je do ničeho. A právě to vede k omezení spotřeby, výroby, a tím i k nárůstu nezaměstnanosti, a především ke **zvyšování** hodnoty státního i soukromého **dluhu**. Krátkodobá deflace je užitečná především pro spotřebitele, tedy i pro vás, nicméně se nesmí zastavit koloběh peněz, neboť ty se „musí točit“ stále. Deflace zasáhla např. Irsko v roce 2008 a trvala zde 22 měsíců.

Pojďte sledovat inflaci!

Prohlédněte si následující graf. Na ose x se nacházejí čísla týdnů, po které budete sbírat data o cenách vybraného zboží (20 týdnů). Na ose y je zobrazena stupnice ceny daného zboží.

Obr. 9.5. Podklad pro sledování vývoje cen vybraného zboží

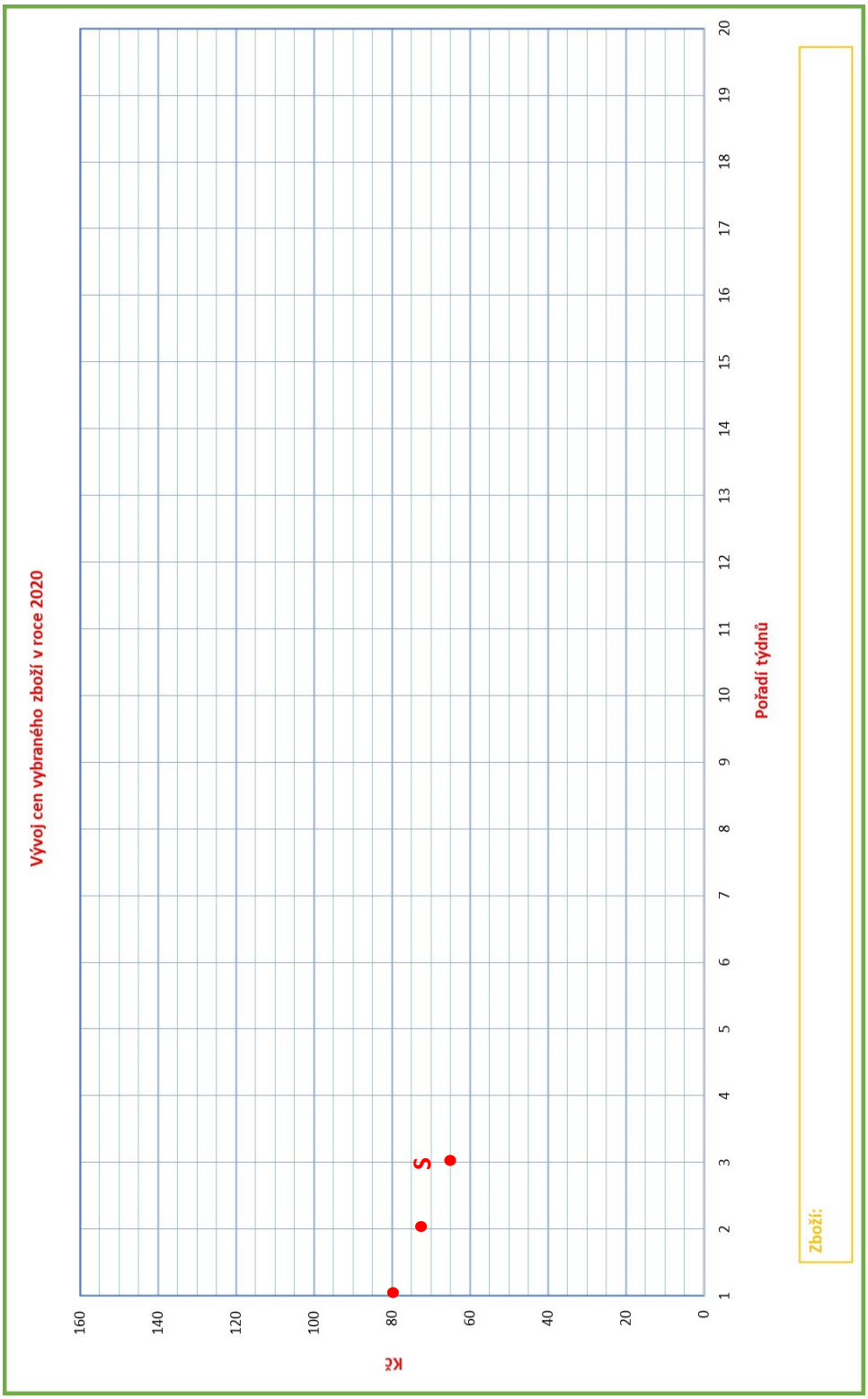

Vyberte si **tři druhy zboží**, jehož cenový vývoj by vás zajímal. Cena zboží by měla být alespoň 10 Kč a nejvýše 150 Kč. Zároveň by mělo jít o zboží vzájemně cenově rozličné (aby se linie v grafu nepodobaly). Dále zvolte barvy, kterými budete vývoj cen do grafu zaznamenávat, a uveďte do legendy, např. černou pastelkou udělejte krátkou čáru a k ní napište „chleba (1000 g)“. Vyberte si také obchod, ve kterém budete cenu zboží sledovat. Pokud se v místě vašeho bydliště nebo školy žádný obchod nevyskytuje, můžete sledovat cenu pomocí letáků obdržených do poštovní schránky nebo na webových stránkách vybraného obchodního řetězce. Zboží samozřejmě nemusíte kupovat. Pouze zjišťovat, jak se mění jeho cena.

Kromě sledování vlastní ceny zboží musíte rozlišovat, zda na něj byla v daném týdnu uplatněna **sleva**. Pokud ano, zaznamenáte ji do grafu písmenem „S“, které napíšete nad daný bod s cenou příslušnou barvou. Pokud by v prvním nebo v posledním týdnu sledování ceny zboží byla na zboží sleva, zapíšete do výsledné hodnotící tabulky (viz níže) nejbližší údaj bez slevy, aby šlo vývoj hodnotit objektivně. Body s cenami v grafu až v úplném závěru výzkumu propojíte liniemi podle pravítka.

A to ještě není všechno! Aby byl výzkum dokonalý, shrnete **hlavní výsledky** do následující tabulky. Komentujte změny v daném období do rámečku pod tabulkou (o kolik Kč se zvýšila/snížila cena vámi vybraného výrobku, o kolik to bylo %, v jakém týdnu bylo zboží nejdražší a v jakém nejlevnější, zda bylo zboží někdy ve slevě apod.).

Název zboží	
Počet týdnů sledování cen	
Cena v 1. týdnu (vč. DPH)	
Cena v posledním týdnu (vč. DPH)	
O kolik Kč se cena zvýšila/snížila?	
Poměr mezi cenou v posledním a v prvním týdnu	
Procentuální nárůst/pokles ceny	
Nejvyšší cena (v Kč) v celém sledovaném období	
Nejnižší cena (v Kč) v celém sledovaném období	
Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší cenou	
Poměr mezi nejvyšší a nejnižší cenou	
Počet slev na dané zboží	

Komentář:

Jako poslední musíte vyhledat, jaká byla v daném období průměrná míra inflace prostřednictvím údajů ZDE[12] (z měsíčních údajů spočítáte aritmetický průměr). Srovnejte, zda bylo zdražování vašeho zboží vyšší než průměrná inflace v daném období, nebo jí odpovídalo.

Odpověď:

[12] Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen ke stejnému měsíci předchozího roku vyjadřuje procentní změnu cenové hladiny ve vykazovaném měsíci daného roku proti stejnému měsíci předchozího roku.

Shrnutí o cenách a inflaci

Po předchozích aktivitách byste si měli uvědomit, že inflace úzce souvisí s tvorbou cen výrobků a služeb. Zkuste shrnout, co podle vás ještě ovlivňuje výši ceny. Srovnejte své odpovědi s výčtem níže.

Odpověď:

Cenu určují především:

- náklady na výrobu či provedení služby (materiál, platy zaměstnancům, nájem, splátky leasingu na stroje, náročnost na skladovací prostory);
- charakter výrobku (cena pro osobní automobily vzniká odlišně od ceny např. běžného pečiva, auto kupujeme několikrát za život, pečivo téměř denně);
- konkurence na trhu daného zboží (budou-li na trhu dva typy čokolády, bude jejich cena nejspíše vyšší, než bude-li se nabízet 20 druhů čokolád);
- poptávka po daném zboží (s rostoucím zájmem spotřebitelů může cena zboží či služby růst);
- nabídka daného zboží (s rostoucím množstvím výrobků na trhu může cena výrobku klesat);
- image výrobku a atraktivnost značky;
- jakost, kvalita výrobku a příslušenství;
- nutnost poskytovat záruku, servisní služby spojené s používáním výrobku;
- požadovaný rabat (sleva) výrobce či poskytovatele.

Zkuste vysvětlit následující pojmy tak, aby je pochopili žáci o tři roky mladší než vy.

inflace _____

deflace _____

cena _____

spotřební koš _____

kurz _____

10. Aktivní příjmy aneb bez práce nejsou koláče

„Statistika nuda je, má však cenné údaje...“[13] To je stará známá pohádková písnička, kterou možná řada z vás někdy slyšela. Tentokrát si ukážeme dva statistické ukazatele, které se často užívají v běžném životě, ale možná si jejich statistickou funkci ani neuvědomujete.

Obr. 10.1

První z nich je **průměr**. Ten jste již určitě někdy použili. Vypočte se jako součet všech vybraných čísel vydělený jejich počtem. Může se použít např. pro výpočet výsledné známky na vysvědčení.

Co vám dá učitel pravděpodobně na vysvědčení za známku, pokud budete mít v žákovské knížce z matematiky čtyři jedničky a jednu čtyřku? Pokud použije k výpočtu průměr, dostanete na vysvědčení

A je to podle vás spravedlivé? Moudrý učitel by možná použil statistický ukazatel, který se nazývá

MEDIÁN

S mediánem byste totiž dostali jasnou jedničku. Jak je to možné?

Říká vám to slovo něco? Pokud ano, napište to do rámečku.

Medián je

Pokud nevíte, nevadí, dozvíte se později. Velmi pěkně o statistice a průměru pojednává scénka s Felixem Holzmannem, kterou si můžete přehrát ZDE.

Nejprve vypočtěte průměrnou výšku následující pětice dětí.

165 cm | 158 cm | 150 cm | 164 cm | 161 cm

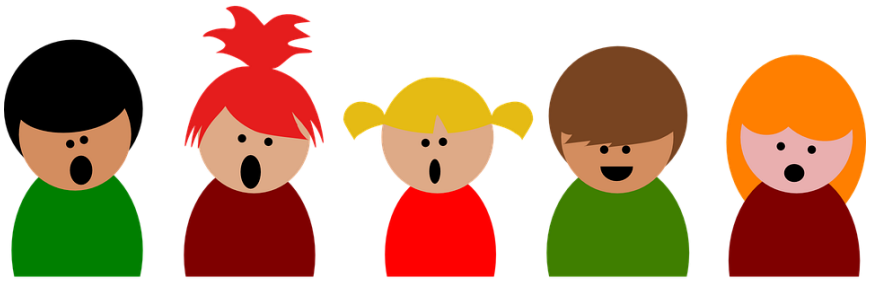

Obr. 10.2

Průměrná výška ve skupině dětí činí ..... cm.

[13] Písnička k dispozici např. ZDE.

Seřaďte děti od největšího po nejmenšího a pořadí zapište do kroužků pod nimi. Výška prostředního z nich (v tomto případě třetího) představuje MEDIÁN. Zapište ji do rámečku. Jak se liší od průměru – je vyšší, nebo nižší?

Medián je

MEDIÁN je tedy vždy **prostřední** hodnota, pokud jakýkoliv soubor čísel seřadíme podle velikosti – stejný počet prvků v souboru (v tomto případě ve skupině dětí) je menší a stejný počet větší. Při sudém počtu prvků souboru (dětí) se dvě střední hodnoty sečtou a vydělí dvěma, a tím opět získáme medián. A stejný statistický ukazatel se používá také pro hodnocení **příjmů jedinců a domácností**. Důvodem je také to, že na rozdíl od aritmetického průměru není medián ovlivněn extrémními hodnotami (bylo úplně jedno, kolik měřilo nejmenší nebo nejvyšší dítě, medián to neovlivnilo).

Tipněte si!

Kolik procent vydělávajících obyvatel podle vašeho názoru pobírá vyšší mzdu, než je <u>průměrná mzda</u>.

Vyšší než průměrnou mzdu pobírá ..... procent vydělávajících obyvatel ČR.

A kolik procent vydělávajících obyvatel pobírá vyšší a kolik nižší mzdu, než je <u>mediánová mzda</u>.

Vyšší než mediánovou mzdu pobírá ..... % vydělávajících obyvatel, nižší ..... % obyvatel.

Kdo pochopil výpočet mediánu, uvedl, že polovina osob pobírajících mzdu vydělává více a polovina méně, než je **mediánová mzda**, ať už je jakákoliv. Kdežto nadprůměrnou mzdu pobírá pouze **třetina** všech pracujících, a podprůměrnou tím pádem **dvě třetiny**. Medián hrubé měsíční mzdy je pak výrazně nižší než její průměr.

Obr. 10.3: Průměrná a mediánová hodnota hrubé měsíční mzdy v ČR v roce 2019

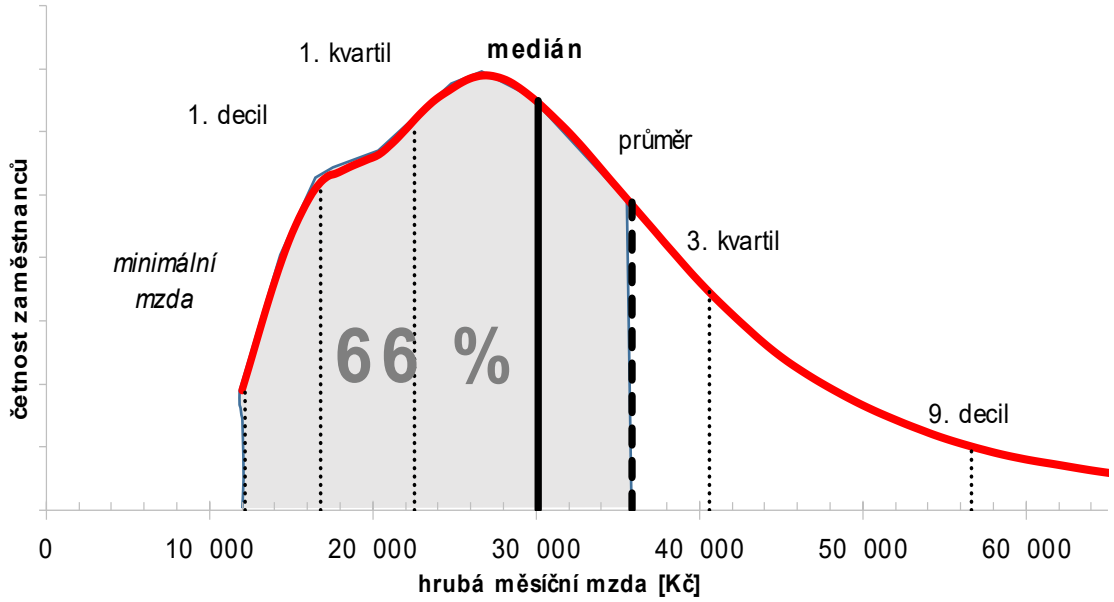

Zdroj: Informační systém o průměrném výdělku. In: *ISPV.cz* [on-line]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Archiv/2019.aspx#11807

Vyplatí se zvyšovat si vzdělání?

Vžijte se do postavy, kterou si zvolíte z následujících pěti příkladů, a na základě podkladů na konci této lekce vypočtěte, jaké příjmy (mediánové) byste pravděpodobně mohli očekávat. Odpovězte na otázky pod tabulkou.

1. Paní učitelce Anežce Lídlové je 55 let a již 15 let učí na 2. stupni základní školy ve Strážnici (Jihomoravský kraj). Na základě údajů v podkladech vypočítejte, kolik by teoreticky měla činit její hrubá mzda. Výsledek zaokrouhlete na stovky Kč.

2. Všeobecná zdravotní sestra Marta Huňková má 37 let, svoje vzdělání ukončila maturitou a nyní pracuje v Nemocnici Pelhřimov (Kraj Vysočina). Během praxe však absolvovala několik odborných kurzů, díky nimž se stala specializovanou sestrou. Na základě údajů v podkladech vypočítejte, kolik by teoreticky měla činit její hrubá mzda. Výsledek zaokrouhlete na stovky Kč.

3. Ředitel Českého statistického úřadu se sídlem v Praze Ing. Antonín Mlčoch má 45 let. Na základě údajů v podkladech vypočítejte, kolik by teoreticky měla činit jeho hrubá mzda. Výsledek zaokrouhlete na stovky Kč.

4. Pan Vít Rus se narodil v roce 1967, vyučil jako kovodělník a v Třineckých železárnách (Moravskoslezský kraj) v současnosti sváří plamenem. Na základě údajů v podkladech vypočítejte, kolik by teoreticky měla činit jeho hrubá mzda. Výsledek zaokrouhlete na stovky Kč.

5. Mladík jménem Tomáš Pytlík ukončil základní školu v 16 letech a odmítl dále studovat, neboť mu to nic nepřináší. Aby nebyl hladem, nechal se zaměstnat jako noční hlídač ve sběrném dvoře v Ústí nad Labem. Na základě údajů v podkladech vypočítejte, kolik by teoreticky měla činit jeho hrubá mzda. Výsledek zaokrouhlete na stovky Kč.

Kategorie	**Jméno postavy:** **.....**	**Mzda (medián)**
Pohlaví a věk		
Vzdělání		
Kraj působnosti		
Odvětví činnosti (sekce)		
Profese (kód)		
Součet	**=**	**/5**
Průměr	**=**	

Nejlépe je na tom z hlediska příjmů muž ve věkové kategorii ....., který dosáhl ..... vzdělání a pracuje v profesi ..... .

Nejhůře je na tom z hlediska příjmů žena ve věkové kategorii ....., která dosáhla pouze ..... vzdělání a pracuje v odvětví ..... .

Čím jsou dány rozdíly v příjmech?

O nerovnostech v odměňování **mužů a žen** se hovoří dlouhodobě a v Evropské unii existují snahy o zmírnění těchto nespravedlností, nicméně jde o hluboce zakořeněný problém, který nelze odstranit lusknutím prstů. Podle hloubkové analýzy mezd je v ČR výše hrubé mzdy žen zhruba na 80% úrovni mezd mužů, což představuje rozdíl zhruba 7 tis. Kč. Proč si myslíte, že tomu tak je?

Obr. 10.4

Ženy mají nižší mzdy než muži proto, že .....

.....

Příčinou jsou mj. **genderové stereotypy**, které přičleňují ženám roli matek a mužům roli živitelů rodiny. Jedná se však o diskriminaci v odměňování na základě pohlaví, a „oběť" se tedy může soudit. Ženy rovněž méně často zastávají řídící funkce, v prosazení do vyšších pozic nebo na určité typy pracovních míst (např. s nočními směnami) jim brání péče o děti (nižší časová flexibilita) apod.

Výše příjmů se s procesem **stárnutí** pracovníka nemění u všech profesí stejně. Jinak je to u mezd a jinak u platů. Víte, jaký je rozdíl mezi mzdou a platem?

Plat pobírají např. .....,

kdežto mzdu ..... .

Osobám, které jsou zaměstnány v organizacích zřízených státem nebo samosprávnými celky (obcemi, kraji), je vyplácen **plat**, který zohledňuje také délku praxe v dané profesi nebo oboru. Mezi pracovníky pobírající plat patří např. (státní) úředníci, učitelé, zdravotnický personál ve státních, fakultních i krajských nemocnicích, policisté, pracovníci příspěvkových organizací apod. S věkem jim tedy roste také příjem, i když ne nějak závratně. Protože plat pobírají převážně ženy (zhruba 2/3 osob pobírajících plat jsou ženy), projevuje se právě u nich výrazný nepoměr ve výši příjmů podle věkové struktury. Zatímco ženy pobírající mzdu mají nejvyšší příjmy ve věkové kategorii 30–39 let, ty, které pobírají plat, dosahují nejvyšších příjmů až před nástupem do starobního důchodu.

Tab. 1: Mediánová hodnota měsíční mzdy a platu žen v ČR v roce 2019

Věková kategorie	Plat ženy (medián)	Mzda ženy (medián)
do 20 let	23 321	21 100
20-29 let	31 201	26 700
30–39 let	33 564	28 200
40–49 let	34 587	27 000
50–59 let	36 444	25 500
60 a více let	38 067	25 600

Zdroj: Informační systém o průměrném výdělku. In: *ISPV.cz* [on-line]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Archiv/2019.aspx#11807

Je logické, že se příjmy zvyšují se **vzděláním** – nejnižší odměny mají ti bez vzdělání nebo ti s nejvýše základním vzděláním, nejvyšší ti s vysokoškolským vzděláním, ale nemusí to platit napříč obory. Např. ještě nedávno měli vyšší měsíční mzdu dělníci velkých zahraničních podniků, kteří dosáhli maximálně na výuční list, než vysokoškolsky vzdělaní učitelé nebo zdravotnický personál (např. ještě v roce 2015 byl příjem svářečů zhruba stejný jako učitelů na II. stupni základních škol).

Obr. 10.5

Jak vyplývá z tabulky **ekonomických odvětví**, existují u nás velké rozdíly. Dominuje odvětví informačních a komunikačních činností, kam spadá provoz internetu, mobilních sítí, vysoce ceněné profese programátorů a správců sítí apod.; dále sektor peněžnictví a pojišťovnictví, v němž jsou zaměstnanci často odměňování také formou provizí ze získaných nových smluv s klienty; a rovněž odvětví energetiky, které sice nezaměstnává příliš zaměstnanců, ale řada z nich má velkou odpovědnost (např. v jaderných elektrárnách) a mzdy jsou zde silně ovlivněny vysokými příjmy vedoucích pracovníků.

Tab. 2: Mediánová hodnota měsíční mzdy v ČR v roce 2019 dle odvětví ekonomiky

Sekce	Odvětví	Mzda (medián)
J	Informační a komunikační činnosti	47 500
K	Peněžnictví a pojišťovnictví	47 300
D	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla	46 000
O	Veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení	37 800
B	Těžba a dobývání	36 300
P	Vzdělávání	36 200
M	Profesní, vědecké a technické činnosti	35 100
Q	Zdravotní a sociální péče	32 700
C	Zpracovatelský průmysl	31 700
H	Doprava a skladování	30 500
E	Zásobování vodou, činnosti související s odpady	29 900
R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	28 900
F	Stavebnictví	28 200
A	Zemědělství, lesnictví a rybářství	27 900
G	Obchod, oprava motorových vozidel	27 400
N	Administrativní a podpůrné činnosti	20 500
I	Ubytování, stravování a pohostinství	18 300

Zdroj: Informační systém o průměrném výdělku. In: *ISPV.cz* [on-line]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Archiv/2019.aspx#11807

Na opačném konci žebříčku figurují odvětví „administrativní a podpůrné činnosti“, které zahrnují např. také hlídací služby, a odvětví související mj. s cestovním ruchem – pohostinství, stravování, ubytování. Zde jsou vykazovány velmi nízké mzdy, ale v praxi mohou být o něco vyšší vlivem tzv. „tringeltů“. Odhadnete, z jakého jazyka vzniklo slovo „tringelt“ a co vlastně znamená?

Slovo „tringelt“ pochází z ..... a je to ..... .

Obr. 10.6

Pokud bychom se podívali na příjmy dle **profesí**, pobírají samozřejmě nejvyšší mzdu řídící pracovníci a ve většině případů jde o pozice, na které je vyžadováno nejen vysokoškolské vzdělání, ale také mnoho zkušeností s řízením kolektivu, které lze získat pouze praxí. Vysoké mzdy rovněž mají osoby, které na sebe dokáží vzít velkou odpovědnost, jako jsou např. pracovníci v oblasti řízení letového provozu. I samotní piloti jsou velmi dobře ohodnoceni (74 tis. Kč měsíčně).

Zdravotní a sociální péče jako odvětví má v průměru velmi nízkou mzdu, ale vedoucí pracovníci v nemocnicích (primáři) dosahují příjmů ve výši téměř čtyřnásobku průměrné mzdy v tomto odvětví. Na opačném konci žebříčku pak stojí již zmiňovaní hlídači, vrátní, číšníci a servírky, ale velmi nízké platy mají také šičky, švadleny a kuchaři.

Tab. 3: Mediánová hodnota měsíční mzdy v ČR v roce 2019 dle vybraných profesí

Kód	Profese	Mzda
11201	Nejvyšší představitelé velkých společností a institucí	172 223
3154	Řídící letového provozu	168 725
3155	Elektrotechnici řídících a navigačních zařízení letového provozu	125 553
13422	Primáři v oblasti zdravotnictví	113 539
5120	Kuchaři	17 800
7533	Švadleny, šičky	16 700
5131	Číšníci, servírky	16 200
5414	Pracovníci ostrahy a bezpečnostních agentur	16 100

Zdroj: Informační systém o průměrném výdělku. In: *ISPV.cz* [on-line]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Archiv/2019.aspx#11807

Obr. 10.7

Z výše uvedeného vyplývá, že s věkem příjmy pracujících rostou, avšak pouze u určitých profesí. **Životní cyklus příjmů**, které jsou nutné především k tomu, aby pokrývaly vzniklé **nezbytné i zbytné výdaje**, však málokdy odpovídá potřebám – v mládí jsou výdaje vysoké (např. bydlení, první auto, rodina), ale příjmy jsou naopak nízké.

Růst příjmů bývá zaznamenán ve větší míře až ve věku mezi 30 a 50 lety a teprve později nastává pokles výdajů (většina pracujících je již zajištěna, mají kde bydlet, auto už několikrát obměnili, děti už jsou téměř dospělé). V této době se doporučuje začít intenzivně spořit na období starobního důchodu, neboť penze pak většinou dosahuje pouze zlomku příjmů ze zaměstnání či podnikání.

V současnosti je u nás stanovena věková hranice pro odchod do důchodu na maximálně 65 let u mužů i u žen. Jaké byly plány do budoucna u mladých na konci 80. let minulého století se můžete podívat ZDE.

Co jsme se dnes naučili?

V každé dvojici tvrzení zatrhněte to, které je podle vás správné:

Obr. 10.8

1.
- V ČR téměř neexistují rozdíly mezi příjmy mužů a žen.
- V ČR jsou stále velmi výrazné rozdíly v příjmech mužů a žen.

2.
- S věkem rostou ženám **platy** až do důchodu.
- Nejvyšší **mzdy** dosáhnou ženy těsně před důchodem.

3.
- U výše příjmů vůbec nezáleží na vzdělání.
- Nejvyšší příjmy mají lidé s vysokoškolským vzděláním.

4.
- Nejvíce peněz berou pracovníci v softwarových firmách a v bankách.
- Nejvíce peněz berou pracovníci v hospodách, hotelích a restauracích.

5.
- Svářeči měli ještě před pěti lety vyšší průměrné příjmy než učitelé na základních školách.
- Svářeči mají v současnosti vyšší průměrné příjmy než učitelé na základních školách.

Ohodnoťte hodinu

Byli jste spokojeni s průběhem hodiny?	zcela	šlo to	bylo to na nic
Co se vám v hodině nelíbilo?			
Co byste na hodině změnili?			

Podklady:

Věková kategorie	Mzda (medián) muži	Mzda (medián) ženy
do 20 let	23 000	21 100
20–29 let	30 400	26 700
30–39 let	34 900	28 200
40–49 let	34 700	27 000
50–59 let	32 200	25 500
60 a více let	30 700	25 600

Vzdělanostní kategorie	Mzda (medián)
Základní	23 700
Střední bez maturity (vyučeni)	27 100
Střední s maturitou	31 300
Vyšší odborné a bakalářské	35 500
Vysokoškolské	46 400

Kraj	Mzda (medián)	Kraj	Mzda (medián)
Hlavní město Praha	36 100	Královéhradecký	29 800
Středočeský	31 900	Pardubický	28 700
Jihočeský	28 300	Kraj Vysočina	29 200
Plzeňský	30 900	Jihomoravský	29 700
Karlovarský	27 400	Olomoucký	28 100
Ústecký	29 200	Zlínský	28 300
Liberecký	30 100	Moravskoslezský	28 600

Sekce	Odvětví	Mzda (medián)
A	Zemědělství, lesnictví a rybářství	27 900
B	Těžba a dobývání	36 300
C	Zpracovatelský průmysl	31 700
D	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla	46 000
E	Zásobování vodou, činnosti související s odpady	29 900
F	Stavebnictví	28 200
G	Obchod, oprava motorových vozidel	27 400
H	Doprava a skladování	30 500
I	Ubytování, stravování a pohostinství	18 300
J	Informační a komunikační činnosti	47 500
K	Peněžnictví a pojišťovnictví	47 300
M	Profesní, vědecké a technické činnosti	35 100
N	Administrativní a podpůrné činnosti	20 500
O	Veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení	37 800
P	Vzdělávání	36 200
Q	Zdravotní a sociální péče	32 700
R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	28 900

Kód	Profese	Sekce	Mzda (medián)
2132	Specialisté v zemědělství, lesnictví, rybářství a vodním hospodářství	A	39 600
83411	Traktoristé a obsluha zemědělských strojů	A	25 000
3121	Mistři v těžbě	B	45 800
9311	Pomocní pracovníci v oblasti těžby	B	26 600
2262	Farmaceuti v chemickém průmyslu	C	42 700
2144	Strojní inženýři	C	50 000
75122	Cukráři	C	17 000
72121	Svářeči	C	30 900
7533	Švadleny, šičky	C	16 700
2151	Inženýři energetici	D	52 300
81896	Obsluha zařízení na výrobu a rozvod energií	D	37 700
81891	Obsluha zařízení	E	29 800
2142	Stavební inženýři	F	40 900
7112	Zedníci	F	22 300
12212	Řídící pracovníci v oblasti obchodu	G	68 300
5223	Prodavači	G	21 200
43232	Dopravní dispečeři (výpravčí)	H	30 400
83311	Řidiči ve veřejné dopravě	H	28 600
5120	Kuchaři	I	17 800
5131	Číšníci, servírky	I	16 200
3522	Technici v oblasti telekomunikací a radiokomunikací	J	30 700
2514	Programátoři počítačových aplikací specialisté	J	52 500
43125	Úředníci v oblasti pojišťovnictví	K	30 500
1346	Řídící pracovníci v oblasti finančních, pojišťovacích služeb	K	86 800
2619	Právníci	M	49 500
23101	Vědečtí a výzkumní pracovníci	M	38 200
4120	Sekretáři	N	26 500
5414	Pracovníci ostrahy a bezpečnostních agentur	N	16 300
4419	Úředníci správy	O	31 100
1112	Nejvyšší státní úředníci	O	62 000
23103	Docenti na VŠ	P	63 200
2330	Učitelé 2. stupně ZŠ	P	36 900
2212	Lékaři specialisté	Q	57 900
2635	Specialisté v oblasti sociální práce	Q	31 100
2221	Všeobecné sestry se specializací	Q	43 300

11. Do roztrhání těla aneb když pracovat nestačí

Na světě se asi najde málo lidí, kteří by si místo **práce** jako zdroje svých příjmů nevybrali jiný, pohodlnější způsob obohacení.

Napadne vás, jak jinak lze získat finanční prostředky než prací?

Odpověď:

Vybaví se vám nějaké další způsoby při pohledu na následující obrázky? Doplň do předchozího rámečku.

Obr. 11.1

Považujete nějaký způsob získání peněz za rizikový, tedy takový, že může člověka negativně ovlivnit (vězení, závislost apod.). Označte rizikové nabytí peněz v rámečku nahoře znakem mínus. Jaký způsob je podle vás nejrizikovější? Zakroužkujte jej.

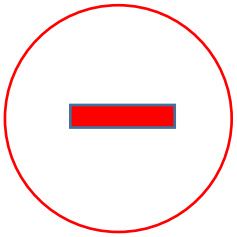

Vyluštěte křížovku!

1. Anglicky „hra“
2. Budova, kde se provozují hazardní hry
3. Oblíbená hra na rychlé obchodování s nemovitostmi
4. Soubor vložených peněz, o které se hraje
5. Strategická karetní hra provozovaná v budovách pro hazardní hry (česky Černý Honza)
6. Hazardní stolní hra s malým kolem a kuličkou
7. Anglicky „poctivá hra“
8. Jiným slovem odměna, prémie, benefit
9. Objem peněz, které nikdo nevyhrál a byly vloženy do další hry (např. u Sportky)
10. Velmi riskantní sázka o všechno (kdo vsadí vše, hraje…)
11. Karta, která může zastoupit jakoukoliv jinou kartu ve hře stejného jména

1.									E					
2.										O				
3.														Y
4.									K					
5.						B								K
6.								A						
7.				F										
8.						U								
9.	J				P									
10.										N				
11.							K							

Pro rychlé luštitele: Najděte ve skrývačce názvy čtyř českých sázkových kanceláří (zakroužkujte je).

TYPAFROSTFORTUNATOPSPORTSTARSYNOTKASINOPTIPSPORTDANBLACKCJACKVSAZKAVYHRALAND.

Obr. 11.2

Co je to „gamblerství“ a kdo je to „gambler“?

Gamblerství je, když

Gambler je osoba, která

Gamblerství je definováno jako psychická porucha, která se projevuje závislostí na sázení peněz jakoukoliv formou. Ten, kdo se rozhodne sázet, se vystavuje vysokému riziku, že se na sázení stane závislý. Pro závislost na sázení existuje u lidí vrozená dispozice, která se však nedá předem zjistit. Průběh závislosti na hráčství je pak pro většinu gamblerů stejný – euforie z výhry, deprese z prohry, zadlužení, lhaní, problémy v rodině i zaměstnání, půjčky nebo podvody a krádeže, dluhy, exekuce, zdravotní problémy včetně psychických, myšlenky na (nebo dokonce pokus o) sebevraždu.

Statistiky gamblerství v ČR

- V ČR žije v současnosti zhruba **100 tis.** patologických hráčů,
- z toho více než 10 % je mladistvých **do 18 let**,
- absolutní většinu (85 %) tvoří **muži**,
- průměrný český gambler má zhruba 35 let, v roce 2018 prohrál měsíčně 50 tis. Kč a měl 1 až 3 mil. Kč dluhů,
- počet heren od roku 2014 klesá, ale patologičtí hráči se přesouvají k **domácím počítačům**,
- roste počet závislých na **kurzových sázkách**.

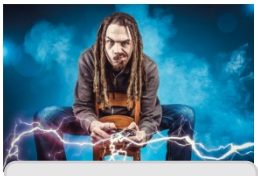

Obr. 11.3

Už jste se někdy vsadili o peníze? O kolik a jak to dopadlo?

Odpověď:

Stát ročně vybere daň z hazardu ve výši zhruba 10 mld. Kč. Přestože počet heren v ČR klesl od roku 2014 zhruba na třetinu, komunita patologických hráčů spíše roste a přesouvá se do soukromí před obrazovky počítačů napojených na internet k tzv. **kurzovému sázení**. Vzhledem k tomu, že roste

závislost na kurzových sázkách, byla zákonem[14] zavedena povinnost registrovat se osobně na pracovišti certifikované sázkové kanceláře, kde si ověří především věk sázejícího, ale nutné je dodat i další osobní údaje včetně rodného čísla. Individuálně si pak hráč může nastavit vlastní **sebeomezující pravidla**, jako např. kolikrát se může přihlásit na daný server sázkové kanceláře za měsíc nebo za den, jak dlouhá doba musí uplynout mezi jednotlivými přihlášeními, maximální limit sázek nebo proher za den. Bez registrace, tedy anonymně, se od roku 2018 **nedá vsadit ani osobně** na pobočkách sázkových kanceláří.

Cože!? Když prohraji v sázce, tak musím vsadit dvojnásobek, abych aspoň něco vyhrál/a?

Říká se, že pokud si vsadíte a prohrajete, musíte vsadit dvojnásobek, aby se vám to vrátilo. To neplatí u sázek na sport, neboť někdy je nutné vsadit víc, někdy stačí méně. U kurzových sázek na sportovní zápasy, ale i na jiné společenské události jako např. na výsledky voleb, platí, že každý zápas má stanoven sázkovou kanceláří určitý **kurz**. Čím je kurz na výhru nižší, tím je podle sázkové kanceláře vyšší pravděpodobnost, že daná událost vyjde. U některých sportů se dá sázet také na „neprohru" daného týmu, čímž je myšlena výhra nebo nerozhodný výsledek (uveď synonyma – ARMEZÍ, CHAPILT). Nejjednodušší způsob sázení je tzv. AKU – akumulovaná sázka.

Jaká matematická operace byla použita pro získání celkového kurzu ve výši 3,0?

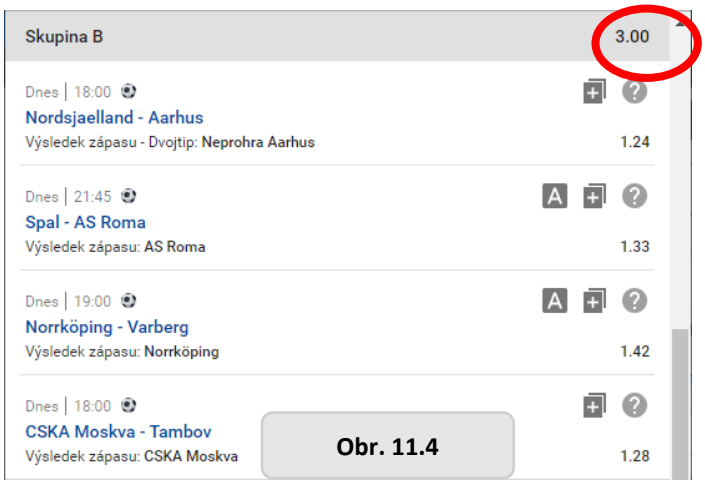

Obr. 11.4

Matematická operace:

Kolik byste vyhráli, kdybyste na tento tiket vsadili 50 Kč? Vyhráli bychom ..... Kč.

Pokud by první zápas nevyšel, vyhráli byste i tak nějaké peníze? ....., protože.....

.....

Pokud by např. nevyšel jeden ze dvou zápasů, které mají začátek v 18:00 hodin, ale vy byste věřili zápasu AS Roma (kurz 1,33) se začátkem ve 21:45, mohli byste vsadit znovu pouze na tento zápas. Otázkou je, kolik peněz by bylo potřeba do nové sázky investovat, aby byla pokryta alespoň úvodní ztráta 50 Kč i nový vklad.

Tipněte si, kolik byste museli vsadit v nové sázce: Musel/a bych vsadit ..... Kč, abych pokryl/a původní ztrátu a nově vložené peníze.

[14] Zákon o hazardních hrách č. 186/2016 Sb. (ZHH) a také novela zákona č. 253/2008 Sb. o opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Ověřte si svůj tip:

Platí nerovnice se třemi parametry označenými písmeny *k*, *x* a *y*, z nichž alespoň dva je nutné vždy znát:

k × *y* ≥ (*x* + *y*), kde *k* je výše kurzu, *y* je částka, kterou minimálně musíte vsadit, abyste pokryli prohru z první sázky i nový vklad, *x* je částka, kterou jste prohráli při první sázce.

Příklad 1:

Kolik musíte vsadit (*y*), abyste při kurzu *k* = 1,33 alespoň něco vydělali, když jste při první sázce prohráli 50 Kč (*x* = 50)? Doplňte do nerovnice:

k × *y* ≥ (*x* + *y*)

1,33 × *y* ≥ 50 + *y*

1,33y - y ≥ 50

0,33y ≥ 50

***y* ≥ 152 Kč**

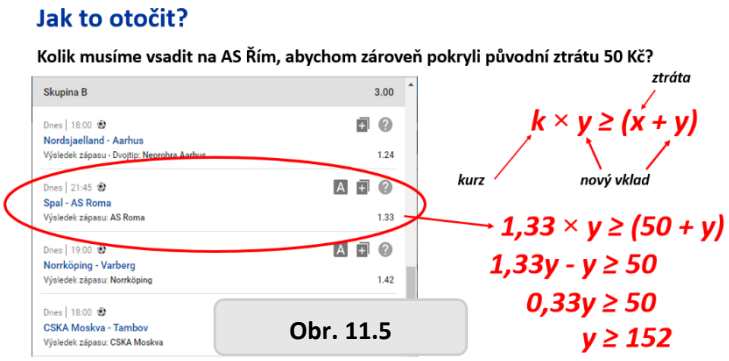

Obr. 11.5

Odpověď: Musíme vsadit minimálně **152 Kč**, abychom byli na nule; pokud chceme vyhrát, musíme vsadit víc. Vsazená částka je tedy třikrát vyšší než ta původní prohraná.

Příklad 2:

Jakou výši kurzu (*k*) musíte navolit, abyste za 20 Kč (*y*) pokryli původní ztrátu 50 Kč (*x*)?

k × 20 ≥ (50 + 20)

20k ≥ 70

k ≥ 70 ÷ 20

***k* ≥ 3,5**

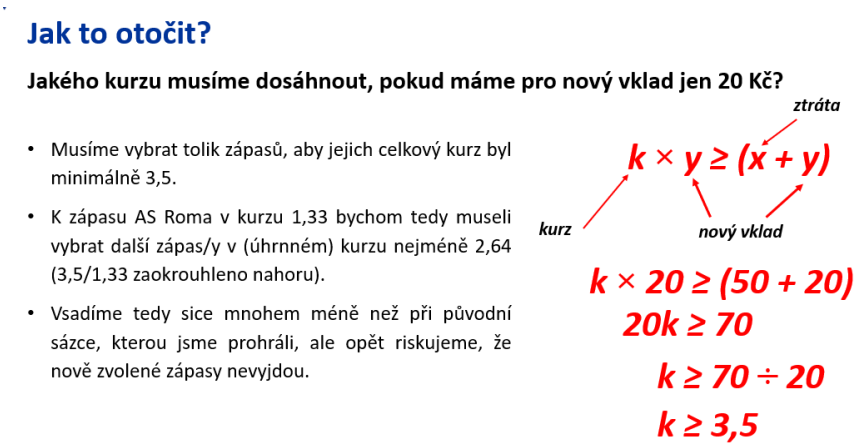

Vyberte si alespoň jeden z následujících příkladů a vypočtěte.

1. Vyberte si z nabídky sportovních zápasů tak, abyste pokryli svoji včerejší ztrátu 100 Kč. Vložit do nové sázky však můžete pouze 50 Kč, protože více už do konce měsíce v sázkové kanceláři vložit nesmíte.
Jaký minimální celkový kurz musí váš tiket mít?

Celkový kurz musí být min. ve **výši** .....

2. Vyberte si z nabídky sportovních zápasů tak, abyste pokryli svoji včerejší ztrátu 50 Kč. Vložit do nové sázky však můžete pouze 10 Kč, protože více už do konce měsíce v sázkové kanceláři vložit nesmíte. Jaký minimální celkový kurz musí váš tiket mít?

Celkový kurz musí být min. ve **výši .....**

3. Potřebujete získat zpět minimálně 200 Kč, protože jste včera špatně vsadili a prohráli tuto částku. Kamarád – odborník na sport – vám doporučil vybrat si zápasy v celkovém kurzu kolem 5,0.
Kolik Kč musíte vsadit, abyste vyhráli alespoň nějaké drobné a pokryli dnešní náklady i včerejší ztrátu? Podle výsledků si ověřte úspěšnost vaší sázky.

Vsazená částka na kurz 5,0 musí být **minimálně ..... Kč**.

4. Potřebujete získat zpět minimálně 150 Kč, protože jste včera špatně vsadili a prohráli tuto částku. Kamarád – odborník na sport – vám doporučil vybrat zápasy v celkovém kurzu kolem 5,0.
Kolik musíte vsadit, abyste pokryli alespoň dnešní náklady i včerejší ztrátu?

Vsazená částka na kurz 5,0 musí být **minimálně ..... Kč**.

5. Včera jste při společném sázení s kamarádem prohráli a zlostí jste tiket roztrhali a zahodili. Nepamatujete si, kolik jste původně vsadili, ale víte, že abyste „to otočili“, musíte vsadit alespoň 70 Kč na kurz 4,0.
Vypočtěte, kolik jste den před tím prohráli.
Vyberte vhodné zápasy a podle výsledků si ověřte úspěšnost vaší sázky.

Včera jsme prohráli **maximálně ..... Kč**.

Pro zkušené tipéry něco navíc:

Kamarád vám nechce prozradit, kolik včera prohrál. Ale jde si vsadit velmi riskantní tiket za 50 Kč na celkový kurz 11,5 s 8 zápasy, který mu prý pokryje včerejší ztrátu i dnešní vklad a ještě vydělá 25 Kč. Vypočítejte, kolik minimálně činila kamarádova předchozí ztráta.

Kamarádova předchozí ztráta činila **..... Kč**.

Desatero bezpečného sázení

Ne každý, kdo sází, musí být gambler. Měla by se však dodržovat určitá pravidla, stejně jako má pravidla každý sport a každá hra.

Na co byste při kurzovém sázení měli dbát, aby se z vás nestali gambleři?

Odpověď:

Sázkové kanceláře doporučují dodržovat následující **desatero bezpečného sázení**.

Doplňte chybějící slova podle nápovědy pod textem.

1. Hrajte pouze tehdy, když jste **.....** a soustředění.
2. Nikdy nehrajte, pokud řešíte vážné osobní problémy nebo pokud jste v **.....**.
3. Při hraní si zvykněte dělat pravidelné **.....**.
4. Předem si stanovte pevnou částku, která bude vaším dlouhodobým osobním **.....**, který jste ochotni vložit do hry. Nastavte si ho po pečlivém zvážení a vycházejte přitom ze svých reálných finančních možností.
5. Stanovte si, jaké výše může dosáhnout vaše případná **.....** v jednotlivé hře. Nikdy dále nepokračujte.
6. Nikdy nehrajte pod vlivem **.....**, léků a jiných omamných látek.
7. Rozhodujte se sami za sebe. Nenechte se ovlivnit **.....**.
8. Hraní má být **.....**, nikoliv příčinou osobních ztrát, hazardu a smutku.
9. Veďte si osobní záznamy, které vám ukážou vaši dlouhodobou **.....**.
10. Dobrému hráči se věci nedějí samy od sebe. Dobrý hráč umí začít, pokračovat, ale i **.....** ve správnou chvíli. Podle své vůle a svobodného rozhodnutí.

Nápověda: *alkoholu, depresi, limitem, názory jiných, odpočatí, přestávky, skončit, úspěšnost, zábavou, ztráta*

Pro odpovědné sázkaře:

Doma si můžete vyzkoušet, jak vypadá „domácí“ kurzové sázení on-line, nanečisto si vybrat, na co byste vsadili, a vypočítat kurz. Kolik by vám vynesl úspěšný tiket nebo kolik byste museli „otočit“, aby se vám vrátila ztráta? Sledujte své pocity, když vám sázky vyjdou. A co když ne? Projeďte si znovu „desatero“ a zatrhněte ta pravidla, která jste dodrželi.

12. Pasivní příjmy aneb kdo je za vodou?

Co podle vás znamená, když někdo pronese následující větu? „Jojo, naši sousedi, ti jsou za vodou!“

Odpověď:

Společným jmenovatelem těch, co jsou tzv. „za vodou“, je to, že nemusí řešit problémy všedního dne. Nesouvisí to s polohou (např. z historického hlediska je rčení odvozeno pravděpodobně od emigrace Evropanů do Ameriky „za velkou vodu“) ani se štěstím, zdravím či láskou, ale spíše s **ekonomickým zajištěním**. Člověk, který je „za vodou“, se stává **finančně svobodným**, protože jeho **aktiva** produkující příjmy jsou vyšší než **pasiva** produkující výdaje. Např. dům, v němž bydlíme, je pasivum, protože za něj platíme (hypotéka, provoz, energie, opravy). Až ho budeme pronajímat, stane se aktivem a přinese nám tzv. „**pasivní příjmy**“.

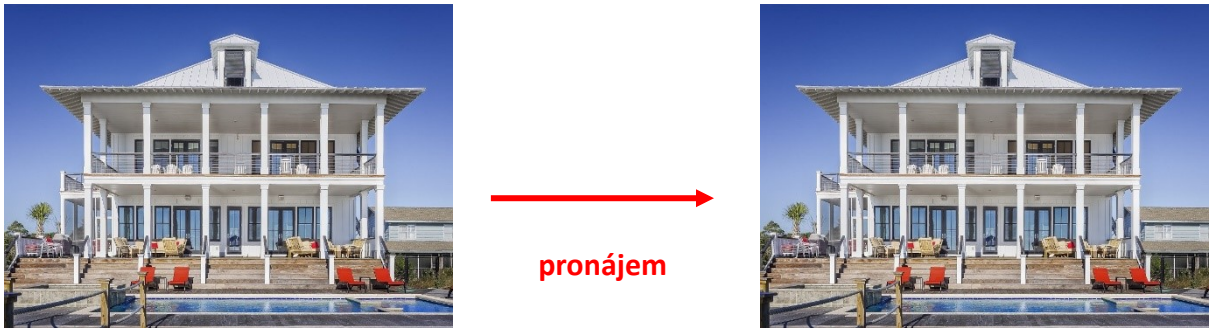

PASIVUM **AKTIVUM**

Obr. 12.1

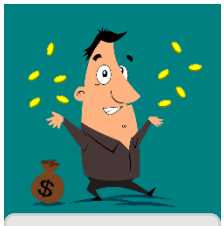

Obr. 12.2

To, že je někdo „za vodou“ ještě neznamená, že je šťastný, zdravý či milovaný. Vhodným zobecněním může být to, že takový člověk je schopen pokrýt dlouhodobě své životní náklady včetně nákladů na své blízké, o které se chce starat, aniž by musel pracovat 24 hodin denně 7 dnů v týdnu. Jinými slovy „za vodou“ je ten, kdo nemusí pracovat vůbec a má dostatečné finanční prostředky na vlastní živobytí, resp. na co chce nebo na co potřebuje.

Málokomu na to stačí vlastní zaměstnání nebo podnikání. Pokud nejde o jednorázové zbohatnutí prostřednictvím dědictví či výhry v loterii, jde zpravidla o dlouhodobý až celoživotní proces. V podmínkách malého českého rybníčku lze považovat za osoby, které jsou „za vodou“ např. i ty, kteří jsou zabezpečeni na starobní důchod tak, že nemusí měnit své běžné návyky ve srovnání s obdobím, kdy byli ekonomicky aktivní a měli mnohem větší příjem, než činí penze.

Příjmy, které získáváme v čase stráveném prací, ať už zaměstnáním či podnikáním, tedy **aktivní příjmy**, bychom měli rozdělovat alespoň do čtyř skupin. Všem je asi jasné, že nejde všechny získané příjmy

utratit nebo prosázet s důvěrou, že se nám vrátí. Na **vlastní potřeby**, zájmy, koníčky apod. by mělo připadnout maximálně 30 % příjmů s tím, že zároveň polovina všech příjmů vystačí na **nezbytné (mandatorní) výdaje**.

Uhodnete, o které nezbytné výdaje jde především? Zapište je do rámečku pod obrázek.

Obr. 12.3

Odpověď:

Pokud jste vyjmenovali bydlení/hypotéka/nájem, energie (plyn, elektřina, vytápění), úvěr (půjčky), strava, doprava, ošacení, splátky atd., máte samozřejmě pravdu.

Obr. 12.5

Podle řady odborníků by pak na **úspory** a **investice** mělo být vyčleněno minimálně 20 % měsíčních příjmů jednotlivce nebo domácnosti, přičemž je vhodné investovat pravidelné částky kolem 10 % příjmu měsíčně do **dlouhodobých** vkladů, do **nemovitostí** (hlavně do pozemků), do **komodit** a do **finančních produktů**.

Obr. 12.4

Jaký vidíte rozdíl mezi spořením a investováním?

Odpověď:

Rozdíl mezi úsporami a investicemi spočívá především v tom, že úspory nám sice nepřinášejí žádné velké zisky, ale můžeme je využít kdykoliv v případě nedostatku financí či výpadku příjmů. Investice by se měly dlouhodobě a pravidelně zhodnocovat a přinášet nám výnosy právě v podobně tzv. **pasivních příjmů**. Je však u nich nutné počítat i s rizikem, že o ně můžeme definitivně přijít.

Jak nejlépe rozdělit své příjmy?

Rozdělte příjem domácnosti manželů Bohatých na základě doporučení, která jste se dozvěděli ve výkladu. Čistý měsíční příjem pana Bohatého činí 30 tis. Kč a paní Bohaté 25 tis. Kč.

Doporučený podíl výdajů na	Pan Bohatý – výdaje	Paní Bohatá – výdaje	Výdaje celkem
nezbytné (50 %)			
osobní (30 %)			
investice (10 %)			
úspory (10 %)			
Celkem (100 %)			

V předchozí hodině jste přemýšleli nad tím, jakým jiným způsobem lze získat finanční prostředky, aniž by člověk musel pracovat. Mezi možnými způsoby, které jste vy nebo vaši spolužáci uváděli, možná zazněly i takové, které by se daly shrnout pod termín „**pasivní příjmy**“. Ty jsou definovány jako

pravidelné příjmy, pro jejichž získávání není třeba opakovaně vynakládat nějaké zvýšené úsilí (nebo práci) nebo u nichž není vyžadována osobní přítomnost příjemce.

Jinými slovy: čas strávený prací se nesměňuje za peníze, ale peníze vydělávají další peníze. Žít z pasivních příjmů je asi ten nejpříjemnější způsob, ale nepodaří se to každému. Je tomu potřeba věnovat zpočátku i hodně času, energii, a hlavně mnohdy těžce vydělané peníze.

„Milionáři si váží svého času a nepracují pro peníze. Peníze používají k tomu, aby pracovaly pro ně.[15]“

Vyhodnoťte, zda následující způsoby úspor či investic povedou v budoucnu k pasivním příjmům (odpovězte ANO/NE a připravte si zdůvodnění).

- Paní učitelka Anežka Lídlová každý měsíc odkládá 3 500 Kč na **spořicí účet**.
- Zdravotní sestra Marta Huňková si před několika lety nakoupila **státní dluhopisy** ve výši 50 tis. Kč.
- Ing. Antonín Mlčoch věnuje každý den dvě hodiny svého času **investování na burze**, což mu měsíčně přinese až 5 tis. Kč.
- Svářeč Vít Rus byl svým známým finančním poradcem donucen nakoupit **podílové listy**, do nichž každý měsíc investuje 2 tis. Kč, a může tak dosáhnout až 4% výnosu ročně, ale výsledek své investice chce raději vidět až za tři roky.
- Mladík Tomáš Pytlík si myslí, že rozumí sportu, proto každý den více než hodinu studuje kurzové sázky a vytváří **tikety**.

Možností investování je v dnešní době opravdu obrovská řada, a to také díky informačním technologiím a internetu. V klidu svého domova může téměř kdokoliv investovat na americké burze nebo do cizokrajných podílových fondů, a to i malé částky nepřesahující několik tisíc korun. U každého však záleží na vlastní strategii, resp. na jeho **investičním profilu**.

[15] KIYOSAKI, Robert T. *Bohatý táta, chudý táta: co bohatí učí svoje děti a chudí a střední vrstvy ne*. Aktualizované vydání. Přeložil Radovan BAROŠ. Praha: Euromedia Group, 2020.

Někdo riskuje a „vsadí na jednu kartu“, jiný vyžaduje větší jistotu, kterou přináší spíše pestřejší „balíček“ investic, ten pro své klienty mohou nachystat na míru jejich „**brokeři**“. Např. při rozhodnutí investovat jednorázově 50 tis. Kč je vhodné rozdělit tuto částku na tři díly a postupně je investovat do vzájemně odlišných produktů. Právě na základě míry rizika, které investoři hodlají podstoupit, a výše výnosu (v %), který očekávají, lze rozlišit tři základní investiční profily, podle nichž jsou např. nazvány i podílové fondy:

- konzervativní – opatrný; téměř bez rizika, ale s výnosy, které pokrývají spíše jen inflaci, nicméně jsou přece jen vyšší než úročení na spořicích účtech; varianta vhodná pro ty, kteří hrají především na jistotu;

- vyvážený – vyrovnaný; riziko mírně roste, ale z dlouhodobého hlediska je možné dosáhnout i většího zisku než v případě konzervativního přístupu;

- dynamický – odvážný, dravý; hrozba intenzivního kolísání ceny investice, které však může přinést vysoký výnos.

Vraťte se k předchozímu úkolu a zkuste odhadnout, jaký typ investora jednotlivé postavy představují a proč.

Co je pravděpodobně nejtěžší pro obyčejného člověka, který se rozhoduje, zda má investovat? Rozluštěte přesmyčky a doplňte do vět.

Nejtěžší je ..... se 10 % příjmů.

Investování totiž není bez ..... .

Historické výnosy nejsou ..... výnosů budoucích.

Doplňte slova: *ziakri, rákuzou, zdávt*

Obr. 12.6

Vyzkoušejte si, co jste se dnes naučili.

Označte, zda jde podle vás o výhodu, či nevýhodu pasivních příjmů.

Pojem	Výhoda/nevýhoda
Finanční svoboda	
Nutný počáteční kapitál	
Obzvláště na začátku velká časová náročnost	
Riziko nízkého příjmu, nebo dokonce peněžní ztráty	
Stabilní příjem	
Úspora na důchod	
Volný čas pro získání dalších pasivních příjmů	
Žádné limity	

V případě zájmu si můžete vyzkoušet vyplnit investiční dotazník ZDE za sebe, za svého rodiče nebo se svými rodiči, a získat tak přehled o tom, jaký je váš nebo jeho investiční profil.

13. Pesimista vs. optimista aneb jak se stát milionářem

Představte si následující situaci: Partička známých si vyrazí „na jedno“. Když mají v sobě každý tři, prohlásí jeden z nich: „Ach jo, už mám čas jenom na jedno.“ Druhý je na tom stejně, ale povídá: „Výborně, ještě mám čas na jedno.“

Obr. 13.1

Jak byste označili prvního a jak druhého pivaře?

Prvního bych označil/a slovem

Druhého bych označil/a slovem

Obr. 13.2

Je sklenice na obrázku poloprázdná, nebo poloplná?

Sklenice je .....

Je pravda, že termín „poloplná“ běžně příliš nepoužíváme. To by ale z hlediska rozdělení společnosti na optimisty a pesimisty znamenalo, že se většina z nás dívá na svět spíše pesimisticky.

Budoucí filozofové se mohou zamyslet nad tím, jak souvisí následující citáty s penězi nebo s cílem stát se milionářem.

W. Churchil: „Pesimista vidí potíže v každé příležitosti, optimista vidí příležitost v každé potíži.“

D. Chmelař: „Pesimista je dobře informovaný optimista.“

Odpověď:

Co má společného náš pohled na svět a investice?

Vlastní pohled na jakoukoliv situaci je pravděpodobně jeden z nejdůležitějších faktorů pro naše rozhodování. Pokud máme hned na počátku obavu, že se něco nepovede, a proto nemá cenu cokoliv realizovat, přistupujeme k danému jako pravý **pesimista**. V případě rozhodování o investicích je pesimistům jasné, že jakmile začnou vkládat své peníze např. do nějakého podílového fondu, tak právě ten rozhodně zkrachuje. **Optimista** je pravým opakem, což se však rovněž nemusí vždy vyplatit.

Právě druhý citát napovídá, že pro jakékoliv rozhodování je důležité mít především dostatek správných **informací**. Ty dopomáhají mj. také k rozhodnutí, do jakých **finančních produktů** lidé vkládají své úspory. Jak bylo uvedeno v minulé hodině, 10 % příjmů by měli lidé dát do **úspor** a stejné množství vložit do **investic**. Znáte následující pojmy spojené s investováním?

Jak se vyznáte na finančních trzích? Spojte čarami pojem s jeho definicí.

Poř.	Pojem	Definice
1.	Akcie	Souhrn různých cenných papírů v majetku jednoho investora.
2.	Dividenda	Schopnost získat vložené prostředky co nejrychleji zpět.
3.	Inflace	Vstupní obnos peněz, s nimiž chce investor začít obchodovat.
4.	Kapitál	Cenný papír vydávaný akciovou společností, s nímž jsou spojena určitá práva, zejména se jedná o právo rozhodovací a právo majetkové.
5.	Komodita	Ekonomický jev, který označuje všeobecný růst cenové hladiny. Vede ke znehodnocení reálné hodnoty peněz v čase.
6.	Likvidita	Zboží, které je na trhu obchodováno bez rozdílů ve kvalitě (např. drahé kovy, ropa).
7.	Portfolio	Cenný papír zavazující stát vyplatit jeho majiteli peněžní obnos uvedený v dokladu včetně předem stanovaného výnosu, a to ve vyznačeném termínu.
8.	Státní dluhopis	Jednorázové vyplacení odměny majitelům akcií podle ročních výnosů akciové společnosti.

Který pojem z předchozí tabulky podle vás souvisí s investicemi? Zakroužkujte číslo pořadí.

Dlouhodobě nejvýnosnější investice směřují v současnosti do **nemovitostí** (pozemky, domy, byty), **cenných papírů** (akcie, dluhopisy), nákupu **komodit** (ropa, vzácné kovy) nebo **půjček** (lidé půjčují lidem a firmám).

Začínající investoři by si měli uvědomit některé základní věci ještě předtím, než se rozhodnou do čehokoliv investovat. Napadá vás něco?

Odpověď:

Měli by si především stanovit následující:

1. **cílovou částku**, které chceme dosáhnout,
2. **minimální dobu**, po kterou jsme ochotni nemít své peníze k dispozici a
3. kolik peněz můžeme dlouhodobě **pravidelně** oželet, např. každý měsíc, abychom mohli žít alespoň tak jako dosud a aby nás případná ztráta všech investovaných finančních prostředků nepřivedla tzv. na mizinu.

Pokud se psychicky vyrovnáte s tím, že můžete v budoucnu realizovat nejen zisk, ale také ztrátu těžce vydělaných peněz, stačí už jen zvolit si nejvhodnější **způsob investování**. To však bývá nejtěžší, neboť možností je opravdu velká řada a ani při investování se nevyhnete studiu a vzdělávání.

Obr. 13.3

Výběr vhodného způsobu investice lze zahájit formulací vašich preferencí z hlediska výše počátečního **kapitálu**, tedy nejnižší částky, kterou je potřeba do investice vložit nebo pravidelně vkládat. Ta bývá v českých podmínkách již velmi nízká (např. 100 Kč za měsíc), ale samozřejmě se od ní odvíjí také malá výše výnosů. Z toho vyplývá, že **čím vyšší částku pravidelně investujeme, tím vyšší zisk lze očekávat**.

Obr. 13.4

Dále je vhodné stanovit si minimální **procento** požadovaného **výnosu**, které se odvíjí od toho, kolik chcete vydělat, a tím pádem také od **inflace**. Např. v současnosti dosahuje v ČR inflace zhruba 3 %, takže byste měli volit takové finanční produkty, které slibují výnos větší. Počítat je nutné totiž také s **poplatky**, které provázejí většinu bankovních i investičních transakcí, tedy převodů peněz (a dosahují až 2 % zisku). Z něčeho přece pracovníci bank žít musí, no ne?!

*Samozřejmě platí již dříve zmiňované, že **čím vyšší výnosové procento, tím větší riziko** investice!*

Obr. 13.5

Dalším kritériem je **likvidita**, tedy jak rychle můžeme vložené peníze získat zpátky neboli zlikvidovat danou investici. Ta může být u různých investic diametrálně odlišná. Nemovitost se vám asi nepodaří prodat ze dne na den. Za **státní dluhopisy**, u nichž je termín výběru přesně stanoven, nedostanete nic ani o den dříve.

Termínované vklady, stavební spoření, penzijní připojištění, životní pojistku atd. lze sice relativně rychle „zlikvidovat“, ale s velkými ztrátami. Pokud si tedy nejste jistí, že investované peníze opravdu nebudete v nejbližších letech akutně potřebovat, měli byste využívat pouze spořicí účty. Z těch lze peníze vybrat kdykoliv. Vhodné jsou také investice do cenných papírů (**akcií**) či **komodit**, které lze většinou také do pár dnů prodat.

Určitým kompromisem, co se výše výnosového procenta, rizika, likvidity a nutné počáteční investice (kapitálu) týká, jsou **podílové fondy**, které nabízí ke koupi i řada českých bank. Jedná se o balíček cenných papírů, jejichž hodnotu odborní pracovníci fondu denně sledují. Na základě informací, které získávají, se rozhodují, zda koupit, nebo prodat.

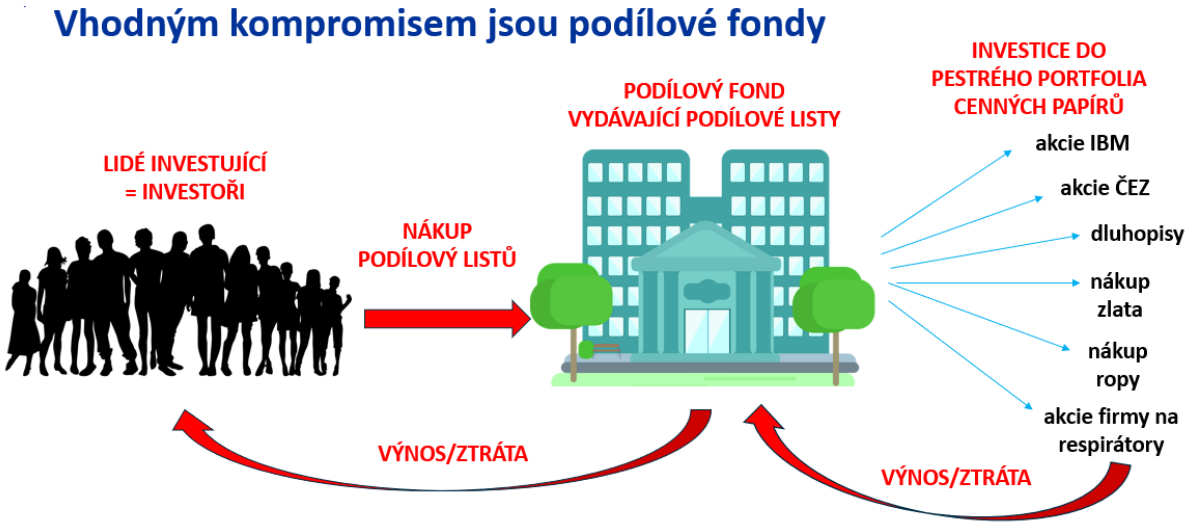

Obr. 13.6

Fondy mohou být zaměřeny na určitá odvětví, např. na energetiku, technologie, průmysl, ale také regionálně (Čína, Indie, rozvojové země, vyspělé ekonomiky apod.). **Riziko** je zde vyjádřeno stupnicí 1 (jistota výnosu, ale téměř zanedbatelného) až 7 (nejrizikovější, ale výnos nejvyšší), přičemž v praxi bývají fondy spíše v rozsahu 2 až 6. Čím nižší číslo, tím nižší riziko, ale také nízký výnos a naopak. Podle toho se fondy označují jako **konzervativní, vyrovnané, odvážné**, nebo dokonce **dravé**, což je stejná škála, jakou jste mohli zaznamenat v minulé hodině u investičních profilů.

Ideální je mít pestré **portfolio** svých investic, které si lze představit jako vějíř hracích karet, z nichž každá má svou hodnotu, neboť ztrátu u jednoho produktu může pokrýt zisk z jiného.

Obr. 13.7

Rozhodující pro cenu akcií nebo podílových listů je vždy **kurz** v den jejich prodeje či nákupu. Podle něho lze na investici vydělat, nebo naopak prodělat. Proto je nutné vývoj sledovat a mít správný odhad, zda budou cenné papíry nadále kurz snižovat, nebo již bylo dosaženo dna a jejich cena bude zase růst.

Tento odhad je však pravděpodobně ze všeho nejtěžší, vyžaduje řadu znalostí o chování finančních trhů a především velké zkušenosti. Opět záleží na vašem pohledu na svět, zda je spíše **optimistický** a věříte, že vám risk vyjde, nebo naopak **pesimistický** a dovolíte si pouze malé investice, protože s vaší smůlou určitě přijde další pandemie, nebo dokonce ještě hůře – konec světa. Řešení samozřejmě existuje, a to v přenechání rozhodování odborníkům pracujícím na trhu s cennými papíry, tzv. **brokerům**.

Pesimisticko-optimistický příběh o babičce, která stále plakala

Žila kdysi jedna babička, která stále plakala. Jednou k ní přistoupil malý chlapec a pravil: „Proč stále pláčeš, babičko?“ A babička odpověděla: „To máš tak. Mám dvě dcery. Jedna prodává slunečníky a druhá deštníky. Když prší, pláču, že ta s těmi slunečníky nemá žádné obchody, a když je hezky, brečím proto, že dcera s deštníky si ten den nic nevydělá.”

Obr. 13.8

Co byste babičce poradili, aby pořád neplakala? Svoji odpověď zkonfrontujte s koncem příběhu:

Chlapec se zamyslel a pravil: „A proč to nedělat obráceně? Když bude svítit slunce, raduj se, že dcera se slunečníky bude mít úspěch, a pokud bude pršet, máš důvod se smát: dcera prodávající deštníky si vydělá nějaké peníze.” Babička chlapce poslechla a od té doby se jen smála.

Znáte podobný příběh, kdy se stal z pesimisty optimista? Stručně ho popište!

Opakování pro lepší zapamatování

Vyluštěte křížovku!

1. Peníze vynaložené na koupi lesa, chaty nebo zlata lze označit jako .....
2. Dům, byt nebo půda se nazývají společným slovem .....
3. Stát si půjčuje peníze vydáváním státních .....
4. Jako vějíř hracích karet o různých hodnotách si lze představit pestré .....
5. –
6. Ropu, vzácné kovy, ale i strategické potraviny lze jedním slovem nazvat .....
7. Nezbytností pro obchodování s cennými papíry je počáteční .....
8. Peníze vložené do termínovaných vkladů mají nízkou .....
9. Odborník na cenné papíry se cizím slovem nazývá .....

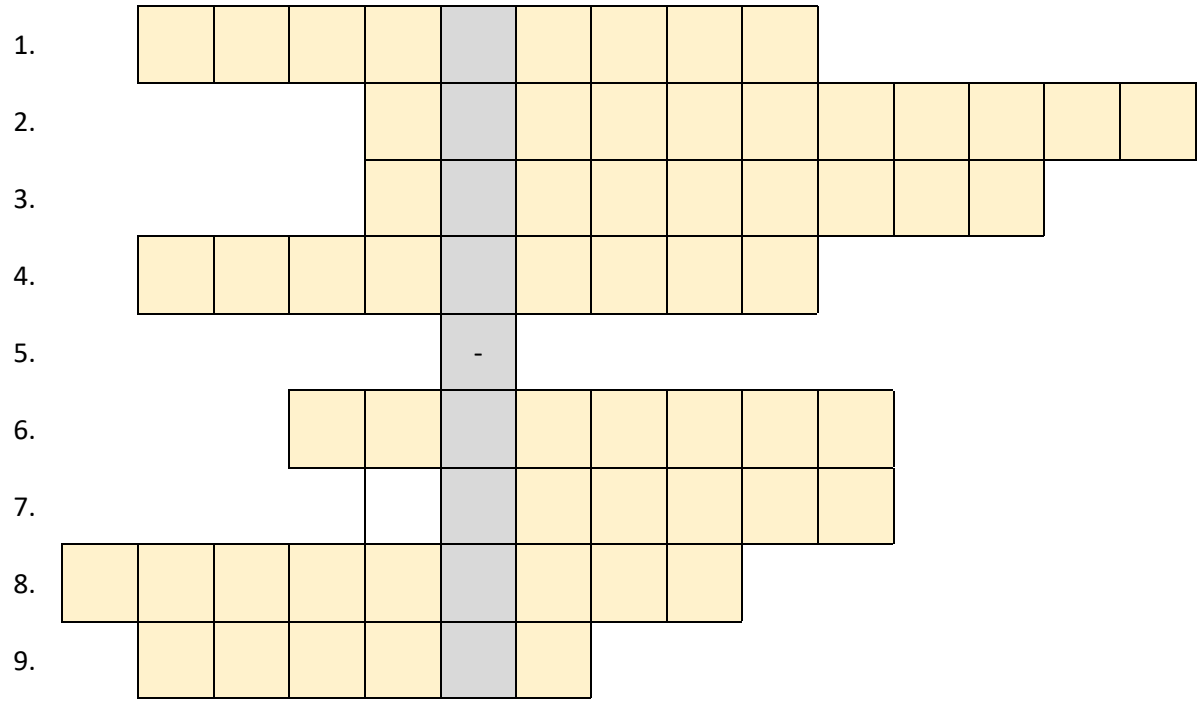

Vložte si za tajenku anglické slovo „man“ a pokuste se přeložit celý pojem do češtiny jedním slovem.

Pojem z tajenky není v češtině běžně používaným výrazem a v podstatě se z angličtiny nepřekládá. Označuje osoby, jež se samy vypracovaly na současnou úroveň úspěšných a bohatých, a to z relativně nízkých společenských poměrů, bez dědictví, bez loterie, jen svou vlastní prací (vlastnoručně), svými nápady a vizemi, které měly odvahu investovat do svých plánů. Dle Ústavu pro jazyk český *„je těžko nahraditi jediným slovem českým, které by vystihovalo angl. složeninu, vlastně větu na jedno slovo sraženou. Ani* ***samorostek*** *ani* ***samorobec*** *nevystihuje smyslu“.* A jiné dosud nevymysleli.

Nebojte se dlouhodobého investování!

Na následujícím obrázku je zobrazen graf vývoje **výnosového procenta** jednoho nejmenovaného **podílového fondu**. Na **ose *x*** jsou počty dnů v daném roce.

Tipněte si!

Proč jich není 365, ale méně?

Protože

O víkendech a o svátcích se totiž neobchoduje a ceny zůstávají stejné. Na ose *y* je výnos vyjádřený v procentech. A vy si jistě pamatujete, že **čím větší výnosové procento, tím větší riziko ztráty**.

Obr. 13.9

Vezměte si kalkulačku a naučte se vypočítat zisk, nebo ztrátu při investici do tohoto podílového fondu.

Příklad 1

Při vkladu 10 tis. Kč v prvním dnu a prodeji ve 20. dnu by ztráta činila zhruba 6 %, tzn. z původní investice by investorovi zbylo 9 400 Kč (před odečtením poplatků a daní).

Pro výpočet lze nejrychleji použít kalkulačku a zadat 10 000 - 6 % (u některých kalkulaček se hodnota vypočte bez =, u některých je nutné ještě zmáčknout =) a je to.

Příklad 2

Ve 103. den roku činil nárůst oproti prvnímu dni 10,82 %, takže kdo vložil 10 tis. Kč první den, po 103 dnech si mohl přijít na 1 082 Kč, což je velmi slušný zisk (bez poplatků).

Pro výpočet lze nejrychleji použít kalkulačku a zadat 10 000 + 10,82 % = a máme to!

A teď naostro! Představte si, že máte k dispozici volných 100 tis. Kč, které nebudete dva roky potřebovat. Zhodnoťte vývoj výnosu uvedených čtyř fondů a rozhodněte se, do kterého fondu byste svůj počáteční kapitál investovali. Ke správnému rozhodnutí vám dopomohou odpovědi na otázky pod grafem.

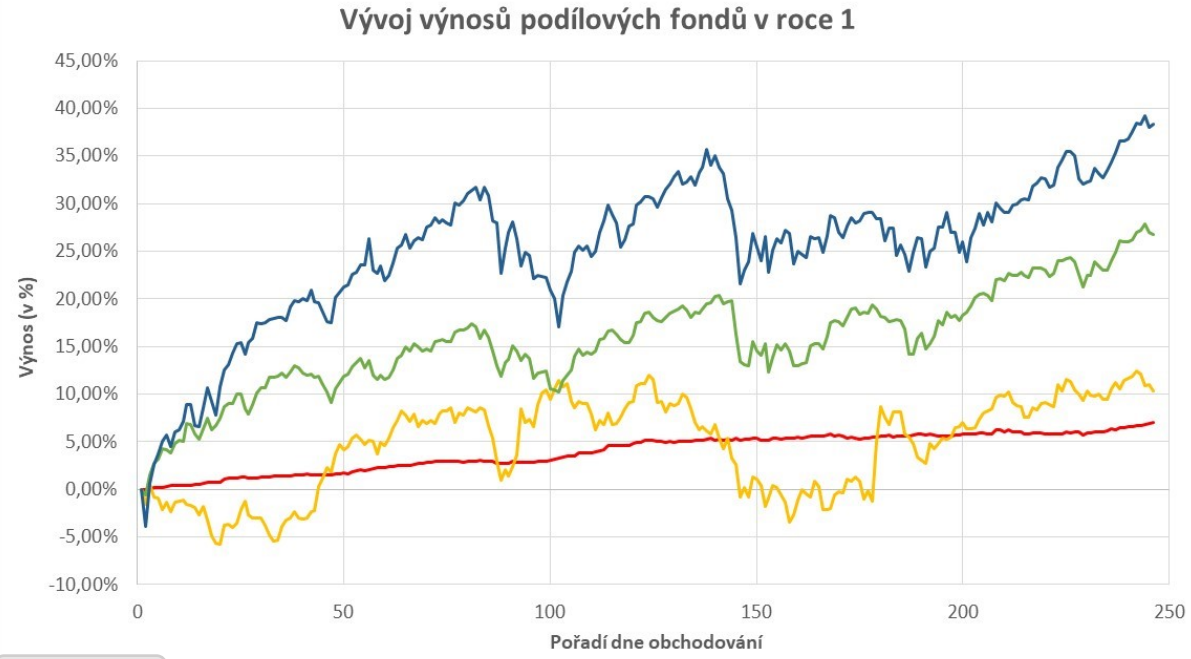

Obr. 13.9

a) Který fond měl během roku 1 největší výnos a kolik to bylo % (zhruba)?

.....

b) Propadla se během roku 1 hodnota některého fondu do mínusu? Pokud ano, u kterého šlo o největší propad? .....

c) Vykázal některý z fondů na konci roku 1 nižší hodnotu než na jeho začátku? .....

d) Do kterého z uvedených fondů byste své peníze investovali a proč?

.....

.....

e) Kolik byste si za rok 1 vydělali, pokud byste do vámi vybraného fondu vložili všech 100 tis. Kč a k 31. 12. daného roku svou investici zlikvidovali? .....

f) Bonusová otázka pro budoucí brokery: Je podle vašeho názoru vámi vybraný fond opatrný, vyrovnaný, nebo dynamický? .....

Kolik byste si za rok 1 vydělali, pokud byste vložili 25 tis. Kč do každého ze čtyř fondů a k 31. 12. daného roku svou investici zlikvidovali? .....

A jak se váš fond vyvíjel v následujícím roce? Najděte linii svého fondu a zodpovězte otázky pod grafem.

Obr. 13.10

a) Který fond se během části roku 2 propadl nejvíce do mínusu a kolik tento propad činil procent?

.....

b) Byl mezi vašimi fondy nějaký, který se do mínusu během části roku 2 nedostal? Pokud ano, který? .....

c) Vykázal některý z fondů na konci části roku 2 nižší hodnotu než na jeho začátku? Pokud ano, který? .....

d) Bylo vaše rozhodnutí o výběru fondu dobré? .....

e) Jak by se na hodnotě vašich podílových fondů projevily události roku 2 – vydělali byste, nebo prodělali? .....

Kolik Kč byste měli na konci uvedeného období? – Je nutné se odrazit od hodnoty podílových fondů na konci roku 1 (použijte kalkulačku). .....

f) Bonusová otázka pro budoucí brokery: Co mohlo způsobit takovýto propad všech fondů?

.....

Prodali byste v období poklesu své cenné papíry? .....

V jaký okamžik bylo podle vývoje fondů v posledních dvou letech nejlepší vaše podílové listy prodat a proč?

Nejlépe by bylo vše prodat ....., protože .....

.....

Zachovali byste se jako pesimisté, nebo optimisté? .....

Pesimisté by pravděpodobně při poklesu hodnoty svých fondů okamžitě prodávali, neboť alespoň nějaký zisk je lepší než ztráta. **Optimisté** by věřili v oživení ekonomiky a fondy by si drželi.

Seznamte se, prosím! Pravděpodobně první miliardář na světě, který své bohatství získal obchodováním a investováním, a to před více než 500 lety. A co po něm zbylo dodnes?

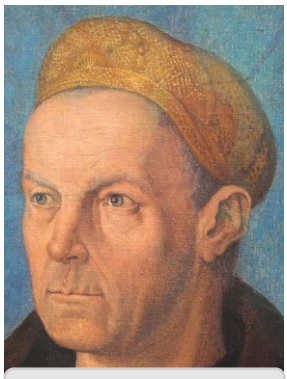

Obr. 13.11

Jakob Fugger (1459–1525) – obchodník, bankéř, podnikatel, duchovní, a především první miliardář na světě, sídlil v Augsburgu v jihozápadním Bavorsku, studoval v severní Itálii (Benátky), odkud pochází systém podvojného účetnictví, který on používal jako první člověk na sever od Alp. Disponoval armádou auditorů, kteří byli zodpovědní pouze jemu a kontrolovali všechny jeho firmy. Nechal postavit první komplex sociálního bydlení pro své zaměstnance na světě s názvem Fuggerei, který je v současnosti historickou památkou. Dodnes zde platí stejné podmínky pro ubytování jako před 500 lety a roční nájemné činí jeden rýnský gulden, který se symbolicky prodává za 0,88 €. Fungoval jako věřitel pro mocné – včetně císařů z rodu Habsburků, čímž se stal nenahraditelným. Důraz kladl především na to mít správné informace a perfektní přehled ve svých financích. Díky němu a jeho bratrům se rozvíjela těžba stříbra a mědi na Slovensku, které se stalo ve své době největším producentem mědi na světě. Po jeho smrti bylo jeho jmění odhadnuto na 2,1 mil. rýnských guldenů, což je prý v současnosti považováno za nevyčíslitelné bohatství.

Znáte vy nějaké české miliardáře nebo miliardářky? Pokud ne a zajímají vás jejich osudy, můžete se s nimi seznámit ZDE.

Obr. 13.12

Přestože i dnes, nebo spíše především dnes, vzbuzují bohatí lidé často závist a nevoli běžných občanů, neboť jsou slavní (celebrity), hodně se o nich píše v médiích, ať už pozitivně, nebo negativně, nelze alespoň některým upřít snahu pomáhat. I řada českých miliardářů provozuje nebo podporuje určitou nadaci zaměřenou na vybrané skupiny „potřebných“, a to včetně pěti nejbohatších občanů ČR (2020): Petr Kellner († 2021) - Nadace The Kellner Family Foundation, Radovan Vítek – spolupráce s nadací Dobrý anděl, Daniel Křetínský – Nadace J&T, Andrej Babiš – Nadace Agrofert, Karel Komárek – Family Foundation.

Nejbohatší ženou v ČR byla podle výše uvedeného zdroje v roce 2020 Jitka Cechlová Komárková, která však s miliardářem Karlem Komárkem nemá nic společného. Pravděpodobnost stejného příjmení mezi miliardáři je však překvapivá.

V případě zájmu si doma přečtěte několik krátkých medailonků o českých miliardářích a miliardářkách a zkuste vystihnout, v čem si jsou podobní. Třeba vás budou inspirovat:-).

14. Nemusí pršet, jen když kape aneb jistota je jistota

V případě obav z určitých životních situací existuje jedno řešení, a tím je pojištění. Jak by podle vás odmítl nabídku pojišťovacího agenta optimista a jak pesimista?

Optimista: Nepojistím se, protože

Pesimista: Nepojistím se, protože

Obr. 14.1

Obr. 14.2

Optimista si může říct, že je pojištění zbytečné, protože mu nic strašného nehrozí; pesimista si řekne, že je zbytečné, protože mu stejně nikdo nic nezaplatí, pokud se něco stane; ale odpovědný hospodář si ho pořídí, protože sice věří, že se nic nestane, ale „co kdyby přece“, „co kdyby náhodou“ nějakou vyšší mocí k něčemu došlo.

Pokud máte po ruce balíček karet (mariášové od sedmičky do esa), vytáhněte si jednu kartu. Pokud jste si vytáhli sedmičku až desítku, budete v následující aktivitě zastávat optimistický postoj, pokud kluka až eso, budete pesimisté. Pokud karty nemáte, sami si roli vyberte. Vžijte se do své role a zkuste z hlediska optimisty, nebo pesimisty odpovědět na následující otázky:

Určitě bych se pojistil/a na ....., protože .....

Určitě bych se nepojistil/a na ....., protože .....

Využil/a bych cestovní pojištění při dovolené v zahraničí, protože .....

.....

Pojistil/a bych svůj dům, protože .....

Pojistil/a bych svůj byt v paneláku, protože .....

Uzavřel/a bych životní pojistku, protože .....

Pojistil/a bych si auto, protože .....

Vzpomenete si na nějakou situaci ze života, kdy o tom, jestli si něco dražšího pořídíte domů, rozhodoval právě optimistický, či pesimistický postoj např. vašich rodičů?

Myslíte si, že máte kolem sebe (v rodině, mezi kamarády) spíše optimisty, či pesimisty?

Na vývoji výnosů z podílových fondů v minulé hodině bylo prezentováno, jak moc velké může být kolísání (volatilita) těch dynamických a jak i opatrné podílové fondy se mohou dostat do mínusu. Z toho je zřejmé, že je velmi důležitý také **okamžik, kdy** se rozhodneme **investovat**. Stejně jako při jakémkoliv obchodování i zde platí „nakoupit levně, prodat draze“.

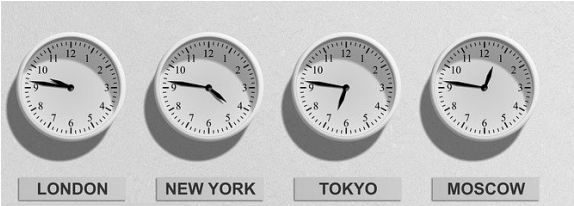

Obr. 14.3

Vývoj ekonomiky se v tržním hospodářství odehrává v určitých cyklech. Impulsem pro změnu v trendu směrem dolů bývá často **pokles spotřeby**, tedy ukazatele vyjadřujícího kolik jsou v úhrnu domácnosti schopny utratit za zbytné i nezbytné statky. Příčiny takové změny mohou být různé, jako např. příliš vysoké ceny nebo vnější vlivy (očekávání ekonomické či politické krize a růst úspor „na horší časy“). Typickým příkladem je koronavirová krize, která zastavila ekonomický růst ve většině zemí světa v roce 2020.

Když se ekonomice nedaří, lidé nemají přebytek peněz, neboť jsou např. nezaměstnaní. Zároveň ale právě kvůli snížené poptávce a spotřebě platí, že ceny jdou **dolů**, a to u nemovitostí, ale i komodit či cenných papírů (aktiv). V tom okamžiku má cenu **kupovat** aktiva. Naopak když se ekonomice daří, klesá nezaměstnanost, rostou mzdy, a tím i kupní síla, lidé více utrácejí, roste spotřeba, zdražuje se, čímž roste inflace, ale i příjmy státu z daní, který tak také může více investovat. V tomto okamžiku má cenu **prodávat** aktiva. Při dosažení určité hranice si již lidé nemohou dovolit kupovat tak intenzivně, spotřeba se omezí, tím i výroba, roste nezaměstnanost, mzdy nerostou, a kupní síla tak klesá, opět se snižují i ceny a je čas přikoupit další aktiva. Tento cyklus lze označit jako **investiční cyklus**.

Zapište následující události správně do investičního cyklu. Vystihněte okamžik, kdy máte kupovat, a kdy naopak prodávat svá aktiva.

Události: KUPUJ!, Pokles nezaměstnanosti, Růst mezd, inflace i cen, Pokles cen, Růst nezaměstnanosti, Pokles výkonnosti ekonomiky, Růst spotřeby i výroby, PRODÁVEJ!

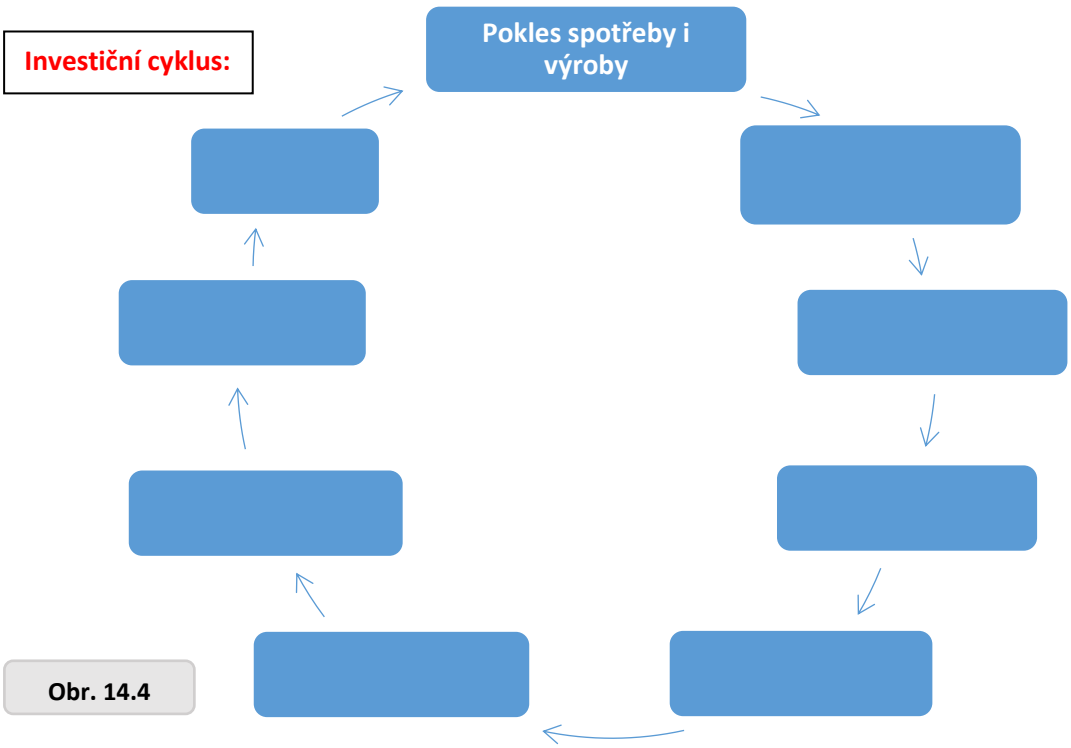

Obr. 14.4

Nebojte se dlouhodobého investování!

Představte si, že vlastníte byt 1 + KK (kuchyňský kout) v Ústí nad Labem nedaleko krajské nemocnice, za který jste v roce 2010 utratili 500 tis. Kč plus 150 tis. Kč za rekonstrukci. V roce 2021 měníte zaměstnání, takže se musíte přestěhovat do Brna, a zvažujete tak následující možnosti:

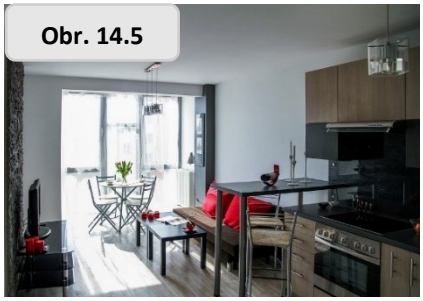
Obr. 14.5

1. prodat byt v Ústí nad Labem,
2. krátkodobě pronajímat byt v Ústí nad Labem (Airbnb[16]),
3. dlouhodobě pronajímat byt v Ústí nad Labem.

Uveďte výhody/přínosy a nevýhody/rizika jednotlivých řešení:

Výhody/přínosy:

a) .....

b) .....

c) .....

Nevýhody/rizika:

a) .....

b) .....

c) .....

Pro jakou variantu byste se rozhodli a proč?

Rozhodl/a bych se pro řešení č. ....., protože .....

.....

Podobný problém měla i slečna Aurika Tvarůžková, která v Ústí nad Labem vystudovala fyzioterapii a svou profesi vykonávala ve zdejší Masarykově nemocnici. Jako nejlepší možnou variantu zvolila dlouhodobý pronájem svého bytu v Ústí nad Labem, tedy bod 3. Vedly ji k tomu následující důvody:

Obr. 14.6

- nemovitosti se nechce zbavovat, protože se ještě někdy může vrátit;
- prodat byt lze vždycky;
- nemovitosti vykazují v poslední době růst cen, takže je dobré si počkat;
- nyní nepotřebuje balík peněz;
- Airbnb nebo jiná forma krátkodobého pronájmu je náročná na organizaci hostů;
- na úklid je potřeba najmout si pracovní sílu, neboť sama bude daleko a dojíždět nemůže;
- vystavuje se riziku poničení bytu a také finančního postihu za neplacení daně z příjmu.

[16] Více se o systému Airbnb dozvíte např. ZDE.

Slečna Aurika se rozhodla pronajmout dlouhodobě byt v Ústí nad Labem za 7 tis. Kč měsíčně, přičemž energie (elektřina, voda, plyn, topení) si nový nájemník musí platit sám. Ve smlouvě nájemník přistoupil na to, že každý rok se nájem zvýší o stejné procento jako inflace, ale max. o 3 %. Kolik peněz získá Aurika za rok po zaplacení daně z příjmu ve výši 15 %? Vyplňte následující tabulku podle vzoru (× zastupuje znaménko „krát“)[17].

Rok	Měsíční příjem na konci předchozího roku	Inflace (v %)	Meziroční nárůst (v Kč)	Roční příjem (v Kč)	Roční příjem po 15% zdanění (v Kč)
2021	*7 000*	*3,0*	*7 000 × 3,0 % = 210*	*(7 000 + 210) × 12 = 86 520*	*86 520 - 15 % = 73 542*
2022	7 210	2,5			
2023		2,5			
2024		2,3			
2025		2,0			
2026		1,8			
2027		2,0			
2028		1,8			
2029		1,5			
2030		1,5			
Celkem	-	-			

Co byste dělali se získanými finančními prostředky?

1. Celkem 3,5 tis. Kč měsíčně budete dávat na **penzijní připojištění** a 3,5 tis. Kč na dvě **stavební spoření** – sobě a své matce, která stavební spoření dosud nemá.
2. Služební byt v Brně vám nestačí, a tak si **pronajmete luxusní byt**.
3. Budete investovat do **dividendových akcií** své oblíbené společnosti ***Chmel a.s.***, *a to* každý měsíc částku 5 tis. Kč.

Uveďte výhody/přínosy a nevýhody/rizika jednotlivých řešení:

Výhody/přínosy:

1.1 .....

1.2 .....

1.3 .....

Nevýhody/rizika:

1.1 .....

1.2 .....

1.3 .....

[17] Ti, co chtějí mít úkol rychle vypočtený, si mohou tabulku zkopírovat do tabulkového procesoru (např. MS Excel) a pomocí vzorců nechat hodnoty program vypočítat.

Pro jakou variantu byste se rozhodli a proč?

Rozhodl/a bych se pro řešení číslo ....., protože.....

.....

Slečna Tvarůžková vsadila na to, že pivo se bude pít pořád, a rozhodla se investovat do nákupu dividendových akcií své oblíbené společnosti Chmel a.s. částku 100 tis. Kč a každý měsíc částku 5 tis. Kč. Vypočítejte, kolik do akcií vloží za 10 let investování, kolik za své peníze nakoupí akcií, pokud se jejich cena bude následujícím způsobem měnit, a kolik ročně získá na dividendách? Vypočítejte její čistý příjem z dividend po odečtení daně z příjmu ve výši 15 %. Kolik bude pravděpodobně činit celkový výnos její investice za 10 let? Vyplňte následující tabulku podle vzoru (× zastupuje znaménko „krát“, ÷ znaménko „děleno“, Σ je součet čísel v předchozích řádcích sloupce „c“).

Rok	Vložená částka	Cena 1 akcie (v Kč)	Počet akcií	Počet akcií celkem	Dividenda z 1 akcie (v Kč)	Dividenda celkem	Čistý příjem (- daň 15 %)
	a	b	c = a ÷ b	d = Σ c	e	f = d × e	g = f – 15 %
2022	*160 000*	*155*	*1 032*	*1 032*	*5*	*5 161*	*4 387*
2023	60 000	170			5		
2024		190			10		
2025		200			10		
2026		180			10		
2027		220			10		
2028		250			12		
2029		230			10		
2030		200			10		
2031		220			10		
Celkem		-		-	-		

Investovat do akcií s vysokou dividendou, tedy do tzv. **dividendových akcií** (dividendy představují výnosy vyplácené danou akciovou společností) může být velmi výhodné. Tento způsob investování je však velmi rizikový, neboť výše dividend závisí na hospodářských výsledcích firmy a v případě neúspěšného roku nebo vysokých investic se společnost, resp. její vedení, které se nazývá **valná hromada**, může rozhodnout dividendy nevyplácet.

Obr. 14.7

Pokud však ekonomický výkon společnosti, do které jste investovali, roste, mohou se dividendy pohybovat ve vyšších jednotkách procent. Stává se, že překročí i 10 %, což už je relativně **vysoký výnos**, který pokryje inflaci, a něco z něho zbyde i po zdanění. Příjem z dividend je jeden z nejlepších způsobů, jak snadno generovat peníze bez velké námahy. Nevýhodou jsou již tradiční poplatky (ve výši 2–4 % zisku), ale výhodou pro malé či začínající investory je to, že lze většinou investovat i částky pod 10 tis. Kč.

Obr. 14.8

Jako další výhodná varianta se jeví investice do nákupu **nemovitostí**, pokud investor věří tomu, že jejich cena bude v dalších

letech růst. Pokud k tomu nedojde, má alespoň kde bydlet. Nemovitost se dá prodat nebo pronajmout, dá se jí ručit a získat půjčku na další investice apod. Hlavním rizikem je zničení nemovitosti (výbuch plynu, požár, vytopení sousedy, přírodní katastrofy apod.), proti čemuž se lze bránit pojištěním nemovitosti. Pokud je na nemovitost čerpána hypotéka, je pojištění povinné.

Obr. 14.9

Jako velmi jistá se jeví investice do **penzijního připojištění** a také do **stavebního spoření**, které mají dlouhodobě relativně stabilní podmínky. Přínosem je zde především příspěvek státu a při vyšších naspořených částkách také úrok, který sám o sobě však v současnosti nepokryje ani inflaci. Vhodné je tedy spořit tímto způsobem dlouhodobě, a především peníze nevybírat předčasně, neboť takto by nebyly státní příspěvky proplaceny, a hodnota investice by tak byla záporná.

Obr. 14.10

Likvidita takovéto investice je tedy velmi nízká. Rizikem jsou legislativní změny, které mohou vést ke snížení atraktivity těchto finančních produktů – např. snížení státního příspěvku, prodloužení povinné délky spoření apod.

Pokud se v budoucnu stanete majitelem nemovitosti, jeví se jako nejhorší alternativa její prodej a útrata peněz za **pronájem** luxusního bydlení v jiné lokalitě. V mnoha větších českých městech, jako je Praha nebo Brno, několik set tisíc nevystačí na dlouhodobý pronájem. Po jejich útratě vám nezbydou ani peníze, ani nemovitost, pouze pocit, že jste si několik let žili na „vysoké noze“.

Obr. 14.11

Populární literatura učící čtenáře, jak začít investovat, radí např. cvičit mozek přemýšlením nad tím, jak získat (legálně) více peněz. Překážkou pro získání většího bohatství je prý hlavně **mentální lenost**. I boháči to však nemají lehké, neboť

„dřina být boháčem je nekonečná“ a

„pocit spokojenosti je relativní“.

Můžete se řídit motty jako např.:

„Být bez peněz je dočasné, být chudý je věčné.“

Autorka díla o tom, jak se stát boháčem[18], tvrdí, že platí tzv. VŘSR, a nejde o Velkou říjnovou socialistickou revoluci (Rusko, 7. 11. 1917):

V – vydělávat, nebýt závislý na jednom zdroji příjmu; Ř – řídit své finance tak, aby sloužily; S – spravovat je, dobře hospodařit; R – rozmnožovat je, neboť peníze dělají další peníze a musí se točit.

A protože je opakování matka moudrosti, tak...

... si zkuste sami odpovědět na následující otázky:

Myslíte si, že jste pochopili princip investičního cyklu?	Ano.	Ne.	Nevím.
Co byste udělali, když by cena vašich akcií začala klesat?	Nic.	Prodal/a bych je.	Přikoupil/a bych další.
Je v dlouhodobém výhledu výhodnější stavební spoření, nebo penzijní připojištění?	Penzijko.	Obě stejně.	Stavebko.

Ohodnoťte hodinu

Jak se vám líbil výkon vyučující/ho?	zvládl/a to perfektně	šlo to	umí to i lépe
Co bylo v hodině nejtěžší?			
Změnila hodina váš pohled na pojištění?	ANO, budu ho využívat	ANO, nebudu ho využívat	NE

[18] HRUBOŠOVÁ, Marcela. Desatero boháče: jak peníze vydělat, řídit, spravovat a rozmnožovat. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-2027-7.

15. Rodinné výdaje aneb „složenky, vy krávy růžový, nenažraný“

Jste jedináčci, nebo máte sourozence? Označte, jaké je vaše sourozenecké pořadí v rodině:

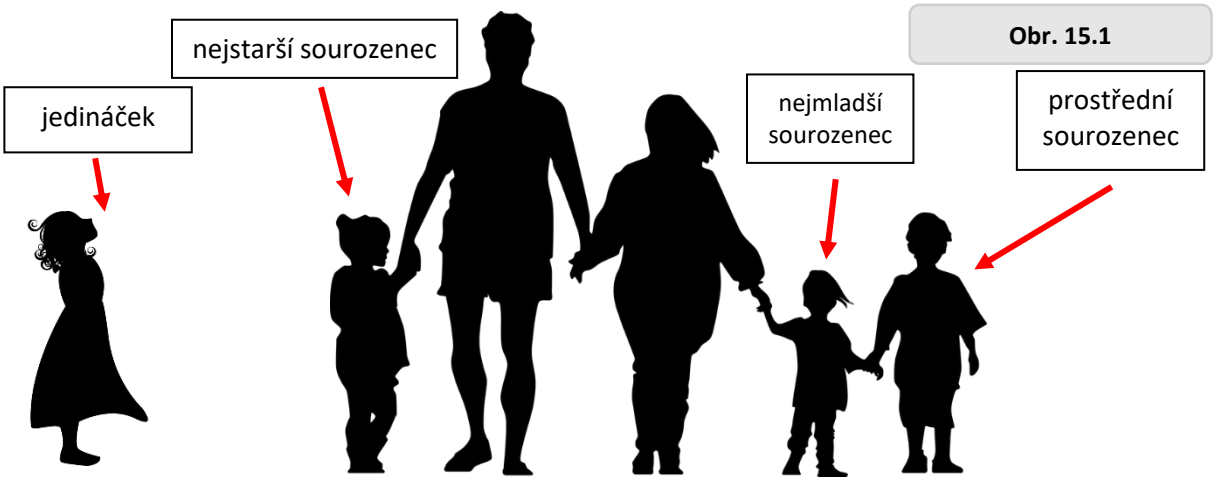

Obr. 15.1

Pokuste se vypsat výhody a nevýhody svého sourozeneckého pořadí vzhledem k ostatním sourozencům. Pokud patříte mezi jedináčky, zkuste se porovnat se svými kamarády a kamarádkami, kteří sourozence mají. Nad zadáním se zamyslete z následujících hledisek:

Jaké mám v rodině výhody a nevýhody ve srovnání s bráchou a ségrou?

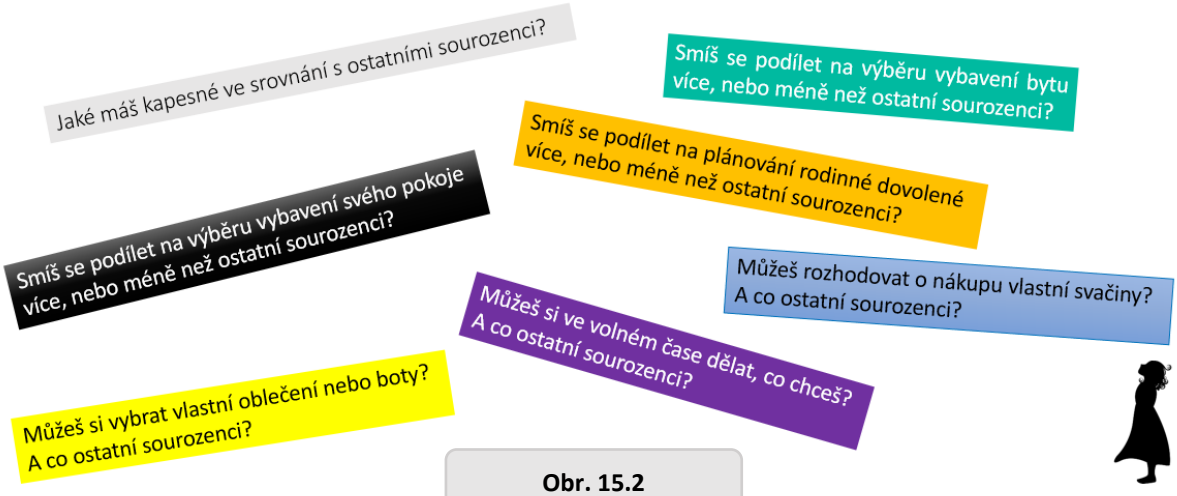

Obr. 15.2

Výhodou toho, být ....., je .....

Nevýhodou pak je .....

Příjmy a výdaje

Nejprve splňte aktivitu v pracovním listě „Příjmy a výdaje“ a zkontrolujte si výsledek podle následujícího textu. V něm podtrhněte výrazy, které jste dosud neznali, a nevíte, co znamenají.

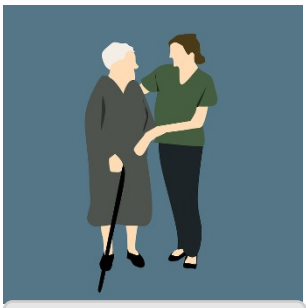

Obr. 15.3

Stejně jako rozpočet státu nebo obce se i rodinný rozpočet skládá z příjmů a výdajů. **Příjmy** i **výdaje** domácnosti lze z hlediska periodicity dělit na pravidelné a nepravidelné. **Pravidelné příjmy** mají nejčastěji podobu příjmů ze zaměstnání či z pronájmu majetku (nemovitostí – bytů, domů; či movitého majetku – auta, strojů aj.). Některé domácnosti získávají také sociální dávky od státu (dávky státní sociální podpory), které mají pravidelnou periodicitu výplaty, ale pouze v období, kdy na ně má domácnost nárok (např. v době péče o dítě do 4 let – tzv. rodičovské dovolené, při nezaměstnanosti aj.).

Typů „sociálních dávek“ je obrovské množství a v některých případech (starobní důchod) lze v podstatě říct, že sociální dávky nahrazují historickou funkci rodiny/domácnosti jako samostatně hospodařící jednotky, která postupně upadá. V minulosti dospělí živili své rodiče, pokud již nemohli pracovat, a ti jim za to pomáhali s výchovou jejich dětí a péčí o domácnost. Tento tehdy tak přirozený proces v současnosti nahrazuje celoživotní sociální pojištění, tedy výdaj odvozený z příjmů jednotlivců, kterým si každý spoří na jakoukoliv životní událost, kdy si nebude moci vydělávat prací. V případě starobních důchodů, které tvoří největší díl státních výdajů, jde v podstatě o solidární přerozdělování peněz ekonomicky aktivních ve prospěch ekonomicky neaktivních osob.

I příjem z podnikání, který by měl být v nejlepším případě pravidelný, má mnohdy spíše nepravidelnou periodicitu. Všechny ostatní příjmy dosud nezmiňované jsou **nepravidelné** a mohou se dále členit na **očekávané** a **neočekávané**. Zatímco s očekávanými lze počítat i dlouho dopředu (např. smluvně vázané prémie v zaměstnání, výplata stavebního spoření, bonusy za věrnost u životního pojištění apod.), s neočekávanými (nebo často také jednorázovými) nikoliv (např. výhra v loterii, dědictví).

Obr. 15.4

Obdobné je to i v případě výdajů. Mezi nejčastější **pravidelné výdaje** patří splátky hypotéky nebo úvěru/půjček, nájem, platby energií, telefonního paušálu aj. Tyto výdaje lze označit za mandatorní (nezbytné, nutné), neboť jejich neplacení způsobuje existenční problémy, které mohou vyústit až do exekuce. **Nepravidelné výdaje** jsou všechny ostatní, jejichž výši lze většinou kontrolovat a regulovat. Z hlediska věcného jde jednak o běžnou každodenní spotřebu nebo o jednorázové výdaje, ať už zbytné, či nezbytné. Někdy si může domácnost dovolit utrácet více, někdy méně.

Obr. 15.5

Obr. 15.6

Speciální kategorii výdajů tvoří **úspory, investice a pojištění**, které mohou být pravidelné i nepravidelné. V pravidelnosti však spočívá jejich síla. Myslet na zadní kolečka prostřednictvím pojištění by měl správný hospodář od počátku svého zapojení do pracovního procesu. Opačný postup by se mohl velmi prodražit, neboť pýcha předchází pád.

Za co vlastně utrácíme nejvíce?

Tipněte si!

Za co utrácí běžná česká rodina nejvíce peněz?

Běžná česká rodina utrácí nejvíce za .....

a nejméně za .....

Rodina Veselých, která má dva dospělé jedince (rodiče) a jedno dítě školního věku, si vede každodenní evidenci svých výdajů. Pan Veselý osobně zapisuje opravdu každou korunu a na konci měsíce analyzuje, za co rodina utratila nejvíce a kde má naopak rezervy na pozdější časy. Výdaje slučuje do šesti skupin (kategorií). Postupujte stejným způsobem a zkuste Veselým poradit, zda mají důvod být skutečně veselí, nebo by se nad svými útratami měli opravdu hluboce zamyslet[19].

Obr. 15.7

Zařaďte následující výdaje do šesti kategorií uvedených v tabulce Kategorie výdajů na další straně. Sečtěte s pomocí kalkulačky náklady za každou kategorii a částku uveďte do tabulky Kategorie výdajů. Celou větou (na další stránce) odpovězte, za co domácnost utratila v daném měsíci nejvíce a za co nejméně. Myslíte si, že by rodina mohla někde ušetřit? Pokud ano, v jaké kategorii?

Důvod uskutečnění výdaje	*Částka výdaje (v Kč)*	*Kategorie výdaje (kód)*
Autonabíječka	495	
Cukrárna	155	
Drogérie	2 374	
Hypotéka	9 833	
Inkaso	5 831	
Lékaři bez hranic dar	150	
Makro potraviny	1 646	
Masna	1 946	
Netbox – internet	992	
O2 – televize	199	
Penzijní připojištění	5 000	
Pivo	5 445	
Pojištění	910	
Potraviny	4 462	
T-Mobile – telefon	2 019	
Ubrus	138	
UPC – televize	208	
Voda do ostřikovačů	180	
ZOO – výlet	360	
Dárek – láhev	1 000	
Dárek – čokoláda	200	
Benzín	1 000	
Povinné ručeni	3 562	
Celkový součet	**48 105**	

[19] Je možné poznamenat, že tabulka obsahuje společné výdaje domácnosti, u nichž nelze rozlišit, kdo kolik čeho a za kolik peněz spotřeboval. Za osobní náklady všech tří členů utratí rodina dalších zhruba 10 tis. Kč měsíčně.

Kategorie výdajů	Kód výdajů	Celkové výdaje (v Kč)	(v %)
Bydlení, energie, telefon, bytové vybavení	1		
Doprava, autodoplňky, pohonné hmoty	2		
Jídlo, pití, drogerie, léky	3		
Alkohol, tabák	4		
Volný čas, rekreace, dárky	5		
Spoření, penzijní připojištění	6		

Ve sledovaném období utratila domácnost Veselých nejvíce za položky spadající do kategorie ..... a nejméně za ..... Ušetřit by domácnost mohla, pokud by .....

A jak je na tom průměrná česká domácnost?

V roce 2019 průměrná česká domácnost se třemi členy utratila měsíčně téměř 37,5 tis. Kč. Z toho nejvíce tvořily výdaje spojené s bydlením, tedy nejen nájem nebo splátka hypotéky, ale také platby za energie, telekomunikační zařízení nebo bytové vybavení; na tyto položky spotřebovala průměrná česká rodina 30 % svých průměrných měsíčních příjmů. Druhou nejdražší položkou bylo zboží běžné denní spotřeby, jako je jídlo, nealkoholické nápoje, drogistické potřeby nebo léky či doplňky stravy, za něž vydala v úhrnu průměrně 1/4 svých příjmů. Téměř 1/5 příjmů pak domácnosti obětovaly zábavě, rekreaci, volnému času apod. Doprava a vše, co s ní souvisí, měsíčně spolkly 1/10 příjmů. Je chvályhodné, že na různé druhy spoření nebo na investice šlo také zhruba 10 % příjmů, ale měl by to být až dvojnásobek. Pouze 3 % příjmů připadly dle statistik na alkohol a cigarety, což je v přepočtu zhruba 1,1 tis. Kč na domácnost, o čemž lze však pochybovat (respondenti zde zřejmě trochu zapírají).

Kategorie výdajů	Kód výdajů	Celkové výdaje (v %)
Bydlení, energie, telefon, bytové vybavení	1	30 %
Doprava, autodoplňky, pohonné hmoty	2	10 %
Jídlo, pití, drogerie, léky	3	25 %
Alkohol, tabák	4	3 %
Volný čas, rekreace, dárky	5	18 %
Spoření, penzijní připojištění	6	10 %
Ostatní		4 %

Pokud jste si přepočetli výdaje rodiny Veselých i na relativní hodnoty (%), můžete je porovnat s těmi za průměrnou českou domácnost. Existuje nějaká kategorie, v níž se Veselí výrazně odlišují od průměru? Pokud ano, jaká kategorie to je?

Domácnost Veselých má ve srovnání s průměrnou českou rodinou nadprůměrné výdaje v kategorii ..... . Naopak mnohem méně utrácí za ..... .

Její průměrné měsíční výdaje jsou **menší/větší/zhruba stejné** (zakroužkujte) jako výdaje průměrné české domácnosti.

Lze naše výdaje vůbec kontrolovat a ovlivňovat?

Jak jste asi odhalili v předchozích aktivitách, nehospodaří rodina Veselých příliš zodpovědně. Její výdaje jsou nadprůměrné, a to vlivem vysokých útrat nejen za bydlení, ale také za alkohol.

Vraťte se k tabulce Kategorie výdajů u příkladu s rodinou Veselých a označte jednotlivé kategorie do sloupečku před jejich názvem číslem 1 až 3 podle tzv. stupně **kontrolovatelnosti výdajů**. Číslem „1“ označte ty výdaje, které jsou podle vás nejlépe kontrolovatelné, a lze jejich výši tedy velmi lehce ovlivnit (ve smyslu „nemusím mít všechno“). Dvojkou pak takové výdaje, které lze ovlivnit méně nebo hůře, a trojkou ty, jež ze dne na den nebo z měsíce na měsíc upravit většinou nelze.

Co jsme se vlastně naučili?

Doplňte vhodná slova (některá se mohou opakovat). Nápověda je pod textem v podobě anagramů.

Rodinný rozpočet neboli rozpočet ..... se skládá z ..... a ..... .

Ty mohou být z hlediska periodicity ..... a ne..... .

Výdaje domácnosti jsou mandatorní, tedy nutné neboli ne....., ale také ..... .

Zatímco mandatorní/nutné/ne..... výdaje je složité ovlivňovat a ....., ... výdaje lze regulovat, a tím tak dosáhnout úspor.

Nápověda: *byznté, jůdavý, npilravdée, jířmůp, vakotrolnot, mánocstido*

Ohodnoťte hodinu

Jak se vám v hodině pracovalo?	výborně	šlo to	bylo to na nic
Jak se vám líbilo téma hodiny?	zajímalo mě	nic moc	nuda v Brně
Co byste navrhovali změnit?			

16. Zasloužím si odměnu aneb vzhůru na dovolenou

Orientujete se v zahraničních měnách? Spojte země s jejich měnou, jejím kódem, kurzem vůči koruně české a s názvem jednotek, na které se daná měna dělí.

Země	Měna	Kód	Kurz	Místo halířů jsou to .....
Island	forint	GBP	100 kusů = 16 Kč	aurary
Maďarsko	koruna	HUF	1 kus = 5,90 Kč	fillery
Norsko	koruna	ISK	1 kus = 29 Kč	groše
Polsko	libra	NOK	100 kusů = 7,50 Kč	kopějky
Rusko	rubl	PLN	1 kus = 29,6 Kč	ore
Velká Británie	zlotý	RUB	1 kus = 2,50 Kč	pence

Proč nebo v jaké situaci by vás zahraniční měny a jejich kurzy vůči koruně české (Kč) měly zajímat především?

Hlavně když .....

Obr. 16.1

Do jakých zemí podle vás cestují občané ČR nejčastěji na dovolenou? Vyjmenujte tři země.

Občané ČR nejčastěji cestují do ....., na ..... a do .....

Porovnejte si své odhady s následující statistikou.

Tab. 21.1. Počet českých návštěvníků ve vybraných zemích v roce 2017 a 2018

Země	Rok 2018 (tis. návštěvníků)	Rok 2017 (tis. návštěvníků)
Chorvatsko	813	850
Slovensko	724	615
Itálie	607	636
Řecko	472	371
Rakousko	328	446
Egypt	265	245
Španělsko	211	258
Bulharsko	167	214

Proč jsou právě tyto státy tak atraktivní pro české turisty? Co nabízí, a Česká republika ne?

Většina uvedených států, kromě ..... a ..... má .....

Tyto dva státy pak společně s Itálií mají velmi vhodné podmínky pro .....

Tipněte si!

Tipněte si, kolik Kč utratí průměrný český občan za zahraniční dovolenou v trvání 10 dní a zapište do rámečku.

Výsledek se skládá z čísla dva a tři (pokud ho tedy chceme vyjádřit v tisících Kč). Ale v jakém pořadí? Tipnuli jste si číslo blížící se nižší (23 tis. Kč), nebo vyšší (32 tis. Kč) částce? Přestože by se za dovolenou v zahraničí dala utratit jistě i vyšší částka složená z čísel dvě a tři, je správně ta nižší.

I když v současnosti lze ve většině zemí světa platit za zboží či služby běžnými platebními kartami, a to i v restauracích na vrcholových lokalitách evropských velehor, je dobré mít u sebe „pro jistotu“ určitou **hotovost**. Tu lze získat pěti způsoby. Pokuste se je vyjmenovat na základě následujících obrázků.

Obr. 16.2

Tipněte si!

Tipněte si, který ze způsobů získání cizí měny v hotovosti je nejefektivnější (finančně) a nejbezpečnější, a zkuste vysvětlit proč. Označte v následující tabulce ty nejlepší možnosti nebo seřaďte všechny způsoby (1. – nejvýhodnější, nejbezpečnější, 5. – nejméně výhodný, bezpečný).

Tab. 21.2. Způsoby získání hotovosti, jejich výhody a nevýhody

Způsob získání hotovosti	Výhodnost (pořadí)	Bezpečnost (pořadí)
Výběr z bankomatu přímo v dané zemi		
Směna v bance doma		
Směna v bance v dané zemi		
Směna ve směnárně doma		
Směna ve směnárně v dané zemi		

Obecně bývají směnárny finančně výhodnější než banky, mají lepší kurzy a neplatí se v nich poplatek za výměnu hotovosti. Doma i v zahraničí, především na turisticky vysoce exponovaných místech, však můžou turisté při výměně peněz ve směnárně prodělat, a doplatit tak na nepoctivost směnárníků. Proto je přece jen lepší, pokud jsou hotovostí dané země vybaveni již před překročením hranice. Pokud na výměnu zapomenou, lze doporučit spíše výběr z bankomatů než přímo v bankách či v pouličních směnárnách, i když i za ten se platí poplatky.

Jak bude pan Ježek trávit letos dovolenou?

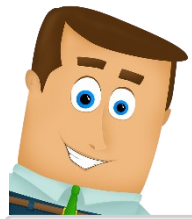

Obr. 16.3

Pan Ježek se rozhodl strávit svoji letošní dovolenou cestováním po evropských zemích letecky. To mu velmi levně a formou „last minute" umožní cestovní kancelář s názvem Dovolená v oblacích. Spořivý pan Ježek si usmyslel, že v každé destinaci, kterou navštíví, si dá oběd, vypije k němu dvě místní piva a ochutná, jak se v dané zemi dělá espresso. Žádné další výdaje nemá, neboť vše má předem zaplaceno a na přestup z jednoho letu na druhý mu zbývá většinou pouze několik hodin, což někdy bohužel nestačí ani na prohlídku centra města, natož na návštěvu kulturních památek či mořských pláží. Proto se pan Ježek rozhodl, že si alespoň v jedné zemi udělá den volna, vypůjčí si na letišti auto a zajede se podívat po zdejších zajímavostech. Na pronájem vozu si vyčlenil 2 tis. Kč. Naplánujte panu Ježkovi co nejlevnější dovolenou.

Podívejte se na TYTO webové stránky[20]. V části „Ceny v Evropa 2020" – „Ceny v zemích Evropa" vyhledejte Švýcarsko a najděte, kolik peněz v místní měně zaplatí pan Ježek za jídlo, dvě piva a espresso a kolik za vypůjčený automobil. Údaje by se měly blížit těm zakroužkovaným na vedlejším obrázku. Je Švýcarsko podle vás pro české turisty drahá země?

Oběd = ... Kč, 2 piva = ... Kč,

espresso = ...Kč, auto na den = ... Kč

Obr. 16.4

[20] Stránky jsou původně v angličtině, proto při výběru českého jazyka nejsou zobrazovány ve správné češtině.

Získejte z výše uvedených webových stránek informace o dalších šesti zemích, které chce pan Ježek během své dovolené navštívit a které jsou uvedeny v následujících tabulkách a v mapě. Za pomoci kalkulačky a kurzového lístku na první stránce sešitu přepočítejte úhrnnou cenu v místní měně na české koruny.

Vyjádřete, jaký stát je pro české občany i pana Ježka nejdražší, který nejlevnější a jaké státy jsou srovnatelné. Cena dle stejného zdroje informací by v ČR v Kč činila 243 Kč za oběd, dvě piva a kávu, za pronájem auta pak 2 400 Kč na 24 hodin.

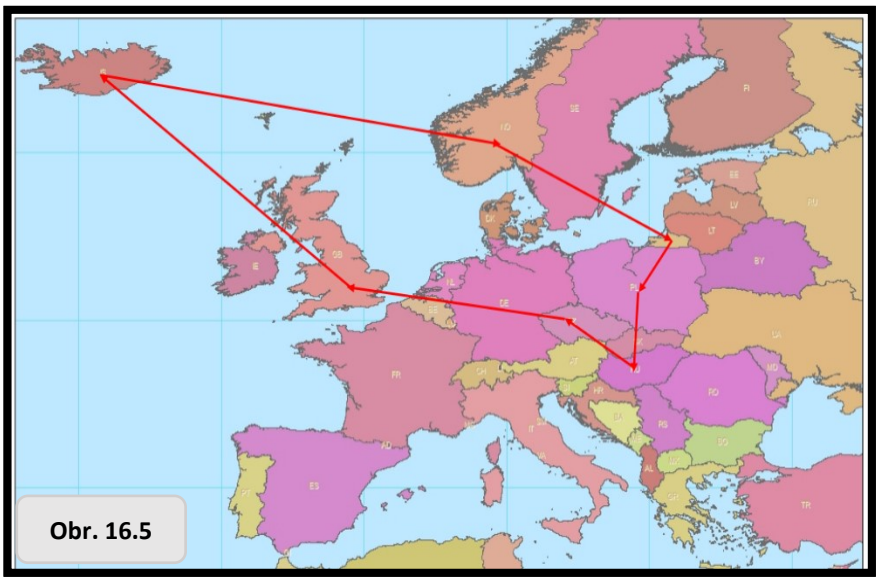

Obr. 16.5

Tab. 21.3. Doplňte ceny za jednotlivé potraviny

Země	2 piva	1 levné jídlo	1 espresso	Celkem (v místní měně)	Celkem (v Kč)
Island					
Maďarsko					
Norsko					
Polsko					
Rusko					
Velká Británie					
ČR	***70***	***140***	***33***	***243***	***243***

Tab. 21.4. Doplňte ceny za pronájem auta na 24 hodin

Země	Pronájem auta na 24 hodin (v místní měně)	Pronájem auta na 24 hodin (v Kč)	Počet hodin pronájmu za 2 tis. Kč
Island			
Maďarsko			
Norsko			
Polsko			
Rusko			
Velká Británie			

Nejdražším státem z výše uvedených je pro české turisty, a tím i pro pana Ježka ....., kde by útraty za všechny komodity činily ..... Kč. Nejlevnější je naopak ..... a srovnatelně drahé je ..... a .....

Jak nejvýhodněji směnit hotovost?

Pan Ježek již také plánuje dovolenou pro příští rok, kterou si zakreslil do následující mapy, a odhadl orientační výši útrat. Zkouší si vypočítat, na kolik by ho dovolená vyšla, pokud by zohlednil kurz měn ve čtyřech vybraných bankách. Zjistěte za pomoci kurzovních lístků a kalkulačky, u jaké banky by se mu vyplatilo nakoupit všechny potřebné měny.

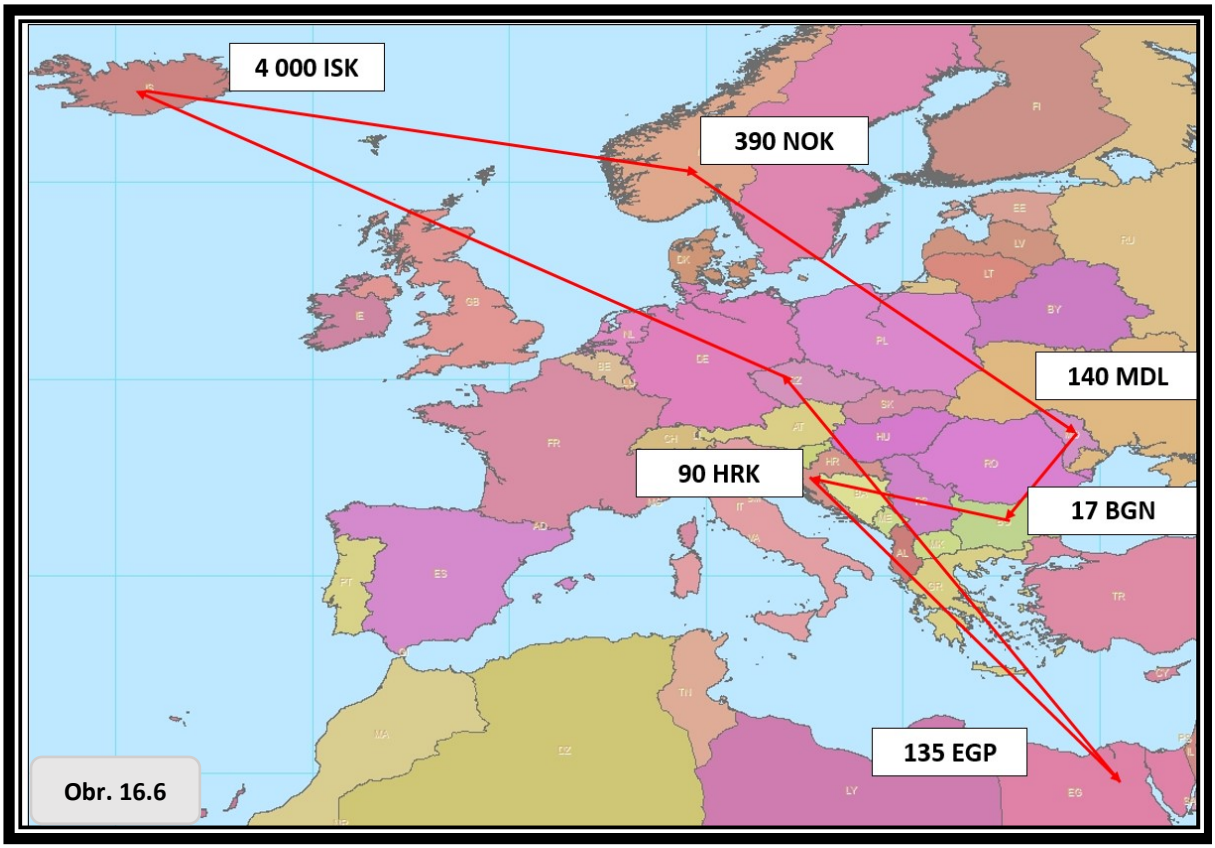

Tab. 21.5. Kurzy jednotlivých měn ve vybraných bankách

Stát/kurz	Počet kusů měny	Česká státní banka	Česká podnikatelská banka	Česká turistická banka	Česká lidová banka
Britská libra	1	29,500	29,400	30,000	29,600
Bulharský lev	1	13,600	13,700	13,400	13,200
Islandská koruna	100	16,604	16,450	17,000	16,500
Maďarský forint	100	7,544	7,800	7,600	7,400
Norská koruna	1	2,508	2,300	2,450	2,400
Polský zlotý	1	5,965	5,800	6,100	5,700
Rumunský nový lei	1	5,494	5,494	5,494	5,494
Ruský rubl	100	32,486	31,000	33,000	32,500
Švédská koruna	1	2,582	2,582	2,582	2,582
Egyptská libra	1	1,478	1,700	1,300	1,350
Moldavský leu	1	1,383	1,500	1,400	1,300

Tab. 21.6. Doplňte náklady na cestu podle vybraných bank

Země	Potřebné peníze v místní měně	Potřebné peníze v české měně od bankovní společnosti			
		Česká státní banka	Česká podnikatelská banka	Česká turistická banka	Česká lidová banka
Bulharsko					
Egypt					
Chorvatsko					
Island					
Moldavsko					
Norsko					
Celkem	-	Kč	Kč	Kč	Kč

Nejvýhodnější je nákup všech potřebných měn v ..... bance.

Pro šetrné cestovatele:

Pak Ježek však nechce zbytečně utratit ani korunu. Zapište a vypočítejte, jaká kombinace bank je pro nákup všech měn v úhrnu finančně nejvýhodnější (v tabulce výše zakroužkujte nejvýhodnější nabídku u každé měny).

Nejvýhodnější je, pokud pan Ježek nakoupí měnu s názvem .....

v ..... bance, ... v ..... bance

..... v ..... bance, ...

v ..... bance, protože takto utratí pan Ježek pouze ..... Kč.

ČSB Česká státní banka

ČPB Česká podnikatelská banka

Česká turistická banka

Česká lidová banka

Obr. 16.7

Má smysl cestovní pojištění?

Stejně jako v běžném životě, tak i na dovolené může turisty zaskočit nečekaná událost, která nejen znepříjemní vytoužený pobyt u moře nebo na horách, ale může vést k významným finančním ztrátám. Stalo se vám o prázdninách něco neočekávaného, co vám významně zkomplikovalo situaci (ztráta zavazadel, dopravní nehoda, nemoc, úraz apod.)?

Odpověď:

Minimum, které lze udělat pro eliminaci nepříjemných událostí, je zřízení **cestovního pojištění**. To nabízí téměř každá pojišťovna. Přestože většinou není až tak drahé, neboť trvá pouze krátce, spoléhají mnozí pouze na **Evropský průkaz zdravotního pojištění** (karta EHIC), aniž by věděli, s čím vším by jim mohl pomoci (a že toho není mnoho…).

Spořivý pan Ježek je velkým optimistou a nevěří, že by se mu při jeho leteckých výletech mohlo něco zlého přihodit. Říkal si, že kdyby ztratil zavazadlo, nic vážného by se nestalo. Kartáček na zuby, pastu na nějaké to oblečení koupí kdekoliv na letišti. Horší by byly zdravotní problémy nebo úraz. Ale na to by mu přece stačila kartička EHIC od jeho pojišťovny, které poctivě odvádí částku na zdravotní pojištění. Dlouho mu však jeho optimismus nevydržel. Když si projížděl půjčeným autem Londýn, na chvilku zapomněl, že se jezdí vlevo a na kruhovém objezdu, kterých je v Londýně neuvěřitelné množství, vjel do protisměru. A to bylo nadělení!

Obr. 16.8

Tab. 21.7. Označte situace, které by podle vás za běžných okolností mohly být hrazeny (alespoň částečně) z běžného zdravotního pojištění i v zahraničí.

Situace	Hrazeno ANO/NE
Ošetření úrazu způsobeného nehodou v běžné nemocnici v Londýně	
Ošetření úrazu způsobeného nehodou v nejbližší soukromé klinice	
Převoz zraněného pana Ježka domů vrtulníkem	
Plné pokrytí nákladů za pobyt v běžné nemocnici do konce léčení	
Proplacení všech léků, které si pan Ježek musel koupit v Londýně po ukončení hospitalizace	

Na základě předložení EHIC má pojištěnec jednoho členského státu EU na území druhého členského státu nárok na **lékařsky nezbytnou zdravotní péči** s přihlédnutím k povaze nemoci a očekávané délce pobytu. Pokud by žáci nějak řešili, že je Velká Británie ve fázi brexitu, platí, že stejná pravidla jako v jiných zemích EU zde budou fungovat po celé přechodné období i po brexitu. Český občan má díky průkazu nárok na stejné podmínky pro čerpání zdravotní péče jako místní občan v rámci povinného zdravotního pojištění.

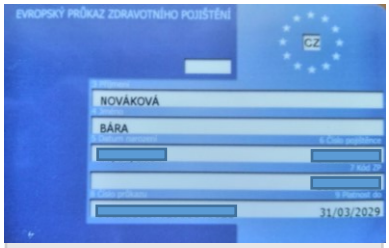

Obr. 16.9

Nechat se ošetřit lze však pouze ve veřejných zdravotnických zařízeních. Za poskytnutou péči ale také bude pan Ježek hradit stejnou **spoluúčast** jako místní. A ta je v mnoha zemích dosti značná: v přepočtu od 50 do 2000 Kč za návštěvu lékaře, i několik set korun za předepsané léky a běžné jsou i poplatky za hospitalizaci. Za zlomenou nohu ve francouzských Alpách, operaci, třídenní pobyt a převoz do ČR lze účtovat více než čtvrt milionu českých korun. Proto je určitě vhodné, zjistit si podmínky zdravotní péče v zemích, kam se chystáme vycestovat např. na dovolenou, předem. Pro absolutní jistotu je však vhodné si vždy pořídit cestovní připojištění.

A na závěr opáčko!

Doplňte do textu klíčová slova pod ním. Kdo chce, může si je zakrýt a doplňovat bez nápovědy.

Občané ČR cestují nejvíce do ..... a také na sousední ..... V roce 2019 utratil průměrný český občan za zahraniční dovolenou ..... tis. Kč. Zatímco na Slovensku lze jako v řadě dalších zemí EU použít v hotovosti ....., v nejoblíbenější turistické destinaci občanů ČR je nutné si koruny vyměnit za ..... Platit zde lze samozřejmě i ..... nebo si vybrat peníze v ....., což je bezpečnější způsob, než je měnit ve ..... na plážích. I k moři si vyplatí pořídit si ..... pojištění, protože Evropský ..... zdravotního pojištění nás při úrazu od vysokých plateb nezachrání.

Klíčová slova: *Slovensko, průkaz, bankomatu, eura, 23, kartou, kuny, směnárnách, cestovní, Chorvatska*

Ohodnoťte hodinu

Nudili jste se při hodině?	strašně	jako obvykle	vůbec ne
Co se vám v hodině líbilo nejvíce?			
Co bylo nejhorší?			

17. Když se blíží Vánoce aneb „Tohle fakt chci!“

Obr. 17.1

Jistě se vás už někdy někdo ptal, co je podle vašeho názoru v životě člověka opravdu důležité, bez čeho se nedá žít. Cílem otázky pravděpodobně bylo, abyste vyjmenovali např. vzduch, vodu, jídlo, oblečení či spánek a další pro zachování životních funkcí jistojistě nezbytné součásti. Nebo také zdraví, lásku, peníze, které zvyšují kvalitu života člověka např. ve srovnání s tvory zvířecí říše. I když si to možná běžně neuvědomujete, právě peníze a hospodaření s nimi nutí člověka neustále přemýšlet a rozhodovat se, co za ně pořídit, aby uspokojil své nejnutnější potřeby.

V následující tabulce označte, které zboží je podle vás k životu nezbytné a které zbytné, a uveďte, proč si to myslíte. Na základě svého úsudku se pokuste jednoduše definovat zbytné a nezbytné věci doplněním věty pod tabulkou.

Zboží	Zbytné	Nezbytné	Proč?
Kožich	☐	☐	
Auto	☐	☐	
Maso	☐	☐	
Ovoce a zelenina	☐	☐	
Šperky	☐	☐	
Hygienické potřeby	☐	☐	
Mobilní telefon	☐	☐	

Zbytné věci můžeme definovat jako ty, které ke svému životu .....,

a **nezbytné** jako ty, které bezvýhradně ..... .

Zkuste si nyní představit, že máte neomezené množství peněz. Zamyslete se nad tím, co byste si za ně pořídili např. k blížícím se Vánocům, abyste uspokojili jednu svoji největší současnou nebo i dlouhodobou potřebu.

Kdybych měl/a neomezené množství peněz, koupil/a bych si

Byla by vám věc, kterou jste si zakoupili, k něčemu v některé z následujících situací? Pokud ano, jak byste ji využili?

BLACKOUT – výpadek dodávky elektřiny, informačních a komunikačních sítí; okamžité zastavení výroby, dopravy závislé na elektřině, chodu jiných než vodních elektráren.	
LOCKDOWN – masová/plošná karanténa, zákaz vycházení mimo domov s výjimkou nezbytných nákupů, cest k lékaři či za péčí o rodinné příslušníky.	
TERORISTICKÝ ÚTOK – plánované, organizované, ideologicky, politicky či nábožensky motivované násilí zaměřené proti nezúčastněným osobám; do dopadení teroristů platí většinou zákaz vycházení nebo zadržení na místě stávajícího pobytu.	
PŘISTÁNÍ NA OPUŠTĚNÉM OSTROVĚ – osamocený pobyt na neznámém místě bez vyhlídek na jeho skončení či přežití; nutno žít bez jakýchkoliv energetických zdrojů.	
ÚNIK RADIOAKTIVITY – rychlá evakuace mimo bydliště na neznámé místo vzdálené min. 20 km od místa výbuchu; v případě neporušení obydlí je nutné nepropustně uzavřít okna a dveře nebo se schovat do sklepa a čekat.	

Přestože mají být Vánoce svátkem oslavujícím dle křesťanských tradic narození Ježíše a na základě ještě starších pohanských zvyků zimní slunovrat, fungují v naší spotřební neboli konzumní společnosti již dlouho spíše jako magnet na bezbřehé utrácení peněz za věci, které ve skutečnosti málokdy obdarovaní potřebují. Období ekonomických krizí má tak alespoň jednu pozitivní stránku.

Obr. 17.2

Obr. 17.3

Nutí lidi rozlišovat statky (zboží, služby) **nezbytné** a **zbytné** (postradatelné), tedy přemýšlet nad tím, co opravdu nutně potřebují pro přežití a co (pouze) chtějí, ale bez čeho se přežít dá. Lidská **spotřeba** je v podstatě **nekonečná**, zatímco (finanční) **zdroje** jsou **omezené**. Proto je nutné mít své **priority** v uspokojování potřeb. Právě na základě porovnání příjmů a výdajů domácnosti, tedy jejího rozpočtu, se lze rozhodnout, co si může domácnost pořídit, případně v jakém množství. Zatímco někteří lidé upřednostňují nákup čerstvého zboží v malém množství, a téměř denně tak musí navštěvovat obchody, jiní nakoupí jednou za týden ohromný koš zboží za tisíce korun.

Do jaké kategorie byste zařadili svoji domácnost? Nakupujete v malém a často, nebo ve velkém a jen jednou až dvakrát za týden?

Odpověď:

Výzkum z roku 2020, který zjišťoval, na co občané ČR při nakupování potravin kladou největší důraz, odhalil, že kromě **ceny**, která je pro klienty obchodů nejdůležitější, se rozhodují také velmi významně podle **složení** výrobků a země **původu**. Významnou roli hraje také **velikost balení**, naopak tu menší způsob chovu či pěstování potraviny nebo suroviny. Téměř žádný význam pro rozhodování o koupi zboží nemá obal výrobku.

Podle čeho se rozhodujete při výběru dárků k Vánocům vy? Díváte se jen na cenu, nebo i na „made in"? Zajímá vás obsah potravin, např. množství cukru nebo tuku? Vybíráte i podle atraktivity obalu nebo velikosti balení?

Odpověď:

Co se nám vyplatí?

Nakupování ve velkém množství často vzbuzuje negativní reakce, především když přeplněný nákupní vozík veze nadprůměrně obézní osoba. Napište, co vás napadne při pohledu na tento obrázek.

Odpověď:

Pokud nakupování velkých (maxi) balení potravin vede k tomu, že ho domácnost spotřebuje, a tím ušetří své výdaje, je to jistě velmi pozitivní a dá se takto snadno uspořit, a to jak peníze, tak čas. Problém však vzniká v případě, kdy nelze dané množství zavčas spotřebovat, a dojde tak k jeho zkažení a vyhození.

Obr. 17.5

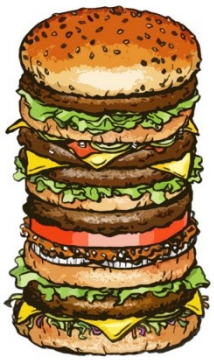

Obr. 17.4

Plýtvání je bohužel charakteristickým rysem každé konzumní společnosti a je to jedna z nejčastějších výtek v případě její kritiky. Plýtvání se skrývá za **globalizací**[21], neboť v konzumní společnosti existuje lhostejnost k tomu, za jakých podmínek výrobek vznikl a kde, že mohl vzniknout jako produkt nelegální dětské práce[22], že se musí dovézt z druhé strany světa, což s sebou přináší značné náklady (dopad na životní prostředí – spotřeba pohonných hmot, intenzita silniční nákladní dopravy spojená se znečištěním ovzduší apod.).

[21] Globalizace je definována jako dlouhodobý ekonomický, kulturní a politický proces, který rozšiřuje, prohlubuje a urychluje pohyb zboží, lidí i myšlenek přes hranice států a kontinentů.
[22] Dětská práce se na světě týká více než 200 mil. dětí (každé 7. dítě), z toho dvě třetiny tvoří dívky. Nejvíce je jich v subsaharské Africe, ale 12 mil. také v Indii. Důvodem je především chudoba a důsledkem zanedbávání vzdělávání, které znovu vede pouze k chudobě.

Označte do čtverečků vedle obrázků to z dvojice zboží, které je levnější při přepočtu na <u>jednotkovou cenu</u>, tedy např. za 1 kus, za 1 litr apod. Můžete použít kalkulačku. Budoucí úspěšní obchodníci mohou uvést u každého výrobku i výši jednotkové ceny.

A Linteo Papírové kapesníky 2-vrstvé 150 ks	B Q-Soft Papírové kapesníky 3 vrstvé 80 ks
A	B
A Prášek 63 praní	B Gel 70 praní
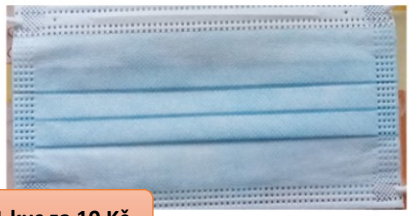 1 kus za 10 Kč	50 kusů za 375 Kč

Obr. 17.6

Zamyslete se nad tím, jakými způsoby by se mohlo omezit plýtvání potravinami. Zapište do rámečku minimálně pět příkladů, a to během časového limitu 2 minut.

Odpověď:

Evropská komise doporučuje deset zásad, které by běžný člověk měl dodržovat, aby se vyhnul plýtvání potravinami. Jsou následující:

1. Nákupy si plánujte.
2. Dávejte pozor na datum spotřeby.
3. Přemýšlejte o svých výdajích.
4. Udržujte ledničku v dobrém stavu.
5. Skladujte potraviny podle doporučení uvedených na obalu.
6. Sejde z očí, sejde z mysli – neschovávejte věci, abyste na ně nezapomněli.
7. Servírujte menší porce.
8. Využívejte zásoby beze zbytku.
9. Používejte mrazák.
10. Kompostujte.

Obr. 17.7

Sami se přesvědčte, jak s potravinami nakládáte doma. Vezměte si na týden pod dohled domácí ledničku včetně mrazáku. Udělejte inventuru – zapište všechny výrobky, které lednička obsahuje, a jejich množství do tabulky na následující stránce. Označte si zboží, kterému brzo končí datum spotřeby, nebo které je již dokonce prošlé. Zaznamenejte množství potravin, které během následujícího týdne vyhodíte z důvodu prošlého data spotřeby nebo zkažení. Sečtěte množství vyhozeného zboží. Pokud potraviny likvidujete jinak, popište jak.

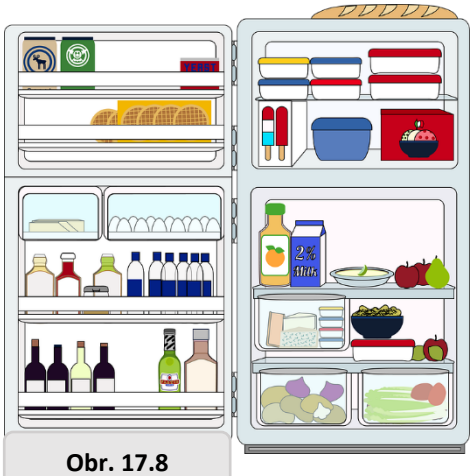

Obr. 17.8

Pro dobré hospodáře: Zkuste tento experiment realizovat v běžném týdnu a ještě v týdnu během vánočních svátků a porovnejte množství zboží, které muselo být vyhozeno. Srovnejte si poměry ve vaší domácnosti s ostatními spolužáky.

Obr. 17.9

A ještě jeden nápad na vánoční prázdniny. Doma si např. v rámci předvánočního úklidu najděte čas na roztřídění svých věcí na ty, které **chcete a potřebujete**, **chcete, ale nepotřebujete** a **nechcete a nepotřebujete**. Zamyslete se, jestli by některá věc ze třetí skupiny ještě předtím, než ji zlikvidujete, neudělala radost někomu jinému. Vždyť Vánoce jsou přece také svátky štědrosti

Název zboží v ledničce či mrazáku	Množství zboží (ks, kg, l)	Prošlé	Spotřebovat do týdne	Spotřebováno během týdne (ks, kg, l)	Vyhozeno během týdne (ks, kg, l)
Příklad: vajíčka	8	☐	☒	3	1
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		
		☐	☐		

Během předchozího týdne bylo **vyhozeno** ..... kusů ....., ... kg ....., ... litrů ..... .

Potraviny nevyhazujeme, ale likvidujeme následujícím způsobem: .....

..... .

18. Finanční závazky aneb kámen v botě

Obr. 18.1

Co se děje, když máme v botě kámen? Zpočátku nám to až tak nevadí, proto ho tam necháme. Druhý den ráno si ho zapomeneme vyndat, a z malého kamínku se tak stane balvan, který nám zraňuje nohu. Z malého problému se stal velký. Když máme starosti, třeba když si někde půjčíme peníze a nemůžeme je včas splatit, když něco ztratíme nebo rozbijeme a nemůžeme si koupit věc novou, je to zpočátku možná jako malý kamínek v botě. Když se o něj včas postaráme, noha zůstane zdravá, problém je vyřešen. Pokud se budeme tvářit, že problém neexistuje, sám od sebe nezmizí. A může nás trápit více a více. Každý neřešený problém je pak takový kámen v botě a u finančních záležitostí jde často i o pořádný balvan.

Zkuste se zamyslet, zda jste někdy měli nějaký finanční problém, který byste označili jako kámen v botě:

Půjčili jste si někdy od kamaráda nebo kamarádky peníze, a nemohli jste je vrátit? *ANO/NE*

Měli jste pocit, že jediným řešením vaší situace je krást? *ANO/NE*

Ztratili jste někdy půjčenou věc? *ANO/NE*

Dostali jste někdy pokutu? *ANO/NE*

Jak jste se „kamínku v botě“ zbavili? Bylo to lehké, nebo se z kamínku stal kámen? Radili jste se při tom s někým? Popište své řešení krátce do následujícího rámečku.

Můj problém spočíval v .....

a vyřešil/a jsem ho následovně: .....

.....

.....

Obr. 18.2

Majetek domácností, nebo dluh?

Kamínkem v botě se může stát majetek, a to jak ten, který máte, tak ten, který nemáte. Každá domácnost vlastní nějaký **majetek**, některá menší, jiná větší.

Co všechno může vlastnit domácnost? Lze na první pohled říct, která domácnost je bohatá, a která ne? Je vidět, kdo žije na dluh?

Odpověď:

Můžeme si myslet, že ten, kdo bydlí ve vile v luxusní městské části nebo si na venkově postavil velký nový dům s obrovskou zahradou a před vraty mu stojí krásný mercedes, bude asi bohatý. První pohled však může klamat, neboť na domě není napsáno „splácí za mě hypotéku“ nebo na autě „jsem na leasing“. Jinými slovy není poznat, jaké se za majetkem skrývají **finanční závazky**, tedy **dluhy**, resp. kolik si majitelé museli **půjčit**, aby si zmiňovaný majetek mohli dovolit.

Obr. 18.3

Stejně jako existuje řada přísloví o penězích, lze najít i mnoho rčení o dluzích. Znáte nějaké?

Odpověď:

Doplňte do citátů týkajících se dluhů slova z nabídky dole pod nimi. Slyšeli jste jméno některého z autorů uvedených citátů (kurzívou šedě)? Pokud ano, s čím si ho spojujete?

1. Dluh dělá z člověka ..... *Arthur Wellesley Wellington*
2. Dluh neplacen, hřích ..... *(Srbské přísloví)*
3. Dluhy jsou ..... šat, bez něhož nikdo se neobejde. *J. A. Kaminski*
4. Dluhy! Žádný ..... člověk není bez dluhů! Dluhy jsou výrazem uspokojených potřeb a náročných ..... *Honoré de Balzac*
5. Kdo nemá dluhy, je ....., kdo žije bez nemoci, je šťastný. (*Mongolské přísloví)*
6. Na dluhy ..... *(České přísloví)*
7. Nejcennějším bohatstvím života je .....
8. Nežeň se pro peníze! Můžeš si je ..... levněji. *(Skotské přísloví)*
9. Půjčky na spotřebu jsou finanční .....
10. S dluhem si člověk kupuje vždy i svého .....

Slova k doplnění: *bohatý, módní, neodpuštěn, neprší, otroka, pána, prostopášností, sebevražda, silný, svoboda, vypůjčit*

Vyberte si jeden citát a zkuste vysvětlit, co je jím vlastně myšleno.

Odpověď:

Statistika zadluženosti

Žít bez dluhů se v současné době dá opravdu velmi těžko. Dle České národní banky činily dluhy českých domácností celkem **1,819 biliónů** Kč. Kolik činil dluh na jednoho obyvatele ČR, kterých je **10 705 097**.

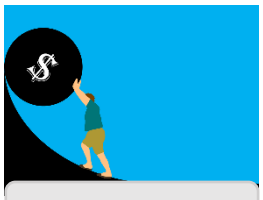

Obr. 18.4

- Zadlužení roste nepřetržitě od února 2016.
- Lidé si půjčují především na bydlení (3/4 všech dluhů), druhou největší skupinu tvoří spotřebitelské úvěry (přes 250 mld. Kč), tedy půjčky na věci běžného využití (elektronika, mobilní telefony, dovolená).
- **Hypotéku**[23] nebo **úvěr ze stavebního spoření** má zhruba 1,1 mil. obyvatel; počet lidí s úvěrem na bydlení **klesá** (nejvíce v Kraji Vysočina), dlužná částka se ale **zvyšuje**.
- Je však velmi rozdílná z regionálního hlediska: Pražané dluží v úhrnu 386 mld. Kč a obyvatelé Kraje Vysočina pouze 69 mld. Kč. Kolik dlužil jeden Pražan a kolik občan Kraje Vysočina, pokud je počet obyvatel Prahy v r. 2020 představoval 1 326 988 a Kraje Vysočina 509 818?

  Pražan dluží ..... tis. Kč a občan Kraje Vysočina ..... Kč.

- V posledních letech jsou v ČR hypotéky velmi levné. Proč si myslíte, že tomu tak je?

  Protože .....

Jako vždy jde o vztah mezi nabídkou a poptávkou. Kdy je tedy výhodnější dlužit, a kdy naopak spořit ve vztahu k výši úroku? Zakroužkujte správné znaménko (>, <, nebo =) a jedno slovo z dvojice (nízký/vysoký, dlužit/spořit).

Nabídka peněz > = < poptávka po penězích,

úrok je nízký/vysoký, je lepší dlužit/spořit.

Nabídka peněz > = < poptávka po penězích

úrok je nízký/vysoký, je lepší dlužit/spořit.

[23] Hlavním nástrojem pro podporu rozvoje nebo zkvalitnění bydlení jsou půjčky na bydlení, tedy hypotéka (= zástava), resp. hypoteční úvěr. Ten je definován jako úvěr zajištěný zástavním právem k nemovitosti. Lze ho od bank pořídit nejen na koupi nemovitosti, ale také na rekonstrukci bydlení, různé nástavby, přístavby a vestavby.

Co je to úroková míra

Právě výše úroku rozhoduje o tom, zda a jakým způsobem si domácnost opatří věc, kterou potřebuje. Má tři základní možnosti:

- spořit – nejekonomičtější způsob, ale pomalý;
- půjčit si peníze (úvěr) – rychlý, ale drahý;
- koupit a splácet cenu po částech (leasing) – rychlý a nejdražší.

Obr. 18.5

Spoření je v současnosti velmi zdlouhavý proces, neboť úroky poskytnuté bankami za vložené peníze jsou velmi nízké, takže i výnos z vkladů je po odečtení bankovních poplatků velmi nízký. Nicméně naspořit si na nákup potřebné věci, na dovolenou nebo na rekonstrukci bytu je většinou ta nejekonomičtější varianta. Obě další výše uvedené možnosti uspokojení potřeb vytvářejí totiž pro domácnost **finanční závazek** do budoucna.

Obr. 18.6

To, co platí u spoření, bohužel neplatí u **půjček**. Zatímco peníze vložené do banky od běžných klientů za účelem spoření se v současnosti úročí téměř zanedbatelně (roční úroková sazby činí zhruba 1 %), za půjčené peníze zaplatí klient finančních ústavů mnohem více, a banky tak na svých dlužnících stále velmi dobře vydělávají. Půjčky neboli úvěry od bank jsou úročeny **úrokovou mírou** neboli **sazbou**, která se udává v % za určité libovolné období (rok, měsíc). Nicméně je to hodnota, ze které hned tak jednoduše nezjistíte, kolik vlastně bance za půjčku zaplatíte.

Jaké tvrzení je podle vás správné? Zatrhněte ho.

Když je výše úrokové sazby 5 %, zaplatím bance o 5 % více, než si půjčím, bez ohledu na to, jak dlouho budu splácet. ☐

Když je výše úrokové sazby 5 %, zaplatím bance každý rok kromě vyměřených splátek navíc 5 % z původní půjčené částky. ☐

Ani jedno z nich! Protože z údaje o úrokové míře musí být jasné, na jaké období se vztahuje, jestli na den, měsíc, nebo rok trvání půjčky. Nejběžnější je **roční úroková míra** označená zkratkou **p. a.**, která je odvozena od latinského „per annum“, což česky znamená „za rok“. Přepočet ostatních úrokových měr se provádí jednoduchým násobením počtu časových úseků (365 dnů, 12 měsíců, 4 čtvrtletí apod.) a uvedené úrokové míry, kterou stanovuje banka.

Pokuste se spojit zkratku typu úrokové míry/sazby s latinským názvem, z něhož vznikla, a odpovídajícím českým výrazem.

Zkratka typu úrokové míry	Latinský název	Český název
p. a.	per annum	za rok
p. m.	per diem	za půlrok
p. q.	per semester	za měsíc
p. d.	per mensem	za den
p. s.	per quartum	za čtvrtletí

Vypočítejte roční úrokovou sazbu (zaokrouhlete na 1 desetinné místo) a vytvořte pořadí bank od nejlepší po nejhorší podle nabízených úvěrových podmínek.

Název banky	Úroková míra (v %)	Počet jednotek za rok	Roční úroková míra (p. a.)	Pořadí bank podle úvěrových podmínek
	a	b	c = a × b	d
Pokusná (příklad)	*2,1 % p. a.*	*1*	*2,1 %*	-
Česká státní	1,1 % p. m.			
Česká podnikatelská	3 % p. q.			
Česká turistická	0,03 % p. d.			
Česká lidová	6,2 % p. s.			

***Pro budoucí bankéře**: Na úvod je stanovena výše úvěru, který si potřebujete od banky vypůjčit, a počet let, po které jste se rozhodli úvěr splácet. Banka vám na základě toho uloží výši měsíční splátky. Vypočítejte, kolik zaplatíte za půjčku celkem (v Kč) a o kolik to bude víc, než jste si půjčili (v Kč a v %).*

Finanční produkt	Výše úvěru (v Kč)	Doba splácení (v letech)	Výše měsíční splátky (v Kč)	Zaplatí celkem (v Kč)	Zaplatí navíc	
					(v Kč)	(v %)
	a	b	c	d = b × c × 12	e = d - a	f = e ÷ a × 100
Hypotéka 1	1 000 000	10	9 500			
Koupě TV	25 000	1	2 500			
Hypotéka 2	1 000 000	30	3 500			
Koupě auta	300 000	5	5 500			
Půjčka na dovolenou	50 000	2	2 500			

Abyste pochopili, jak je výpočet roční úrokové míry složitý a statisticky náročný, je možné uvést následující vzorec:

$\sum_{k=1}^{k=m} \frac{a_k}{(1+i)^{t_k}} = \sum_{K=1}^{K=M} \frac{A_K}{(1+i)^{t_K}}$, kde *i* je hledaná procentní sazba, *k* je pořadové číslo půjčky, *m* je číslo poslední půjčky, a_k je výše půjčky č. *k*, t_k je interval ode dne první do dne poslední půjčky vyjádřený v rocích, *K* je pořadové číslo splátky, *M* je číslo poslední splátky, A_K je výše splátky č. *K*, t_K je interval ode dne první půjčky do dnů první splátky nebo poplatků. Určitě jste vše pobrali, že?

Úroková míra může dosahovat různé hodnoty s ohledem na následující tři skutečnosti:

- výše půjčky/úvěru,
- doba splatnosti,
- ručení majetkem.

Jak bude znít následující věta?

Částka splácená déle po ..... splátkách se prodraží .....

než ta stejná částka splácená ..... dobu po větších částkách.

Jak porovnávat půjčky?

Nejprve se podívejte na reklamu ZDE.

- Všimněte si informace na úvodní obrazovce.
- Pokuste se přečíst text psaný malým písmem, který je dole zobrazován po celou dobu reklamy.
- Posuďte, zda jsou udávané informace stejné.
- Kolik žadatel vlastně zaplatí navíc?

Obr. 18.7

Kromě úrokové míry stanovují finanční instituce často řadu poplatků, které cenu za půjčku navyšují, a to především v případě dlouhodobých úvěrů. Může se jednat o poplatky:

- **jednorázové** (např. za posouzení a schválení úvěru), nebo
- **pravidelné** (opakující se) poplatky (např. za vedení a správu účtu, za výpisy z účtu).

Proto při vyhodnocení celkových nákladů za úvěr nestačí znát p. a., ale je nutné počítat i s těmito poplatky. Ty však mohou být udávány pouze v Kč (např. 80 Kč čtvrtletně za vedení účtu), a tím pádem klienti neví, nakolik se odrazí v ceně za celý úvěr. Proto se používá tzv. **RPSN** (**R**oční **P**rocentní **S**azba **N**ákladů), která slouží pro zjednodušení a porovnání výsledné ceny za splátku. Ta může být výrazně odlišná od výše roční úrokové sazby, jak je patrné na odkazu např. ZDE.

Nicméně ani RPSN nám nepoví, kolik vlastně za půjčku zaplatíme. To zjistíme až při znalosti výše **měsíční splátky** stanovené finančním ústavem, u něhož o půjčku zažádáme, nebo u finančního poradce, který má přehled o aktuálních nabídkách všech bank. Pokud známe výši měsíční splátky a počet měsíců, po které ji budeme splácet, lehce již spočítáme, kolik tzv. „přeplatíme“, a můžeme se rozhodnout, zda se nám půjčka vyplatí.

Obr. 18.8

Jeden příběh ze života: Pan Smolík se často potýká se smůlou. Při poslední události měl sice štěstí, že na ledovce v Ústí nad Labem do jeho auta narazila zezadu dodávka již ve fázi prudkého brždění, ale když mu sdělili částku za opravu, opět si jen povzdychl, jakou má smůlu. Z 80 % sice opravu uhradí pojišťovna, ale stejně si bude muset pan Smolík půjčit na zbylých 20 %. Má prý počítat s 30 tis. Kč, kterými si připlatí on sám.

Vypočtěte, kolik bude stát oprava auta celkem. Z kartiček nabídek na půjčku na další straně vyberte tu, která je podle vás nejvýhodnější. Pan Smolík bude půjčku splácet 12 měsíců. Zapisujte údaje do tabulky pod nimi. Jaká informace na kartičce je pro vás nejdůležitější?

Oprava auta bude celkem stát celkem ..... Kč.

Nejdůležitější informace pro srovnání půjček je ..... .

7

PENÍZE NA KLIK OD SWEET BANK

Půjčte si, kolik chcete a splácejte 2 % měsíčně, jak dlouho chcete.

Platíte jen, když čerpáte!

Zdarma můžete cokoliv změnit.

PŘI PRAVIDELNÝCH SPLÁTKÁCH UŠETŘÍTE!

1

PENÍZE PRO VÁS OKAMŽITĚ!!!

Chcete jet na dovolenou, ale nechce se vám pod stan?

Potřebujete rychle novou pračku?

Nemáte na dárky pod stromeček?

PŮJČÍME VÁM AŽ 50 TIS. KČ JEN NA OBČANKU! VOLEJT KDYKOLIV!

5

EVNÁ PŮJČKA BEZ DALŠÍCH POPLATKŮ!

PŮJČUJEME VÁM JIŽ 5 LET.

Nejsme lichváři, spíš samaritáni (www.samarit.info).

Přesvědčte se sami!

ČÍM VÍC SI PŮJČÍTE, TÍM LEVNĚJŠÍ TO BUDE!

Úroková sazba max. 5 % p. s., RPSN max. 12 %

8

REDITNÍ KARTA AŽ NA 200 TIS. KČ U *SBANKY*

Zaplaťte kartou měsíčně 4 tis. Kč a máte ji zdarma!

Peníze zpět při platbě on-line

Bezúročné období 55 dní

ZA KAŽDOU PŮJČENOU TISÍCOVKU PLATÍTE JEN 30 KČ.

Úroková sazba 3 % p. m., RPSN 40 %

Číslo nabídky	P. a. (%)	RPSN (%)	Zaplatí celkem (v Kč)	Výše měsíční splátky (v Kč)	Zaplatí navíc (v Kč)	Pořadí
	-	a	b = 30 000 × (a ÷ 100 + 1)	c = b ÷ 12	d = b - 30 000	
7	*24*	*28*	*38 400*	*3 200*	*8 400*	

A co když nám banka nepůjčí?

Obr. 18.9

- Peníze půjčují i nebankovní společnosti;
- i u nich je nutné porovnávat **RPSN;**
- ta může dosahovat až 60 %;
- vysoké jsou také sankce za nesplácení půjčky;
- výhodou je **rychlost** získání půjčky, pořízení **on-line**, možnost získání půjčky jakékoliv výše bez potvrzení o příjmech i **bez zástavy**;
- ale i nebankovní firmy půjčující peníze musí mít **licenci** od ČNB, což zvyšuje jejich důvěryhodnost.

V čem spočívá nebezpečí zadlužení?

Obr. 18.10

- Půjčka je bezpečná tehdy, pokud jsme schopni ji splácet.
- Špatnou volbou je, pokud si vezmeme na pokrytí jedné půjčky jinou půjčku.
- Při nesplácení dluhu je možné dostat se do exekuce.
- Lze přijít o majetek, o domov.
- Časté jsou sociální problémy (alkoholismus, bezdomovectví, gamblerství), ale i ty psychické.

Zadluženost je moderní formou otroctví.

A pohádka na závěr...

Obr. 18.11

***Král** miluje svoji **královnu** a k desátému výročí svatby jí chce koupit vzácný dar. S truhlicí peněz se vydá na dlouhou cestu za světově uznávaným zlatníkem. Po řadě dní dorazí do města. Vybere si ten nejkrásnější šperk, ale **zlatník** mu stanoví cenu, kterou není schopen zaplatit ani celou truhlicí peněz. Ve městě tedy najde **banku**, která mu však odmítne dát půjčku, neboť nepůjčuje cizincům. Zlatník mu poradí, že kousek od něho bydlí **lichvář**, který by mu mohl potřebné peníze půjčit. Král ho vyhledá a v zoufalství přistoupí na jeho návrh, že mu do roka a do dne zaplatí dvakrát víc, než mu lichvář půjčil. Po strastiplné zpáteční cestě se vrátí domů ke své královně. Ta už však byla svojí **přítelkyní**, kterou je shodou okolností manželka lichváře, informována, k čemu se král zavázal. Místo vděku mu vyčte, že zadlužil celé království, a dá ho uvěznit.*

Obr. 18.12

Seřaďte postavy podle svých sympatií k nim. Kdo se choval v pohádce nejlépe, a kdo nejhůře? Připravte si komentář, proč jste se tak rozhodli.

1.	4.
2.	5.
3.	6.

Zamyslete se, zda někdo mohl jednat z čistých pohnutek.

Z čistých pohnutek jednal/a ....., protože.....

.....

A co když bylo všechno jinak? Třeba takto: Král se zamiloval v cizím městě do manželky lichváře a šperk kupoval pro ni, jenže na poslední chvíli si to rozmyslel, a tato žena se mu za to pomstila. Zlatník umírá a svým posledním dílem chce finančně zabezpečit svoji velkou rodinu. Lichvář o králově vzplanutí ví, proto stanoví tak vysokou cenu. Královna poslala krále schválně do cizího města, neboť věděla od své přítelkyně jak o zlatníkově tíživé situaci, tak o manželce lichváře. Jak byste pořadí stanovili nyní?

1.	4.
2.	5.
3.	6.

Z toho vyplývá následující:

Nesuďte skutky jiných, pokud neznáte jejich osobní příběh!

A pár dotazů na závěr pro povzbuzení vašich šedých mozkových buněk:

Jaké tři skutečnosti ovlivňují výši úrokové míry?			
Co znamená „per semester“?	za den	za měsíc	za půl roku
Kolik činí průměrný dluh jednoho obyvatele ČR?	170 000 Kč	1,7 mil. Kč	17 000 Kč

Ohodnoťte hodinu

Jak se vám pracovalo ve skupinách?	výborně	šlo to	bylo to na nic
Jak se vám líbila vaše role ve skupině?	užil/a jsem si ji	docela jo	neseděla mi
Co byste na hodině změnili?			

19. Zadlužení a exekuce aneb když není kde brát

Zkuste se zamyslet nad tím, komu byste půjčili, nebo naopak nepůjčili peníze. Podtrhněte, co je bližší vašemu názoru:

- *Spíše známému člověku, nebo neznámému?*
- *Jen tak, nebo s nějakou zárukou?*
- *Na pokutu, nebo na nový mobil?*
- *Všechno, co máte, nebo jen něco?*

Co by bylo ještě dobré vědět o člověku, který chce půjčit peníze? Půjčili jste někdy někomu peníze? Jak to dopadlo? Popište svoji zkušenost krátce do následujícího rámečku.

Před půjčkou by bylo dobré vědět .....

.....

Půjčil/a jsem peníze .....

a dopadlo to tak, že .....

Obr. 19.1

Půjčka, nebo podvod?

Věděli jste, že

- 51 % občanů ČR půjčilo peníze někomu, kdo jim je už nikdy nevrátil;
- 24 % lidí dalo peníze těm, kdo tvrdili, že jim ujel vlak, uletělo letadlo, a potřebují si proto koupit novou jízdenku či letenku;
- 5 % peníze poskytlo člověku, který se vydával za jejich vzdáleného příbuzného, kterým ale nebyl;
- nějakou formu finančního napálení zažily tři čtvrtiny občanů ČR[24]?

Osobám, které tzv. „dluží, kam se podívají“, nepůjčí nic žádná banka a těžko jejich známí nebo přátelé, pokud tedy nechtějí riskovat, že své peníze už nikdy neuvidí. Lidé, kteří nejsou schopni splácet své dluhy, mohou očekávat, že je v brzké době navštíví **exekutor** a vyhlásí na ně **exekuci**.

Víte, co je exekuce a kdo je exekutor? Zkuste pojmy definovat do následujícího rámečku.

Exekuce je .....

Exekutor je .....

[24] Průzkum společnosti KANTAR pro Českou spořitelnu, 2018.

Exekuce je vymožení dluhu od dlužníka pro věřitele nebo donucení ke splnění jiných závazků či povinností uložených soudem. **Exekutor** je pak fyzická osoba, kterou stát pověřil exekutorským úřadem (obdobně jako u notářů). Exekutor v **exekutorském příkazu** rozhodne, jaký zpeněžitelný majetek dlužníka bude zabaven a prodán, aby byly pokryty nároky věřitelů.

Myslíte si, že je zákonem stanoven nějaký majetek, který nesmí exekutor v exekuci dlužníkům zabavit? Pokud ano, jaký?

Odpověď:

Zakroužkujte obrázky, u kterých si myslíte, že zobrazenou věc exekutor <u>nemůže</u> obstavit.

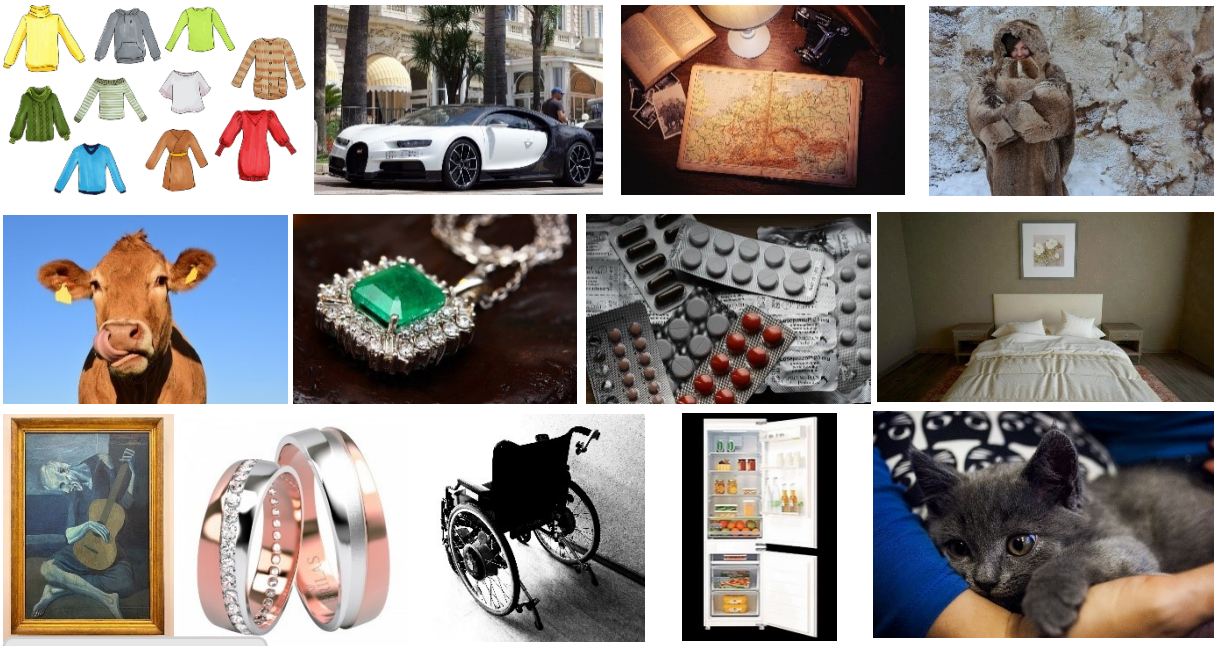

Obr. 19.2

Jak může exekuce probíhat?

Pravděpodobně nelze pochybovat o tom, že exekuce je velmi nepříjemná situace, do které se může dlužník dostat tehdy, pokud neplatí své finanční závazky (dluhy, půjčky, pohledávky, bankovní úvěry). Kromě toho, že hrozí obstavení (pozor, ne „odstavení“) majetku, dochází v první řadě k **zablokování bankovního účtu** dlužníka, a to minimálně na 30 dnů. To je lhůta, kdy lze problém vyřešit. Jinými slovy, dlužník se nedostane ke svým penězům, a pokud nemá doma pod polštářem tisíce, dlouho tomuto stavu čelit nedokáže.

Obr. 19.3

Je přitom samozřejmostí, že exekutor napřed obstaví účet a až poté se to dlužník různým způsobem dozví (z registru dlužníků, od banky, od exekutora). Něco si však přece jen ze svého účtu může odvést, a to dvojnásobek životního minima, v současnosti tedy 7 720 Kč (v roce 2021 to vlivem koronavirové situace byl dvojnásobek). Všechny ostatní peníze exekutor zabaví na pokrytí dluhu. Až poté je účet odblokován, což může trvat i roky.

Obr. 19.4

A co se stane se mzdou/platem?

Exekutor může uvalit exekuci i na příjem dlužníka, čemuž se říká „**exekuce na mzdu**“. Ze mzdy musí dlužníkovi vždy zůstat výše uvedená částka (7 220 Kč) nebo i vyšší podle rodinné situace dlužníka (počet nezaopatřených dětí). Ostatní peníze musí zaměstnavatel odvést exekutorovi.

Pokud má však dlužník zablokovaný účet, kam mu jeho příjem chodí?

Zbývající částka ze mzdy nebo z výplaty může být vyplácena **v hotovosti** nebo převedena na **cizí účet**, např. důvěryhodného přítele, který dlužníkovi jeho peníze předá. Ani manžel/ka není vhodná osoba, pokud dluh vznikl během manželství, neboť i jemu/jí bude v této situaci účet zablokován.

A teď trochu statistiky...

O dlužnících a exekucích existuje řada zajímavých statistických údajů.

- Na konci roku 2020 bylo vyhlášeno **4,3 mil.** exekucí.
- Osob v exekuci bylo **730 tis.** Kolik exekucí průměrně připadlo na jednu osobu?
- Počet dlužníků v roce 2020 navzdory koronavirové krizi překvapivě **klesal**.
- Celkový počet nezletilých v exekuci k 11. 11. 2020 činil **2 220**.
- Meziročně se počet exekucí u nezletilých výrazně snížil (od 22. 2. 2020 o 22 %).
- Na osoby mladší 18 let připadá asi **1,3 exekuce**.
- Osob starších 65 let mezi dlužníky přibylo bezmála o 5 % a na jednoho seniora vychází **4,5 exekuce**.
- Průměrná vymáhaná částka na jednoho dlužníka je téměř **450 tis. Kč**.
- U nejvíce exekucí z oněch 4,3 mil. je vymáháno peněžité plnění **do 10 tis. Kč** (2,1 mil. exekucí), ale třetí největší je skupina exekucí **nad 100 tis. Kč** (přes 0,5 mil. exekucí).

SAMÉ DVOJKY!

Může to mít happy end?

Zamyslete se nad problémem, který řeší níže uvedený článek, a zkuste vymyslet šťastný konec.

Zdeněk (15) se chlubí spolužačce: „Včera jsem byl s tátou u mobilního operátora a táta mi sjednal tarif. Je to paráda, 3,5 GB dat, volání i zprávy zdarma. A to všechno sotva za šest stovek měsíčně. Nejlepší je, že to celý bude platit táta. Asi chce, abych s ním hodně telefonoval, když se teď naši rozvedli."

Za tři roky klepe na dveře bytu, kde Zdeněk stále bydlí s matkou, exekutor. Prý Zdeněk dluží operátorovi 73 tis. Kč za nesplácené částky za telefon, které překročily sjednaný tarif. Zdeněk nechápe, proč to má platit on. Vždyť se operátor přece domlouval s tátou a ten měl vše doplatit.

Kde se podle vás stala chyba? .....

.....

Jednali byste jinak v pozici Zdeňkova otce? A jak? .....

.....

Může mít situace šťastný konec? Pokud ano, jak by zněl? .....

.....

.....

Jak je na tom s exekucemi váš kraj a okres?

Analyzujte, jak je na tom z hlediska zadluženosti vámi vylosovaný kraj a jeho příslušné okresy. Jaký ukazatel je podle vás pro vyhodnocení nejdůležitější? Seřaďte kraje ČR i okresy ve vámi vybraném kraji od nejlepšího po nejhorší. Slovem „povinný" je myšlen dlužník.

Název kraje	Počet povinných na 100 obyvatel	Pořadí ze všech krajů	Název kraje	Počet povinných na 100 obyvatel	Pořadí ze všech krajů
Praha	5,7		**Moravskoslezský**	8,1	
Jihočeský	5,8		**Olomoucký**	5,9	
Jihomoravský	5,2		**Pardubický**	5,0	
Karlovarský	11,9		**Plzeňský**	6,4	
Vysočina	3,9		**Středočeský**	5,4	
Královéhradecký	5,6		**Ústecký**	12,7	
Liberecký	8,1		**Zlínský**	4,2	

Kraj Vysočina

Název okresu	Počet povinných	Počet obyvatel	Počet povinných na 100 obyvatel	Pořadí
	a	b	c = a ÷ b × 100	d
Havlíčkův Brod	3 978	94 612		
Jihlava	5 666	113 664		
Pelhřimov	3 074	72 298		
Třebíč	4 673	110 337		
Žďár nad Sázavou	4 533	117 941		
Celkem	**21 924**	**508 852**		

Dlužníci nemusí být oběťmi, ale je nutné jim pomoci

Nelze říci, že by byl vždy obětí dlužník. Peníze, které „povinní" dluží, totiž někomu chybí, a to může tedy vést k druhotné platební neschopnosti, jinými slovy, z věřitele se rovněž může stát dlužník kvůli tomu, že mu jiní dluží. Jediný způsob řešení zadlužení je **oddlužení**. Nejjednodušší je samozřejmě jednorázové splacení dluhu, ale to se povede málokdy. Druhou možností je vyhlášení **osobního bankrotu**. Ten povoluje soud, a jakmile dlužník podá k soudu návrh na osobní bankrot, zastavují se tím veškeré exekuce. Existují dva způsoby oddlužení:

- splátkový kalendář – dlužník odvádí všechny své příjmy kromě nezabavitelného minima (dvojnásobek životního minima) po dobu pěti let, přičemž minimální měsíční částka ke splácení je 2 200 Kč;
- zpeněžení majetku – prodej majetku dlužníka (dražba).

Obr. 19.5

Velkou výhodou je, že pokud dlužník dosáhne konce pětiletého období a splatí 30 % svého dluhu, zbytek je mu soudem odpuštěn. Pro osoby, které se zadlužily během dětství, se doba zkracuje na tři roky, ale je nutné splatit min. 60 %.

V případě neschopnosti splácet své finanční závazky je velmi vhodné obrátit se nejprve a co nejrychleji na některé z institucí (neziskových organizací), které nabízejí v této oblasti právní pomoc (dluhové poradny). Především na mladé dlužníky se orientuje **Člověk v tísni**. Instituce rovněž bojuje o úpravu občanského zákona tak, aby podle něho nemohly dětem do 15 let vzniknout žádné dluhy. Problém je však složitý, neboť by mohlo docházet ke zneužívání příslušných paragrafů a znevýhodněni by mohli být pro změnu rodiče.

Hlavní je exekuci řešit a nezametat pod koberec! Málokdy se na dlužníky nepřijde, ať už dluží státu nebo bankám či jiným institucím. Dlužní úpisy v papírové podobě již dávno nahradily jejich elektronické verze, které jsou téměř nezničitelné, takže ani požár či povodeň dlužníkům nepomůže. Je třeba nebýt tak naivní jako hrdina jedné knihy, který svou situaci popisuje následovně:

„... takže jsem ty daně a zdravotní pojištění neplatil. Když mě hned první rok neupomínali, napadlo mě, že jsem jim třeba nějak vypadl z evidence. Že na mě nepřijdou.[25]*"*

[25] KLEVISOVÁ, Michaela. *Ostrov šedých mnichů*. Vydání druhé. Praha: Motto, 2018.

20. „Nechce se mi chodit do práce, proto budu podnikat!“

Zkuste se zamyslet a do červeného rámečku napište, kdo podle vás je, a kdo naopak není podnikatel.

Podnikatel je člověk, který.....

.....

Podnikatel není člověk, který .....

.....

Podnikatel je definován v občanském zákoníku jako fyzická nebo právnická osoba, tuzemská i zahraniční, která na svůj vlastní účet a odpovědnost samostatně vykonává výdělečnou činnost živnostenským nebo podobným způsobem, a to se záměrem činit tak soustavně za účelem **dosažení zisku**.

Obr. 20.1

Jak již bylo zmíněno v předchozích hodinách, v období centrálně plánované ekonomiky před rokem 1989 v České republice nemohl nikdo svobodně podnikat. Proto od počátku 90. let při přechodu na tržní hospodářství dochází k obrovskému nárůstu počtu živnostníků a dalších podnikajících osob. V roce 1990 začalo podnikat 300 tis. fyzických osob a o rok později dokonce 640 tis. Takže již dva roky po přechodu na tržní ekonomiku, jak ukazuje následující graf, podnikalo v ČR téměř milion osob.

Obr. 20.2. Vývoj počtu podnikatelů v letech 1990 až 2017[26]

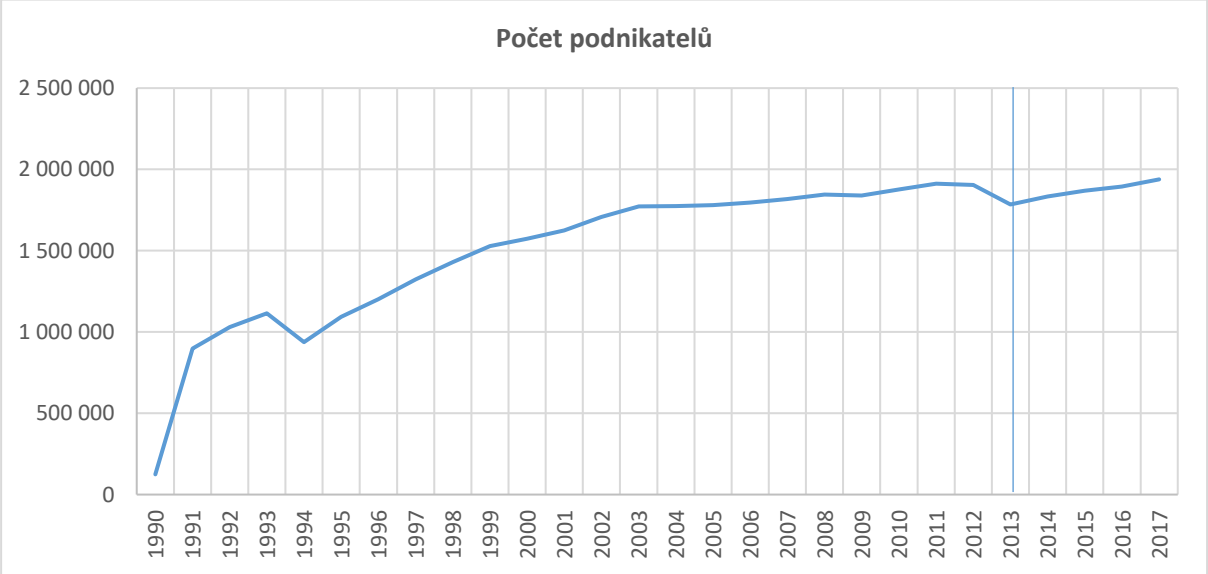

V dalších letech zakládalo svoje firmy zhruba 100 tis. podnikatelů ročně. V době ekonomické krize v letech 2008–2013 to bylo pouze kolem 25 tis. a počet podnikatelů se v té době stabilizoval těsně pod hranicí 2 mil. osob.

[26] V roce 2013 nenastal prudký pokles počtu subjektů, ale došlo k metodické změně, která jejich počet snížila asi o 120 tis.

Tipněte si!

Tipněte si, jestli je mezi osobami, které podnikají, více mužů, nebo žen.

Odpověď:

Tipněte si, odkud pochází nejvíce zahraničních podnikatelů působících v ČR.

1.

2.

3.

Když změníte barvu písma nebo podkladu ve zbytku tohoto rámečku, dozvíte se obě odpovědi.

Výhody a nevýhody podnikání

Kdo co může tvrdit?

Tvrzení v bublinách přiřaďte k postavám na obrázku, tedy buď k podnikatelce, nebo k zaměstnanci. Vybarvěte bubliny podle toho, ke které kategorii z barevného seznamu níže byste uvedená tvrzení zařadili. Připravte si argumenty, proč jste se tak rozhodli. Do prázdných bublin napište další pozitiva či negativa spojená podle vašeho názoru s podnikáním nebo zaměstnáním, vybarvěte a také přiřaďte k příslušné postavě.

Kategorie:

Jak začít?

Co když přijde krach?

A co dovolená?

...v nemoci i ve zdraví...

Jak jezdím do práce?

Pozitiva nebo negativa:

- *ekonomická,*
- *pracovního prostředí a kolektivu,*
- *osobního rozvoje.*

Příklad:

Toto tvrzení přiřadím k podnikatelce a spadá do kategorie „*Co když přijde krach?*“, proto je bublina vybarvená oranžově.

Podnikatelka

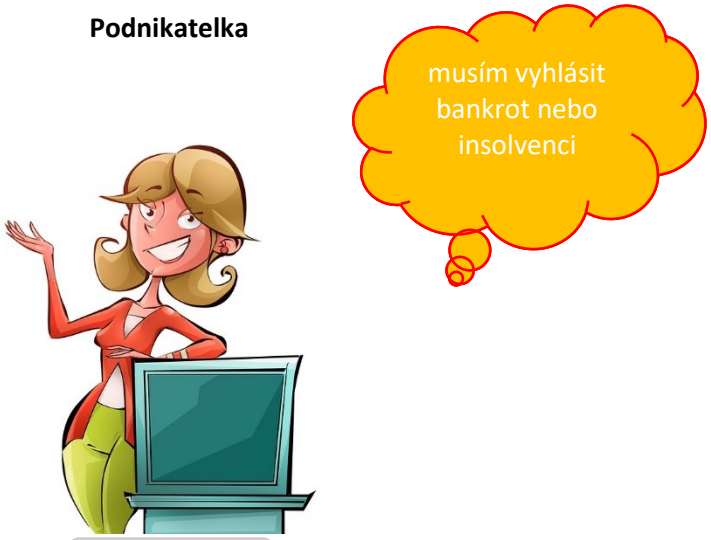

Obr. 20.3

Zaměstnanec

Obr. 20.4

Zapište výrazy, kterým jste nerozuměli:

nutnost nastudovat řadu zákonů		
		kariérní růst, příležitost celoživotního vzdělávání
vysoké příjmy, finanční svoboda	nutnost všechny upomínat, kontrolovat zaměstnance	jisté a pravidelné příjmy, záruka růstu platu
	nutnost hlásit dovolenou předem	zaučení provádí šéf, mistr nebo kolegové
vzdělávání na nic, zastaralá technika, v létě strašné vedro	možnost vzít si dovolenou kdykoli, ale nedostatek času na ni	vliv a postavení, seberealizace, úspěch, donátorství

Přečtěte si následující text a podtrhněte alespoň 10 klíčových slov, která vám pomohou shrnout rozdíly mezi podnikáním a zaměstnáním. Poté zkuste text pomocí daných slov reprodukovat.

Přestože nic neplatí jednoznačně, je s podnikáním většinou spojeno finanční riziko, kdežto se zaměstnáním spíše větší jistota v příjmech. Proto si podnikatel musí především věřit, mít vizi, plán a také určité vlastnosti a kompetence (znalosti, dovednosti, postoje, hodnoty), které u člověka smířeného s tím, že podnikat nikdy nebude, nejsou úplně klíčové. Podnikatelé se snaží realizovat své nápady (seberealizovat se), do čehož vkládají velké množství energie, času a peněz. Zaměstnanci, pokud se chtějí také seberealizovat nebo postoupit na vyšší pozici, často s vlastními nápady spíše narazí a oceňována je především jejich loajalita k zaměstnavateli, adaptabilita, flexibilita apod.

Obě činnosti s sebou přinášejí řadu pozitivních i negativních prvků ovlivňujících život i mimo práci. Jde o ekonomická pozitiva, či negativa, ale také o osobní rozvoj, pracovní prostředí a kolektiv. Vše se samozřejmě liší od profese k profesi. I když člověk do podnikání vstupuje často proto, aby nemusel chodit do zaměstnání a měl kdykoliv dost volného času, většinou zjistí, že stále platí staré známé „bez práce nejsou koláče“. Nedostatek odpočinku a přemíra stresu se pak může u podnikatelů projevit syndromem vyhoření. Ten však provází i zaměstnance, kteří svoji práci již považují za rutinu a které nic nemotivuje situaci změnit.

Podnikatelé by neměli svoji činnost začínat bez jakýchkoliv právních nebo ekonomických znalostí. Pouze šikovnost a řemeslná zručnost většinou nestačí. Zaměstnanec si pak většinou, pokud nejde o odborné činnosti získané přímo při sekundárním či terciárním vzdělávání, osvojí potřebné kompetence v praxi, školeními, kurzy nebo převezme zkušenosti svých starších kolegů. Výrazné jsou rozdíly mezi oběma kategoriemi při přerušení nebo ukončení činnosti. Zaměstnanec je chráněn zákoníkem práce, zaměstnavatel za něho a on sám za sebe platí vysoké sociální pojištění ve srovnání s podnikateli a rovněž nemocenské a zdravotní pojištění dovolí zaměstnanci delší časový výpadek v době nemoci, než je tomu u většiny drobných podnikatelů a živnostníků.

Pokud zaměstnanec ve své práci skončí, má možnost získat pomoc z Úřadu práce ČR (dále ÚP ČR) a také tzv. podporu v nezaměstnanosti, která se odvíjí od jeho předchozího platu/mzdy, věku a délky evidence na ÚP. Živnostníci si většinou platí minimální sociální pojištění, takže podpora z ÚP je v případě ukončení jejich živnosti velmi nízká. Navíc se často zadluží. Jak ukazují výzkumy z USA, je „úmrtnost“ podnikatelských projektů vysoká především v prvních letech (do roka zkrachuje 40 % nových firem, do pěti let 80 %). V EU prý pět let podnikání přežije pouze 5 % malých a středních firem.

Faktory ovlivňující rozhodování k podnikání

- **Finanční** – v případě podnikatelů je většinou nutný vstupní kapitál, který se nemusí vrátit, nebo půjčka od banky, která se může prodražit; často finanční riziko, vysoká pravděpodobnost zániku firmy.
- **Osobnostní** – na podnikání nemá každý „žaludek“, nutná je řada povahových vlastností a podnikatelských kompetencí, nejlépe i talent; často se projevuje vliv rodičů – podnikatelů, velmi důležité je vzdělání, obecně tedy sociokulturní prostředí.
- **Pull-push** – pull faktory představují přitažlivost podnikání z výše uvedených pozitivních důvodů, push faktory pak ty, které odpuzují od zaměstnání, např. nedostatečná právní ochrana zaměstnanců, neexistence sociální sítě apod.

Obr. 20.5

A co jste si zapamatovali?

Podnikají spíše muži, nebo ženy?	
Kteří cizinci u nás podnikají nejčastěji?	
Uveďte příklad svobodného podnikání.	

Ohodnoťte hodinu

Změnil se během hodiny váš postoj k podnikání?	ANO, šel/šla bych do toho	ANO, nikdy bych do toho nešel/nešla	NE
Nebylo v hodině příliš rušno?	ANO a to se mi líbilo	ANO a bylo to hrozné	NE
Jak se vám líbil výkon vyučující/ho?	perfektní	jako obvykle	hrůza a děs

21. Nezaměstnanost aneb když se ekonomice nedaří

Na úvod trochu opakování! Doplňte neúplná slova:

- *V předchozích hodinách bylo pojednáváno o zaměstnání a po_____.*
- *Pro úspěšné podnikání je potřeba mít určité podnikatelské kom_____.*
- *Mezi ty patří také dobré ná____ a vi__.*
- *Je nutné však počítat také s ri_____.*
- *Každý podnikatel by si měl vyzkoušet roli zam_____.*
- *Pokud nechceme být z_____ní a nedaří se nám podnikat, stanou se z nás nez_____.*

Kdo je vlastně nezaměstnaný?

Obr. 21.1

- Nezaměstnaný je definován jako „osoba 15letá a starší, která není zaměstnaná, ale zároveň si aktivně hledá práci, např. prostřednictvím Úřadu práce ČR nebo pracovních agentur, a je schopna nastoupit do placeného zaměstnání do 14 dnů“.
- Nezaměstnanost jako masový jev je **společensky, ekonomicky i politicky nežádoucí**.

A PROČ?

Zkuste si odpovědět sami:

Nezaměstnanost **je důsledkem** špatného ekonomického vývoje. Ten může být způsoben např. transformací ekonomiky z centrálně plánované na tržní (jako v ČR v 90. letech minulého století) nebo globální ekonomickou krizí (jako v letech 2008 až 2013) nebo opatřeními v důsledku pandemie apod. Nezaměstnanost **je pak příčinou** řady negativních sociálních, ekonomických i politických jevů, neboť zatěžuje státní rozpočet, může zvyšovat kriminalitu (nezaměstnaní jsou chudí, proto kradou, podvádějí, věnují se hazardu s vírou, že vyhrají apod.), sociální nepokoje, růst chudoby, zadlužení, počet exekucí atd.

Obr. 21.2

Jak se měří nezaměstnanost?

Každý měsíc slyšíme v médiích o nezaměstnanosti v České republice a v posledních letech také o tom, jak jsme na tom dobře ve srovnání s ostatními zeměmi EU. Jak je tedy možné jednotlivé země srovnávat? Používá se tzv. „**míra nezaměstnanosti**“. Tento ukazatel je jednoduchým **podílem nezaměstnaných osob z těch ekonomicky aktivních vynásobený 100** proto, aby se mohl vyjádřit v **procentech**.

Příklad: V ČR bylo na konci roku 2019 evidováno zhruba 200 tis. nezaměstnaných a počet ekonomicky aktivních činil 6 mil. Vypočtěte míru nezaměstnanosti (MN).

MN = 200 tis. ÷ 6 mil. × 100 (%) nebo také MN = 200 000 ÷ 6 000 000 × 100 (%)

MN = 3,3 %

Když míra nezaměstnanosti vzroste, nebo klesne, vyjádříme to pomocí procent, nebo procentních bodů? Existuje vůbec něco jako procentní bod?

- *Poslechněte si reportáž České televize z 9. 4. 2010* ZDE[27] *a ze 7. 5. 2020* ZDE[28].
- *Kde udělaly v první reportáži paní Toušlová a její kolegyně v Bílé Vodě chybu?*
- *Opravdu nezaměstnanost klesla o 2 desetiny procenta?*
- *Jak hovoří o nezaměstnanosti paní Písařovicová v dubnu 2020?*

Odpověď:

ROZDÍL MEZI HODNOTAMI UDÁVANÝMI V PROCENTECH SE VYJADŘUJE V PROCENTNÍCH BODECH!

9,9 % - 9,7 % = 0,2 procentního bodu (p. b.), NIKDY 0,2 procent!

Pro dobré počtáře: Kolik by činila míra nezaměstnanosti, pokud by z 9,9 % klesla o 5 % (zaokrouhlete na jedno desetinné místo)?

Počítejte:

[27] Události pátek 9. 4. 2010. *ceskatelevize.cz* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/210411000100409/, zvolte minutáž 10:18
[28] Události čtvrtek 7. 5. 2020. *ceskatelevize.cz* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/220411000100507/, zvolte minutáž 12:36

Procvičte si pomocí příkladů:

1. *Míra nezaměstnanosti se zvýšila z 10 % na 12 %, tzn. o .....*

2. *Míra nezaměstnanosti se snížila z 10 % na 8 %, tzn. o .....*

3. *V obci Řitka nedaleko Prahy žije zhruba 1,1 tis. obyvatel, z toho 580 je ekonomicky aktivních. Z nich je 35 osob bez práce. Míra nezaměstnanosti tak činila .....*

4. *V obci Držkov v okrese Jablonec nad Nisou žije přibližně 550 obyvatel, z toho ekonomicky neaktivních je 261, tzn. většina. Na úřadech práce bylo zároveň evidováno 29 osob s trvalým bydlištěm v Držkově. Míra nezaměstnanosti tak činila .....*

5. *V části obce Polipsy nedaleko Kutné Hory byla spočtena míra nezaměstnanosti ve výši 25 %. Obec má 60 obyvatel, z toho 28 ekonomicky aktivních. Nezaměstnaný byl tedy každý ..... obyvatel.*

A jak šel čas...?

Ukazatel nezaměstnanosti, ať už se v minulosti nazýval jakkoliv, je jedním z neužitečnějších co do sledování vývoje ekonomiky nejen země, ale i krajů nebo menších územních celků. Je to dáno tím, že počet nezaměstnaných, kteří jsou většinou také evidovaní na Úřadu práce ČR, známe za každý měsíc, a to už od roku 1991, kdy u nás začala v souvislosti s tržním hospodářstvím nezaměstnanost růst.

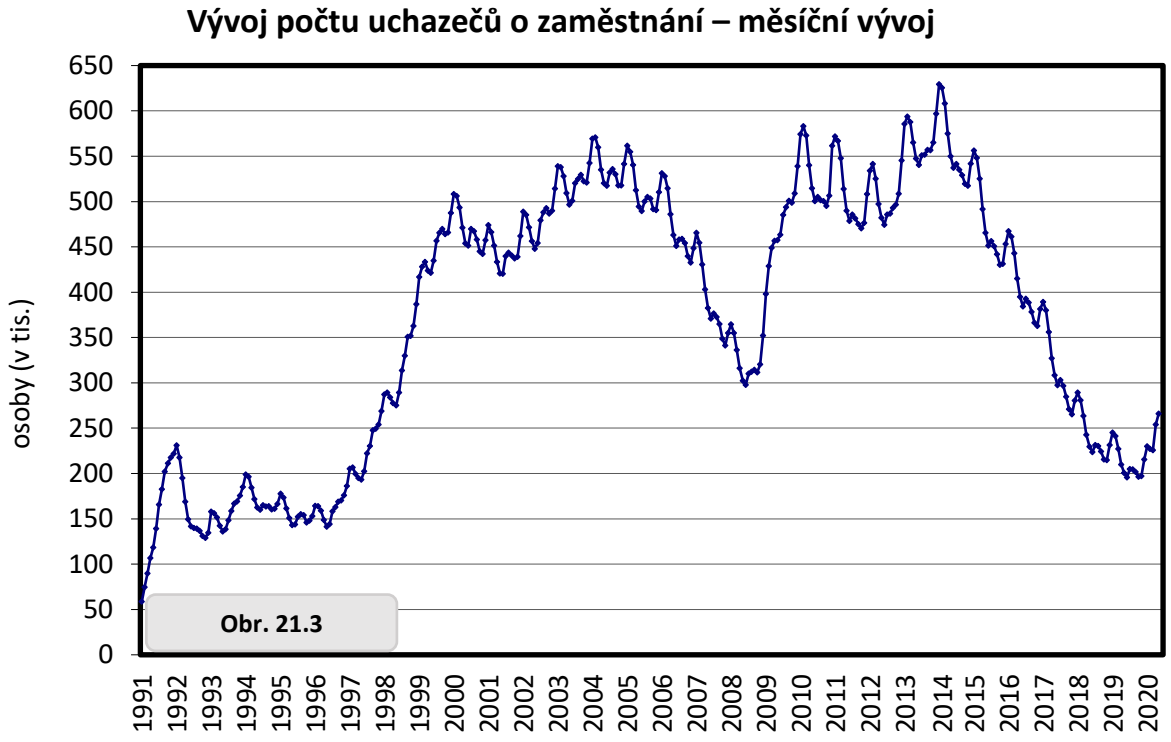

Obr. 21.3

S pomocí výše uvedeného grafu charakterizujte vývoj počtu nezaměstnaných v ČR (uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadech práce, resp. Úřadu práce ČR) v letech 1991 až 2020. Doplňte do následujícího textu slova z nabídky pod ním. Zakroužkujte výrazy, kterým nerozumíte a podtrhněte ta slova, která slyšíte poprvé.

Obr. 21.4

Vývoj nezaměstnanosti v ČR lze rozdělit do několika fází. Před rokem 1991 zde nezaměstnanost téměř ..... Prvními nezaměstnanými byli bývalí ....., na které se vztahovala první prezidentská amnestie V. Havla. Až do roku 1996 se počet uchazečů o zaměstnání udržoval většinou pod hranicí ..... tis. Tomu odpovídala míra nezaměstnanosti ve výši 3 ..... První krize přišla s rokem 1997 a s úspornými opatřeními vlády V. Klause. Počet nezaměstnaných prudce vzrostl nad hodnotu ..... tis. a udržel se nad ní s určitými ..... až do počátku roku 2006. Následovalo krátké období ekonomické ....., které bylo zakončeno globální ekonomickou ..... probíhající v ČR v letech 2008–13. Na počátku roku 2014 byl sice dosažen nejvyšší počet ..... o zaměstnání v celé historii ČR, ale od té doby se nezaměstnanost velmi rychle ..... V roce ..... po zhruba 23 letech klesl počet uchazečů znovu pod hranici 200 tis. osob. Další pozitivní vývoj narušila ..... krize, v jejímž důsledku se za ..... měsíce počet uchazečů zvýšil o více než 40 tis., což představovalo relativní nárůst 18 %.

Doplňte slova: *koronavirová, vězni, výkyvy, 500, dva, snižovala, neexistovala, procent, 200, krizí, prosperity, 2019, uchazečů*

Ohodnoťte hodinu

Co vás v hodině zaujalo nejvíce?	
Co byste klidně z hodiny vynechali?	
Co vám v hodině chybělo?	

22. Nezaměstnanost aneb „Nikdo o mě nestojí?“

Na úvod trochu legrace! Doplňte vtipy o nezaměstnaných tak, aby byly opravdu vtipné.

- *Petr se uchází o práci v jedné velké firmě. Šéf osobního oddělení během pohovoru prohlásí: „Samozřejmě, že klademe důraz na doporučení. Jen by to mělo být více než dopis od vaší ..... .“*
- *Víte, který jediný člověk je v pondělí šťastný? No přece jen ten ..... .*
- *Na osobním oddělení se ptají zájemce o místo: „A máte doporučení od svého posledního zaměstnavatele?“ „Ano, on sám mi doporučil, abych si hledal práci ..... .“*
- *Na úřadě práce: „Už jsme vám nabídli místo v pěti továrnách, a ani na jedno jste nenastoupil. Proč?“ „Všude, kam jsem přišel, měli ceduli: Nezaměstnaným vstup ..... .“*

Nezaměstnanost ale není žádná legrace. Být nezaměstnaným často přináší řadů problémů a z dlouhodobého hlediska není únosné. Volný čas se postupně mění v nudu, neboť když není kde brát a z čeho žít, i zábava přestává být prioritou. V prvních pěti měsících pomůže nezaměstnaným instituce lidově nazývaná „pracák“, tedy Úřad práce ČR, který provozuje svá kontaktní pracoviště ve všech větších městech. Po vyplnění a podepsání příslušných formulářů, kterých je však víc než dost, vypočítají nezaměstnanému výši podpory v nezaměstnanosti, pokud na ni má vůbec nárok. Tu lze orientačně zjistit také prostřednictvím internetové kalkulačky ZDE.

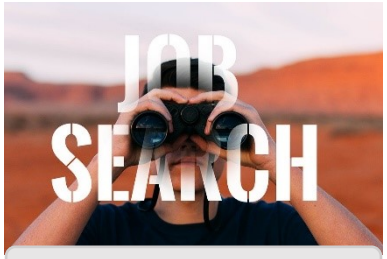

Obr. 22.1

Pomocí výše uvedené kalkulačky zkuste vypočítat výši podpory pana Rouschky.

- Pan Rouschka má 48 let.
- Posledních pět let pracoval nepřetržitě jako provozní v závodní jídelně.
- Dosud vydělával průměrně 20 tis. Kč čistého měsíčně.
- Dostal výpověď od zaměstnavatele, protože jídelny byly v době koronavirové pandemie zavřeny.
- Kolik bude činit jeho podpora v nezaměstnanosti? .....

Solidarita se staršími nezaměstnanými

Na **podporu v nezaměstnanosti** má právo ten, kdo v předchozích dvou letech pracoval v úhrnu alespoň 12 měsíců (platil si důchodové/sociální pojištění). Výše podpory se počítá z průměrného čistého příjmu z posledního zaměstnání za poslední uzavřené čtvrtletí před evidencí na ÚP ČR a v současnosti může dosáhnout maximálně necelých 20 tis. Kč. Existují však rozdíly podle věku. Čím je člověk starší, tím déle (pravděpodobně) pracoval a tím horší jsou jeho výchozí podmínky pro získání nového zaměstnání. Proto mají starší lidé stanovenu delší dobu vyplácení podpory v nezaměstnanosti.

Kolik peněz z podpory v nezaměstnanosti byste asi dostali vy, kdybyste se šli zaregistrovat po ukončení školy na Úřad práce ČR?

Tipněte si!

Odpověď:

Vzhledem k tomu, že absolventi základních škol většinou nepracují, a pokud ano, tak pouze jako brigádníci bez srážek na sociální/důchodové pojištění, nemají nárok na žádnou podporu v nezaměstnanosti. Mají nárok pouze na **příspěvek na živobytí** a na **bydlení**, který se ale odvíjí od příjmu celé domácnosti, ve které žijí, od počtu členů domácnosti, počtu nezletilých či nezaopatřených osob, od druhu vlastnictví bytu, lokality apod. Ať tak, či tak, podpora od státu by činila v současnosti zhruba 2,8 tis. Kč na živobytí a dalších nejvýše několik málo tisíc na pokrytí nájmu či energetických nákladů na bydlení. Z toho vyplývá, že dlouhodobě je situace nezaměstnaných závislých na sociálních dávkách **neudržitelná**.

Vyluštěte křížovku

1. Úřad práce ČR spadá pod Ministerstvo ..... a sociálních věcí ČR.

2. Nezaměstnaný má v ČR minimálně prvních 5 měsíců právo na ..... v nezaměstnanosti.

3. Úřad práce se hovorově řekne ..... .

4. Nezaměstnanost se anglicky řekne ..... .

5. Pracovník osobního oddělení starající se ve firmě o záležitosti zaměstnanců se nazývá ..... .

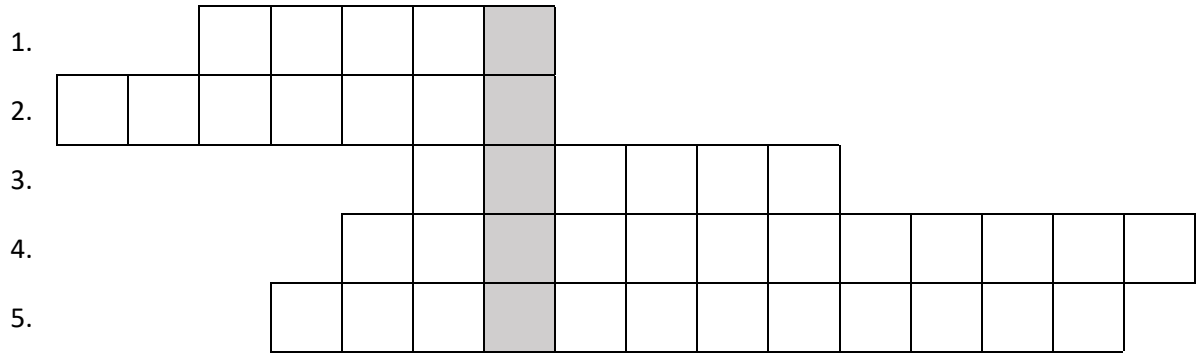

Tajenkou je _____, což je

- síť služeb podporujících pracovní mobilitu v rámci EU.
- V ČR působí pod Úřadem práce ČR,
- podává informace o podmínkách práce v jednotlivých zemích EU,
- provozuje portál, na němž se dají vyhledávat volná pracovní místa ve všech zemích EU, v Lichtenštejnsku, Norsku, na Islandu a ve Švýcarsku.
- Zkratka vznikla z angl. EURopean Employment Services = Evropské služby zaměstnanosti.

Myslíte si, že by vás zaměstnali kdekoliv v zahraničí? Jak byste sháněli volné místo např. v Německu?

Odpověď:

Právě k tomu by vám měl dopomoci server EURES. Zkuste se seznámit s tím, jak funguje, a pomozte vyhledat následujícím zájemcům volná pracovní místa.

1. *Pan Myšák pracuje jako programátor, absolvoval vysokou školu a chtěl by pracovat v Irsku. V ČR má pětiletou praxi a anglicky umí velmi dobře. Nabízí se mu nějaká práce? Uveďte příklady volných míst. Je uvedena výše mezd? Kolik činí nejčastější nabídka?*

2. *Slečna Chromá vystudovala střední školu v oboru ošetřovatelství a je z ní „všeobecná zdravotní sestra“. Našla by práci i v zahraničí? Vypátrejte kde. Je uvedena výše mezd? Kolik činí nejčastější nabídka?*

3. *Pan Zámečník by si po rozvodu potřeboval přivydělat, a to ve své profesi, kterou vykonává již více než 10 let. Je vyučeným „svářečem“, ale dokáže i pájet. Nebaví ho ale moc cestovat. Najde nějakou práci v okolních zemích? Uveďte kde. Je uvedena výše mezd? Kolik činí nejčastější nabídka?*

4. *Pan Bača má předky na Slovensku a nyní by se tam chtěl vrátit a pracovat. Uplatnil by se tam jako „učitel na základní škole“ při výuce angličtiny? Je uvedena výše mezd? Kolik činí nejčastější nabídka?*

5. *Pro budoucí EURES poradce: Kolik volných pracovních míst je na síti EURES registrováno pro absolventy doktorského studia a ve které zemi je jich nejvíce? Kolik míst pro absolventy doktorského studia je registrováno v ČR a v jakém oboru? Je uvedena výše mezd? Kolik činí nejčastější nabídka?*

Pokud jste zvládli výběr pracovního místa na síti EURES, bude pro vás hračka zkusit si najít volné pracovní místo např. ve vašem okrese z nabídky Úřadu práce ČR ZDE. Nabízí totiž vyhledávání i podle podrobnějších kritérií než EURES, a to např. i podle zdravotního stavu, podle toho, zda uchazeč zrovna dokončil školní docházku (absolvent), podle mzdy i podle benefitů (odměn), které zaměstnavatelé nabízejí.

Obr. 22.2

Co jsme se dnes naučili?

Kam se obrátíte, kdybyste se po škole nedostali ani na střední školu, ani byste nesehnali zaměstnání?

Obrátím se na ..... .

Kde budete na internetu hledat pracovní místo, kdybyste chtěli pracovat v zahraničí?

Na stránkách sítě ..... .

Když se váš spolužák nebo spolužačka budou těšit, až definitivně opustí základní školu a půjdou se ulít na pracák, kde prý budou brát podporu v nezaměstnanosti, co jim řeknete?

Řeknu jim, že ..... .

Ohodnoťte hodinu

Zapojili jste se do aktivit v hodině podle svých představ?	ANO, nic jsem nedělal/a	ANO, vyhovovalo mi to	NE, nemohl/a jsem se prosadit
Rušilo vás něco při práci? Pokud ano, co to bylo?			
Co bylo v hodině nejtěžší?			

23. Sebeprezentace aneb někdy je lepší mlčet

Na úvod trochu opakování! V minulých hodinách byla řeč o určitých skupinách osob, které lze označit jako specifické ekonomické kategorie. Zkuste je do následujícího rámečku popsat tak, jak si myslíte, že je vnímá jejich okolí (zkuste je „onálepkovat“). Vyberte si dvě z následujících kategorií: nezaměstnaní, bezdomovci, podnikatelé, samoživitelé, gambleři, důchodci.

1. kategorie:

2. kategorie:

Než půjdete na pracovní pohovor aneb „sívíčko“ není „selfíčko“

Obr. 23.1

Pokud se člověk rozhodne absolvovat pracovní pohovor, měl by si dobře rozmyslet, co o sobě prezentovat, a o čem spíše pomlčet. A to ať už kvůli nepříliš lichotivé „pracovní historii“ (jako je např. dlouhodobá nezaměstnanost, časté střídání zaměstnání, neúspěšné podnikání apod.), nebo při nástupu do prvního zaměstnání. Před pracovním pohovorem je většinou obvyklé zaslat zaměstnavateli motivační dopis a profesní životopis neboli curriculum vitae (zkráceně tzv. CV neboli „sívíčko“ – POZOR, hlavně ne nějaké selfíčko!).

Co by měl určitě váš životopis obsahovat, a co naopak ne? Vypište do následujícího rámečku.

CV by měl obsahovat:

CV by neměl obsahovat:

Motivační dopis by měl zachovávat určitou **strukturu** a **formu**, tedy nějaký úvod, logické navazování témat a pozitivní závěr. Další náležitosti:

- někdy je požadováno napsat ho vlastní rukou (PROČ ASI?); ***Protože***
- oslovení – uctivé;
- úvod – proč se zaměstnavateli/personalistovi ozýváte, na co reagujete, o co máte zájem;
- jak naplňujete požadavky na danou pozici;
- jaké máte pracovní zkušenosti – odkaz na životopis;
- vaše silné stránky;
- vyjádření ochoty dostavit se na ústní pohovor;
- nutná gramatická správnost a pravdivost sdělovaných informací.

Obr. 23.2

Kde udělali uchazeči o práci chybu? Přečtěte si následující inzerát. Poté si vyberte dvě odpovědi z pěti nabízených, které reagují na nabídku práce, a podtrhněte, co je v nich podle vás špatně nebo o čem měli uchazeči raději mlčet. Podle výčtu bodů inzerátu zakroužkujte v motivačních dopisech, co uchazeč naopak splnil.

Hledáme spolupracovníka do týmu!

Sociologický ústav Akademie věd ČR, v. v. i. hledá do svého výzkumného týmu spolupracovníka na pozici „analytik sociologických průzkumů".

Požadavky:

- vysokoškolské vzdělání,
- zkušenost se sociologickými průzkumy,
- znalost základních sociologických metod,
- velmi dobrá znalost práce s PC,
- komunikativnost,
- odborné písemné vyjadřování.

Benefity:

- 25 dnů dovolené,
- stravenky,
- nárok na sick days (3 dny),
- pružná pracovní doma,
- možnost práce z domu (v nepříznivých dobách).

Náplň práce:

Výzkumná práce v týmu, vyhodnocování dotazníkového šetření zaměřeného na životní úroveň populace v jednotlivých krajích ČR, tvorba prezentací, psaní odborných publikací (článků) apod.

V případě zájmu kontaktujte:

PhDr. Emanuel Bambula, personalista,

ebambula@avcr.cz.

1.

Vážený pane personalisto,

reaguji na vaši nabídku pro nových zaměstnancích do Sociologického výzkumu Akademie Věd ČR. V minulosti jsem se účastnila řady sociologických výzkumů (telemarketing) a daná problematika mně velmi zajímala. Dokonce jsem na základě toho absolvovala i tři roky na vysoké škole v Brně. Velmi mě baví práce s lidmi a ráda si s nimi povídám. Prosím, pozvěte mně na pohovor, abychom si vyjasnili pracovní podmínky u Vás. Jsem zdráva, mám dvě děti a jsem rozvedená. S pozdravem paní Šikulová.

2.

Vážený pane doktore,

velmi mě zaujala Vaše nabídka na pracovní pozici „analytik sociologických průzkumů". Úspěšně jsem absolvoval Fakultu sociálních studií na Masarykově univerzitě v Brně a zabýval se právě metodikou sociologických výzkumů a vyhodnocováním dotazníků různého zaměření. V současnosti působím jako asistent na katedře sociologie uvedené fakulty.

V rámci projektu Grantové agentury ČR jsem úspěšně řídil malý tým, který následně úspěšně publikoval v zahraničním sociologickém časopise výsledky daného projektu. Články měly velmi pozitivní recenzi a díky nim se náš úspěšný tým dostal do USA na sociologickou konferenci ve dnech 14. až 18. 12. 2019.

Baví mě práce s daty a již dlouho usiluji o přijetí do akademické sféry. Učit na univerzitě mě totiž již nebaví. Jsem bezdětný a bez závazků.

Děkuji za Váš případný zájem, rád objasním další skutečnosti u osobního pohovoru.

S pozdravem, PhDr. Úspěšný

3.

Vážený pane Bambulo,

zaujala mě Vámi nabízená pozice „analytik sociologických průzkumů" zveřejněná na serveru www.pracuj.cz. Ráda bych se zapojila do Vašeho týmu a podílela se na výzkumech Sociologického ústavu AV ČR.

Jsem absolventkou magisterského stupně Fakulty sociálně ekonomické UJEP v Ústí nad Labem. Jako student doktorského studia jsem se účastnila několika projektů, které jsou uvedeny v mém životopise v příloze.

Baví mě práce s lidmi i na počítači při analýze dat. V oboru mám rozsáhlé teoretické znalosti, neboť na dotazníková šetření je zaměřena moje doktorská práce, kterou již brzy předložím. Rovněž aktivně sleduji současné trendy v oboru.

Jsem pečlivá, samostatná, obětavá, časově flexibilní, nezávislá, zdravá, bez vyhraněného náboženského, politického či sexuálního zaměření.

Moc ráda se s Vámi osobně setkám, abychom probrali případné další aspekty nabízeného pracovního místa.

S úctou Mgr. Jana Chytrá

4.

Pane Bambulo,

reaguji na vaši nabídku a nabízím vám své služby jako analytik sociologických průzkumů. Mám dlouholeté zkušenosti s prací s lidmi jako obchodní zástupce a vím, co na ně platí, pokud z nich chceme dostat konkrétní odpověď. Vystudoval jsem základní školu v Havířově, střední školu v Ostravě a vysokou školu ekonomickou v Jindřichově Hradci. Jsem amatérský programátor a metodám zpracování dotazníkového šetření dobře rozumím. Zaujala mě především nabídka Vašich benefitů. V případě vašeho zájmu se na mě neváhejte obrátit, rád vás osobně navštívím a zodpovím všechny vaše otázky.

J. Prášil

5.

Vážený pane doktore,

zaujala mě Vámi nabízená pozice „analytik sociologických průzkumů" zveřejněná na serveru www.pracuj.cz. Rád bych se zapojil do Vašeho týmu a podílel se na výzkumech Sociologického ústavu AV ČR.

Jsem absolventem doktorského studia Fakulty sociální práce na Ostravské univerzitě. Jako student doktorského studia jsem se účastnil několika projektů, které jsou uvedeny v mém životopise v příloze. Nyní na fakultě působím jako odborný asistent, ale rád bych vyzkoušel práci ve výzkumných projektech.

Baví mě práce s lidmi i na počítači při analýze dat. Jsem schopen vymyslet i speciální metody usnadňující práci při jejich analýze. Moc rád se s Vámi osobně setkám, abychom probrali případné další aspekty nabízeného pracovního místa. Především výši odměny, kterou mezi benefity neuvádíte!

S úctou PhDr. Leopold Skočdopole

Ve výše uvedených motivačních dopisech byste měli odhalit především následující:

- gramatické chyby,
- nevhodně zvolené oslovení personalisty,
- sdělování nedůležitých či osobních informací o sobě nebo o své současné práci,
- nevhodně formulovaná nabídka na osobní pohovor či žádost o další informace,
- nenaplnění požadavků inzerátu.

Zvědavost personalistů nezná mezí

Na co všechno se vás může budoucí zaměstnavatel nebo osoba pověřená vybíráním zaměstnanců do firmy ptát? Existují nějaké meze? Z otázek zatrhněte ty, na které by se uchazečů o práci podle vašeho názoru neměl při pracovním pohovoru nikdo ptát. Zkuste říci proč.

1. *Jak by měly probíhat první týdny vašeho uplatnění v naší společnosti?*
2. *Byl/a jste někdy drogově závislý/á?*
3. *Byl/a byste ochoten/na neříkat klientům úplnou pravdu?*
4. *Co víte o naší firmě?*
5. *Čeho byste v následujících letech chtěl/a dosáhnout?*
6. *Jak probíhal váš dosavadní profesní vývoj?*
7. *Byl/a jste někdy trestně stíhán/a?*
8. *Jaké jsou vaše silné a slabé stránky?*
9. *Byl/a jste někdy v protialkoholické léčebně?*
10. *Jaké máte zájmy, koníčky?*

Obr. 23.3

Není třeba se „šprtat“ odpovědi na možné otázky personalistů, neboť ty mají pouze dopomoci uchazečům o práci utřídit si své myšlenky a zamyslet se nad oblastmi, nad kterými třeba doposud nepřemýšleli. Tím může být např. ujasnění vlastních osobních a **profesních cílů** či **plánů do budoucna**, svých charakteristických povahových vlastností, předností i nedostatků apod. Důkladná příprava dopomůže k tomu, aby se uchazeči na pohovoru cítili klidnější a jistější a aby jejich vystupování působilo uvolněně a přirozeně. Na co ještě se vás personalista opravdu může zeptat, najdete ZDE.

Když nejsou uchazeči na pracovní pozici, o kterou se zajímají, vybráni, často svalují vinu právě na personalisty, „protože mě nepochopili“, „vytáčeli mě hloupýma otázkama“, „ten mě zase propichoval očima“, „šťourali se mi v soukromí“ apod. Vina je však většinou právě na straně uchazečů a jejich neverbálních projevů při pohovoru a nepřijetí může být důsledkem i dalších skutečností, které se mohou zdát nepodstatné, ale podle odborníků vypovídají o přístupu k práci.

Z dvojice výroků vyberte ten, který podle vás lépe odpovídá uvědomělé/mu uchazeči/ce o zaměstnání.

1.
- *Zítra musím brzo vstávat, abych nepřišel/la pozdě na pohovor.*
- *Nestíhám, snad na mě při pohovoru chvilku počkají!*

2.
- *V odvětví jejich činnosti se docela dobře orientuji, tak snad to vyjde!*
- *Ať se zeptají na cokoliv, já jim cokoliv odpovím.*

3.
- *Svou oblíbenou červenou kravatu nechám raději doma.*
- *Venku prší, tak si mohu vzít dlouhé kalhoty a svoje oblíbené barevné ponožky, které mi nosí štěstí.*

4.
- *Je to pracovní pohovor, a ne rande, tak snad nedají na první dojem.*
- *Musím je okouzlit hned na začátku, pak mi snad nějaké nedostatky odpustí.*

5.
- *I když je to místo v průmyslové firmě, v pracovním oblečení bych tam asi jít neměl/a.*
- *Když jdu na pohovor do továrny, tak snad stačí rifle a tričko, ne?*

6.
- *Venku je dneska šílené horko, asi bych si měl/a vzít něco na převlečení.*
- *Snad i v tom vedru zabere deodorant, přece se nebudu tahat s oblečením na převlečení.*

7.
- *Hned po příchodu k pohovoru si musím sednout, aby nebylo vidět, jak se mi klepou kolena.*
- *Když mě nevyzvou k posazení, musím si ho vymoci, pokud tedy budou sedět všichni.*

8.
- *Musím se pořád usmívat, ať ví, že mě ničím nerozhází.*
- *Úsměv mi moc nejde, tak se radši budu tvářit přirozeně.*

9.
- *Snad si vystačím s ANO a NE.*
- *Ke každé otázce tak nejvýše tři věty, hlavně věcně, jasně a konkrétně.*

10.
- *Když něco nebudu vědět, tak to snad nějak ukecám.*
- *Když něco nebudu vědět, řeknu, že nevím, ale pokusím se na to logicky přijít uvedením podobného příkladu nebo situace.*

Může zaměstnavatel „lustrovat“ uchazeče přes sociální sítě?

Profil na sociálních sítích má v současnosti téměř každý mladý člověk. Zveřejňováním některých informací a nedostatečným ověřováním těch, kteří požádají o „přátelství“, a získají tak přístup i k osobnějším údajům o dotyčné/m, se však lze dostat do nepříjemných situací. Jednou z nich může být i to, že si uchazeče o zaměstnání přes sociální sítě „prolustruje“ potenciální zaměstnavatel.

Obr. 23.4

Vžijte se do postavy potenciálního zaměstnavatele nebo personalisty a řekněte, zda byste pana Leopolda na základě informací získaných ze sociální sítě Xichtbook přijali jako svého zaměstnance.

X

Hledat na Xichtbooku

Fandím

Něco o mně

Moje fotky

Moji přátelé

Co zrovna dělám

Leopold Skočdopole

Napiš, jak se dneska máš

Komentář:

Reagovat | Poslat dál | Udat obsah

VŠECHNO NEJLEPŠÍ K NAROZENINÁM! A OPRAVDU JE TI 25?

Aurika Tvarůžková, 27. 7. 2020

Komentář:

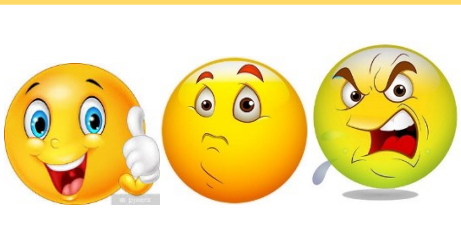

Reagovat | Poslat dál | Udat obsah

X

Hledat na Xichtbooku

Fandím

AVA LOISE

Leopold Skočdopole

Uživatel **Leopold Skočdopole** fandí:

Komentář: Ať žijí COVID párty!!!!!!!!!

https://www.youtube.com/watch?v=1cY6xuwZjZU

https://www.youtube.com/watch?v=4eaIH-l4s94

https://vod.idnes.cz/a/2007/05/VF200705_184322_flv_middle_vrja.mp4

Uživatel **Leopold Skočdopole** fandí:

Komentář: Zbožňuju Avu Luise a její výzvy!!!!!!!!!!

https://www.idnes.cz/revue/spolecnost/koronavirus-koronavirova-vyzva-ava-louise-influencerka-toaleta.A200317_091423_lidicky_sub

https://www.idnes.cz/revue/spolecnost/influencer-toaleta-koronavirova-vyzva-koronavirus-covid-19-nemoc-challenge.A200326_111732_lidicky_sub

https://twitter.com/realavalouiise?lang=cs

X

Hledat na Xichtbooku

Něco o mně

Leopold Skočdopole

Bydliště	*Třebíč*
Rodná obec	*Postoloprty*
Datum narození	*27. 7. 1995*
Stav	*ve vztahu*
Studium	*Vysoká škola zemědělská Brno*
Profese	*IT specialista*
Práce	*Firma v Třebíči*
Náboženské vyznání	*ať si každý vyznává, koho chce, ale Bůh je jen jeden*
Politická přesvědčení	*ať si každý volí, koho chce, ale s politiky nepařím*
Zájmy	*knihy, příroda, sport, děti (zrovna nemusím)*

X

Hledat na Xichtbooku

Moje fotky

Leopold Skočdopole

Jak mě zachytili kamarádi

To je pohodička.....

Sežrat celej citrón, to hned tak někdo nedá.....

Po práci legraci.....

...a páteční večírky .....

To pak ty sobotní rána mají vypadat!

X

Hledat na Xichtbooku

Moji přátelé

Leopold Skočdopole

A to jsou moji milí

Moje milá sestra Agáta.....

občas dělá blbosti.

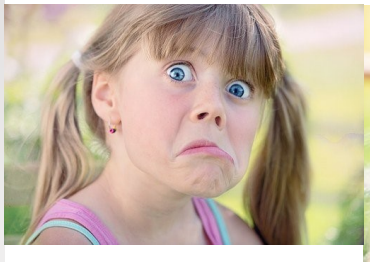

A moje milá přítelkyně Eva – občas je ze mě fakt v šoku!

A s milýma holkama v baru (to jsem fotil já)

X

Hledat na Xichtbooku

Co zrovna dělám

Leopold Skočdopole

Komentář 20. 7. 2020: Tak tady bydlím, hned v přízemí, ani po schodech za mnou jít nemusíte, ale teď zrovna nejsem doma, protože cestuju po Španělsku, Itálii a Chorvatsku, bez zástupů turystů je tam klid! Bohužel jsem zapomněl zavřít okno, tak snad mě nikdo nevikrade.

Komentář 15. 5. 2020: Je mi smutno, děda umřel na koronavirus, ale má to jedno pozityvum – byl pěkně zazobanej! Tak z toho snad něco bude!

Komentář 12. 2. 2020: Ztratil jsem platební kartu a došla mi nová z novým PINEM, jen nevím, jak si ho zapamatovat, na všechno používám 1234, na to přece nikdo nemůže přijít.

Pan Leopold Skočdopole vám bude asi připadat trochu přihlouplý, spíše dost hloupý, a především kyberneticky negramotný na to, že vystudoval vysokou školu a IT obor. Kdo by jinak psal o očekávaném dědictví na sociální síť, prozrazoval PIN své platební karty, informoval, jak snadno se lze dostat do jeho bytu a cpal si do pusy celé citróny?

Uveďte sami ještě další chyby v sebeprezentaci pana Leopolda, které mohou budoucí zaměstnavatele odradit od přijetí takovéhoto uchazeče do pracovního poměru. Berte v potaz, že nesmí jít o hodnocení, které by bylo jakkoliv diskriminační.

Odpověď:

I když je uvedený profil pana Leopolda smyšlený a nikdo aspoň trochu rozumný by asi o sobě nezveřejňoval takovéto informace, existují ještě další hlediska, která hovoří pro a proti využívání sociálních sítí k hodnocení lidí, potažmo uchazečů o práci.

Napadá vás něco?

Personalisté/zaměstnavatelé mají právo získávat informace ze sociálních sítí o svých budoucích i stávajících zaměstnancích, protože .....

.....

Personalisté/zaměstnavatelé nemají právo získávat informace ze sociálních sítí o svých budoucích i stávajících zaměstnancích, protože .....

.....

Souhlasíte s ostatními názory uvedenými níže?

ANO, využívat informace na sociálních sítích, protože:

- odhalí názory, zájmy a další informace, za které je zodpovědný uchazeč/ka, nejsou jeho soukromím, protože je dobrovolně zveřejnil/a;
- intimity a choulostivé věci o sobě zveřejňuje jen hlupák, takže pokud něco takového personalista/ka najde, ze skupiny uchazečů ho/ji odstraní a na pohovor nepozve, což mu/jí i dalším potenciálním uchazečům ušetří čas.
- odkaz na svůj profil poslal sám uchazeč, ale vše na něm uvedené si přijímající pracovník ověří u pohovoru.

NE, nevyužívat informace na sociálních sítích, protože:

- může jít pouze o falešné profily;
- uchazeč může lhát a svůj profil vylepšovat; uchazeč prezentuje, čím chce být, ne čím je, vydává se za někoho jiného.

Pokud to personalista dělá, neměli bychom se snažit být v takové firmě zaměstnáni, protože:

- není jim nic do našeho soukromí; jde o neprofesionální přístup, lidsky primitivní;
- může vzniknout mylný názor personalisty, že když chybí profil na SS, uchazeč není normální a nedokáže se začlenit do týmu (socializovat);
- nezáleží na soukromých názorech a zájmech uchazeče, důležité je, když „maká“ pro firmu;
- je to diskriminační, sbírání drbů; je nutné se řídit pouze CV, které uchazeč pošle a podepíše.

Pokud si chcete vyzkoušet, jak se píše strukturovaný životopis, můžete tak učinit ZDE.

Zeptejte se doma...

Sami jistě víte, jaký ekonomický status mají vaši rodiče nebo další členové vaší domácnosti. Pokud ne, vyjasněte si, zda rodiče chodí do zaměstnání, nebo podnikají, zda jsou nezaměstnaní, nebo na mateřské či rodičovské dovolené. Zkuste si s nimi nebo se svými pracujícími prarodiči či sourozenci vyplnit následující dotazník. Která z uvedených hledisek v dotazníku jsou pro vás nejdůležitější, nebo naopak nejméně důležitá? Chtěli byste dělat to, co respondent, tedy oslovený člen vaší domácnosti? Proč ano? A proč ne?

Otázka (hledisko)	Odpověď	Vyhovuje (V)/ nevyhovuje (N)
Podnikáte, nebo jste zaměstnaný/á?		
V jakém odvětví pracujete? (např. strojírenství, zdravotnictví apod.)		
Pracujete na směny?		
Pracujete stále na stejné adrese (např. kancelář, dílna, nemocnice), nebo hodně cestujete?		
Jak dlouho vám trvá cesta do práce?		
Můžete si vzít dovolenou, kdy chcete?		
Můžete jít na nemocenskou, kdy potřebujete?		
Vycházíte se svými kolegy?		
Vyhovuje vám prostředí, v němž pracujete?		
Máte dostatek volného času, nebo pracujete přesčas?		
Jste ve své práci adekvátně finančně ohodnocen/a?		

Odpovězte si sami pro sebe:

Chtěl/la bych dělat stejnou činnost, protože.....

Nejvíce by mi vyhovovalo to, že .....

Nechtěl/la bych dělat stejnou činnost, protože.....

Nejvíce by mi vadilo, že .....

24. Díra na trhu aneb „Mám na to podnikat?“

Co si představujete pod termínem „díra na trhu“? Napište, co víte nebo co se vám při vyslovení pojmu vybaví.

Díra na trhu je

„Dírou na trhu“ je možné mínit výrobek nebo službu, které nám nebo našim blízkým chybí, jsou cenově nedostupné nebo jsou nabízeny pouze v jiném regionu (v zahraničí). Díru na trhu lze často najít naslouchánímv věčným stěžovatelům, jako jsou především senioři nebo děti, kteří jsou stále s něčím nespokojeni.

Obr. 24.1

Složitější je tuto díru vyplnit. Těžko se to podaří lidem, kteří chodí do zaměstnání nebo pro které hledání „díry na trhu“ není přímo jejich profesí. Najít mezeru na trhu se zbožím nebo službami a mít nápad, jak ji zacelit, to lze již brát jako součást **podnikatelského plánu**. Díru na trhu může objevit vlastně každý, ať už náhodou, nebo tak, že ji hledá. Umět toho však využít a stát se úspěšným podnikatelem, dokáže většinou jen ten, kdo k tomu má určité předpoklady, tzv. **podnikatelské kompetence**.

Jaké jsou nejdůležitější podnikatelské kompetence?

Podle svého názoru seřaďte uvedené kompetence (schopnosti, dovednosti, postoje) od nejdůležitějších (1) po nejméně důležité (12) pro úspěšné podnikání.

Kompetence	Pořadí
Cílevědomost	
Dobré nápady	
Flexibilita a adaptabilita	
Intuice	
Mít vizi	
Nezávislost	
Motivace a angažovanost	
Otevřenost	
Podnikavost	
Přijímání rizika	
Sebedůvěra	
Zodpovědnost	

Z následujícího grafu vyplývá, že nejdůležitější podnikatelskou kompetencí je **cílevědomost**, ale také **zodpovědnost**, která nutí podnikatele zamyslet se nad riziky, jež hrozí při podnikání a mohou ovlivnit i jejich blízké. Nezbytné jsou samozřejmě dobré nápady a podnikavost, i když to, zda byly, nebo spíše nebyly opravdu dobré, se podnikatelé často dozví až příliš pozdě. Více než polovina respondentů označila za důležitou také **vizi**. Vize je v podstatě nějaký konkrétní cíl, jehož chtějí lidé svým podnikáním dosáhnout, ale nejedná se pouze o finanční zisk. Ten má jen přispět ke splnění jejich vize. Jako důležitou kompetenci je možné uvést i **sebedůvěru**.

Obr. 24.2. Nejdůležitější podnikatelské kompetence vyplývající z výzkumu[29]

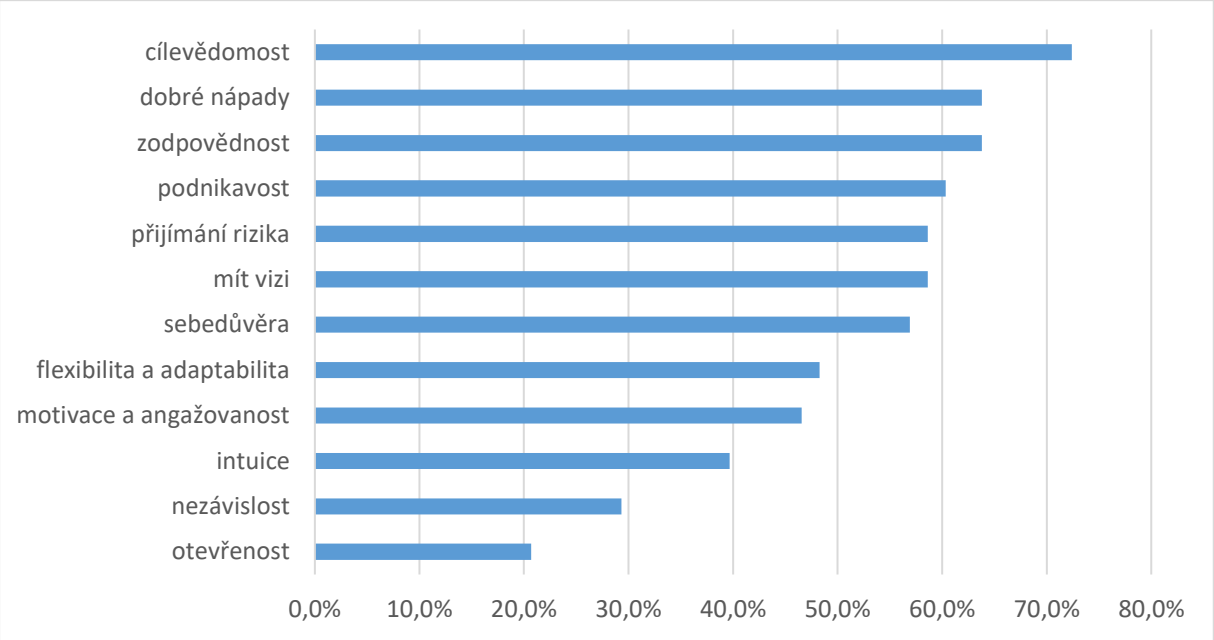

Možná si myslíte, že podnikat znamená nepracovat a jen inkasovat za práci, kterou odvedou zaměstnanci. Není to pravda stejně jako to, že po opuštění školy, kdy si konečně začnete vydělávat sami, již nebudete potřebovat jakékoliv další vzdělávání. Také při podnikání je nutné se neustále vzdělávat a zdokonalovat své podnikatelské kompetence. Těmi jsou kromě znalostí hlavně dovednosti a postoje, které ovlivňují ochotu a schopnost plnit podnikatelské cíle a vytvářet nové hodnoty. Zdůrazňovány jsou především nadšení pro podnikání, podnikatelské myšlení, sebedůvěra, podnikatelská identita (ztotožnění se s podnikáním), proaktivní přístup, inovativnost a vytrvalost[30].

Obr. 24.3

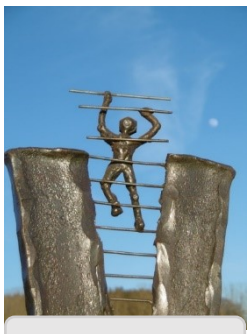

Obr. 24.4

Soubor vlastností a kompetencí často řadí pracovníky, ať už pracují v podnikatelské, nebo nepodnikatelské sféře, do určité skupiny, resp. k jistému **typu pracovníka**. Tyto typy mají často humorné označení a v kolektivu mohou pracovníci dostávat přezdívky vyplývající právě z charakteristiky jejich vztahu

[29] Zdroj: Dotazník "Předpoklady úspěšného podnikatele" (výsledky průzkumu). *VyplnTo.cz* [online]. [citováno 2020-04-30]. Dostupné z: https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/dotaznik-predpoklady-uspesne/.
[30] LACKÉUS, M., 2015. Entrepreneurship in Education. What, Why, When, How. Entrepreneurship Background Paper. [on-line]. [cit. 2019-09-02]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/cfe/leed/BGP_Entrepreneurship-in-Education.pdf>.http://www.enterprisingbehavior.eu/repository/medialib/user_273/SbornikPB3.pdf, str. 31.

k práci. Obdobné je to přece i ve škole, neboť přezdívek získaných v dětství a mládí se někteří nezbaví do konce života.

V následující tabulce spojte typ pracovníka s jeho charakteristikou. Poznáte se mezi nimi? Pokud si chcete ověřit, zda jste se zařadili dobře, vyplňte si dotazník např. ZDE. Podtrhněte slova, která neznáte.

Charakteristika	Typ pracovníka
Nedokáže říct NE šéfovi ani kolegům, zůstává v práci déle a jako první přichází, stará se o všechny drobné práce, které nikdo nechce dělat, ale když ho pověří důležitou prací, je pečlivý a výkonný.	dotahovač
Vyhovuje mu samostatná práce v klidu kanceláře nebo výzkumné laboratoře, vyhýbá se kontaktům, jak jen může; na teambuildingové akci ho nehledejte.	mravenec
Chodí si do práce odpočinout, do ničeho se dobrovolně nežene, udělá, co se po něm chce, ale dává si významně na čas.	optimista
Z ničeho si nic nedělá a stres ho neovládne, všechno se dá nějak vyřešit, termíny posunout, problémy vykomunikovat, všichni jsme přece lidi.	samotář
Žádná práce se bez něho neobejde, pokud má být úspěšně ukončena; nemá sice vize ani neodvádí mravenčí práci, ale dosáhne cíle, i když už ostatním došel dech.	spáč

Bez plánování nejde ani podnikání

Doplňte slova z nápovědy pod textem do samomluvy pana Ježka.

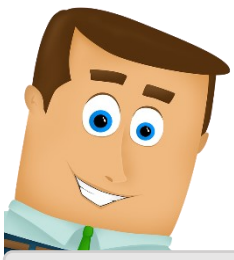

Obr. 24.5

Chtěl bych začít podnikat. Nejprve bych si tedy měl říct, čeho chci dosáhnout. To znamená stanovit si ..... Když budu svůj nápad realizovat, splním si tak svůj ....., který mám od dětství. Mé rodině to přinese konečně klid, vyhořelý učitel bude minulostí. Snad budou lidem moje výrobky chutnat.

Hlavně že vím, ... chci dělat, kdy a ....., ale taky ..... a pro ..... Než vypočítám, za jakou ..... se mi to vyplatí, bude to ještě chvíli trvat. Ale snad to bude ....., protože je to v cizině oblíbené a u nás ve městě nic podobného nenajdete. Až si to vyzkouším na svých ....., zkusím získat ..... v bance.

Nápověda: *známých, jak, co, cíl, koho, sen, kde, úvěr, úspěch, cenu*

Pan Ježek uvažuje správně. Přestože jsou podnikatelské kompetence a osobnostní vlastnosti (vlohy) pro podnikání velmi důležité, nesmí vlastní podnikatelská činnost probíhat chaoticky, neorganizovaně, bez jakéhokoliv harmonogramu nebo **plánu**. Podnikání je soustavná činnost za účelem zisku. Proto si budoucí podnikatel musí stanovit alespoň následující kroky.

1. **Cíl** – definovat si, co a proč chceme dělat, čeho dosáhnout, co z toho budeme mít, co to přinese ostatním a co společnosti jako takové.
2. **Nápad** – klidně rok i déle přemýšlet, dokázat si odpovědět na otázky CO, PROČ, KDO, KDE, KDY, JAK, KOMU a ZA KOLIK (budeme vyrábět, poskytovat a prodávat). Hledat tzv. „díru na trhu" – co chybí nám, co chybí široké cílové skupině a co by nebylo jen chvilkovou záležitost (řešení aktuálních, ale stále přetrvávajících problémů).

Obr. 24.6

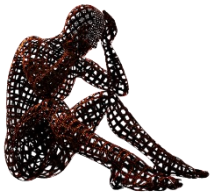

Obr. 24.7

3. **Pilotní ověření** – např. rok zkoušet na úzké skupině lidí, nejlépe svých známých, jaký je zájem o produkt a za jakou cenu, zda se vyplatí, či nikoliv (kolik musíme vydělat měsíčně, aby se nám pokryly náklady včetně prvotní investice a případného úroku).

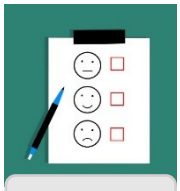

Obr. 24.8

Obr. 24.9

4. **Start-up** – až po pilotním ověření se rozjede vlastní podnikání, pro které je nezbytné sestavit podnikatelský záměr, ať pro své vlastní potřeby, nebo pro získání podnikatelského úvěru; nezbytností také bývá obchodní plán, finanční plán, a to vše za jediným účelem – stanovení **ceny**. Cena zahrnuje náklady za produkt nebo službu a **marži**, která bude vytvářet zisk z podnikání, finanční rezervu, reinvestici (investici zpět do podniku např. na nové technologie nebo na vzdělávání zaměstnanců).

Pojmenujte „stavební kameny" úspěšné firmy podle obrázků. Zkuste to nejprve sami, potom s nápovědou skrytou v rámečku pod obrázkem (změňte barvu písma nebo pozadí ve zbytku červeného rámečku).

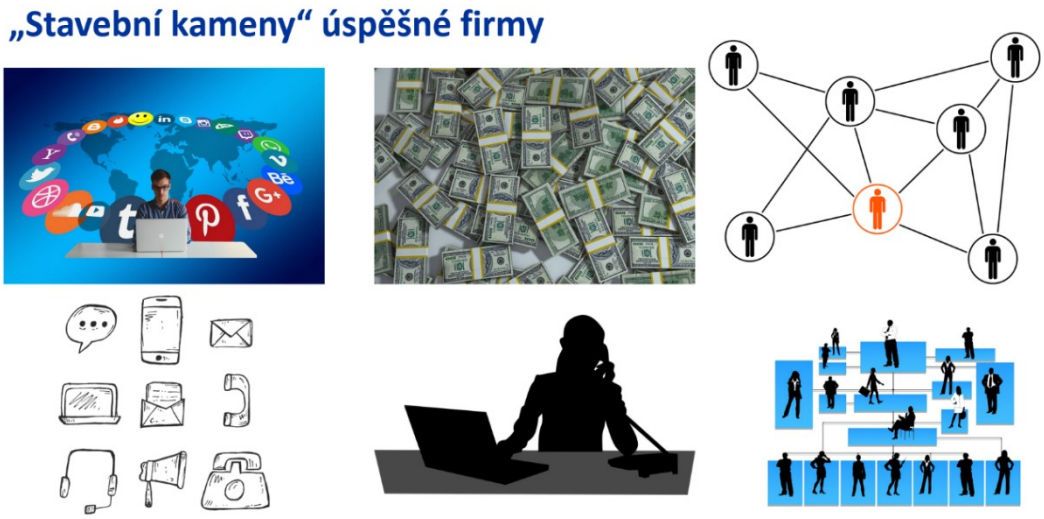

Obr. 24.10

Správné odpovědi:

Hádanka pro ty, kteří se chtějí poučit z osudů jiných, třeba i známých českých herců. Kdo ztvárnil Červenáčka v seriálu „Záhada hlavolamu“ z roku 1969? Pomůže vám nápověda: Z jakého materiálu nebyl vyroben „ježek v kleci“? Z kovu, nebo z kamene? Když při správné odpovědi zaměníte „z“ za „s“ a spojíte předložku a slovo dohromady, dostanete jméno hledaného herce. Vyhledejte ve svém volném čase na internetu, co se mu přihodilo a jak to s odstupem času hodnotí. V čem podle vás udělal chyby? Zapište do následujícího rámečku.

V čem udělal herec jménem .... při svém podnikání chybu?

.....

A několik mouder na závěr...

Populárně ekonomická literatura rozlišuje 4 kategorie dosahování příjmů, přičemž v ideálním případě by měl člověk přecházet postupně z jedné do druhé, a to jako:

- zaměstnanec,
- podnikatel,
- majitel,
- investor.

I podnikání by si měl tedy vyzkoušet tak trochu každý, aby získal zkušenosti. Především tehdy, pokud uvěří citátu:

***„Kdo musí chodit každý den do práce,
nemá čas na to vydělávat peníze.“***

Jan Bervid-Buquoy

Co jsme se dnes naučili?

Svými slovy definuj „díru na trhu“.	
Vyjmenuj tři důležité podnikatelské kompetence.	
Uveď alespoň tři hlavní stavební kameny úspěšné firmy.	

25. Podnikatelský plán aneb bez plánování to nejde

Znáte tato cizí slova? V následující tabulce propojte jakýmkoliv způsobem, nejlépe hodně kreativním (čarami, stejnou barvou, vybranými symboly apod.), co nejrychleji slova cizího původu, jejich český význam, vhodný příklad jednání, anglický výraz a příklad opačného jednání. Pokud nevíte, hledejte ve Slovníku cizích slov (tištěném či on-line). Změřte si čas s přesností na sekundy.

Cizí slovo	Český výraz	Příklad	Anglický výraz	Opak
Adaptabilita	Citlivost	Je rychle schopen/a změnit své postoje (předsudky).	Creativity	Chová se jak slon v porcelánu.
Flexibilita	Nápaditost	Objevuje nová řešení.	Invention	Nepřemýšlí o jiných možnostech.
Inovace	Pružnost	Rychle reaguje na nové požadavky.	Inovation	Nereaguje na změny, rigidní.
Invence	Přizpůsobivost	Správně vystihne podstatu věci.	Flexibility	Provádí stereotypní činnost.
Kreativita	Tvořivost	Vylepšuje.	Sensibility	Je ustrnulý/á ve svých postojích.
Senzibilita	Zdokonalení	Vytváří originální umělecké dílo.	Adaptability	Využívá věci jen k tomu, k čemu slouží.

Zkuste se zamyslet, co mají tato slova společného.

Obr. 25.1

Dostat nápad, který by za to stál, vyplatil se, přinesl autorovi zisk a zároveň by vyžadoval pouze optimální námahu, trvá dlouho, u někoho třeba rok, u jiného i půlku života. Většina lidí však podobný nápad nedostane nikdy. Pokud dojde k osvícení a nápad je tu, jsou nutné i další kroky, které mnohdy zaberou ještě delší čas. Předtím, než se dá člověk do realizace již konkrétního nápadu, je potřeba dokázat si odpovědět na určité otázky.

Na co byste si asi měli předem umět odpovědět, než se pustíte do jakékoliv činnosti, ať už do fyzické práce, nebo do realizace svého nápadu?

Možná vás napadlo něco jako „Stojí mi to za námahu?“, „Není lepší se do toho nepouštět?“ apod. Teď už jste ale v jiné fázi, už jste našli „díru na trhu“, dostali nápad a ten jste se napevno rozhodli realizovat. Je tím pádem potřeba odpovědět si především na následující:

CO?	**KDY?**
PROČ?	**JAK?**
KDO?	**KOMU?**
KDE?	**ZA KOLIK?**

budeme vyrábět, poskytovat a prodávat.

Odpovědí na tyto otázky již formuluje něco jako **podnikatelský plán**.

Podnikatelský plán jako myšlenková mapa

Co je vlastně myšlenková mapa? Možná jste se s ní setkali a ani o tom nevíte. Zjednodušeně řečeno, myšlenková (nebo také mentální) mapa vyjadřuje grafické ztvárnění přirozeného toku vašich myšlenek. Informace nezachycuje lineárně (tedy ve větách nebo jako posloupnost klíčových slov na řádku), ale paprskovitým způsobem. Zobrazení začíná uprostřed klíčovým slovem nebo obrázkem představujícím hlavní téma (předmět našeho zájmu).

Na stránku na konci PL do červeného rámečku napište „Podnikatelský plán“. Následně zapisujte popořadě názvy kapitol a k nim nejvýše tři klíčová slova, která vám dopomohou vzpomenout si, co kapitola obsahuje. Pokud nějaká slova nebudete znát, napíšete je do modrého rámečku na konci stránky. Po dokončení myšlenkové mapy si jejich význam zjistěte ve Slovníku cizích slov.

Kapitoly podnikatelského plánu:

1. Souhrn
Zpracovává se až po sestavení celého podnikatelského plánu, ale vkládá se na úvod. Musí zaujmout potenciální investory, je tedy určen buď konkrétním jednotlivcům, nebo bankám (banky poskytují mnohdy vlastní osnovu podnikatelského plánu). Ve zkratce podává přehled o celém podnikatelském plánu. Investoři se na jeho základě rozhodují, jestli má vůbec cenu pokračovat s podrobnějším nastudováním plánu. Souhrn musí být stručný, výstižný, srozumitelný. Musí z něj být zřejmý motiv pro založení podniku nebo zavedení nového produktu (PROČ?). POZOR! Důvodem založení podniku by nemělo být to, že vás daná činnost baví. Pro potenciální investory nebo banky by to znamenalo, že existuje riziko, že vás to bavit přestane, a jejich investice tak přijde vniveč. Důvodem by vždy měl být zisk, především finanční.
2. Analýza odvětví
Analýza konkurenčního prostředí – poznání těch, kteří už ve stejném nebo podobném odvětví působí (jejich slabé a silné stránky), a to jak v našem okolí, tak v širším regionu. Dále se nesmí opomenout analýza zákazníků – pro koho budou naše výrobky či služby určeny, kolik bude odhadem našich klientů (KOMU?).
3. Popis podniku
Podrobný popis našeho podniku s cílem informovat investora o velikosti podniku a jeho činnosti. Měl by obsahovat fakta týkající se založení (KDY?), cíle a prostředků k jeho dosažení (JAK? dosáhneme cíle). Popsány musí být výrobky/služby (CO? budeme dělat), umístění podniku (KDE?) a velikost podniku (počet zaměstnanců), kancelářské zařízení a jiné technické vybavení, průprava podnikatele (znalosti, praxe).
4. Výrobní plán
Jestliže bude podnik něco vyrábět (CO?), musí se popsat celý výrobní proces (popis používaných strojů, zařízení, materiálů a jejich dodavatelů). Nejedná-li se o výrobní podnik či službu, tato část se nazývá **obchodní plán** a obsahuje informace o nákupu zboží a služeb, skladovacích prostorách, logistice (JAK?).

5. Marketingový plán
Velmi důležitý bod, neboť dobrý marketing ovlivňuje budoucí úspěch podnikatelského záměru. Objasňuje způsob distribuce informací o našem zboží (JAK? zákazníka informovat, JAK? propagovat náš produkt – letáky, e-maily, sociální sítě) a také tvorbu ceny (ZA KOLIK?).
6. Organizační plán
Uvádí klíčové vedoucí pracovníky podniku (KDO?), jejich vzdělání a praktické zkušenosti. Je určena nadřazenost a podřízenost vedoucích. Dále je v této části popsána forma vlastnictví podniku.
7. Finanční plán
Obsahuje odhad nákladů a výnosů, a tím i
• odhad zisku a ztráty – vyčísluje výnosy, náklady a jejich rozdíl (hospodářský výsledek) v jednotlivých letech;
• plán peněžních toků (cash-flow) – podává informace o předpokládaných příjmech a výdajích souvisejících s naší činností;
• odhad vstupu investora – pokud uvažujeme o vstupu cizího kapitálu (investora), musí být řečeno, kolik procent zisku a v jakém časovém horizontu investorovi připadne (např. 20 % každoročního zisku jednou za rok).
8. Hodnocení rizik
Každý podnikatel si musí být vědom existence rizik, která jsou s podnikáním spojena. Je potřeba popsat největší rizika a uvést, jak je eliminovat (správně na ně reagovat, aby neměla špatný dopad na podnikání).

A teď zkouška! Rozpoznejte kapitoly podnikatelského plánu. Jeden text sem nepatří. Určete, který to je.

Pan Ježek se rozhodl podnikat. Leželo mu to v hlavě tak, že v noci nemohl spát. Proto měl na nočním stolku papír a tužku, a když ho něco napadlo, poznamenal si to. Pak ale zjistil, že toho má nějak moc a neví, jaká část textu patří do jaké kapitoly. Pomůžete panu Ježkovi sestavit správně jeho podnikatelský plán?

Název kapitoly podnikatelského plánu	Číslo textu
Analýza odvětví	
Finanční plán	
Hodnocení rizik	
Marketingový plán	
Organizační plán	
Popis podniku	
Souhrn	
Výrobní plán	
Do podnikatelského plánu nepatří	

1 Náklady

Obr. 25.2

Mezi fixní náklady patří mzdy zaměstnanců ve výši 100 tis. Kč za měsíc. Dále je nutno zaplatit měsíční pronájem prostor, poplatky a také náklady na reklamu. Celkem fixní náklady vyjdou na 130 tis. Kč měsíčně, tedy na 1,6 mil. Kč za rok. Je také na místě počítat s jednorázovými náklady, které je nutné zaplatit hned na začátku podnikání. Jedná se o položky, které jsou nutné pro provoz prodejny, kuchyně i kanceláře. Vybavení prostor pro podnikání odhadujeme na 350 tis. Kč. Finanční prostředky potřebné na nákup materiálu pro výrobu cookies se budou měsíčně pohybovat kolem 50 tis. Kč. Celkem tedy budou měsíční náklady činit 180 tis. Kč, což je 2,2 mil. Kč, resp. přes 2,5 mil. se započtením nákupu vybavení za rok.

Výnosy

Celková suma výnosu závisí na daném období. V rozjezdovém období (první tři měsíce roku) se počítá s celkovým výnosem 250 tis. Kč měsíčně. V tomto období plánujeme menší prodej cookies. Celkový výnos za toto období bude činit asi 300 tis. Kč měsíčně. V období sezónním, což je předvánoční doba (říjen až prosinec), hodláme přidat ke stávajícím produktům i sezónní produkty, čímž se tržba opět zvedne, neboť zákazníci budou chtít ochutnat nový produkt. Celkový výnos tak bude zhruba 350 tis. Kč měsíčně. Roční výnos by měl tedy činit minimálně 3,5 mil. Kč.

Zisk před zdaněním by tedy měl být 1 mil. Kč za rok.

Kalkulace ceny

Cena cookies je stanovena na základě ceny materiálu, jeho dovozu a na analýze konkurenčního trhu. Aby byly pokryty náklady a vytvořen výše uvedený zisk, byla cena pro čokoládové, proteinové, skořicové a vanilkové cookies stanovena na 35 Kč. Oříškové a cookies s rozinkami, ovocem a s kousky čokolády byly oceněny na 40 Kč za kus.

2 Počítáme s nově navrženými webovými stránkami a reklamou na sociálních sítích, především s fotkami produktů, rychlou komunikací se zákazníky a sdílením novinek. Podnik bude reklamovat jednou týdně své výrobky v Ústeckém deníku po dobu jednoho měsíce. Tím si slibujeme nárůst zákazníků a zvýšení pozornosti v celém městě. Po prvním měsíci plánujeme propagovat podnik jednou měsíčně. Podnik bude také počítat s propagačními letáky, které budeme nechávat na prodejním pultu, a jednou za půl roku je budeme inovovat v nové tištěné podobě. Na všech letácích budou informace o podniku, adresa sušenkárny a fotky našich výrobků. Letáky budeme umisťovat také na veřejně přístupných místech.

Obr. 25.3

Marketingový pracovník se bude starat o reklamu podniku a o webovou stránku obchodu. Dalším důležitým úkolem marketingové pracovníka bude zajištění reklamy na sociálních sítích.

3 Sušenky typu cookies se v České republice začaly objevovat v posledních letech. Samostatný podnik vyrábějící své vlastní sušenky v Ústeckém kraji není, což hodnotíme jako velmi silnou výhodu oproti konkurenci. V centru města Ústí nad Labem se nachází více menších pekáren zaměřujících se na sladké i slané pečivo a cukrárenské výrobky. V centru se též objevují prodejny řetězců Billa, Penny Market a Tesco. Náš podnik má výhodu ve srovnání s těmito obchody, a to díky čerstvosti a kvalitě našich produktů. Sušenkárna se nesoustředí na konkrétní skupinu zákazníků, neboť sušenky kupují všechny skupiny lidí. Přesto je možnost rozvinout dětské či sezónní varianty, např. vánoční motivy ve tvaru či zdobení sušenek.

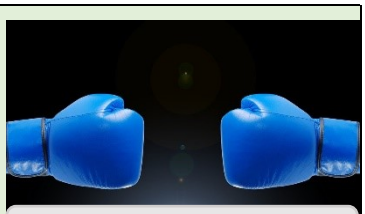

Obr. 25.4

4

Obr. 25.5

- Špatný výběr dodavatelů
- Nezájem zákazníků o prodávaný produkt
- Napadení obchodu škůdci
- Nepřizpůsobený technický stav podniku – špatné elektrické vedení
- Pracovní úrazy
- Hledání dodavatelů s kladnými recenzemi
- Komunikace se zákazníky, reklama, prodej sezónních výrobků
- Dodržování hygienických předpisů, pravidelný úklid a údržba podniku
- Pravidelná kontrola a údržba prostor podniku
- Seznámení zaměstnanců s pracovním řádem, bezpečností a ochranou při práci; kontrola zaměstnanců kvůli nedodržování bezpečnosti a ochrany

5 Podnik má v úmyslu zaměstnat tři handicapované zaměstnance, což odpovídá 50 % z celého pracovního týmu. Všichni tito pracovníci budou zaměstnáni dle pracovní smlouvy na hlavní pracovní poměr.

Obr. 25.6

Obchod bude otevřen od 7^{00} do 17^{00} hodin. Pracovní doba zaměstnanců vyrábějících produkty začíná v 5^{30} hodin.

Práci manažera podniku budou vykonávat obě zakladatelky. Uzavírání smluv, komunikace s dodavateli, s úřady a s účetní bude mít na starosti Lucie Rychecká. Kateřina Mikešová se bude starat o pracovní smlouvy, komunikaci se zaměstnanci, plánování prodeje a výroby.

Důležitou součástí týmu je vedoucí cílové skupiny, který/á bude zaměstnán/a na HPP. Ten/ta bude dohlížet na všechny zaměstnance z cílové skupiny, kontrolovat je a zodpovídat za jejich výkony.

Na dohodu o pracovní činnosti (DPP) bude zaměstnán/a prodavač/ka, který/á bude docházet na odpolední směnu od 13^{00} do 17^{00} hodin.

6 Provozovna se bude nacházet v Ústí nad Labem, konkrétně v ulici Velká hradební, kde se nachází také Vědecká knihovna. Je to místo s velkou průchodností obyvatel. Prostor má 150 m2 a nachází se přímo u hlavní silnice v přízemí, proto není zapotřebí žádná rekonstrukce pro bezbariérový přístup.

Obr. 25.7

Jelikož je prostor velký, může být provozovna rozdělena do třech místností. První z nich se bude používat jako samostatný obchod, druhá jako výrobní prostor disponující zařízeními pro výrobu daných produktů a třetí místnost jako kancelář pro společníky podniku.

Výrobní prostor bude vybaven speciální gastronomickou troubou. Kuchyň musí být vybavena univerzálním kuchyňským robotem potřebným pro smíchání těsta. Dalším důležitým prvkem je chladicí skříň na těsto. Kuchyň musí obsahovat pracovní stoly pro výrobu cookies a potřebné nástroje a nádobí, jako jsou stěrky, nože, mísy, váha apod. Obchod musí obsahovat prodejní pult, regály na vystavení produktů, a především pokladnu s elektronickou evidencí tržeb podle zákona č. 112/2016 Sb.

7 Zakladatelka Lucie Rychecká se narodila v Litoměřicích, kde docházela i na základní školu. Střední školu (obchodní akademii) vystudovala v Ústí nad Labem, kde pokračovala ve studiu na zdejší vysoké škole – Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně. Školu dokončila s výborným prospěchem. Má blízko k sociálně vyloučeným skupinám obyvatel, především ke zdravotně postiženým, neboť i ona má fyzický handicap. Proto se rozhodla založit sociální podnik na výrobu cookies.

Obr. 25.8.

Zakladatelka Kateřina Mikešová se narodila v Ústí nad Labem, kde docházela na základní, střední i vysokou školu. Rok působila jako au-pair v Anglii, takže dobře ovládá angličtinu. Je vdaná a má dvě děti.

8 Sušenkárna COOKIES, s.r.o. je společnost provozovaná dvěma zakladateli, a sice Lucií Rycheckou a Kateřinou Mikešovou. Společnost je založena za účelem podnikání v oblasti gastronomie, konkrétně se jedná o vytvoření podniku, který bude vyrábět a prodávat sušenky. Firma naplňuje princip sociálního podniku, neboť začleňuje do pracovního procesu osoby znevýhodněné na trhu práce (osoby s fyzickým handicapem).

Obr. 25.9

Výrobu i prodej budou mít na starosti zaměstnanci z cílové skupiny, kteří budou pracovat pod dohledem jednoho vedoucího. Prostory obchodu se budou nacházet v centru města Ústí nad Labem, kde se pohybuje velký počet lidí. Podnik si tak slibuje silnou poptávku po čerstvých a rychle vyrobených produktech, které mohou zákazníci využívat jako alternativu snídaně či svačiny. I přesto bude nutné prezentovat náš obchod pomocí správně umístěných reklam v tisku, na webových stránkách či sociálních sítích.

9 Pro výrobu cookies bude zapotřebí opatřit několik surovin. Podnik klade důraz na dodávání surovin (mléko, mouka, vejce a jiné) z okolí Ústí nad Labem, budeme tedy využívat místní zdroje a spolupracovat s dodavateli z Ústeckého kraje. Mouku na výrobu budeme kupovat od společnosti GoodMills, s.r.o., která sídlí v Litoměřicích. Vejce budou odebírány z farmy se sídlem v Jenčicích u Litoměřic. Mléko budeme zajišťovat prostřednictvím farmy v Roudnici nad Labem. Ostatní suroviny, jako jsou cukr, kypřicí prášek, kakao atd. budou kupovány ve velkoobchodech. Sušenky typu cookies se budou vyrábět v několika druzích. Velikost každé sušenky se bude lišit, měly by však dosahovat nejvýše průměru 8 cm.

Obr. 25.10

Příprava sušenek je velmi jednoduchá. V prvé řadě je zapotřebí umíchat těsto, které se skládá z mouky, cukru krupice, vanilkového cukru, másla, kypřicího prášku, mléka a vajec. Po smíchání se kousky těsta skládají na plech a pečou v troubě asi 10 minut při 200° C. Právě díky jednoduchosti a rychlosti je možné nechat vyrábět produkty zaměstnance s handicapem.

Podnik bude nabízet několik druhů cookies, jedná se o oříškové, čokoládové, proteinové a cookies s kousky čokolády, ovoce nebo rozinek. Oříškové cookies se skládají z těsta, do kterého se přidají rozdrcené ořechy. Do čokoládových cookies bude přímo do těsta přidáváno kakao. Oproti tomu cookies s kousky čokolády se budou vyrábět ze základního těsta, do kterého budou vkládány kousky čokolády až při přípravě na plech. Obchod bude disponovat také sezónními sušenkami, které se budou prodávat před obdobím Vánoc. V tuto roční dobu podnik nabídne cookies s příchutí skořice.

A teď bude řada na vás! Inspirací máte dost. Realizujte svoji vizi aspoň na papíře. Zkuste zapřemýšlet a přijít s nějakým dobrým nápadem. Nabídněte klientům svůj výrobek nebo nějakou originální službu. V příští lekci si ho překlopíte do vlastního podnikatelského plánu.

Co jsme se dnes naučili?

Jak vám vyhovovala práce s myšlenkovou mapou? (zatrhněte)

Moc ne.	Šlo to.	Více než zápis do sešitu.

Vyjmenujte aspoň tři kapitoly podnikatelského plánu:	
Uveďte aspoň tři cizí slova, která jste si zapamatovali:	
Máte rádi cookies?	

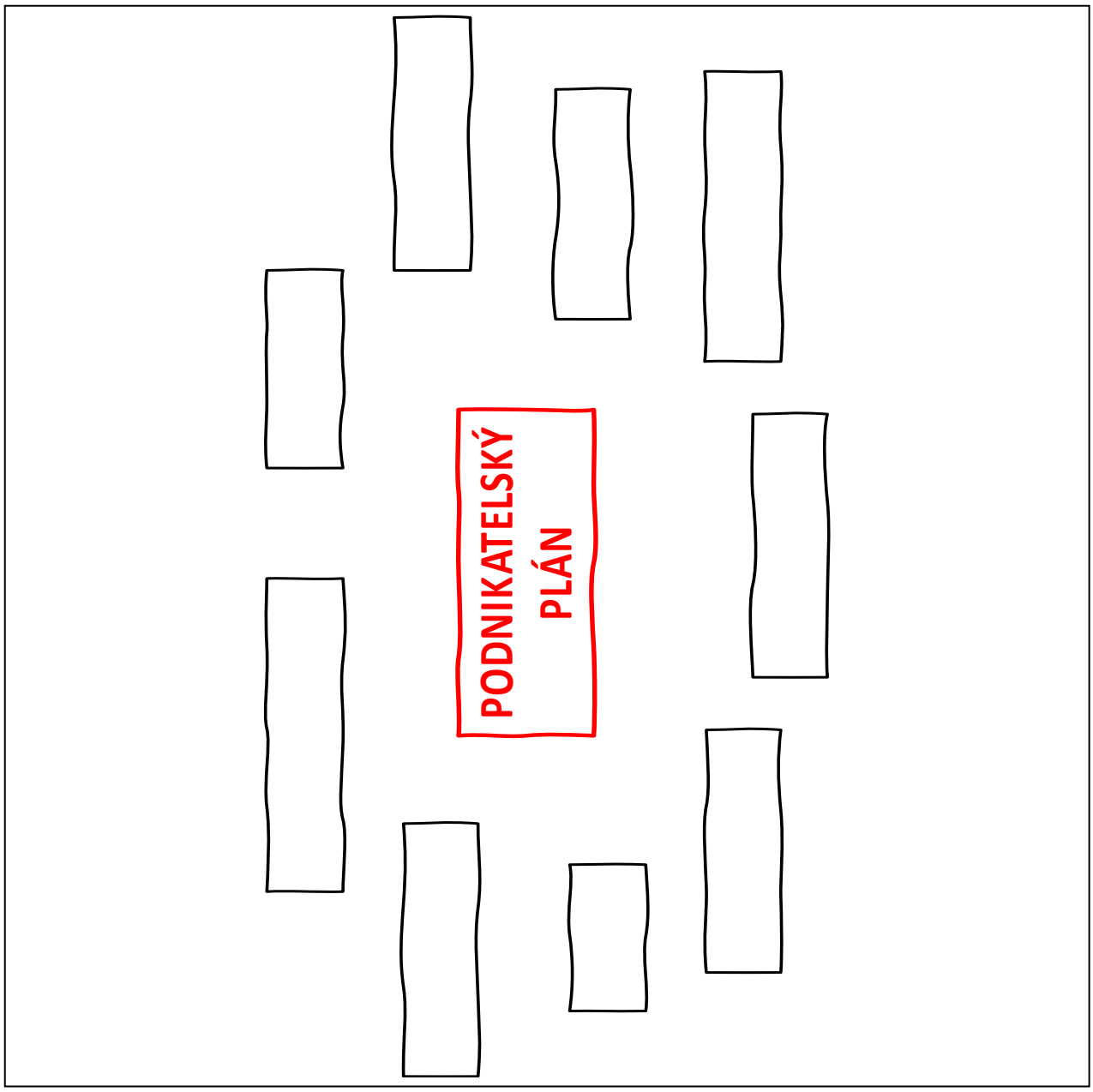

Neznámá slova:

26. Nápady jsou, peníze ne aneb jak přilákat investora

Asi si dokážete představit, kdo je to INVESTOR. Pokuste se o jeho definici.

Investor je

Obr. 26.1

Ale kdo nebo co je DONÁTOR? To už je větší oříšek! Co se vám při tomto slově vybaví?

Donátor je

A s nápovědou?

Obr. 26.2

Rozdíl mezi investorem a donátorem je v tom, že investor za svojí investicí vidí svůj **vlastní zisk**, kdežto **donátor** je spíše dárce, který zisk neočekává a daruje své finanční prostředky nebo majetek veřejně prospěšným věcem za účelem svého zviditelnění nebo zachování svého **dobrého jména**. V historii byli donátoři spojeni s darováním peněz a majetku např. církvi nebo veřejnosti pro kulturní či sociální účely. V současnosti donátoři podporují různé nadace nebo dobročinné organizace a projekty, a to včetně těch zaměřených na rozvoj originálních nápadů.

Pojmy nezbytné pro podnikatele

Určitě jste se již někdy, např. v minulé lekci, setkali s termíny „výdaj“, „výnos“, „příjem“ a „náklad“, které se v ekonomii a účetnictví velmi často objevují, ale také velmi snadno zaměňují. Dvě ze čtyř zmíněných slov tvoří tu lepší, sympatičtější **plusovou** část (příjem, výnos) a dvě tu **mínusovou** (výdaj, náklad). Zároveň jedna plusová a jedna mínusová tvoří neoddělitelnou dvojici. Je nutné si zapamatovat, že nikdy dvojici netvoří slova začínající na **V**, tzn. výnos a výdaj, i když první je plusová a druhá mínusová. Pak už je to jednoduché.

Každý dobrý podnikatel musí mít přehled o tom, jaké jsou příjmy a výdaje jeho firmy, tedy **firemní rozpočet**, ale také jaké má např. průměrné měsíční výnosy a náklady, tedy jak úspěšně jeho firma hospodaří. Pokud od **výnosů** (např. z obchodní činnosti nebo z prodeje traktorů, které vaše firma vyrábí) odečteme **náklady** (např. na nákup pneumatik, volantů, potahů na sedadla v traktoru aj.), dostaneme **hospodářský výsledek** (zisk, nebo ztrátu firmy).

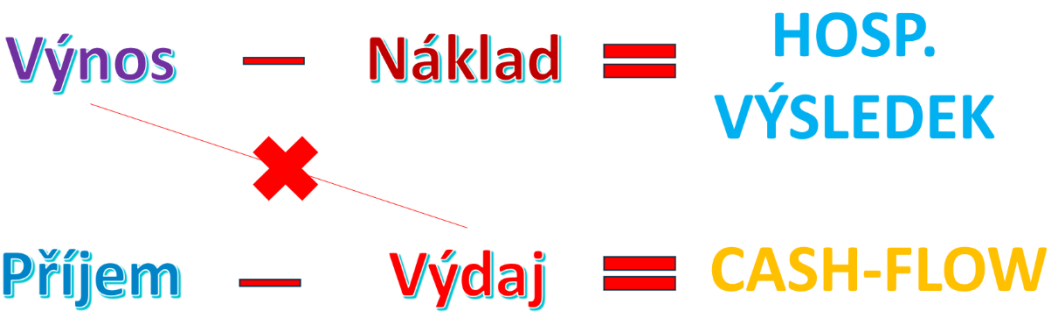

Obr. 26.3

Pokud od **příjmů**, které vznikají poklesem/prodejem aktiv a nárůstem pasiv (peněz, např. peníze z prodeje pozemků – pokles aktiv, čerpání nového úvěru – nárůst pasiv) odečteme **výdaje**, jež vznikají opačným procesem, tedy nárůstem aktiv (nákup pozemků) nebo poklesem pasiv (peněz, např. za splacení úvěru u banky), výsledkem je „**cash-flow**“ (tok peněz).

Obr. 26.4

Příklady z praxe:

*Švadlenka Madlenka nakoupila látky na šaty svých klientek. Jde o **výdaj**, došlo k odtoku firemních peněz a k nárůstu aktiv (látka – švadlena má teď materiál, z něhož ušije šaty a šaty prodá). Vstupuje do cash-flow.*

Obr. 26.5

*Madlence pomáhá její zaměstnankyně, kterou měsíčně platí. **Náklad**, odtok peněz, ale žádný majetek (aktiva) nepřibyl. Vstupuje do hospodářského výsledku.*

*Madlenka prodala dvoje šaty své oblíbené zákaznici. **Výnos** ze své hospodářské činnosti, který se odrazí v zisku nebo ztrátě její dílny. Vstupuje do hospodářského výsledku.*

*Madlenka chce rozšiřovat svoji dílnu, tak si půjčila od banky. **Příjem**, příliv peněz, nárůst pasiv (dluh). Vstupuje do cash-flow.*

A teď sami! Rozpoznejte, co je co! U následujících 10 vět určete, zda se jedná o výnos, náklad, příjem, nebo výdaj a zda údaj vstupuje do výpočtu cash-flow, nebo do hospodářského výsledku.

Věta	Výnos	Náklad	Příjem	Výdaj	Cash-flow	HV
1. Firma koupila kanceláře za 2 mil. Kč.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Firma má pohledávky (někdo jí dluží) ve výši 700 tis. Kč.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Firma prodala nemovitosti za 5 mil. Kč.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Firma Zetor prodala traktory, které vyrábí, za 50 mil. Kč.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Firma si půjčila peníze od banky.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Firma splatila úvěr ve výši 10 mil. Kč.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Firma vyčerpala zásoby pneumatik na výrobu traktorů.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Firma zakoupila zásoby volantů za 2 mil. Kč.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Firma zaplatila za energie dodavatelům.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Zaměstnanci dostali měsíční mzdu 100 tis. Kč.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pojmy nezbytné pro podnikatele

Představte si, že jste se přihlásili do soutěže „**Nápad s velkým N“**, kde máte potenciálním investorům či donátorům (dále také hodnotitelům) představit svůj nápad a získat na něj finanční prostředky z **Fondu na podporu mladých kreativců**, do něhož právě členové hodnotící komise přispívají svými penězi. Jistě máte spoustu nápadů, jak vylepšit svůj život nebo život jiných lidí ve vašem okolí.

Obr. 26.6

Zkuste se zamyslet, jestli by nějaký z níže uvedených nápadů mohl být finančně podpořen, a tím i realizován, a to tak, aby byl co nejoriginálnější, ale zároveň uskutečnitelný. Promyslete si, zda by ho šlo realizovat tak, aby:

- měl pozitivní dopad na region vašeho působiště,
- mohl být realizován kdekoliv a kdykoliv,
- byl prospěšný osobám s nějakým tělesným či duševním handicapem nebo těm obtížně umístitelným na trhu práce (mohl by představovat pracovní příležitost např. pro osoby starší 55 let, osoby na rodičovské dovolené, s malými dětmi, bývalé vězně apod.).

Pokud vás nenapadají vlastní příklady, zkuste se inspirovat následujícími životními situacemi a navrhněte možná řešení.

1. Představ si, že jsi majitel/ka soukromé mateřské školy. Přišel za tebou kamarád, který je na rodičovské dovolené. Zrovna dostal nabídku na lukrativní práci, ale na směny, tedy i v noci. Jeho manželka pracuje jako lékařka v nemocnici a mívá rovněž noční směny. V určitých denních dobách by se tedy o dítě neměl kdo postarat. Vymyslíš něco pro přítele? Mohla by mu pomoci tvoje mateřská škola?

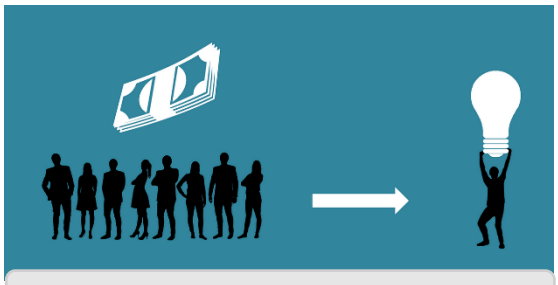

Obr. 26.7

2. Představ si, že jsi majitelem restaurace ve městě velikosti Třebíče. Koronavirová opatření se vrací a tvoje provozovna musí být zavřena. Chceš si přesto udržet co nejvíce zákazníků a zachovat místa zaměstnanců. Jak bys problém řešil/a?

3. Dosud jsi pracoval/a jako programátor/ka v zahraniční společnosti, ale ta se odstěhovala za levnější pracovní silou do Bulharska. Miluješ počítačové hry, ale nemáš dostatečné vybavení. Co třeba začít pracovat na sebe?

4. Jsi ekologicky velmi aktivní a tvým vzorem je Greta Thunbergová. Nesnášíš všechno, co je plastové a na jedno použití. Jak by se ale jinak daly prodávat takové šampony, gely nebo prášky na praní?

5. Moc ti chutná pivo. Věříš, že má v menším množství i velmi dobré účinky na zdraví. Bydlíš ale na venkově, kde se dostaneš pouze k jedné značce tzv. europiva. Napadne tě zpříjemnit život sobě i ostatním?[31]

Sestavte svůj podnikatelský plán

Už máte svůj nápad, nejlepší na světě, a teď už chybí jenom překlopit ho do podnikatelského plánu. Je třeba dbát především na základní „stavební kameny“ úspěšného podnikání. Vzpomenete si na ně?

Základní „stavební kameny“ úspěšné firmy jsou:

Pokuste se tedy nyní sestavit podnikatelský plán podle následující **osnovy**, a to nejvýše na dvě strany o velikosti A4. Pokud holdujete práci s počítačem, vytvořte i moderní úvodní stranu, doplňte grafikou (různé typy písma, barvy, obrázky, fotografie apod.) nebo použijte další techniky pro zvýšení atraktivity vaší prezentace.

[31] Další podnikatelské záměry lze najít nebo se inspirovat na stránkách soutěže Den D.

Osnova podnikatelského plánu – na co si musíte umět odpovědět:

1. Souhrn
Nápověda: Zpracovává se až po sestavení celého podnikatelského plánu, ale vkládá se na úvod. Musí zaujmout potenciální investory. Ve zkratce podává přehled o celém podnikatelském plánu, silných a slabých stránkách projektu, ale především o **jedinečnosti** výrobku či služby. Investoři se na jeho základě rozhodují, jestli má vůbec cenu pokračovat s podrobnějším nastudováním plánu. Souhrn musí být stručný, výstižný, srozumitelný. Musí být zřejmý motiv pro založení podniku (PROČ?).
2. Analýza odvětví
Nápověda: Popis, do jakého odvětví váš projekt spadá (výroba čeho, služby jaké, obchod s čím apod.) a jaká je situace na trhu, zda existují srovnatelné produkty. Pokud znáte, uveďte možné konkurenty (jiné firmy, jiné obchody, e-shopy, jiné poskytovatele služeb ve městě a okolí). Následuje analýza zákazníků – pro koho budou naše výrobky či služby určeny (kdokoliv, podnikatelé, senioři, děti, matky apod.), kolik bude odhadem našich klientů (KOMU?).
3. Popis podniku
Nápověda: Podrobný popis vašeho podniku (jeho činnost), jestli jste jediným vlastníkem nápadu, nebo máte obchodního partnera. Měl by obsahovat doložitelná fakta týkající se založení podniku (KDY?), umístění (KDE?). Dále informuje, zda jde o „kamenný“, nebo pouze o virtuální obchod (e-shop), o velikosti podniku (počet zaměstnanců), kancelářském zařízení a jiném nutném technickém vybavení (JAK?). Nutné vyčíslit stávající hodnotu zařízení a kolik do podniku investujete.
4. Výrobní/obchodní plán
Nápověda: O co jde ve vašem projektu? Jestliže bude podnik něco vyrábět (CO), musí se popsat celý výrobní proces (popis používaných strojů, zařízení, materiálů a jejich dodavatelů). Nejedná-li se o výrobní podnik, tato část se nazývá obchodní plán a obsahuje informace o nákupu zboží a služeb, skladovacích prostorách. Tedy JAK budeme vyrábět nebo prodávat.
5. Marketingový plán
Nápověda: Způsob distribuce zboží/služeb (dovoz k zákazníkovi, nebo si sám bude kupovat v místě provozu/obchodu) a propagace výrobků či služeb (JAK? – internet, inzeráty, sociální sítě, letáky apod.). Nejdůležitějším bodem je však stanovení ceny (ZA KOLIK?), za níž budu svůj výrobek prodávat nebo službu poskytovat.
6. Organizační plán
Nápověda: Uvádí klíčové vedoucí pracovníky podniku (KDO?), jejich vzdělání a praktické zkušenosti. Je určena nadřazenost a podřízenost vedoucích. Dále je v této části popsána forma vlastnictví podniku.
7. Finanční plán
Nápověda: Kolik jednotek vašeho výrobku a služeb chcete/musíte prodat za den/týden/měsíc/rok a za danou cenu, abyste dosáhli zisku a uživili všechny zaměstnance i sebe, pokryli půjčky a úroky (odhad)? Kdy a jak hodláte investorům poskytnout zisk a jaká je návratnost investice do vašeho projektu?
8. Hodnocení rizik
Nápověda: Každý podnikatel si musí být vědom existence rizik, která jsou s podnikáním spojena. Je potřeba popsat největší rizika a uvést, jak je eliminovat (správně na ně reagovat, aby neměla špatný dopad na podnikání).

A co investor na to?

Nyní se zkuste vžít do opačné role, do postavy investorů, kteří se musí rozhodnout, jestli budou váš projekt podporovat, nebo ne. Zkuste zformulovat otázky, z nichž byste se o projektu dozvěděli co

nejvíce (kritéria hodnocení). Otázky musí být jasné a srozumitelné, aby na ně každý mohl co nejstručněji odpovědět (ANO, protože...; ANO, tak a tak...).

Jako investoři byste měli zohlednit především to, zda má projekt pozitivní dopad na **co nejvíce lidí** a také na váš **region**, např. zda podporuje specifika Kraje Vysočina (využívá tuzemské plodiny, podporuje ochranu přírody, místní podniky – dodavatele z okolí, turistiku apod.).

Obr. 26.8

Investoři také kladně ohodnotí, pokud bude v podniku možné uplatnit osoby s nějakým fyzickým či mentálním **handicapem** nebo osoby obtížně umístitelné na trhu práce (starší 55 let, osoby na rodičovské dovolené, s malými dětmi, bývalé vězně apod.). Pokud nebude projekt v dané oblasti přínosný, skupina nezíská za příslušnou otázku žádný bod.

Vhodné typy otázek:

Může váš projekt ohrozit životní prostředí? (Pokud ne, dostane skupina plný počet bodů.)

Máte alespoň částečně svoje vlastní finanční prostředky, nebo spoléháte pouze na půjčku/investici/dar? (Pokud disponuje vlastními penězi, je to plus.)

Nevhodné typy otázek:

Je váš projekt zaměřen na výrobu pečiva? (Zde by body získala např. jen jedna skupina.)

Jaký budete mít zisk za pět let? (To asi nikdo nedokáže odhadnout; pokud ano, je to spekulace.)

Svoje otázky zapište do tabulky umístěné na konci lekce.

Osvěžte si principy sebeprezentace

Představte si, že za pár dnů musíte se svým nápadem a podnikatelským plánem předstoupit před hodnotící komisi, která rozhodne, jestli dostanete finanční příspěvek, nebo ne. Vzpomenete si ještě, na co máte především dbát při prezentaci sebe sama nebo svého výtvoru?

Není dobré

- být nevys.....,
- mít zp.....,
- být zane.....,
- být výrazně c.....,
- nes..... mluvit,
- být fa.....,
- nebýt slušně o..... apod.

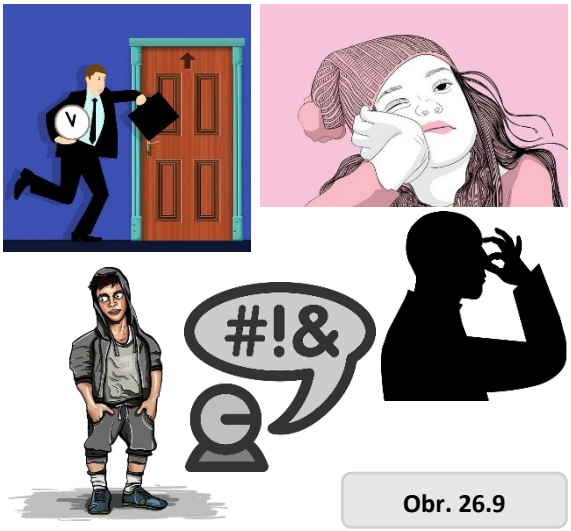

Obr. 26.9

Hodnotící tabulka

Poř.	Otázka	Počet bodů
Nápad		
Prezentace		
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
Celkem		

Seznam obrázků

Není-li uvedeno jinak, je autorem obrázků Regionální rozvojová agentura Vysočina, z. s. p. o.

Obr. 1.1. [Údržbář]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-06-11]. Dostupné z: https://pixabay.com/illustrations/construction-worker-contractor-3042638/

Obr. 1.2. [Zloděj elegán]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/vectors/zlod%C4%9Bj-politick%C3%A9-cheat-past-krysa-2831254/

Obr. 1.3. [Škoda Favorit]. In: *wikipedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Skoda_Favorit_in_Komotau.jpg

Obr. 2.1. [Vlajka]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/11/03/09/06/map-1020078__340.jpg

Obr. 2.2. [Profanity]. In: *en.wikipedia.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f7/Profanity.svg/800px-Profanity.svg.png

Obr. 2.4. [Daně]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/04/19/22/13/shakedown-1340048_1280.png

Obr. 2.5. [Výdaje]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/11/08/18/23/credit-squeeze-522549__340.jpg

Obr. 2.8.

[Čistírna odpadních vod]. In: *wikimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6f/Chropyn%C4%9B%2C_%C4%8COV.jpg

[Domov pro seniory]. In: *wikimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a0/Nezdenice%2C_domov_d%C5%AFchodc%C5%AF.jpg

[Kulturní dům]. In: *wikimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/bb/Brantice%2C_kulturn%C3%AD_d%C5%AFm.jpg/800px-Brantice%2C_kulturn%C3%AD_d%C5%AFm.jpg

Obr. 2.9. [Jackpot]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/11/24/10/42/addiction-2974642_960_720.jpg

Obr. 2.10. [Plakát]. In: *wikimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/9b/GuentherZ_2015-07-04_%2897%29_Podhrad%C3%AD_nad_Dyj%C3%AD-Freistein_Tafel.JPG/800px-GuentherZ_2015-07-04_%2897%29_Podhrad%C3%AD_nad_Dyj%C3%AD-Freistein_Tafel.JPG

Obr. 2.11.

[Karlův most]. In: *wikimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/72/Karl%C5%AFv_most_-_vandalismus.jpg/800px-Karl%C5%AFv_most_-_vandalismus.jpg

[Lavička]. In: *wikimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/33/Vandalismus_am_Suso_2.jpg

[Vlak]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/09/21/13/31/tren-vechi-949858_960_720.jpg

Obr. 3.1. [Vousy]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/vectors/santa-claus-vousat%C3%BD-vousy-159357/

Obr. 3.2. [Veselí úředníci]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/da%C5%88ov%C3%BD-poradce-soubory-3094819/

Obr. 3.3. [Daně 2]. In: *flickr.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://www.flickr.com/photos/gotcredit/32479498773/

Obr. 3.4. [Čistá mzda]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/euro-pen%C3%ADze-zaplatit-v-hotovosti-427533/

Obr. 3.5. [Rodinné přídavky]. In: *commons.widimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File: Family_Allowances.jpg

Obr. 3.6. [Výpočet]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/10/10/12/53/finance-2837085_960_720.png

Obr. 4.1. [Koronavirus]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/03/23/20/02/virus-4961932_960_720.jpg

Obr. 4.2. [Černá smrt]. In: *publicdomainvectors.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSpD4XqXTM0ajfHlgxm2t9XIDPXGmYFLESbug&usqp=CAU

Obr. 4.3. [COVID-19]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/04/08/18/35/coronavirus-5018466_960_720.png

Obr. 4.4. [Netopýr]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2013/07/12/16/51/bat-151366_960_720.png

Obr. 4.5. [Kritické myšlení]. In: p*ixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/%C5%A1impanz-zased%C3%A1n%C3%AD-smutn%C3%BD-savec-978809/

Obr. 4.7. [Stay home]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/zdravotn%C3%AD-sestra-zdravotn%C3%AD-p%C3%A9%C4%8De-5040816/

Obr. 4.8. [Zavřeno]. In: wikipedia.org [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8d/Z_d%C5%AFvodu_na%C5%99%C3%ADzen%C3%AD_vl%C3%A1dy_zav%C5%99eno.jpg

Obr. 5.1. [Chaos]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-08-08]. https://cdn.pixabay.com/photo/2017/09/19/19/06/chaos-2766216_960_720.png

Obr. 5.2. [Názor]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-05-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/vectors/sch%C5%AFzka-n%C3%A1zor-lid%C3%A9-hovo%C5%99%C3%AD-diskuse-1293980/

Obr. 5.3. [Úřad práce]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-05-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/sekret%C3%A1%C5%99ka-kancel%C3%A1%C5%99-soubory-telefon-1149301/

Obr. 5.4. [Matka]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-05-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/vectors/chlapec-pe%C4%8Dovatel-karikatura-2028527/

Obr. 5.5. [Kadeřnice]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-05-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2012/04/13/18/13/scissors-33117_960_720.png

Obr. 5.6. [Svářeč]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-05-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/vectors/sv%C3%A1%C5%99e%C4%8Dka-sv%C3%A1%C5%99e%C4%8D-sva%C5%99ov%C3%A1n%C3%AD-%C4%8Dlov%C4%9Bk-157796/

Obr. 5.7. [Šití roušek]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-05-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/rou%C5%A1ka-%C5%A1it%C3%AD-dom%C3%A1c%C3%AD-v%C3%BDroba-corona-5013901/

Obr. 5.8. [Šetřit]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-05-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/02/13/17/33/can-3151143_960_720.jpg

Obr. 5.9. [Změna]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-05-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/08/20/14/20/time-for-a-change-897441_960_720.jpg

Obr. 5.10. [Kůň]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-05-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/k%C5%AF%C5%88-kobyla-friese-sm%C3%ADch-z%C3%ADvnut%C3%AD-1844792/

Obr. 6.1

[Obsidián]. In: *flickr.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://www.flickr.com/photos/jsjgeology/16146555584/

[Minerál (sulfur)]. In: *wikimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0f/Sulfur-es67b.jpg

[Ústřice]. In: *piqsels.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://p2.piqsels.com/preview/39/470/464/oyster-eat-sea-delicacy.jpg

Obr. 6.2 [Mince]. In: *flickr.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://www.flickr.com/photos/pictures-of-money/17121929770/

Obr. 6.3 [Électrum]. In: *wikimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3a/Electrum_on_quartz_Telluride_%28cropped%29.jpg

Obr. 6.4 [Český dukát]. In: *wikimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0e/%C4%8Cesk%C3%BD_duk%C3%A1t.jpg

Obr. 6.5 [Bankovky]. In: *flickr.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://www.flickr.com/photos/pictures-of-money/17309480255/

Obr. 6.6 [Bankocetle]. In: *wikimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/30/WSB_25_Gulden_1762_obverse.jpg/291px-WSB_25_Gulden_1762_obverse.jpg

Obr. 6.7 [Znak na pětikoruně]. In: *cnb.cz* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/mince/ceske-mince-animace/

Obr. 6.8 [Znak na dvacetikoruně]. In: *cnb.cz* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/mince/ceske-mince-animace/

Obr. 6.9 [Roztržená bankovka]. In: *cnb.cz* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/bankovky-opotrebene-obehem-bezne-poskozene-a-nestandardne-poskozene-bankovky/natrzena-bankovka/

Obr. 7.11.

[Pozměněná bankovka]. In: *i.iinfo.cz* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://i.iinfo.cz/urs/pozmenena_petistovka-123875153881114.JPG

[Pozměněná mince]. In: *cnb.cz* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/verejnost/.galleries/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/rezabek_20080226_padelky.pdf

Obr. 8.4. [Homebanking]. In: p*ixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/bankovnictv%C3%AD-online-digit%C3%A1ln%C3%AD-4397449/

Obr. 8.5. [Platební karty]. In: w*ikipedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Credit-cards.jpg

Obr. 8.6. [Kryptoměna]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/bitcoin-dolar-prezident-washington-2730220/

Obr. 8.7. [Tomáš Sedláček]. In: w*ikipedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Tom%C3%A1%C5%A1_Sedl%C3%A1%C4%8Dek_Ekotopfilm.jpg

Obr. 9.1.

[Maloobchod]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/03/31/12/05/shopping-700930_960_720.jpg

[Velkoobchod]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/10/12/00/30/warehouse-485241_960_720.jpg

Obr. 9.3. [Inflace]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/euro-pen%C3%ADze-inflace-m%C4%9Bny-financ%C3%AD-2387086/

Obr. 9.4. [Zimbabwe]. In: *upload.wikimedia.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7e/Azadnegar_news_1350010173_323251_Ex.jpg

Obr. 10.1. [Děti]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/04/02/10/48/singing-304617_960_720.png

Obr. 10.2. [Informační systém o průměrném výdělku]. In: *ISPV.cz* [on-line]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Archiv/2019.aspx#11807

Obr. 10.4. [Gender]. In: *upload.wikimedia.org* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d3/Gender-Symbol_Transident_General_dark_transparent_Background.png

Obr. 10.5. [Učení]. In: p0.*pikist.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://p0.pikist.com/photos/99/1001/learn-school-student-board-thought-bubble-think-learning-difficulties-problems-boredom.jpg

Obr. 10.6. [Servírka]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/10/14/17/14/coffee-988053_960_720.jpg

Obr. 10.7. [Životní cyklus]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/05/03/00/44/cartoon-5123468__340.jpg

Obr. 10.8. [Opakování]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/04/03/10/52/circle-311551_960_720.png

Obr. 11.1.

[Hřbitov]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/10/15/18/55/cemetery-989920_1280.jpg

[Kašna]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/02/18/17/36/water-641103_960_720.jpg

[Krádež]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/03/12/14/17/burglar-4925202__340.jpg

[Kvíz]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/01/24/01/13/quiz-2004350_1280.png

[Loterie]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2019/09/12/18/21/bingo-4472302__340.jpg

[Poklad]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/03/05/19/13/treasure-1238318_960_720.jpg

[Pronájem]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/04/28/11/22/apartment-743376_960_720.jpg

[Půjčka]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2019/09/30/15/30/credit-4516068_960_720.jpg

[Ruleta]. In: *m.acteve.net* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://m.actve.net/koule2017/2018/04/casino.jpg

Obr. 11.3. [Velký gambler]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/02/18/20/59/portrait-3163518_960_720.jpg

Obr. 12.1. [Dům]. In: *pixy.org* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: *pixy.org* https://pixy.org/src/0/3148.jpg

Obr. 12.2. [Boháč]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/07/18/15/37/rich-2516124_1280.png

Obr. 12.3.

[Hypotéka]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/10/25/09/32/housebuilding-1005491_960_720.jpg

[Úvěr]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/07/15/21/07/credit-card-1520400_960_720.jpg

[Energie]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/06/21/20/11/power-station-374097_960_720.jpg

[Jídlo]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/08/14/14/21/shish-kebab-417994_960_720.jpg

[Oblečení]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/01/14/10/03/fashion-1979136__340.jpg

[Autobus]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2019/08/14/18/51/school-bus-4406479_960_720.jpg

[Drogérie]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/04/15/11/37/shampoo-5046292_960_720.jpg

Obr. 12.4. [Úspory]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/03/21/16/59/piggy-bank-1270926_960_720.jpg

Obr. 12.5. [Investice]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/09/07/08/54/money-2724241_960_720.jpg

Obr. 12.6. [Broker]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/11/11/10/45/forex-1816368_960_720.jpg

Obr. 13.1. [Pivo]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/09/14/11/49/beer-1669295__340.png

Obr. 13.2. [Sklenice vody]. In: *publicdomainvectors.cz* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://publicdomainvectors.org/photos/Anonymous_Glass_2.png

Obr. 13.3. [Start]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/05/25/07/56/start-1414148_960_720.jpg

Obr. 13.4. [Výnos]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/11/14/09/52/success-2947950__340.jpg

Obr. 13.5. [Likvidita]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/09/19/15/44/pound-1680565__340.jpg

Obr. 13.6.

[Lidé]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/01/31/18/03/boy-2026064_960_720.png

[Budova]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/01/26/15/47/bank-2010880__340.png

Obr. 13.7. [Karty]. In: *maxpixel.net* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.maxpixel.net/static/photo/1x/Card-Game-Cards-Playing-Cards-Strategy-Jass-Cards-627167.jpg

Obr. 13.8.

[Slunečník]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/11/14/03/11/geisha-1822467_960_720.jpg

[Deštník]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/11/07/11/14/woman-1030944_960_720.jpg

Obr. 13.11. [Jakob Fugger]. In: *upload.wikimedia.org* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/c/c0/Albrecht_D%C3%BCrer_080.jpg/424px-Albrecht_D%C3%BCrer_080.jpg

Obr. 13.12. [Forbes]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/09/05/08/12/forbes-924140_960_720.jpg

Obr. 14.1: [Agent]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/01/27/14/09/men-4797307_960_720.jpg

Obr. 14.2: [Dům]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/10/16/18/02/hurricane-irma-2857982_960_720.jpg

Obr. 14.3: [Hodiny]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/02/04/10/13/clocks-257911_960_720.jpg

Obr. 14.5: [Byt]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/02/24/12/22/apartment-2094701_960_720.jpg

Obr. 14.6: [Fyzioterapeut]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/11/18/12/06/white-male-1834114_960_720.jpg

Obr. 14.7: [Dividendy]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/06/10/16/35/mark-804936__340.jpg

Obr. 14.8: [Nákup domu]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z:. https://cdn.pixabay.com/photo/2018/02/26/06/21/realtor-3182376_960_720.jpg

Obr. 14.9: [Penzijní připojištění]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/07/29/20/44/old-people-1555705__340.jpg

Obr. 14.10: [Stavební spoření]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/10/25/09/32/housebuilding-1005491_1280.jpg

Obr. 14.11: [Pronájem]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/09/25/09/17/sale-3701777__340.jpg

Obr. 15.1. [Rodina]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/01/31/15/31/boy-2025099_960_720.png

Obr. 15.3. [Stáří]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/08/26/17/54/nurse-2683782__340.png

Obr. 15.4. [Hypotéka]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/03/24/17/15/mortgage-295211_1280.png

Obr. 15.5. [Koš s jídlem]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2013/07/13/12/50/basket-160442__340.png

Obr. 15.6. [Záchranný kruh]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/08/02/18/58/survival-3580200__340.png

Obr. 15.7. [Pan Veselý]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/06/18/13/44/emotions-371238_960_720.jpg

Obr. 16.1. [Dovolená]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/12/15/13/51/polynesia-3021072_960_720.jpg

Obr. 16.2.

[Bankomat]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/09/11/15/15/atm-3669795_960_720.jpg

[Banka]. In: *upload.wikimedia.org* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/39/Komer%C4%8Dn%C3%AD_banka_in_T%C5%99eb%C3%AD%C4%8D%2C_T%C5%99eb%C3%AD%C4%8D_District.jpg

[Banka v zahraničí]. In: *sklad.freeimg.ru* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://sklad.freeimg.ru/rsynced_images/sparkasse-50118_1280.jpg

[Směnárna doma]. In: *upload.wikimedia.org* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a0/Cheb_-_Kas%C3%A1rn%C3%AD_n%C3%A1m%C4%9Bst%C3%AD_%C4%8Dp._113.jpg

[Směnárna v zahraničí]. In: *prague-quide.co.uk* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.prague-guide.co.uk/wp-content/uploads/2015/11/exchnage.jpg

Obr. 16.3. [Pan Ježek]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/podnikatel-u%C4%8Ditel-kreslen%C3%BD-film-607834/

Obr. 16.4. [Ceny Švýcarsko]. In: *hikersbay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: http://hikersbay.com/prices/switzerland?lang=cs

Obr. 16.8. [Kruhový objezd]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2012/04/13/14/26/roundabout-32606_960_720.png

Obr. 17.1: [Stromeček]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/11/29/13/37/christmas-1869902_960_720.jpg

Obr. 17.2: [Vánoce]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/09/16/02/40/nativity-447767_1280.jpg

Obr. 17.3: [WC papír]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/03/27/20/00/shopping-4974738__340.jpg

Obr. 17.4: [Maxi burger]. In: *publicdomainpictures.net* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.publicdomainpictures.net/pictures/20000/nahled/big-hamburger.jpg

Obr. 17.5: [Maxi kinder]. In: *world.openfoodfact.org* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://world.openfoodfacts.org/images/products/800/050/018/8620/front_fr.45.full.jpg

Obr. 17.7: [Koš]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/04/04/14/58/trash-313711_960_720.jpg

Obr. 17.8: [Lednička]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2019/02/02/02/37/graphic-3970105_960_720.png

Obr. 17.9: [Dárky]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/11/22/18/46/christmas-gifts-3832547_960_720.png

Obr. 18.1. [Kámen v botě]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pxhere.com/cs/photo/675743

Obr. 18.2. [Problém. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/08/05/05/19/problem-5464444_1280.jpg

Obr. 18.3. [Majetek]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/hypot%C3%A9ka-d%C5%AFm-pen%C3%ADze-podnik%C3%A1n%C3%AD-4137485/

Obr. 18.4. [Koule]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/illustrations/debt-money-credit-loan-mortgage-3272735/

Obr. 18.5. [Schody]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/photos/refugees-economic-migrants-1015305/

Obr. 18.6. [Úrok 20 %]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/10/31/12/21/discount-1015444_960_720.jpg

Obr. 18.7. Kočka. In: *youtube.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=1W3I_xJgP8I

Obr. 18.8. [Smolař]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/illustrations/finish-line-finishing-finishing-line-3404244/

Obr. 18.9. [Lichvář]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://1gr.cz/fotky/idnes/11/033/cl5/JB30b49c_devilx.jpg

Obr. 18.10. [Vymahač]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/02/27/15/27/villain-2103500_960_720.png

Obr. 18.11. [Král]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/vectors/king-card-medieval-poker-gambling-23783/

Obr. 18.12. [Královna]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/vectors/queen-princess-crown-royal-monarch-310725/

Obr. 19.1. [Dlaň]. In: *maxpixel.net* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.maxpixel.net/static/photo/1x/Give-Hands-Beg-Want-Hand-Gift-1278395.jpg

Obr. 19.2.

[Atlas]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/photos/atlas-camera-photos-book-lamp-4317733/

[Auto]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/03/04/16/27/car-3198456_960_720.jpg

[Invalidní vozík]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/08/12/19/31/wheelchair-1589481_1280.jpg

[Kožich]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: Kožich: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/10/12/20/01/winter-3742906_1280.jpg

[Kráva]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/10/04/23/52/cow-1715829_960_720.jpg

[Lednička]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/nejlep%C5%A1%C3%AD-zna%C4%8Dka-chladni%C4%8Dky-6040019/

[Léky]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/10/10/13/20/drugs-1728381_960_720.jpg

[Mazlíček]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/10/15/17/12/kitten-2854498_960_720.jpg

[Oblečení normál]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/vectors/blouse-clothes-clothing-colorful-1297721/

[Obraz]. In: *upload.wikimedia.org* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/52/The_Old_Guitarist.jpg/450px-The_Old_Guitarist.jpg

[Postel]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/02/05/20/36/bed-625386_960_720.jpg

[Snubní prsteny]. In: *pxhere.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pxhere.com/cs/photo/858505, https://www.brilas.cz/_img/zbozi/th/9564.jpg

[Šperk]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/06/15/11/43/necklace-2405165_960_720.jpg

Obr. 19.3. [Hrůza]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/vectors/comic-fear-flee-fright-1296117/

Obr. 19.4. [Výběr z bankomatu]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/vectors/atm-bankovnictv%C3%AD-odn%C4%9Bt%C3%AD-%C4%8Dlov%C4%9Bk-3077727/

Obr. 19.5. [Bankrot]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2020-11-08]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/znak-m%C4%9Bsta-bankrot-96612/

Obr. 20.1. [Podnikatel]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/obchody-partnerstv%C3%AD-spolupr%C3%A1ce-1026415/

Obr. 20.3. [Podnikatelka]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/%C5%BEena-%C3%BA%C4%8Dast-podnikatelka-v%C5%AFdcovstv%C3%AD-1529285/

Obr. 20.4. [Zaměstnanec]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/mu%C5%BE-zam%C4%9Bstnanec-kancel%C3%A1%C5%99-mana%C5%BEer-4090877/

Obr. 20.5. [Rozhodnutí]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/dveře-volby-zvolit-rozhodnutí-1767562/

Obr. 21.1. [Nezaměstnanost]. In: *farm5.staticflickr.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://farm5.staticflickr.com/4815/46049068851_6565277c41.jpg

Obr. 21.2. [Nezaměstnanost]. In: p*ixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/sk/photos/mockup-obrazovka-smartphone-5215866/

Obr. 21.4. [Fronta]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/sk/photos/plastika-umenie-sochy-2455578/

Obr. 22.1. [Hledání práce]. In: *uradprace.cz* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/sk/photos/dream-job-h%C4%BEada%C5%A5-h%C4%BEadanie-aplik%C3%A1cia-4453054/

Obr. 22.2. [Logo EURES]. In: *uradprace.cz* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://www.uradprace.cz/web/cz/loga-mpsv-a-up

Obr. 23.1. [CV]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/07/16/22/24/resume-5412466_960_720.png

Obr. 23.2. [Dopis]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/09/12/10/25/message-2741876_960_720.png

Obr. 23.3. [Šmírovat]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/10/22/05/06/search-2876776_960_720.jpg

Obr. 23.4. [Sociální sítě]. In: *pxhere.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://c.pxhere.com/images/86/df/b046fe4ab5b2e424dd29fc0585a8-1438937.jpg!d

Str. 6-12:

[Pan Leopold]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/07/31/15/01/man-869215_1280.jpg

https://cdn.pixabay.com/photo/2015/04/27/22/53/man-742766__340.jpg

https://cdn.pixabay.com/photo/2015/09/08/17/35/man-930397__340.jpg

https://cdn.pixabay.com/photo/2015/05/26/00/48/basketball-784097__340.jpg

https://cdn.pixabay.com/photo/2014/08/26/20/08/man-428392__340.jpg

https://cdn.pixabay.com/photo/2017/09/04/10/50/binge-2713502__340.jpg

https://cdn.pixabay.com/photo/2019/12/19/12/31/pub-4706078_1280.jpg

https://cdn.pixabay.com/photo/2020/02/09/06/02/bar-4832014__340.jpg

[Přítelkyně Eva]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z:

https://cdn.pixabay.com/photo/2018/04/27/21/55/surprised-3355958__340.jpg

[Sestra Agáta]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z:

https://cdn.pixabay.com/photo/2015/08/04/20/16/person-875165__340.jpg

https://cdn.pixabay.com/photo/2015/07/08/19/36/person-836793__340.jpg

Obr. 24.1. [Díra]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/puzzle-spolupr%C3%A1ce-partnerstv%C3%AD-1020012/

Obr. 24.3. [Kompetence]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/photos/kompetence-zku%C5%A1enosti-ru%C4%8Dn%C3%AD-2741773/

Obr. 24.4. [Optimista]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/sk/photos/umeleck%C3%A9-diela-socha-rozpa%C4%8Dit%C3%BD-4015213/

Obr. 24.5. [Pan Ježek]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/podnikatel-u%C4%8Ditel-kreslen%C3%BD-film-607834/

Obr. 24.6. [Cíl]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/sk/vectors/cie%C4%BE-arrow-b%C3%BDky-oko-bullseye-2070972/

Obr. 24.7. [Nápad]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/sk/illustrations/integr%C3%A1cia-burnout-mysl%C3%ADte-2141187/

Obr. 24.8. [Pilotáž]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/sk/illustrations/sp%C3%A4tn%C3%A1-v%C3%A4zba-prieskum-dotazn%C3%ADk-3239454/

Obr. 24.9. [Start-up]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/sk/illustrations/pri-spusten%C3%AD-start-up-spustenie-1018548/

Obr. 24.10.

[Administrativa]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/vectors/sekret%C3%A1%C5%99ka-telefon-kancel%C3%A1%C5%99-silueta-3396516/

[ICT]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/vectors/ikona-telefon-ru%C4%8Dn%C4%9B-malovan%C3%A1-4139067/

[Klientela]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/vectors/spojen%C3%A9-p%C5%99ipojeno-s%C3%AD%C5%A5-t%C3%BDm-152575/

[Peníze]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/bal%C3%AD%C4%8Dky-hromada-pen%C3%ADze-financ%C3%AD-163497/

[PR]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/soci%C3%A1ln%C3%AD-m%C3%A9dia-mana%C5%BEer-online-1958774/

[Zaměstnanci]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://pixabay.com/cs/illustrations/siluety-hierarchie-lidsk%C3%A9-%C4%8Dlov%C4%9Bk-81830/

Obr. 25.1. [Podnikatelský plán]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2014/11/17/03/15/business-idea-534228_960_720.jpg

Obr. 25.2. [Počítání]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2019/10/18/19/51/financial-4560047_960_720.jpg

Obr. 25.3. [Marketing]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/10/29/09/28/digital-marketing-1780161_960_720.png

Obr. 25.4. [Konkurence]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/10/02/09/47/boxing-gloves-1709174_960_720.jpg

Obr. 25.5. [Rizika]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/08/18/18/56/dices-over-newspaper-2656028_960_720.jpg

Obr. 25.6. [Provoz]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/07/31/08/46/chalkboard-5452356_960_720.png

Obr. 25.7. [Lokalizace]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/11/21/23/46/street-3830855_960_720.jpg

Obr. 25.8. [CV]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/07/16/22/24/resume-5412466_960_720.png

Obr. 25.9. [Partneři]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/10/30/12/20/drunk-1013998_960_720.jpg

Obr. 25.10. [Cookies]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/03/09/09/43/cookies-3211047_960_720.png

Obr. 26.1. [Investor]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/05/18/11/05/business-angel-3410930_960_720.jpg

Obr. 26.2.

[Santa Klaus]. In: *maxpixel.net* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://www.maxpixel.net/static/photo/1x/Christmas-Motif-Figure-Nicholas-Santa-Claus-Imp-1819933.jpg

[Koule peněz]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2015/02/27/18/31/money-652560__340.jpg

[Pytel dárků]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2017/11/14/00/57/christmas-2947257_1280.jpg

Obr. 26.4. [Cash-flow]. In: *live.staticflickr.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://live.staticflickr.com/65535/48333057932_61912d04bc_b.jpg

Obr. 26.5. [Švadlenka]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2019/03/22/11/03/dressmaker-4073022_960_720.jpg

Obr. 26.6. [Nápad]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/09/26/09/07/light-bulb-3704027__340.jpg

Obr. 26.7. [Fond]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/02/16/19/17/crowdfunding-3158320_1280.png

Obr. 26.8. [Hendikep]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2016/02/01/10/05/handicap-1173331_960_720.jpg

Obr. 26.9.

[Neslušně oblečený]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/11/01/08/52/model-3787546_960_720.png

[Nesrozumitelně mluvit]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2012/04/11/11/34/chat-27591_960_720.png

[Ospalý]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2020/12/16/07/30/girl-5835891_960_720.jpg

[Smrad]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2019/06/11/00/59/stink-4265849_960_720.png

[Zpoždění]. In: *pixabay.com* [online]. [citováno 2021-04-30]. Dostupné z: https://cdn.pixabay.com/photo/2018/03/23/14/27/time-3253837_960_720.jpg